

ΑΧΙΛΛΕΑ ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ

a

ΛΑΤΙΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

GRAMMATICA
LATINA

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
761

y

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1982

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ α β γ

ΛΑΤΙΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΗ 1945

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΑΘΗΝΑΙΣ 1945

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ

ΛΑΤΙΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΣΤ

89

ΣΧΡ

ΑΧΙΛΛΕΑ ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ

Τζαρτζάνου, Αχιλλέου

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Α' τάξη Κλασικού & Β' Γενικού Λυκείου
(Υψηλή Έπιλογή)

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1982

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
761

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΤΖΑΡΤΖΑΝΟΥ

ΛΑΤΙΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Από Κωνσταντίνου Β. Τζαρτζάνου
1974 (Εκδόσεις)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

Αρχ. Γραμ. Βιβλίων

The Acad. Library, 3259 Απριλίου 1982

Ἡ Λατινικὴ Γραμματικὴ τοῦ Ἀχιλλέου Τζαρτζάνου μεταγλωττίστηκε ἀπὸ τὸν ἐπ. Γυμνασιάρχην - τ. Αἰρετὸ Ἐκπαιδ. Σύμβουλο - Χαράλ. Φ. Περδικάρη.

Μ Ε Ρ Ο Σ Α´
Φ Θ Ο Γ Γ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

1. Γράμματα καὶ τὰ ὀνόματά τους.—Τὰ γράμματα (litterae) τοῦ Λατινικοῦ ἀλφαβήτου εἶναι, ὅπως καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ, 24, τὰ ἑξῆς:

Γράμματα *	Ὄνόματα	Γράμματα	Ὄνόματα
Aa	ἄ	Nn	ἔν
Bb	μπέ	Oo	ὄ
Cc	κά	Pp	πέ
Dd	ντέ	Qq	κού
Ee	ἔ	Rr	ἔρ
Ff	ἔφ	Ss	ἔς
Gg	γκέ	Tt	τέ
Hh	χά	Uu	οὔ
Ii	ἴ	Vv	βέ
(Jj)	γιώτ)	Xx	ἴξ
Ll	ἔλ	Yy	ὄ γκραίκουμ**
Mm	ἔμ	Zz	ζήτα

Ἀπό αὐτά α´) ἔξι εἶναι φωνήεντα (vocales): a, e, i, o, u, y· β´) δεκαεπτὰ εἶναι σύμφωνα (consonantes): b, c, d, f, g, (j), l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z, καὶ γ´) ἓνα, τὸ h, εἶναι κυρίως πνεῦμα δασύ (spiritus asper), ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν δασείαν τῶν Ἑλλήνων καὶ προφέρεται ὅπως ἓνα χ πολὺ ἑλαφρά: Homēus (Χομέρους), historia (χιστόρια).

* Τὰ κεφαλαῖα γράμματα στὴ λατινικὴ λέγονται litterae maiusculae, τὰ μικρὰ litterae minusculae.

** Λέγεται y graecum, δηλ. υ Ἑλληνικό, ἐπειδὴ παριστάνει τὸ υ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου καὶ χρησιμοποιεῖται σὲ λέξεις ποῦ ἡ Λατινικὴ πῆρε ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα, π.χ. rygāmis, syllāba κτλ.

Σ η μ ε ί ω σ η : Σέ λέξεις που ή Λατινική έχει πάρει από τήν 'Ελληνική τό θ αποδίδεται μέ τό th, τό φ μέ τό ph καί τό χ μέ τό ch: Athēnae 'Αθήναι, philōsophus Φιλόσοφος, Chios Χίος.

2. Προφορά.—1) Τά φωνήεντα a, e, i, o καί y προφέρονται ὅπως τά 'Ελληνικά a, e, i, o, u, τό u προφέρεται ὅπως ή 'Ελληνική δίφθογγος ου: alīēnus (πρόφ. ἀλιένους) ξένος, oreḡio (πρόφ. ὀπέριο) σκεπάζω, syllāba (πρόφ. σύλλαμπα) συλλαβή.

Σ η μ ε ί ω σ η : Τά γράμματα i καί u χρησιμοποιοῦνται στήν ἀρχική λατινική γραφή καί γιά νά παραστήσουν συμφωνικούς φθόγγους· ἔτσι τό i παρασταίνει καί τό φθόγγο γī (j) καί τό u τό φθόγγο β (v). Τό γράμμα j (γιώτ), πού έχει πέσει σέ ἀχρηστία, εἶναι νεώτερο ἐπινόημα γιά νά εὐκολύνεται ή ἀνάγνωση. Τό i ὡς γī καί τό u ὡς β προφέρονται, ὅταν μέσα στή λέξη τά ἀκολουθεῖ φωνήεν, π.χ. ianua (προφ. γιάνουα, πρβλ. γιατρός) ή πόρτα, iecur (πρόφ. γιέκουρ) συκώτι, aio (πρόφ. ἄγιο) λέγω ius (γιούς) δίκαιο, uos (= vos βός) σεις, uiuo (= uiuo, βίβο) ζῶ· ἀλλά: iens (προφ. ἴενς) πορευόμενος, ratio (πρόφ. πάρι-ο) γεννώ, suos (πρόφ. σουός) δικούς του, miñō (πρόφ. μίνου-ο) μικραίνω.

2) Ἐπό τά σύμφωνα:

τό b προφέρεται ὅπως τό μπ στή λέξη π.χ. μπαμπάς, : barba (μπάρμπα), γένη.

τό d προφέρεται ὅπως τό ντ στή λέξη π.χ. ντάμα: domīnus (ντόμι-νους) κύριος.

τό g προφέρεται ὅπως τό γκ στή λέξη π.χ. γκάφα: genu (γκένου) γόνατο.

τό q ἀκολουθεῖται πάντοτε ἀπό τό u καί προφέρονται καί τά δύο ὡς κβ: quies (κβίες) ἡσυχία, aqua (ἄκβα) νερό.

Σ η μ ε ί ω σ η . Καί τό g μαζί μέ τό u, δηλ. τό σύμπλεγμα gu, ὅταν ἀποτελεῖ μιά συλλαβή μέ φωνήεν πού ἀκολουθεῖ προφέρεται ὡς γκβ: lingua (πρόφ. λίνγκβα) γλώσσα, sanguis (πρόφ. σάνγκβις) αἷμα. Ἀλλά ar-gū-o (προφ. ἄρ-γκου-ο) ἐλέγγω.

τό v προφέρεται ὅπως τό β: vas (βάς) σκευός.

τό z προφέρεται ὅπως τό τζ στή λέξη π.χ. Τζώρτζης: maza (μά-τζα) μάζα.

τά ὑπόλοιπα σύμφωνα c, f, l, m, n, p, r, s, t, x, προφέρονται ὅπως καί τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας κ, φ, λ, μ, ν, π, ρ, σ, τ, ξ.

Σ η μ ε ί ω σ η . Στήν προφορά πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη: α) ὅτι τό σύμφωνο c ἐμπρός ἀπό τό e καί τό i ἤ τό y καί τίς διφθόγγους ae, oe καί eu πρέπει νά προφέρεται ὡς κ καί ὄχι ὡς τσ π.χ. cecīdi (προφ. κέκιντι) ἔπεσα, coepi (πρόφ. κέπι) ἀρχισα, β) ή Ψηφιοποιήθηκε ἀπό τό Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

συλλαβή τι μέσα στη λέξη εμπρός από φωνήεν προφέρεται ως **τι** και όχι ως **τσι**: *iustitia* (γιουσιτί-τια) δικαιοσύνη, *tertius* (**τέρτιους**) τρίτος, γ) τό **s** μέσα στη λέξη ανάμεσα σε δύο φωνήεντα προφέρεται ως τό **ζ**: *rosa* (**ρόζα**) ρόδο, *causa* (**κάουζα**) αιτία.

3. Δίφθογγοι. (diphthongi).— Η Λατινική γλώσσα έχει 4 δίφθογγους: *ae*, *au*, *eu*, *oe*. Από αυτές: ή *ae* αντιστοιχεί στην **ai** της ελληνικής γλώσσας και προφέρεται όπως και αυτή: *Aeneas* (πρόφ. Αινέας) Αινείας, *caecus* (**καίκους**) τυφλός:

ή *au* αντιστοιχεί στην **au** και προφέρεται όπως τό **σου** (ως μία συλλαβή): *nauta* (**νάου-τα**) ναύτης, *laudo* (**λάου-ντο**) επαινῶ.

ή *eu* αντιστοιχεί στην **eu** και προφέρεται όπως τό **εου** (ως μία συλλαβή): *Euroa* (**Έου-ρόπα**) Εὐρώπη, *Eurus* (**Έου-ρους**) Εὐρος.

ή *oe* αντιστοιχεί στις δίφθογγους **oi** και **ω** της Ἑλληνικής και προφέρεται όπως ή γαλλική δίφθογγος *eu* (κάτι μεταξύ τοῦ **ο** και τοῦ **ε**): *Boeotia* (**Μπευοτία**) Βοιωτία, *comoedia* (**κομευντία**) κωμωδία.

4. Διαίρεση τῶν συμφώνων. — 1) Τά σύμφωνα διαιροῦνται σέ:

α) ἑπτὰ ἄφωνα (*mutae*): *b*, *c*, *d*, *g*, *p*, *q*, *t*

β) δύο ὑγρά (*liquidae*): *l*, *r*

γ) δύο ρινικά (*nasales*): *m*, *n*

δ) τέσσερα συριστικά (*sibilantes* ἢ *spirantes*): *j*, *f*, *s*, *v*

ε) δύο διπλά (*duplices*): *x* και *z* (τό *x* προέρχεται ἀπό τήν ἔνωση τοῦ *c* ἢ *g* μέ τό *s*, τό *z* ἀπό *ds* ἢ *ts*) (πρβλ. τά διπλά *ξ* και *ζ* τῆς Ἑλληνικῆς).

2) Τά ἄφωνα ὑποδιαιροῦνται σέ:

α) τρία λαρυγγικά (οὐρανικά) (*quitturales*): *c*, *g*, *q*

β) δύο χειλικά (*labiales*): *b*, *p*

γ) δύο ὀδοντικά (*dentales*): *d*, *t*.

Σ η μ ε ι ω σ η . Από τά σύμφωνα τῆς Λατινικῆς γλώσσας ληκτικά λέξεων εἶναι α') ἀπό τά ἄφωνα τό *c* και τό *t*: *lac* γάλα, *caput* κεφαλή β') τά ὑγρά και τά ρινικά *l*, *r*, *m*, *n*: *consul* ὑπατος, *cor* καρδιά, *bellum* πόλεμος, *nomen* ὄνομα γ') τό συριστικό *s*. τό διπλό *x* και τά συμφωνικά συμπλέγματα *bs*, *ns*, *ms*, *ps*, *rs*, *rbs*, *rps*, *lx* (= *lcs*) και *rx* (= *rcs*): *mos* ἦθος, *dux* ἡγεμόνας, *trabs* δοκάρι, *dens* δόντι, *hiems* χειμώνας, *princeps* ἄρχοντας. *ars* τέχνη, *urbs* πόλη, *stirps* ρίζα, *falx* δρεπάνι, *arx* ἀκρόπολη.

Ἐν στό τέλος λέξεως βρεθεῖ κάτι ἄλλο ἐκτός ἀπό τά ἀνωτέρω ληκτικά σύμφωνα. ἀποβάλλεται ἀποβάλλεται ἐπίσης και τό ἕνα ἀπό τά δύο ὁμοια σύμφωνα πού μπορεί νά βρεθοῦν στό τέλος τῆς λέξεως. Π.χ. *lac* (ἀπό τό *lact-*) *cor* (ἀπό τό *cord-*) *mel* (ἀπό τό *mell-*) *os* (ἀπό τό *oss-*).

Ἐν στό τέλος λέξεως βρεθεῖ τό συμφωνικό σύμπλεγμα ds ἢ ts ἢ ns, τότε τό ὀδοντικό (d ἢ t) μπροστά ἀπό τό s ἀποβάλλεται: (laud-s) laus **ἔπαινος**, (salut-s) salus **σωτηρία**, (dent-s) dens **δόντι**, (noct-s) nox **νύχτα**.

5. Ὁ **συλλαβισμός** τῶν λατινικῶν λέξεων, δηλ. ὁ χωρισμός τους σέ συλλαβές, γίνεται σχεδόν ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλώσσα: a-gĭ-te, Ae-nĕ-as, si-sto, ve-strum, li-ber-tas, ex-ter-nus, val-lum, ad-sto κτλ.

6. **Ποσότητα φωνηέντων καί συλλαβῶν.** -1) Τά φωνήεντα τῆς Λατινικῆς γλώσσας εἶναι **ὄλα δίχρονα**, δηλ. ἄλλοτε εἶναι μακρά (longae) ā, ē, ī, ō, ū, ŷ, καί ἄλλοτε βραχέα (breves) ä, ě, ĭ, ŏ, ŭ, ŷ.

Οἱ δίφθογοι εἶναι πάντοτε μακρές.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Κανονικά στή Λατινική φωνῆεν ἔμπρός ἀπό ἄλλο φωνῆεν εἶναι βραχύ (vocalis ante vocalem corripitur).

2) Μιά συλλαβή τῆς λατινικῆς λέξεως εἶναι, ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλώσσα:

α') «**φύσει βραχεία**» (syllāba natūra brevis), ἄν ἔχει βραχύ φωνῆεν ἔμπρός ἀπό ἄλλο φωνῆεν ἢ ἔμπρός ἀπό ἀπλό σύμφωνο, ἢ ἄν ἡ συλλαβή αὐτή πού ἔχει τό βραχύ φωνῆεν βρίσκεται ἐντελῶς στό τέλος τῆς λέξεως: äëris (τοῦ ἀέρα), lĕgĭtĕ (διαβάστε).

β') «**φύσει μακρά**» (syllāba natūra longa), ἄν ἔχει μακρό φωνῆεν ἢ δίφθογο: amate (ἀγαπᾶτε), aulae (αὐλές).

γ') «**θέσει μακρά**» (syllāba positĭone longa), ἄν ἔχει βραχύ φωνῆεν πού νά βρίσκεται ἔμπρός ἀπό δύο ἢ τρία σύμφωνα ἢ ἔμπρός ἀπό ἓνα διπλό: ter-gum (νῶτο), si-sto (στήνω), val-lum (χαράκιωμα), a-xis (ἄξονας).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Συλλαβή πού ἔχει βραχύ φωνῆεν ἔμπρός ἀπό δύο σύμφωνα, ἀπό τά ὁποῖα τό πρῶτο εἶναι ἄφωνο καί τό δεύτερο ὑγρό, λέγεται «**κοινή ἢ ἀδιάφορος**» (syllaba anceps): αὐτή ἡ συλλαβή στους ποιητές ἀνάλογα μέ τίς ἀνάγκες τοῦ μέτρου μπορεῖ νά λαμβάνεται καί ὡς μακρά: volūcres (volūcres), tenēbrae (tenēbrae).

7. **Τονισμός.** Σημεῖα γιά τόνους δέν ἔχει ἡ λατινική γραφή· ὁ τονισμός τῶν λέξεων γίνεται σύμφωνα μέ τούς ἐξῆς κανόνες:

1) ὅλες οἱ δισύλλαβες λέξεις τονίζονται στήν παραλήγουσα (penultĭma): māter (μάτερ) μητέρα, laurus (λάου-ρους) δάφνη, lĕgo (λέ-γκω) ἀναγινώσκω.

2) Οί πολυσύλλαβες λέξεις τονίζονται ανάλογα με τήν ποσότητα τής παραλήγουσάς τους:

α') στήν **παραλήγουσα**, ἄν αὐτή εἶναι «φύσει ἢ θέσει μακρά»: Eurōpa (Ἑουρώπα) Εὐρώπη, puēlla (πουέλλα) κόρη, libētas (λιμπέρτας) ἐλευθερία.

β') στήν **προπαραλήγουσα** (antepenultīma), ἄν ἡ παραλήγουσά της εἶναι βραχεία: anīma (ἄνιμα) ψυχή, ropūlus (πόπουλους) λαός.

8. Ἐγκλιση τόνου. – Ἐγκλιτικές λέξεις στή Λατινική γλώσσα εἶναι κυρίως τρεῖς, τό que (τε, καί), τό ve (ἦ) καί τό ἐρωτηματικό μόριο ne (ἦ, ἄρά γε). Αὐτές οἱ λέξεις βρίσκονται προσαρτημένες στό τέλος τής προηγούμενης λέξεως καί ὁ τόνος τους:

1) ἄν ἡ προηγούμενη λέξη τονίζεται στήν παραλήγουσα καί ἔχει τή λήγουσα βραχεία, **ἀποβάλλεται**: mensāque (μένσακβε) καί ἡ τράπεζα, meliōrave (μελιόραβε) ἢ τά καλύτερα.

2) ἄν ἡ προηγούμενη λέξη τονίζεται στήν προπαραλήγουσα ἢ τονίζεται στήν παραλήγουσα καί ἔχει τή λήγουσα μακρά, τότε **μεταφέρεται** στή λήγουσα τής προηγούμενης λέξεως, ἡ ὁποία ἔτσι ἔχει δύο τόνους: fīliusque (φιλίουσκβε) καί ὁ γιός, multōsque (μούλτόσκβε) καί πολλούς, aliāne (ἀλιάβε) ἢ ἄλλα, amicosne (ἀμικόσνε) «ἀράγε τούς φίλους;»

9. Σημεῖα στίξεως. – Ἀπό τά σημεῖα στίξεως στή Λατινική γραφή τό κόμμα (, virgūla), ἡ τελεία (. punctum) καί τό ἐπιφωνηματικό (! signum exclamationis) εἶναι τά ἴδια μέ τής Ἑλληνικῆς γραφῆς.

Διαφορετικά σημεῖα στίξεως εἶναι τά ἑξῆς τρία:

α') τό κῶλο (: colon)

β') τό ἡμικῶλο (; semicōlon ἢ punctum et comma), πού ἀντιστοιχοῦν στή **μέση** ἢ **ἄνω στιγμή** τής Ἑλληνικῆς γραφῆς (·), καί

γ') τό ἐρωτηματικό (? signum interrogationis).

Μ Ε Ρ Ο Σ Β '

ΤΥΠΟΛΟΓΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΓΕΝΙΚΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

10. Τά μέρη τοῦ λόγου (partes orationis) στή Λατινική γλώσσα εἶναι ἑννέα.

1) πέντε κλιτά (declinabilia) : α' ὄνομα οὐσιαστικό (nomen substantivum), β' ὄνομα ἐπίθετο (nomen adiectivum), γ' ἀντωνυμία (pronomen), δ' μετοχή (participium), ε' ρῆμα (verbum) καί

2) τέσσερα ἄκλιτα (indeclinabilia ἢ particulae = μόρια) : α' ἐπίρρημα (adverbium), β' πρόθεση (praepositio), γ' σύνδεσμος (coniunctio), δ' ἐπιφώνημα (interiectio).

Ἄρθρο ἡ Λατινική γλώσσα δέν ἔχει. Γιά τό λόγο αὐτό, ἄν ἕνα ὄνομα στό λόγο θεωρεῖται ὡς γνωστό καί ὀρισμένο ἢ ὡς ἄγνωστο καί ἀόριστο γίνεται κατανοητό ἀπό τήν κοινή ἀντίληψη τῶν διαλεγομένων ἢ ἀπό τή συνηθισμένη χρήση καί τήν ἔννοια τῶν συμφραζομένων: miles venit (= ὁ στρατιώτης ἔρχεται -ἢ- ἕνας στρατιώτης ἔρχεται).

11. Τά οὐσιαστικά καί στή Λατινική διακρίνονται σέ συγκεκριμένα (concreta) καί σέ ἀφηρημένα (abstracta). Ἐξάλλου τά συγκεκριμένα τά διακρίνουμε σέ κύρια (propria) καί σέ προσηγορικά (appellativa).

12. Τά παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων καί στή Λατινική εἶναι τέσσερα, ἤτοι τό γένος (genus), ὁ ἀριθμός (numerus), ἡ πτώση (casus) καί κλίση (declinatio).

1) Γένη ἔχει καί ἡ Λατινική τρία, ἀρσενικό (masculinum), θηλυκό (femininum) καί οὐδέτερο (neutrum) : vir ἄνδρας, femina γυναίκα, malum μήλο.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπό το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Σ η μ ε ί ω σ η . 'Επειδή δέν υπάρχει άρθρο στή Λατινική γλώσσα, τό γένος στά όνόματα μπορεί νά τό αναγνωρίζει κανείς μόνο από τήν κατάληξη ή από τή σημασία του, άν τό όνομα φανερώσει **πρόσωπο**. Σύμφωνα μέ αυτά, από τά όνόματα πού φανερώνουν **πρόσωπα**, όπως στήν 'Ελληνική έτσι και στή Λατινική, άρσενικού γένους είναι όσα φανερώνουν άρσενικά πρόσωπα (όπως *vir άνδρας, miles στρατιώτης*), θηλυκού είναι εκείνα πού φανερώνουν θηλυκά πρόσωπα (*mulier γυναίκα, virgo παρθένος*). 'Από τά άλλα όνόματα, πού φανερώνουν πράγματα, ενέργειες, άφηρημένη έννοια κτλ. πολλά έχουν τό ίδιο γένος μέ τά αντίστοιχα τής 'Ελληνικής (π.χ. *collis άρσ., λόφος άρσ. - mensa θηλ., τράπεζα θηλ. - donum ουδ., δώρο ουδ.*), πολλά όμως έχουν διαφορετικό γένος (π.χ. *vinum ουδ., ό οίνος άρσ. - mare ουδ., ή θάλασσα θηλ. - ara θηλ., ό βωμός άρσ. - silva θηλ., τό δάσος ουδ.*).

Τά όνόματα τών μετάλλων γενικά στή Λατινική είναι ουδέτερα: *aurum* ό χρυσός, *argentum* ό άργυρός, *ferum* ό σίδηρος, *aes* ό χαλκός.

2) **Άριθμούς** ή Λατινική έχει δύο (όπως και ή Νέα 'Ελληνική), ένικό (*singularis*) και πληθυντικό (*pluralis*).

3) **Πτώσεις** ή Λατινική έχει έξι: τήν όνομαστική (*nominativus*), τή γενική (*genetivus*), τή δοτική (*dativus*), τήν αίτιατική (*accusativus*), τήν κλητική (*vocativus*) και άκόμη τήν **άφαιρετική** (*ablativus*), γιά τήν όποία θά γίνει λόγος στό Συντακτικό.

4) **Κλίσεις** ή Λατινική έχει πέντε.

13. Σέ όλες τίς κλίσεις:

1) ή κλητική του ένικού και του πληθυντικού είναι όμοια μέ τήν όνομαστική του, εκτός από τήν κλητική ένικού τών δευτερόκλιτων όνομάτων σέ *-us*, πού λήγει σέ *-e*.

2) ή άφαιρετική του πληθυντικού είναι πάντοτε όμοια μέ τή δοτική του.

3) τά ουδέτερα, όπως και στήν 'Ελληνική, έχουν ίδιες καταλήξεις στήν όνομαστική, αίτιατική και κλητική.

4) τό θέμα του όνόματος τό βρίσκουμε, άν άφαιρέσουμε τήν κατάληξη *-um* ή *-um* από τή γενική του πληθυντικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΛΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

1. Πρώτη κλίσις (*Declinatio prima*).

14. Ἡ πρώτη κλίσις, ὅπως καὶ ἡ πρώτη κλίσις τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, περιέχει μόνο ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά.

Αὐτά τὰ ὀνόματα στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν κατάληξη -*ǎ* (γεν. -*ae*)· χαρακτήρας τοῦ ἀρχικοῦ θέματος *a* (§ 13, 4).

Π α ρ á δ ε ι γ μ α

(*mensa* τράπεζα, θ. *mensa-*)

Singularis

Nominativus	<i>mens - ǎ</i>	τράπεζα
Genetivus	<i>mens - ae</i>	(τραπεζῆς) τράπεζας
Dativus	<i>mens - ae</i>	
Accusativus	<i>mens - ǎm</i>	(τράπεζαν) τράπεζα
Vocativus	<i>mens - ǎ</i>	τράπεζα
Ablativus	<i>mens - ā</i>	(§ 12, 3)

Pluralis

Nominativus	<i>mens - ae</i>	(τράπεζαι) τράπεζες
Genetivus	<i>mens - ārum</i>	τραπεζῶν
Dativus	<i>mens - īs</i>	
Accusativus	<i>mens - ās</i>	(τραπεζας) τράπεζες
Vocativus	<i>mens - ae</i>	(τράπεζαι) τράπεζες
Ablativus	<i>mens - īs</i>	(§ 13, 2)

Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα *terra* γῆ, χώρα, *insŭla* νησί, *statŭa* ἀνδριάντας, *rugna* μάχη, κτλ. ὅπως καὶ τὰ ἀρσενικά ὀνόματα *nauta* ναύτης, *agricŏla* γεωργός, *poeta* ποιητής, *Sequāna* Σηκουάνας κτλ. (βλ. § 12, 1 σημ.).

15. Ἐνωμαλίες πρωτόκλιτων ὀνομάτων.—1) Τὰ θηλυκά ὀνόματα *dea* (θεά) καὶ *filia* (θυγατέρα) τῆ δοτικῆ καὶ τὴν ἀφαιρετικῆ τοῦ πληθυντικοῦ (*deis*, *filiis*) τῆ σχηματίζουν κανονικά σέ -*abus*, ὅταν εἶναι ἀνάγκη νά γίνει διάκριση ἀπὸ τίς ὁμοίες ἀντίστοιχες πτώσεις

τῶν ἀρσενικῶν δευτερόκλιτων ὀνομάτων deus θεός καί filius γιός. Ἔτσι λέγεται deis et deabus ἢ dis deabusque (τοῖς θεοῖς καί ταῖς θεαῖς), filiis et filiabus ἢ filiis filiabusque (τοῖς υἱοῖς καί ταῖς θυγατράσιν).

2) Τό ὄνομα familia (οἰκογένεια) στή γενική τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξη κανονικά **-ae**, ἀλλά καί **-as** (ἀρχαϊκή κατάληξη ὁμοία μέ τήν ἑλληνική γλώσσα) στίς φράσεις pater familias (οἰκοδεσπότης), mater familias (οἰκοδέσποινα), κ.ἄ.

Ἄλλη ἀρχαϊκή κατάληξη μέ τήν ὁποία σχηματίζουν τή γενική ἑνικοῦ πρωτόκλιτα ὀνόματα (κυρίως στούς παλαιότερους ποιητές), εἶναι **-āi** (κατά τή β' κλίση): aulāi (= aulae τῆς αὐλῆς), terrāi (= terrae, τῆς γῆς).

Ἡ κατάληξη τῆς γενικῆς πληθυντικοῦ **-arum** σέ μερικά ὀνόματα συγκόπτεται σέ **-um**: drachmum = drachmarum. (ὁμοία καί σέ δευτερόκλιτα talentum = talentorum, Argivum = Argivorum).

16. Ἑλληνικά πρωτόκλιτα ὀνόματα, ἰδίως κύρια, πού τά πήρε καί ἡ Λατινική γλώσσα, σχηματίζουν συνήθως κατά τήν κλίση τους στή Λατινική μερικές πτώσεις τοῦ ἑνικοῦ ἀριθμοῦ ὅπως καί στήν Ἑλληνική: (Αἰνείας) nomin. Aeneas, accus. Aeneas (Ἀγχίσης) nomin. Anchises, acc. Anchisen, voc. Anchise (Πηνελόπη) nom. (Penelōpa καί) Penelope, gen. Penelopae καί Penelopes, acc. Penelopen, voc. Penelope.

Πολλά σέ **-ης** (ὅπως Ἀλκιβιάδης, Ἀριστείδης κ.τ.δ.) σχηματίζονται στή Λατινική ὡς τριτόκλιτα: Alcibiādes, gen. Alcibiādīs κτλ. κλητική Alcibiadē κατά τήν πρώτη κλίση τῆς Ἑλληνικῆς.

2. Δεύτερη κλίση (Declinatio secunda)

17. Ἡ δεύτερη κλίση περιέχει ὀνόματα καί ἀπό τά τρία γένη: ἀρσενικά καί θηλυκά πού λήγουν σέ **-us** ἢ σέ **-er** (γεν. **-i**) καί οὐδέτερα πού λήγουν σέ **-um** (γεν. **-i**). Χαρακτήρας τοῦ θέματος **o** (§ 13, 4).

Π α ρ α δ ε ἰ γ μ α τ α

(dominus κύριος, θ. domino -, puer παιδί, θ. puero -,
ager ἀγρός, θ. agro -, donum δῶρο, θ. dono -).

Singularis

Nom.	domin - ūs	puer	ager	dōn - ūm
Gen.	domin - ī	puēr - i	agr - i	don - ī
Dat.	domin - ō	puer - o	agr - o	don - ō
Acc.	domin - ūm	puer - um	agr - um	don - ūm
Voc.	domin - ē	puer	ager	don - ūm
Abl.	domin - ō	puer - o	agr - o	don - ō

Pluralis

Nom.	domin - ī	puer - i	agr - i	don - ā
Gen.	domin - ōrūm	puer - orum	agr - orum	don - ōrūm
Dat.	domin - īs	puer - is	agr - is	don - īs
Acc.	domin - ōs	puer - os	agr - os	don - ā
Voc.	domin - ī	puer - i	agr - i	don - ā
Abl.	domin - īs	puer - is	agr - is	don - is

Όπως τό **dominus** κλίνονται καί τά rōpulus λαός, numērus ἀριθμός, nuntius ἄγγελος, κ.ἄ. Ἐπίσης τά **θηλυκά** δευτερόκλιτα σέ -us· τέτοια εἶναι τά ὀνόματα τῶν **δέντρων**, ὅπως malus μηλιά, ficus συκιά, pirus ἀχλαδιά, rōpulus λευκά κτλ., ἀκόμη τά ὀνόματα alvus κοιλιά, humus γῆ, vannus λικμός σιταριοῦ, καί τά θηλυκά πού ἡ Λατινική τά πῆρε ἀπό τήν Ἑλληνική, π.χ. methōdus μέθοδος, Aegyptius Αἴγυπτος, κ.ἄ.τ.

Όπως τό **puer** κλίνονται τό gener γαμπρός, socer πεθερός, vesper ἑσπέρα, libēri τά τέκνα (μόνο στόν πληθυντικό) καί τό μοναδικό ὄνομα σέ -ir vir ἄνδρας.

Όπως τό **ager** κλίνονται τά biber βιβλίο, caper τράγος, culter μαχαίρι, faber σιδηρουργός, κ.ἄ.τ.

Όπως τό **donum** κλίνονται τά bellum πόλεμος, proelium μάχη, scutum ἀσπίδα, pericūlum κίνδυνος, oppidum πόλη, templum ναός κ.ἄ.τ· ἀκόμη τρία οὐδέτερα πού λήγουν σέ -us, ἦτοι τό vulgus ἢ volgus ὄχλος (πού σπανιότατα ἔχει αἰτιατική ἄρσενικοῦ γένους volgum), τό virus δηλητήριο καί τό pelāgus πέλαγος. Ἀπό αὐτά τά volgus καί virus ἀπαντοῦν μόνο στόν ἐνικό ἀριθμό, ἐνῶ τοῦ pelāgus ὁ πληθυντικός εἶναι pelagē (πβ. πελάγη). (Βλ. καί § 13,3).

18. Εἶναι ἀρκετά τά ἄρσενικά τῆς δεύτερης κλίσεως πού λήγουν σέ -er, ὅπως puer, ager, κτλ. Ἀρχικά καί τά ὀνόματα αὐτά εἶχαν τήν

κατάληξη -us (puer-us, όπως numer-us, agr-us κτλ.), αλλά τήν κατάληξη αυτή τήν απέβαλαν, όπως και τήν κατάληξη τῆς κλητικῆς τοῦ ἑνικοῦ -e.

Ἀπό τὰ ὀνόματα αὐτά ὅσα μπροστά ἀπό τό γ τοῦ θέματος ἔχουν σύμφωνο (π.χ. agr-, lib-, κτλ.), ὕστερα ἀπό τήν ἀποβολή τῶν καταλήξεων -us καί -e ἀνέπτυξαν μπροστά ἀπό τό γ ἓνα e βραχύ. (Ἔτσι προῆλθε ἀπό τό agr- τό ager, ἀπό τό lib- τό liber, κτλ.). Στίς ἄλλες πτώσεις τὰ ὀνόματα πού λήγουν σέ -er κλίνονται ὅπως ἀκριβῶς καί ὅσα λήγουν σέ -us.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὅμοια μεταβολή παθαίνουν κανονικά στήν ὀνομαστική καί κλητική τοῦ ἑνικοῦ ὅταν χρησιμοποιοῦνται καί στή Λατινική γλώσσα, τὰ ὑπερδυσύλλαβα ἑλληνικά δευτερόκλιτα κύρια ὀνόματα πού τελειώνουν σέ -ρος, π.χ. Alexander Ἀλέξανδρος (ἀντί Alexandr-us), Antipater Ἀντίπατρος (ἀντί Antipatr-us). Ἀλλά Codrus Κόδρος. Μερικά ἀπ' αὐτά διαφοροῦνται π.χ. Cassandrus καί Cassander Κάσσανδρος, Euandrus καί Euander Εὐάνδρος.

19. Ἀνωμαλίες μερικῶν δευτερόκλιτων ὀνομάτων.

1) Τό ὄνομα deus θεός: α') δέν ἔχει εὐχρηστή τήν κλητική τοῦ ἑνικοῦ (dee)· ἀντί γι' αὐτή οἱ ποιητές χρησιμοποιοῦν τήν κλητική τοῦ ὀνόματος divus (= θεός) dive, ἐνῶ οἱ μεταγενέστεροι Λατίνοι τήν ἑνική ὀνομαστική deus (= ὦ θεέ)· β') σ' ὅλες τίς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἐκτός ἀπό τήν αἰτιατική, ἔχει διπλούς καί τριπλούς τύπους καί σχηματίζεται ὡς ἑξῆς: dei (dii) di, deorum (deum), deis (diis) -dis, deos, dei (dii) di, deis (diis) dis.

2) Τά ὑπερδυσύλλαβα ὀνόματα σέ -ins καί -ium στή γενική τοῦ ἑνικοῦ πολλές φορές συναίρουν τό τελικό ii σέ i καί τονίζονται, ὕστερα ἀπό τή συναίρεση, στήν παραλήγουσα ἔστω καί ἂν αὐτή εἶναι βραχεία (ἀντίθετα πρὸς τόν κανόνα, § 7, 2, β'): Vergilius Βεργίλιος, gen. Vergilii καί Vergili, officium ὑπηρεσία, καθῆκον gen. officii καί officii κτλ.

3) Τά κύρια ὀνόματα σέ -ins, γνήσια Λατινικά, ὅπως Vergilius, Marius, Tullius κ.τ.τ. καί τό προσηγορικό filius (γιός), σχηματίζουν τήν κλητική τοῦ ἑνικοῦ σέ i ἀντί ie (μέ συναίρεση τοῦ ie σέ i): Tulli = Τύλλιε, mi filii = παιδί μου.

3. Τρίτη κλίση (Declinatio tertia)

20. Ἡ τρίτη κλίση περιέχει ὀνόματα καί ἀπό τά τρία γένη ὅπως καί ἡ δεύτερη κλίση. Τά ὀνόματα αὐτά:

1) στήν **ὀνομαστική τοῦ ἑνικοῦ** τελειώνουν σέ ἕνα ἀπό τά φωνήεντα (α), ε, ο ἢ σέ ἕνα ἀπό τά ληκτικά σύμφωνα (ἢ ληκτικό συμφωνικά συμπλέγματα, § 4, 2 σημ.).

2) στή **γενική τοῦ ἑνικοῦ** ἔχουν ὄλα κατάληξη -is: urb-s πόλη gen. urb-is, mare (οὐδ.) θάλασσα, gen. mar-is.

21. Τά τριτόκλιτα ὀνόματα

1) ἀνάλογα μέ τό χαρακτήρα τοῦ θέματός τους (§ 13, 4) (ὅπως καί τῆς Ἑλληνικῆς τά τριτόκλιτα), εἶναι:

α') **φωνηεντόληκτα**: αὐτά ἔχουν χαρακτήρα i, ἐκτός ἀπό τά ὀνόματα grus (γέρανός) καί sus (ἀγριόχοιρος), τά ὅποια ἔχουν χαρακτήρα u (gen. gru-is, su-is)

β') **συμφωνόληκτα** μέ χαρακτήρα ἄφωνο (b, p -c, g-d-t), ὑγρό ἢ ἔρρινο (l, r, m, n) ἢ συριστικό (s ἢ v): trabs (δοκάρι) (gen. tra-bis), bos (βόδι) (gen. bov-is), nix (χιόνι) (gen. niv-is) κτλ. (Βλ. § 4, 2 σημ.)

2) τά φωνηεντόληκτα (ἐκτός ἀπό τά grus καί sus) εἶναι ὄλα **ισοσύλλαβα**: civis πολίτης (gen. civis), sedes ἔδρα (gen. sedis). Τά συμφωνόληκτα εἶναι ὄλα **περιττόςύλλαβα**: rex βασιλιάς (gen. regis). lapis λίθος (gen. lapid-is).

Σ η μ ε ί ω σ η . Κυρίως καί τά φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα ἀρχικά ἦταν περιττόςύλλαβα, ἀλλά παρουσιάζονται ὡς ἰσοσύλλαβα, ἐπειδή ὁ χαρακτήρας i τοῦ θέματός τους συγχωνεύθηκε μέ τό i καί e τῶν καταλήξεων πού ἀκολουθεῖ.

22. Ἀπό τά τριτόκλιτα ὀνόματα,

1) τά **ἀρσενικά** καί τά **θηλυκά** ἔχουν σέ ὄλες τίς πτώσεις τίς ἴδιες καταλήξεις: ἀπό αὐτά ἄλλα εἶναι καταληκτικά, δηλ. ἔχουν στήν ἐνική ὀνομαστική τήν κατάληξη s, ἄλλα εἶναι **ἀκατάληκτα** χωρίς καμιά κατάληξη στήν ἐνική ὀνομαστική: dux ἡγεμόνας (ἀπό τό duc-s), gen. duc-is, puppi-s πρύμνη gen. puppis, consul ὑπάτος, gen. consul-is, orator ρήτορας, gen. oratoris, κτλ.

2) τά **οὐδέτερα** ἔχουν τίς ἴδιες καταλήξεις μέ τά ἀρσενικά καί θηλυκά μόνο στή γενική, τή δοτική καί τήν ἀφαιρετική (ἑνικοῦ καί πληθυντικοῦ), καί εἶναι ὄλα **ἀκατάληκτα**, δηλ. δέν ἔχουν καμιά κατά-

ληξη στήν ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ: animal ζῶο, gen. animāl-is, mare θάλασσα, gen. mar-is, κτλ. (Βλ. § 13, 3).

23. Ἀπό τά τριτόκλιτα ὀνόματα.

1) ἄλλα εἶναι **μονόθεμα**, σχηματίζουν δηλ. ὅλες τίς πτώσεις ἀπό ἓνα θέμα: dux (ἀπό τό duc-s), gen. duc-is κτλ., lapis (ἀπό τό lapid-s), gen. lapid-is κτλ., orātor ρήτορας, gen. otatōr-is κτλ.

2) ἄλλα εἶναι **διπλόθεμα** σχηματίζονται δηλ. ἀπό δύο θέματα, ἓνα στήν ὀνομαστική καί κλητική καί ἄλλο γιά τίς ἄλλες πτώσεις: miles (στρατιώτης) (ἀπό τό milet-s), gen. milit-is κτλ. homo ἄνθρωπος, gen. homin-is κτλ. corpus. σῶμα, gen. corpōr-is κτλ.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἀπό ὅσα λήγουν στήν ἐνική ὀνομαστική σέ -s καί στή γενική σέ -is, πολλά φαινομενικά εἶναι διπλόθεμα, κυρίως αὐτά εἶναι σιγμόληκτα μονόθεμα. Σ' αὐτά ὁ χαρακτήρας s ἀνάμεσα σέ δύο φωνήεντα τράπηκε σέ r. π.χ. mus ποντικός, gen. mur-is, corpus σῶμα gen. corpōris (καί ἀρχικά corpōs-is) (ἀρχικά ἦταν mus-is προβλ. μῦς - μῦός ἀπό τό μῦσ-ός) καί (corpōs-is) κ.ἄ.

24. Παραδείγματα τρίτης κλίσεως

Α' Ἀρσενικά καί θηλυκά

1. Συμφωνόληκτα ἢ περιττοσύλλαβα

(καταληκτικά ἢ ἀκατάληκτα, μονόθεμα ἢ διπλόθεμα §§ 21-23)

(dux ἡγεμόνας, θ. duc-, pastor βοσκός, θ. pastor-, homo ἄνθρωπος, θ. homo καί homin-, urbs πόλη, θ. urb-)

S i n g u l a r i s

Nom.	dux(duc+s)	pastor	homo	urbs
Gen.	duc - is	pastōr - is	homīn - is	urb - is
Dat.	duc - ī	pastōr - i	homīn - i	urb - i
Acc.	duc - ēm	pastōr - em	homīn- em	urb - em
Voc.*	dux	pastor	homo	urbs
Abl.	duc - ē	pastōr - e	homīn - e	urb - e

* Βλ. § 13, 1-2.

	P l u r a l i s			
Nom.	duc - ēs	pastōr - es	homīn - es	urb - es
Gen.	duc - um	pastōr - um	homīn - um	urb - ūm
Dat.	duc - ibus	pastor - ūbus	homin - ūbus	urb - ūbus
Acc.	duc - ēs	pastōr - es	homīn - es	urb - es
Voc.*	duc - ēs	pastōr - es	homīn - es	urb - es
Abl.*	duc - ibus	pastor - ūbus	homin - ūbus	urb - ūbus

“Όμοια κλίνονται τά: lux (luc-is, θηλ.) φῶς, rex (reg-is) βασιλιάς, lex (leg-is, θηλ.) νόμος, judex (judic-is) δικαστής, lapis (lapid-is) πέτρα, pes (ped-is) πόδι, civitas (civitat-is) πολιτεία, virtus (virtūt-is), ἀρετή, miles (milī-is) στρατιώτης, princeps (princīp-is) ἄρχοντας, πρῶτος, orator (oratōr-is) ρήτορας, uxor (uxōr-is) ἡ σύζυγος, arbor (arbōr-is, θηλ.) δέντρο, mos (mor-is ἄρσεν.) ἦθος, flos (flor-is ἄρσεν.) ἄνθος, tellus (tellūr-is) γῆ, lepus (lepōr-is) λαγός, mulier (muliēr-is) γυναίκα, pulvis (pulvēr-is) σκόνη, sermo (sermōn-is) λόγος, praedo (praedōn-is) ληστής, virgo (virgīn-is) παρθένος, ordo (ordīn-is ἄρσεν.) τάξη, flamen (flamīn-is) ἱερέας, tibicen (tibičīn-is) αὐλητής - (κατά τό urbs), stirps (stirp-is) ρίζα, arx (arc-is) ἀκρόπολη, gens (gent-is, θηλ.) ἔθνος, mors (mort-is, θηλ.) θάνατος, pons (pont-is ἄρσ.) γέφυρα κ.ἄ. (ἀνάμεσα σ' αὐτά καί τό nix, niv-is, χιόνι, plur. gen. nivium ἄρχικό θέμα ningū- [πρβλ. ningū-it χιονίζει]).

Σ η μ ε ι ω σ η . Μερικά ἀκατάληκτα συμφωνόληκτα σέ -er στίς ἄλλες πτώσεις, ἐκτός ἀπό τήν ὀνομαστική καί κλητική τοῦ ἐνικοῦ, συγκόπτουν τό e πού βρίσκεται ἐμπρός ἀπό τό χαρακτήρα r. Τέτοια εἶναι: α') τά συγγενικά ὀνόματα pater (patr-is) πατέρα, mater (matr-is) μητέρα καί frater (frat-is) ἀδελφός, β') τά ὀνόματα imber (imbr-is) βροχή, uter (utr-is) ἄσκι, venter (ventr-is ἄρσεν.) κοιλιά καί τά ὀνόματα τῶν τεσσάρων μηνῶν September (Septembr-is), October, November καί December (πρβλ. τά ἑλληνικά συγκοπτόμενα τριτόκλιτα π.χ. πατήρ, πατρ-ός, πατέρ-α).

2. Φωνηεντόληκτα ἢ ἰσοσύλλαβα

(Μονόθεμα ἢ διπλόθεμα, §§ 21-23)

(civis πολίτης, θ. cīvi-, nubes νεφέλη, θ. nube- καί nubi-)

* Βλ. § 13, 1-2.

	S i n g u l a r i s		P l u r a l i s	
Nom.	civīs	nūbēs	civēs	nūbēs
Gen.	civīs	nubīs	civī - ūm	nubī - ūm
Dat.	civī	nubī	civ - ībus	nubībus
Acc.	civēm	nubēm	civēs (ἤ civ - is)	nubēs (ἤ nub - is)
Voc.	civīs	nubēs	civēs	nubēs
Abl.	civē	nubē	civībus	nubībus

Ὅμοια κλίνονται:

α') ὅπως τὸ **civis** τά: avis (θηλ.) πτηνό, navis πλοῖο, collis λόφος, fascis (ἄρσεν.) δέσμη, hostis ἐχθρός, orbis κύκλος, mensis μήνας, unguis νύχι, piscis ψάρι, vallis κοιλάδα κ.ἄ.

β') ὅπως τὸ **nubes** τά: aedes (aed-is, θηλ.) ναός, sēdes (sed-is) ἔδρα (βλ. § 26, 4, Α' σημ.) φάμα (fam-is) πείνα, rupes (rup-is, θηλ.) βράχος (ἀπόκρημος) κ.ἄ. (βλ. καὶ § 16).

Β' Οὐδέτερα, συμφωνόληκτα ἢ φωνηεντόληκτα

(Μονόθεμα ἢ διπλόθεμα, §§ 21 - 23)

(aequor πέλαγος, θ. aequor-, nomen ὄνομα θ. nomen- καὶ nomin-, opus, θ. opus- καὶ oper-, mare θάλασσα, θ. mare- καὶ mari-)

S i n g u l a r i s

Nom.	aequor	nomen	opus	mārē
Gen.	aequōr - ūs	nomīn - is	opēr - is	mar - ūs
Dat.	aequōr - ī	nomīn - i	opēr - i	mar - ī
Acc.	aequor	nomen	opus	mare
Voc.	aequor	nomen	opus	mare
Abl.	dequōr - ē	nomīne	opēre	mar - ī

P l u r a l i s

Nom.	aequōr - ā	nomīn - a	opēr - a	mar - ūā
Gen.	aequōr - um	nomīn - um	opēr - um	mar - ūm
Dat.	aequor - ībus	nomīn - ībus	oper - ībus	mar - ībus
Acc.	aequōr - ā	nomīn - a	opēr - a	mar - ūā
Voc.	aequōr - ā	nomīn - a	opēr - a	mar - ūā
Abl.	aequor - ībus	nomīn - ībus	oper - ībus	mar - ībus

Ὅμοια κλίνονται:

α') ὅπως τὸ **aequor** τά: marmor (marmōr-is) μάρμαρο, fulgur (fulgūris) ἀστραπή, uber (ubēr-is) μαστός, ōs (or-is) στόμα, aes (aer-is) χαλκός, ius (iur-is) τὸ δίκαιο, κ.ἄ.

β') ὅπως τὸ **nomen** τά: flumen (flumīn-is) ποταμός, certāmen (certamīn-is) ἀγώνας, caput (capīt-is) κεφαλὴ κ.ἄ.

γ') ὅπως τὸ **opus** τά: onus (onēr-is) φορτίο, corpus (corpōr-is) σῶμα, robur (robōr-is) ξύλο, δρύνιο κ.ἄ.

δ') ὅπως τὸ **mare** τά: animal (animāl-is) ζῶο, exemplar (exemplār-is) παράδειγμα, par (par-is) ζευγάρι κ.ἄ.

25. Καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως.

	Singularis		Pluralis	
	Ἄρσ. καὶ θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ. καὶ θηλ.	Οὐδ.
Nom.	-s ἢ —	—	-es	-a (ἢ -ia)
Gen.	-is	-is	-um (ἢ -ium)	-um (ἢ -ium)
Dat.	-i	-i	-ibus	-ibus
Acc.	-em (ἢ im)	—	-es (ἢ -is)	-a (ἢ -ia)
Voc.	-s	ἢ —	-es	-a (ἢ -ia)
Abl.	-e (ἢ -i)	-e ἢ -i	-ibus	-ibus

26. Διαφορετικὸς σχηματισμὸς μερικῶν πτώσεων τῶν τριτοκλίτων.— Ἄπό τὰ τριτοκλίτα ὀνόματα:

1) Ἔχουν τὴν **αἰτιατική** τοῦ ἑνικοῦ σέ **-im** (ἀντί σέ **-em**): α') τὰ ἐξ ἧς ἰσοσύλλαβα προσηγορικά ὀνόματα, febris πυρετός, purp̄is πύρμνη, sitis δίψα, turr̄is πύργος, tuss̄is βήχας, καὶ secur̄is τσεκούρι, ὅλα θηλυκά (sing. acc. febr̄im, purp̄im, sit̄im, turr̄im, tuss̄im, secur̄im)· β') τὰ ἰσοσύλλαβα σέ is ὀνόματα ποταμῶν καὶ πόλεων, Alb̄is Ἄλβις, Tib̄er̄is Τίβερις, Near̄olis Νεάπολη (sing. acc. Alb̄im, Tib̄er̄im, Near̄olim).

2) Ἔχουν τὴν **ἀφαιρετική** τοῦ ἑνικοῦ σέ **-i** (ἀντί σέ **-e**): α') ὅσα λήγουν στήν αἰτιατική τοῦ ἑνικοῦ σέ **-im**: febris - febr̄i, purp̄is - purp̄i, Alb̄is - Alb̄i, κτλ.

Σ η μ ε ι ω σ η . Στὴν ἀφαιρετική τοῦ ἑνικοῦ πολλές φορές ἔχουν **-i** ἀντί **-e** καὶ τὰ ὀνόματα civis πολίτης, ignis (ἄρσ.) φωτιά, navis πλοῖο, καὶ imber βροχὴ, (civ̄i, ign̄i, nav̄i, imbri). Τοῦ ignis ὁ τύπος τῆς ἐνικῆς ἀφαιρετικῆς ign̄i εἶναι ὁ κανονικὸς στίς

φράσεις *ferro et igni* (= μέ φωτιά και σίδερο), *aqua et igni interdicere* (= νά απαγορεύεται παροχή νερού και φωτιάς).

β') τά ὀνόματα μηνῶν σέ -is ἢ -er, π.χ. *Aprīlis*, *November* κτλ. και τά προσηγορικά ὀνόματα σέ -is, πού ἀρχικά ἦταν ἐπίθετα, ὅπως *aequālis* ὀμήλικος, *annālis* (ἔνν. *liber*) τό χρονικό, *natalis* (ἔνν. *dies*) ἢ γενέθλιος, *Atheniensis* Ἀθηναῖος κτλ. (*sing. abl. Aprīli, Novembri, aequali, annali, natali, Atheniensi*)· ἀντιθέτως τά κύρια ὀνόματα πού στήν ἀρχή ἦταν ἐπίθετα, σχηματίζουν τήν ἀφαιρετική τοῦ ἐνικοῦ κα-νονικά σέ -e: *Juvernālis, Celer, Felix*, *sing. abl. Juvernale, Celere, Felice*.

γ') τά οὐδέτερα πού λήγουν σέ -e, -al (-al, -is) και -ar (-ar, -is) ὅπως *mare, animal, calcar* (περνιστήριο) (*sing. abl. mari, animā'i, calcāri*).

3) Ἔχουν τήν ὀνομαστική (αἰτιατική και κλητική) τοῦ πληθυν-τικοῦ σέ -ia ὅσα οὐδέτερα τριτόκλιτα λήγουν σέ -e, -al και -ar: *mare, mar-ia, - animal, animal-ia - cal-car, calcar-ia*. Ὁ σχηματισμός σέ -ia τῆς ὀνομαστικῆς πληθυντικῆς αὐτῶν τῶν οὐδετέρων εἶναι κανονικός, γιατί τό θέμα τους στήν ἀρχή ἔχει τό χαρακτήρα -i (βλ. § 21, 2 σημ.).

4) Ἔχουν τή γενική τοῦ πληθυντικοῦ σέ -ium (ἀντί σέ -um):

A') τά ἰσοσύλλαβα (ἢ φωνηεντόληκτα μέ χαρακτήρα i, § 21, 1 α'), π.χ. *civis - civium, collis - collium, navis - navium, aedes - aedium, nubes - nubium* κτλ. (βλ. § 24, A' 2). Ἐξαιροῦνται τά *canis* σκύλος, *iuvenis* νεανίας και *sedes* ἔδρα (*plur. gen. canum, iuvenum, sedum*).

B') ἀπό τά περιττοσύλλαβα (ἢ συμφωνόληκτα, § 21, 1β' και 2):

α') ὅσα ἔχουν θέμα πού τελειώνει σέ δύο ἢ περισσότερα σύμ-φωνα, π.χ. *urbs* (θ. *urb-*), *arc* (θ. *arc-*), *pons* (θ. *pont-*), *nox* (θ. *noct-*), *os* (*oss-is* κόκκαλο, θ. *oss-*) *imber* (θ. *imbr-*): *plur. gen. urb-ium, arc-ium, pont-ium, noct-ium, oss-ium, imbr-ium* (βλ. § 24 A' 1). Ἐξαιροῦν-ται τά τρία συγγενικά ὀνόματα *pater, mater frater* (θ. *patr-, matr-, fratr-*): *plur. gen. patr-um, matr-um, fratr-um*.

β') τά ὀνόματα *dos* (*dot-is*) προίκα, *fauces* (μόνο στόν πληθυν.) ὁ λάρυγγας, *fraus* (*fraudis*) ἡ ἀπάτη, *lis* (*lit-is*) φιλονικία *mus* (*mur-is*) ποντικός, *nix* (*niv-is*) χιόνι, *vires* (πληθ.) δύναμη, τά ἔθνικά σέ -as (*ātis*) και -is (-itis) π.χ. *Arpinas - Arpinates* οἱ κάτοικοι τοῦ Ἀρπίνου, *Samnis - Samnītes* οἱ Σαμνίτες. Ἀκόμη τά ὀνόματα *no-stras* ἡμεδαπός, *vestras* ὑμεδαπός, *optimātes* (πληθ.) οἱ ἀριστεῖς και

penātes (πληθ.) οί πατρώοι θεοί: plur. gen. dot-ium, fauc-ium, fraud-ium, lit-ium, mur-ium, niv-ium, vir-ium, Arpinat-ium, Samnit-ium, nostrat-ium, vestrat-ium, optimat-ium, penat-ium.

Γ') τά ουδέτερα σέ -e, -al καί -ar: mare-mar-ium, animal-animal-ium, calcar-calcarium (βλ. § 24, Β' καί άνωτέρω 2, γ' καί 3).

Σ η μ ε ί ω σ η . Τά ίσοσύλλαβα ή φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα σχηματίζουν κανονικά τή γενική πληθυντικού σέ -ium, έπειδή από τήν άρχή τό θέμα τους έχει τό χαρακτήρα i π.χ civis (θ. civi-) civ-ium, aedes (θ. aedi-) aed-ium κτλ. Άπό τά περιττοσύλλαβα ή συμφωνόληκτα μερικά σχηματίζουν κανονικά τή γενική πληθυντικού σέ -ium, έπειδή καί αυτά άρχικώς ήταν φωνηεντόληκτα (μέ χαρακτήρα i), π.χ. τό ars τέχνη, pars μέρος, mors θάνατος, gens έθνος κ.ά. (ή όνομαστική ένικού ήταν στήν άρχή art-is, part-is, mort-is, gent-is). Τά άλλα συμφωνόληκτα πού σχηματίζουν αυτή τήν πτώση σέ -ium, τή σχηματίζουν κατ' άναλογία προς τά προηγούμενα: arx - arc-ium, urbs-urb-ium, pons-pont-ium, imber-imbr-ium, fraus-fraud-ium, κτλ.

5) όσα άρσενικά καί θηλυκά σχηματίζουν τή γενική του πληθυντικού σέ -ium, σχηματίζουν καί τήν αίτιατική πληθυντικού συνήθως σέ -is (αντί σέ -es): civis - civis (= πολίτες), hostis-hostis (= έχθρούς), pars-partis (= μερίδες).

27. Άνώμαλα όνόματα τής τρίτης κλίσεως

1) Bos τό βόδι, bov-is, bov-i, bov-em, bos, bov-e. Plur. bov-es, bo-um, bubus (ή bobus), κτλ. (θ. bō- καί bov-)

2) caro (θηλ.) κρέας, carn-is κτλ. plur. carn-es, carn-ium, κτλ. (θ. caro- καί caru-)

3) iter (ουδ.) πορεία, itinē-is, itinē-i, iter, itiner-e. Plur. itinera, itinenum, κτλ. (θ. iter- καί itiner-)

4) Juppiter ό Δίας, Jov-is, Jov-i, Jov-em, Juppiter, Jov-e

5) senex ό γέροντας, sen-is, sen-i κτλ. Plur. sen-es, sen-um, sen-ibus κτλ. (θ. senec- καί sen-)

6) vis δύναμη (γεν. καί dot. λείπουν). acc. vim, abl. vi. Plur. vir-es, vir-ium, vir-ibus κτλ.

28. Τριτόκλιτα τής Λατινικής από τριτόκλιτα τής Έλληνικής γλώσσας.

Άπό τά τριτόκλιτα όνόματα (κύρια ή προσηγορικά) πού προέρχονται από έλληνικά τριτόκλιτα, μερικά κλίνονται σέ όλες τίσ πτώ-

σεις όπως ή τρίτη κλίση τής Λατινικής: π.χ. Plato Πλάτων, Platōn-is, Platon-i, Platon-em κτλ. (όπως τό sermo, sermōn-is κτλ. § 24. Α'1).

Ἄρκετά ὁμως ὀνόματα αὐτῆς τῆς κατηγορίας σέ μερικές πτώσεις σχηματίζουν τύπους ὁμοίους μέ τούς ἀντίστοιχους τῆς Ἑλληνικῆς. Π.χ. aer, ὁ ἀέρας, aether αἰθέρας. Marāthon **Μαραθῶν** – acc. aer-**a**, aether-**a**, Marathon-**a** κτλ. Cyclops **Κύκλωψ**, acc. Cyclopā **Κύκλωπα**, Cyclopēs **Κύκλωπες**, acc. Cyclop-**as**.

4. Τετάρτη κλίση (Declinatio quarta).

29. Ἡ τέταρτη κλίση περιέχει ὀνόματα καί ἀπό τά τρία γένη, ἄρσενικά καί θηλυκά σέ -us (γεν. -us) καί οὐδέτερα σέ -u (γεν. -us)· χαρακτήρας τοῦ ἄρχικοῦ θέματος -u (§ 13, 4).

Π α ρ α δ ε ἰ γ μ α τ α

(fructus καρπός, θ. fructu-, cornu κέρασ, θ. cornu-)

	S i n g u l a r i s		P l u r a l i s	
Nom.	fruct - ūs	corn - ū	fruct - ūs	corn - ūā
Gen.	fruct - ūs	corn - ūs	fruct - ūm	corn - ūm
Dat.	fruct - ūi	corn - ū	fruct - ibus	corn - ibus
Acc.	fruct - um	corn - ū	fruct - ūs	corn - ūā
Voc.	fruct - ūs	corn - ū	fruct - ūs	corn - ūā
Abl.	fruct - ū	corn - ū	fruct - ibus	corn - ibus

Κλίνονται:

α') όπως τό **fructus** τά: sensus αἴσθησις, senātus σύγκλητος, exercitus στρατός, equitātus ἵππικό, peditātus πεζικό, impētus ἔφοδος, κτλ., (τά θηλυκά) acus βελόνη, manus τό χέρι κτλ.

β') όπως τό **cornu** τά: genu τό γόνατο, veru ὀβολός κτλ.

30. Διαφορετικός σχηματισμός μερικῶν πτώσεων.— Ἄπό τά ὀνόματα τῆς τέταρτης κλίσεως:

1) τῆ **δοτικῆ** τοῦ ἐνικοῦ τήν σχηματίζουν ἐνίοτε καί ὅσα λήγουν σέ -us (μέ συναίρεση τοῦ -ui σέ -u) ὅπως τά οὐδέτερα, π.χ. senatu (senatui)·

2) τῆ **δοτικῆ** (καί ἀφαιρετικῆ) τοῦ πληθυντικοῦ τῆ σχηματίζουν σέ -ibus (ἀντί -ibus) τά ὀνόματα artus ἄρθρο (πληθ. artus τά μέλη τοῦ

σώματος) και tribus «τριττύς»: artūbus, tribūbus· τά ὀνόματα lacus λίμνη και portus λιμάνι στήν πτώση αὐτή διαφοροῦνται: lacibus και lacubus, portibus και portubus.

3) τό ὄνομα domus (οἰκία) ἔχει και μερικούς τύπους σχηματισμένους μέ τίς καταλήξεις τῆς β' κλίσεως (κανονικά τήν ἀφαιρετική τοῦ ἐνικοῦ και τήν αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ): Singul.domus - domus - domui - domum - domus - domo. Plur. domus - domuum (και **domorum**) domībus - **domos** - domus - domibus.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὑπάρχει και τύπος (τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ ὡς τοπικῆς) domi, πάντοτε ὡς ἐπίρρημα (= οἰκοί).

31. Ἀπό τά ὀνόματα τῆς τέταρτης κλίσεως σέ -us **θηλυκά** εἶναι **μόνο** τά: acus βελόνη, domus οἰκία, idus (-uum, πληθυντικοῦ μόνο) «αἰεῖδοι», manus χέρι, porticus στοά και tribus «τριττύς».

5. Πέμπτη κλίση (Declinatio quinta).

32. Ἡ πέμπτη κλίση περιέχει ὀνόματα μόνο ἄρσενικά και θηλυκά πού λήγουν σέ -es (γεν -ēi ἢ -ēi): Χαρακτήρας τοῦ ἀρχικοῦ θέματος e- (§ 13, 4).

Π α ρ α δ ε ἰ γ μ α τ α

(dies ἡμέρα, θ. die-, res πράγμα, θ. re-, species ὄψη, θ. specie-)

	S i n g u l a r i s			P l u r a l i s		
Nom.	diēs	rēs	speciēs	diēs	rēs	speciēs
Gen.	diēi	rēi	speciēi	diērum	rērum	—
Dat.	diēi	rēi	speciēi	diēbus	rēbus	—
Acc.	diēm	rēm	speciēm	diēs	rēs	speciēs
Voc.	diēs	rēs	speciēs	diēs	rēs	speciēs
Abl.	diē	rē	speciē	diēbus	rēbus	—

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό ε τῆς παραλήγουσας στή γενική και τή δοτική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι μακρό, ἄν ἐμπρός ἀπό αὐτό ὑπάρχει φωνήεν (diēi, speciēi), ἀντίθετα πρὸς τόν κανόνα (§ 6, 1 σημ.), και βραχύ, ἄν ὑπάρχει σύμφωνο (rēi, fidēi).

33. Ἀπό τά ὀνόματα τῆς πέμπτης κλίσεως

1) τόν **πληθυντικό ἀριθμό** σέ ὅλες του τίς πτώσεις τόν σχηματίζουν μόνο τά dies ἡμέρα και res πράγμα. Τά ἄλλα ἀπό τόν πληθυντικό

Έχουν μόνο ονομαστική, αιτιατική και κλητική ή δέν έχουν καθόλου πληθυντικό.

2) **ἀρσενικά** είναι μόνο τό *dies* ήμέρα (συνήθως) και τό *meridies* μεσημβρία (πάντοτε). Τό *dies* είναι θηλυκό, ιδίως όταν σημαίνει χρόνο ή προθεσμία: *longa dies* μακρός χρόνος, *certa dies* όρισμένη προθεσμία.

6. Ἄνόμαλα ὀνόματα

34. Πολλά ὀνόματα τῆς Λατινικῆς, ὅπως και τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας, είναι ἀνόμαλα, δηλ.:

1) **ἑτερογενή** (*heterogenēa*)· π.χ.
frenum-i χαλινάρι Plur. *frena* και *freni* (ἄρσεν.)
iocus-i παιχνίδι » *ioci* και *ioca* (οὐδ.)
locus-i τόπος » *loci* και *loca* (οὐδ.)
 (πρβλ. ἀρχ. Ἑλλ. ὁ δεσμός - οἱ δεσμοί και τά δεσμά, κτλ.).

2) **ἑτερόκλιτα** (*heteroclitā*). π.χ.
iugerum-i τό πλέθρο Plur. *iuger*-a, -um, -ibus, ὅπως ἡ γ' κλίση
vas, *vas*-is, ἀγγεῖο » *vasa*, -orum, -is, ὅπως ἡ β' κλίση
requies-ētis ἡσυχία Sing. acc. και *requiem*, abl. *requie*, κατά
 τὴν ε' κλίση.

Σ η μ ε ι ω σ η . Τά **ficus**-i συκιά και **laurus**-i δάφνη (τῆς β' κλίσεως) έχουν ἀπό τὴν δ' κλίση τίς πτώσεις πού λήγουν σέ -us και -u.

3) **ἄφθονοῦντα** (*abundantia*), δηλ. ὀνόματα πού κλίνονται

α') σέ δύο διαφορετικά γένη, ὅπως
baculum -i και *baculus* -i βακτηρία
callum -i και *callus* -i ὁ κάλος
clipeus -i και *clipeum* -i ἀσπίδα
pileus -i και *pileum* -i πῖλος
 (πβ. ἀρχ. Ἑλλ. ὁ ζυγός και τό ζυγόν κτλ.)

β') σέ δύο διαφορετικές κλίσεις, ὅπως
materia-ae και *materies*-ei ὕλη
elephans-antis και *elephantus*-i ἐλέφαντας
plēbs-plēbis και *plēbes*-bēi ὁ λαός (οἱ πληβεῖοι)

γ') σέ διαφορετικό γένος και κλίση, όπως
 alimonia -ae και alimonium -i τροφή
 tapētum -i και tapes -ētis τάπητας
 conātum -i και conātus -us απόπειρα
 penum -i και penus -ōis (οὐδ.) και penus-us (θηλ.) τροφή

4) ἔλλειπτικά (defectiva) : αυτά είναι:

A') ἔλλειπτικά κατά τόν ἀριθμό (defectiva numero), δηλαδή εἶναι:

α') μόνο ἐνικοῦ ἀριθμοῦ (singularia tantum) : τέτοια κανονικῶς εἶναι **τά κύρια ὀνόματα** προσώπων ἢ πραγμάτων, δηλ. πόλεων, ποταμῶν, ὁρέων κ.τ.δ., ὅπως Sulla Σύλλας, Roma Ρώμη, Carthāgo Καρχηδών, Tiberi Τίβερις, Aetna Αἴτνα κτλ., **τά ὀνόματα ἀφηρημένων ἐννοιῶν**, ὅπως iustitia δικαιοσύνη, riētas εὐσέβεια κτλ., **τά ὀνόματα τῶν φυσικῶν σωμάτων ἢ φαινομένων**, ὅπως sol ἥλιος, luna σελήνη, hiems χειμώνας, ver ἄνοιξη, κτλ., **τά ὀνόματα τῶν μετὰλλων**, ὅπως aurum χρυσός, argentum ἄργυρος, aes χαλκός κτλ.

β') μόνο πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ (pluralia tantum) : τέτοια κανονικῶς εἶναι **τά ὀνόματα τῶν λαῶν ἢ Ἔθνῶν**, ὅπως Sabīni οἱ Σαβίνοι, Aedūi οἱ Αἴδουοι, Galli οἱ Γαλάτες κτλ. **συγκροτημάτων νησιῶν ἢ βουνῶν**, ὅπως Baleāres οἱ Βαlearίδες (νησιά), Alpes οἱ Ἄλπεις, κτλ. **μερικῶν πόλεων**, ὅπως Athēnae Ἀθήναι, Puteōli οἱ Ποτίολοι (πόλη) κτλ. **ἑορτῶν**, ὅπως Bacchanalia τὰ Διονύσια, Saturnalia τὰ Κρόνια, κτλ.

Pluralia tantum, δηλ. εὐχρηστα μόνο στόν πληθυντικό ἀριθμό, εἶναι, ἐκτός ἀπό τά ἄλλα, **τά ἐξῆς πιό συνηθισμένα ὀνόματα:**

arma	-orum ὄπλα	superi	-orum οἱ ἄνω θεοί
moenia	-ium τείχη	infēri	-orum οἱ κάτω θεοί
insidiae	-arum ἐνέδρα	manes	-ium οἱ ψυχές (τῶν νεκρῶν)
spolia	-orum λάφυρα	divitiae	-arum ὁ πλοῦτος
indutiae	-arum ἀνακωχή	tenēbrae	-arum τό σκοτάδι
idus	-uum αἱ εἰδοί (§ 31)	fauces	-ium ὁ λάρυγγας

(26, 4, Β', β')

libēri	-orum τά τέκνα (§ 17)	viscēra	-um τά σπλάχνα
postēri	-orum οἱ ἀπόγονοι	nuptiae	-arum ὁ γάμος
maiōres	-um οἱ πρόγονοι	exsequiae	-arum ἡ ἐκφορά

Σ η μ ε ί ω σ η . Μερικά ὀνόματα στόν πληθυντικό ἀριθμό ἀλλάζουν σημασία, π.χ.

Ένικός
 aedes-is ναός
 aqua-ae νερό
 auxilium-i βοήθεια
 castrum-i (ή μάλλον castellum-i) τό φρούριο
 copia-ae άφθονία
 impedimentum-i έμπόδιο
 littera-ae γράμμα του άλφαβήτου
 opëra-ae κόπος
 rostrum-i ράμφος ή έμβολο.

Πληθυντικός
 aedes-ium οίκια
 aquae-arum ίαματικά νερά
 auxilia-orum έπικουρικό στρατεύμα
 castra-orum στρατόπεδο
 copiae-arum στρατεύματα
 impedimenta-orum άποσκευές
 litterae-arum έπιστολή, συγγράμματα
 opërae-arum έργάτες
 rostra-orum τό δημόσιο βήμα
 (στη Ρωμαϊκή άγορά).

Β' έλλειπτικά **κατά τήν πτώση** (defectiva casibus)· συνηθέστερα είναι τά εξής:

dicis (γεν. ένικ.) εϋχρηστο στίς φράσεις dicis causā και dicis gratia (= για τον τύπο).

fas όπως και nefas άνόσιο, εϋχρηστο μόνο στήν όνομαστική του ένικοϋ.

fors τύχη, εϋχρηστο άκόμη και στήν άφαιρετική ένικοϋ forte κατά τύχη.

infitias (αίτ. πληθ.) εϋχρηστο στή φράση infitias ire «άρνεισθαι».

pondo (άφαιρ. ένικ.) τό βάρος, εϋχρηστο στίς φράσεις: uncia pondo μία ογγιά (τό βάρος). corōna aurea pondo ducentum (§ 15, 2) librarum στεφάνι χρυσό διακοσίων λιτρών (βάρος).

sponde (άφαιρ. ένικ. του άχρηστου όνόματος spons, θηλ.), εϋχρηστο κυρίως στίς φράσεις meā (tuā, suā) sponde μέ τή δική μου (τή δική σου, τή δική του) βούληση.

vicis (γεν. ένικ. του άχρηστου vix ή vicis έναλλαγή), σέ χρήση ή αίτιατική vicem, ή άφαιρετική vice και του πληθυντικοϋ ή όνομαστική και ή αίτιατική vices και ή άφαιρετική vicibus (βλ. και § 27, 6 [vis]).

5) **Άκλιτα** (indeclinabilia)· τέτοια είναι τό instar (οϋδ. όνομ. και αίτ. ένικ.) είδος - μορφή, mane (οϋδ. όνομ. αίτ. και άφαιρ. ένικ.) πρωί και secus (οϋδ. όνομ. και αίτ.) γένος - φύλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Τ Α Ε Π Ι Θ Ε Τ Α

35. Τά επίθετα (adiectīva) καί στή Λατινική εἶναι:

- 1) τρικατάληκτα: alt-us, alt-a, alt-um ὑψηλός, -ή, -ό· celer, celēŕ-is, celēŕ-e ταχύς -εία, -ύ·
- 2) δικατάληκτα: fortis, fort-is, fort-e δυνατός -ή-ό·
- 3) μονοκατάληκτα: felix εὐτυχής.

36. Ἐπίθετα

1) Τά τρικατάληκτα εἶναι:

α) δευτερόκλιτα, επίθετα δηλ. πού κλίνονται στό ἄρσενικό καί οὐδέτερο κατά τή β' κλίση καί στό θηλυκό κατά τήν α' κλίση: long-us, long-a, long-um μακρός - ά, -ό· liber, libēra, libēŕ-um ἐλεύθερος -η -ο·

β) τριτόκλιτα, επίθετα δηλ. πού κλίνονται κατά τήν γ' κλίση καί στά τρία γένη: celer, celēŕis, celēŕe ταχύς, -εία, -ύ, acer, acris, acre ὀξύς, -εία, -ύ.

2) Τά δικατάληκτα καί τά μονοκατάληκτα επίθετα εἶναι ὅλα τριτόκλιτα: facil-is (ἄρσ. καί θηλ.), facil-e (οὐδ.) εὐκόλος -η -ο, felix (ἄρσ. θηλ. καί οὐδ.) εὐτυχισμένος -η -ο.

Δικατάληκτα εἶναι ὅλα τά επίθετα τοῦ συγκριτικοῦ βαθμοῦ, ὅπως alt-ior (ἄρσεν. καί θηλ.), alt-ius (οὐδ.) ὑψηλότερος -η -ο.

1. Δευτερόκλιτα επίθετα

37. Τά δευτερόκλιτα επίθετα λήγουν:

- 1) σέ -us, -a, -um: bon-us, bon-a, bon-um ἀγαθός, -ή, -ό·
- 2) σέ -er, -(er)a, -(er)um: liber, libēŕ-a, libēŕ-um ἐλεύθερος, -η, -ο, niger, nigra, nigr-um μαῦρος, -η, -ο.

Σ η μ ε ί ω σ η . Μόνο ἓνα επίθετο λήγει σέ -ur -ura -urum, τό satur, satūra, satūrūm πλήρης.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπό το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

38. Παραδείγματα δευτερόκλιτων επιθέτων

α') bonus αγαθός

	Singularis				Pluralis	
Nom.	bōn-ūs	bon-ā	bōn-ūm	bōn-ī	bon-ae	bon-a
Gen.	bon-ī	bon-ae	bon-ī	bon-ōrum	bon-ārum	bon-ōrum
Dat.	bon-ō	bon-ae	bon-ō		bon-īs	
Acc.	bon-ūm	bon-ām	bon-ūm	bon-ōs	bon-ās	bon-ā
Voc.	bon-ē	bon-ā	bon-ūm	bon-ī	bon-ae	bon-ā
Abl.	bon-ō	bon-ā	bon-ō		bon-īs	

β') liber ελεύθερος

	Singularis				Pluralis	
Nom.	liber	libēr-ā	libēr-ūm	libēr-i	libēr-ae	libēr-ā
Gen.	liber-ī	liber-ae	liber-ī	liber-ōrum	liber-ārum	liber-ōrum
Dat.	liber-ō	liber-ae	liber-ō		liber-īs	
Acc.	liber-ūm	liber-ām	liber-ūm	liber-ōs	liber-ās	libērā
Voc.	liber	liber-ā	liber-ūm	liber-ī	liber-ae	liber-ā
Abl.	liber-ō	liber-ā	liber-ō		liber-īs	

γ') niger μαύρος

	Singularis				Pluralis	
Nom.	nigĕr	nigr-ā	ningr-ūm	nigr-ī	ningr-ae	nigr-ā
Gen.	nigr-ī	nigr-ae	nigr-ī	nigr-ōrum	nigr-ārum	nigr-ōrum
Dat.	nigr-ō	nigr-ae	nigr-ō		nigr-īs	
Acc.	nigr-ūm	nigr-ām	nigr-ūm	nigr-ōs	nigr-ās	nigr-ā
Voc.	niger	nigr-ā	nigr-ūm	nigr-ī	nigr-ae	nigr-ā
Abl.	nigr-ō	nigr-ā	nigr-ō		nigr-īs	

"Όπως τό **bonus**, **-a**, **-um** κλίνονται καί τά **malus**, **-a**, **-um**, **κακός**, **magnus**, **-a**, **-um** **μεγάλος**, **parv-us**, **-a**, **-um** **μικρός** κ.ἄ.

"Όπως τό **liber** κλίνονται τά επίθετα **asper** (-ĕra, -ĕrum) **τραχύς**, **miser** ἄθλιος, **tener** τρυφερός, τά σύνθετα πού λήγουν σέ **-fer** ἢ **-ger**, ὅπως τό **frugifer** (-fĕra, -fĕrum) **καρποφόρος**, **romifer** ὄπωροφόρος, **armiger** ὄπλοφόρος κτλ. καί τό **μαναδικό satur**, **satūra**, **satūrum** **πλήρης**. Τά επίθετα αὐτά στήν ἐνική ὀνομαστική καί κλητική τοῦ ἀρσενικοῦ

έχουν αποβάλλει τήν κατάληξη (-us καί -e). Ἔτσι ἀπό τό liber-us προήλθε τό liber, ἀπό τό miser-us τό miser κτλ. (βλ. § 17 puer καί § 18).

Ὅπως τό **niger** κλίνονται τά ἐπίθετα aeger (-gra, -grum) ἄρρωστος, creber (-bra, -brum) πυκνός, pulcher (-chra, -chrum) ὠραίος, ruber (-bra, -brum) ἐρυθρός, sacer (-cra, -crum) ἱερός κ.ἄ. Καί τά ἐπίθετα αὐτά στήν ἐνική ὀνομαστική καί κλητική τοῦ ἄρσενικοῦ ἔχουν αποβάλλει τήν κατάληξη (-us, -e). Μετά τήν ἀποβολή τῆς καταλήξεως σ' αὐτές τίς πτώσεις ἀνέπτυξαν ἓνα βραχύ e ἔμπρός ἀπό τό χαρακτήρα τοῦ θέματος **r**. Μ' αὐτό τόν τρόπο ἀπό τό nigr-us προήλθε τό nigr- καί ἔπειτα nig-e-r, ἀπό τό sacr-us τό sacr- καί ἔπειτα sac-e-r κτλ. (βλ. § 17 aeger καί § 18).

2. Τριτόκλιτα ἐπίθετα

39. Τά τριτόκλιτα ἐπίθετα λήγουν:

1) τά τρικατάληκτα σέ -er, -(e)ris, -(e)re·

2) τά δικατάληκτα σέ -is, -e καί τά συγκριτικά σέ -ior, ius·

3) τά μονοκατάληκτα, πολλά σέ **x**, ὅπως τά audax τολμηρός, garax ἄρπακτικός, felix εὐτυχής, κτλ., ἄλλα σέ -el, -r, -es, -us, -ns, κτλ., ὅπως vigil (-gīlis) ἄγρυπνος, pauper (-pēris) φτωχός, dives (-vītis) πλούσιος, vetus (-tēris) παλαιός, prudens (-entis) συνετός κτλ.

Σ η μ ε ί ω σ η . Τά τριτόκλιτα ἐπίθετα κυρίως εἶναι ἡ δικατάληκτα ἢ μονοκατάληκτα. Ὅσα ἀπό αὐτά παρουσιάζονται ὡς τρικατάληκτα (μέ κατάληξη -er) ἦταν καί αὐτά δικατάληκτα (celē-ris ἄρσ. καί θηλ., celēre οὐδ., acr-is ἄρσ. καί θηλ.acr-e οὐδ.), ὅστερα ἀπέβαλαν τήν κατάληξη τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς καί κλητικῆς (-is) καί ὅσα ἔμπρός ἀπό τό χαρακτήρα τοῦ θέματος **r** ἔγχαν ἄλλο σύμφωνο, ἀνέπτυξαν ἔμπρός ἀπό τό **r** ἓνα **e** βραχύ. Ἔτσι ἀπό τό acr-is προήλθε τό acr- καί ἔπειτα τό ac-e-r. (Πρβλ. § 38, liber, niger).

40. Παραδείγματα τριτοκλίτων ἐπιθέτων

α' . Τ ρ ι κ α τ á λ η κ τ α

(celer ταχύς, acer δξύς)

S i n g u l a r i s

Nom.	celer	celēris	celēre	acer	acris	acre
Gen.		celeris			acris	
Dat.		celeri			acri	
Acc.	celerem	celerem	celere	acrem	acrem	acre
Voc.	celer	celeris	celere	acer	acris	acre
Abl.		celeri			acri	

P l u r a l i s

Nom.	celēres	celēres	celeria	acres	acres	acria
Gen.		celerium			acrium	
Dat.		celeribus			acribus	
Acc.	celeres	celeres	celeria	acres	acres	acria
Voc.	celeres	celeres	celeria	acres	acres	acria
Abl.		celeribus			acribus	

"Όπως τό **acer** κλίνονται τό celēber (-bris, -bre) όνομαστός, salūber όγιεινός, equēster (-stris, -stre) ίππικός, pedester πεζικός κ.ά. Τό celer είναι μοναδικό (§39,3 Σημ.).

B ' . Δ ι κ α τ ά λ η κ τ α

(facīlis εύκολος, altiōr ύψηλότερος)

S i n g u l a r i s

	'Αρσ. και θηλ.	Ουδ.	'Αρσ. και θηλ.	Ουδ.
Nom.	facīlis	facīle	altiōr	altiūs
Gen.	facilis		altiōris	
Dat.	facili		altiōri	
Acc.	facilem	facile	altiōrem	altiūs
Voc.	facilis	facile	altiōr	altiūs
Abl.	facili		altiōr-e	

P l u r a l i s

Nom.	facīles	facilia	altiōres	altiōr-a
Gen.	facilium		altiōr-um	
Dat.	facilibus		altiōr-ibus	
Acc.	faciles	facilia	altiōres	altiōr-a
Voc.	faciles	facilia	altiores	altiōr-a
Abl.	facilibus		altiōr-ibus	

"Όπως τό **facīlis** κλίνονται τά: difficīlis δύσκολος, similis όμοιος, dissimilis, άνόμοιος, fertilis εύφορος, fortis, ισχυρός, gravis βαρύς κ.ά.

"Όπως τό **altiōr, -us** κλίνονται δλα τά συγκριτικά (γι' αυτά θά γίνει λόγος κατωτέρω).

Γ'. Μονοκατάληκτα

(felix εὐτυχής, prudens συνετός)

Singularis

	Ἄρσ. θηλ.	καὶ οὐδ.	Ἄρσ. θηλ.	καὶ οὐδ.
Nom.	fēlix		prūdēns	
Gen.	fēlicīs		prudētis	
Dat.	fēlici		prudētī	
Acc.	fēlicēm	felix	prudētēm	prudens
Voc.	felix	felix	prudens	prudens
Abl.	fēlici		prudētī	

Pluralis

Nom.	fēlicēs	felicīa	prudētēs	prudentiā
Gen.	felicīūm		prudētīūm	
Dat.	felicībus		prudētībus	
Acc.	felicēs	felicīa	prudētēs	prudentiā
Voc.	felicēs	felicīa	prudētēs	prudentiā
Abl.	felicībus		prudētībus	

Ὅπως τὸ **felix** κλίνονται τὰ: atrox (atrōcis) σκληρός, ferox ἄγριος, audax (audācis) τολμηρός, rapax ἀρπακτικός κ.ἄ.

Ὅπως τὸ **prudens** κλίνονται τὰ: ingens ὑπερμεγέθης, vehemens σφοδρός, sapiens σοφός, eļēgans κομψός κ.ἄ.

41. Παρατηρήσεις στὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα. Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα ἔχουν τὴν ἀφαιρετικὴ τοῦ ἐνικοῦ σέ **-i**, τὴ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ σέ **-ium** καὶ τὴν ὀνομαστικὴ (αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ) πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου σέ **-ia**: celer- celerī - celerium - celeria, gravis - gravi - gravium - gravia, felix - felici - feliciūm - felicia (βλ. §26,2 β' καὶ γ' καὶ Σημ.).

Ἐξαιροῦνται καὶ

1) ἔχουν κανονικὰ τὴν ἀφαιρετικὴ τοῦ ἐνικοῦ σέ **-e**, τὴ γενικὴ πληθυντικοῦ σέ **-um** καὶ τὴν ὀνομαστικὴ (αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ) τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδέτερου σέ **-a**:

α) τὰ συγκριτικὰ ἐπίθετα, π.χ. altior, altius-altiore, altiorum, altiora.

Σ η μ ε ί ω σ η . Τά ἀνώμαλα παραθετικά plūres (περισσότεροι) καί complūres (πάμπολλοι) ἔχουν τή γενική τοῦ πληθυντικοῦ σέ -ium: (plures, plura) plurium, (complures, complura) complurium.

β') τά μονοκατάληκτα ἐπίθετα compros (-ōtis) ἐγκρατής, dives (-ītis) πλούσιος, particeps (-cīpis) μέτοχος, pauper (-pēris) φτωχός, princeps (-cīpis) πρῶτος, superstes (-stītis) ἐπιζῶν καί vetus (-teris) παλαιός; divitē - divitium, vetere - veterum - vetera. (Ἐπίθετα ἀπό τά προηγούμενα ἐπτά μονοκατάληκτα ἐπίθετα μόνο τό vetus σχηματίζει πληθυντικό τοῦ οὐδετέρου vetera καί τό dives, ditia (ἀντί divitiā μέ ἀπλολογία).

2) ἔχουν τή γενική πληθυντικοῦ σέ -um (ἄν καί ἔχουν τήν ἀφαιρετική ἐνικῆ σέ -i) τά ἐπίθετα inops (-ōris) ἐνδεής καί memor (-ōris) μνήμων: (inōri) inōrum, (memori) memōrum.

3. Ἐνώμαλα ἐπίθετα

42. Ἐπίθετα ἀπό τά ἀνώμαλα ἐπίθετα ἀξίζει νά ἀναφερθοῦν τά:

1) μερικά ἑλλειπτικά ἢ ἄκλιτα (πβ. § 34,4 καί 5): ὅπως:

(ceterus), cetēra, cetērum ὁ ἄλλος, ὁ λοιπός. Τήν ἄχρηστη ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ ἀναπληρώνει ἡ ὀνομαστική τοῦ reliquus, ὁ λοιπός:

frugi συνετός, ἄκλιτο. (Κυρίως εἶναι δοτική ἐνικῆ τοῦ ὀνόματος frux καρπός):

nequam οὐτιδανός, ἄκλιτο:

potis ἢ pote δυνατός (ὡς ὀνομαστική καί αἰτιατική ὄλων τῶν γενῶν):

(sons), sontis ἔνοχος. Ἡ ἐνική ὀνομαστική ἄχρηστη:

2) μερικά abundantia (§ 34,3, β'), ὅπως:

inanīmus, -a, -um καί inanīmis, -e ἄψυχος

inērmus, -a, -um καί inērmis, -e ἄοπλος

opulentus, -a, -um καί opūlens, (-ntis) πλούσιος

4. Οἱ μετοχές

43. Οἱ μετοχές (participia) λήγουν:

1) σέ -us, -a, -um τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντα καί τοῦ παθητικοῦ

παρακειμένου (ἢ ἀορίστου): amatūr-us, amatūr-a, amatūr-um «ἀγαπή-
σων - ἀγαπήσουσα - ἀγαπήσον»· amātus, amāta, amāt-um «ἠγαπημένος,
-η, -ον» (ἢ «ἀγαπηθείς, -εῖσα, -έν»). Οἱ μετοχές αὐτές κλίνονται ὅπως
τά δευτερόκλιτα ἐπίθετα (§38, bonūs).

2) σέ -ans (-antis) ἢ -ens (-entis) τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα: amans
(amantis) «ἀγαπῶν, -ῶσα, -ῶν». delens (delent-is) «καταστρέφω,
-ουσα, -ον».

Αὐτές οἱ μετοχές κλίνονται ὅπως τά μονοκατάληκτα ἐπίθετα σέ
-ης τῆς γ' κλίσεως (§40 γ', prudens), ὅμως στήν ἀφαιρετική τοῦ ἐνι-
κοῦ λήγουν ὄχι σέ -i ἀλλά σέ -e. Tarquinio regnante· ὅταν βασίλευε ὁ
Ταρκύνιος, -praesente medico ὅταν ὁ γιατρός εἶναι παρών.

· Οἱ μετοχές αὐτές ὅταν στό λόγο ἐπέχουν θέση ἐπιθέτου στήν
ἐνική ἀφαιρετική ἔχουν κατάληξη -i: in praesenti tempore στόν πα-
ρόντα χρόνο.

5. Τά παραθετικά

44. Στά ἐπίθετα τῆς Λατινικῆς, ὅπως τῆς Ἑλληνικῆς, διακρί-
νουμε τρεῖς βαθμούς (gradus),

1) θετικό (gradus positivus): altus, -a, -um ὑψηλός, -η, -ό·

2) συγκριτικό (gradus comparativus): altior, altius (§ 40, β') ὑψη-
λότερος -η -ο·

3) ὑπερθετικό (gradus superlativus): altissimus, altissima, altis-
simum ὑψηλότετος, -η, -ο.

45. Οἱ καταλήξεις τῶν παραθετικῶν εἶναι:

1) τοῦ συγκριτικοῦ -ior (ἄρσεν. καί θηλ.), -ius (οὐδ.) καί

2) τοῦ ὑπερθετικοῦ -issimus, -issima, -issimum.

Οἱ ἀνωτέρω καταλήξεις προστίθενται στό θέμα τοῦ θετικοῦ (ἢ
τῆς ἐπιθετικῆς μετοχῆς), πού τό βρίσκουμε, ἂν ἀπό τή γενική ἐνικοῦ
τοῦ ἄρσενικοῦ ἀφαιρέσουμε τήν κατάληξη -i ἢ is· π.χ.

altus (γεν. alt-i) ὑψηλός – alt-ior, alt-ius, alt-issimus,
-a, um (§ 40 β')·

longus (γεν. long-i) μακρός – long-ior, long-ius, long-issimus,
-a, -um·

brevis (γεν. brev-is) βραχύς – brev-ior, brev-ius, brev-issimus,
-a, -um (§ 40 β')·

felix (γεν. felic-is) εὐτυχής – felic-ior, felici-ius, felic-issimus, -a, -um (§ 40, γ')
 prudens (γεν. prudent-is) συνετός – prudent-ior, prudent-ius, prudent-issimus, -a, -um.

46. Ἐπίθετα ἀπὸ τὰ παραθετικά:

1) τὰ συγκριτικά ἐπίθετα εἶναι τριτόκλιτα δικατάληκτα (βλ. § 40, β')·

2) τὰ ὑπερθετικά ἐπίθετα εἶναι δευτερόκλιτα τρικατάληκτα (βλ. § 38, bonus).

47. Διάφορος σχηματισμός παραθετικών. – 1) Ἐξί ἐπίθετα σέ -ilis, τὰ: facilis εὐκολός, difficilis δύσκολος, similis ὁμοίος, dissimilis ἀνόμοιος, humilis ταπεινός καί gracilis ἰσχνός, σχηματίζουν τὸ ὑπερθετικό μέ τήν προσθήκη στό θέμα τους τῆς καταλήξεως -limus:

facilis (γεν. facili-is) – facil-ior, facil-ius, facil-limus, -a, -um·

similis (γεν. simil-is) – simil-ior, simil-ius, simil-limus, -a, -um·

humilis (γεν. humil-is) – humil-ior, humil-ius, humil-limus, -a, -um·

gracilis (γεν. gracil-is) – gracil-ior, gracil-ius, gracil-limus, -a, -um·

(ἀλλά nobilis εὐγενής – nobilior, nobilissimus κτλ.).

2) Ὅσα ἐπίθετα λήγουν σέ -er (εἶτε δευτερόκλιτα εἶτε τριτόκλιτα) σχηματίζουν τόν ὑπερθετικό μέ τήν κατάληξη -rimus πού προστίθεται στήν ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἄρσενικοῦ:

pulcher (γεν. pulchr-i) ὠραῖος – pulchr-ior, pulchr-ius,
 pulcher-rimus, -a, -um

acer (γεν. acr-is) ὀξύς – acr-ior, acr-ius,
 acer-rimus, -a, um

pauper (γεν. pauper-is) φτωχός – pauper-ior, pauper-ius,
 pauper-rimus, -a, -um.

Σ η μ ε ί ω σ η . Καί τὸ ἐπίθετο vetus παλαιός (γεν. veter-is) σχηματίζει ὑπερθετικό σέ -rimus: veter-rimus. Τοῦ ἐπιθέτου maturus ὄριμος ὑπερθετικό εἶναι maturissimus καί maturrimus.

48. Τά ἐπίθετα πού λήγουν σέ -dicus, -volus, -ficus (σύνθετα μέ δεύτερο συνθετικό τὰ ρήματα dico λέγω, facio κάνω, volo θέλω) σχηματίζουν τὰ παραθετικά σέ -entior, -entissimus:

- maledīcus (γεν. maledīci) κακολόγος,
 maledic-entior, -entius, maledic-entissimus, -a, -um·
 magnificus (γεν. magnifici) μεγαλοπρεπής,
 magnific-entior, -entius, magnific-entissimus, -a, -um·
 benevōlus (γεν. benevoli) εὐμενής,
 benevol-entior, -entius, benevol-entissimus, -a, -um·

Σ η μ ε ί ω σ η . Κατά τόν ἴδιο τρόπο σχηματίζονται τὰ παραθετικά καί τοῦ ἐπιθέτου providus (γεν. provid-i) προορατικός (pr-vid-entior, provid-entissimus). Ὁ σχηματισμός αὐτός τῶν ἀνωτέρου παραθετικών εἶναι κανονικός, ἐπειδή ἀρχικά ὁ θετικός βαθμός τῶν ἐπιθέτων ἦταν maledīcens, magnificens, benevōlens, providens. Τοῦ ἐπιθέτου dives πλούσιος (πού ἡ γενική του εἶναι divit-is, καί μέ συγκοπή dit-is) παραθετικά εἶναι divit-ior καί dit-ior, divit-issimus καί dit-issimus.

49. Ἀνώμαλα παραθετικά

- bonus ἀγαθός – mēlior, -ius καλύτερος – optim-us, -a, -um ἄριστος·
 malus κακός – reior, reius χειρότερος – pessim-us, -a, -um χείριστος·
 magnus μέγας – maior, maius μεγαλύτερος – maxim-us, -a, -um μέγιστος·
 parvus μικρός – minor, minus μικρότερος – minim-us, -a, -um ἐλάχιστος·
 multi, -ae, -a πολλοί – plures, plura περισσότεροι – plurim-i, -ae, -a
 πλεῖστοι (§ 41, 1, α', Σημ.).
 multum πολύ – plus περισσότερο – plurimum πλεῖστο.

Σ η μ ε ί ω σ η : Τῶν ἄκλιτων ἐπιθέτων frugi-συνετός καί nequam οὐτιδανός (§ 42, 1) παραθετικά εἶναι τοῦ frugi: frugal-ior, frugal-ius, frugal-issimus, -a, -um, τοῦ nequam, nequior, nequius, nequissimus, -a, -um.

50. Ἐπίθετα ἑλλειπτικά ὡς πρὸς τοὺς βαθμούς παραθέσεως (defectiva gradibus). Δέν ἔχουν παραθετικά (ὅπως καί στήν ἑλληνική γλῶσσα) τὰ ἐπίθετα πού φανερώνουν ποιότητα ἢ ιδιότητα, ἢ ὅποια δέν μπορεί νά παρουσιάζει διάφορους βαθμούς, ὅπως εἶναι ἐκεῖνα πού φανερώνουν 1) ὕλη, π.χ. aureus χρυσός, ferrēus σιδερένιος, 2) τόπο ἢ χρόνο, π.χ. marinus θαλασσινός nocturnus νυκτερινός, 3) μέτρο π.χ. bipes δίποδος, triennis τρίχρονος, 4) συγγένεια ἢ καταγωγή, π.χ. paternus πατρικός, fraternus ἀδελφικός, romānus ρωμαϊκός, 5) κάτι ἀπόλυτο ἢ ἄρνηση, π.χ. mortālis θνητός, omnipōtens παντοδύναμος, immortalis ἀθάνατος, insōmnis ἄυπνος κτλ.

2) Δέν έχουν θετικό προπάντων παραθετικά επίθετα πού σχηματίστηκαν από προθέσεις ή επιρρήματα (ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλώσσα):

(citra ἀπό δῶ, μέσα)	– ceterior πλησιέστερος,	citimus	ἐγγύτατος
—	– deterior χειρότερος,	deterimus	χειρίστος
(intra ἐντός)	– interior ἐσώτερος	intimus	ἐσώτατος
(πβ. Ἑλλην. ὠκύς)	– ocior ταχύτερος,	ocissimus	ταχύτατος
(prae ἐμπρός)	– prior πρότερος	primus	πρῶτος
(prope πλησίον)	– propior ἐγγύτερος	proximus	ἐγγύτατος
(πβ. rotis, § 42)	– rotior δυνατότερος	potissimus	κράτιστος
(ultra πέρα)	– ulterior ἐξώτερος	ultimus	ἐσχατος

3) Δέν έχουν τό ἓνα ἀπό τά δύο παραθετικά:

α') συγκριτικό, τά επίθετα

falsus ψευδής		falsissimus ψευδέστατος
novus νέος	(recentior ἀπό τό recens,	novissimus ἔσχατος
	πρόσφατος)	
sacer ἱερός	(sanctior ἀπό τό sanctus)	sacerrimus ἱερότατος
vetus παλαιός	(vetustior ἀπό τό vetustus)	veterrimus παλαιότατος
καί ἄλλα μερικά:		

β') ὑπερθετικό, τά επίθετα

alacer εὐθυμος	– alacrior	εὐθυμότερος
iunēnis νέος	– iunior	νεώτερος
senex γέρος	– senior	πρεσβύτερος
καί μερικά ἄλλα.		

51. Τέσσερα επίθετα, τό extērus ὁ ἔξω, infērus ὁ κάτω, supērus ὁ ἄνω καί postērus ὁ ἐπόμενος στόν ὑπερθετικό βαθμό εἶναι abundantia (πβ. § 42, 2) δηλ. ἔχουν δύο τύπους:

exterus exterior	ἐξώτερος,	extrēmus καί	extimus	ἐξώτατος
inferus inferior	κατώτερος	infimus καί	imus	κατώτατος
superus superior	ὑπέρτερος	suprēmus καί	summus	ὑψιστος
posterus posterior	ὑστερότερος	postrēmus καί	postumus	τελευταῖος

52. Παραθετικά περιφραστικά.— Τά ἐπίθετα σέ -us ὅσα ἐμπρός ἀπό αὐτό ἔχουν φωνῆεν, σχηματίζουν κανονικά τά παραθετικά τους περιφραστικῶς, δηλ. τό συγκριτικό μέ τό magis πίο καί τό θετικό, καί τό ὑπερθετικό μέ τό maxime πολὺ καί τό θετικό:

idoneus ἐπιτήδειος,	— magis	idoneus,	maxime	idoneus
dubi-us ἀμφίβολος,	— magis	dubius,	maxime	dubius
vacu-us κενός,	— magis	vacuus,	maxime	vacuus

(Πβ. τά ἀρχαῖα Ἑλληνικά: φίλος, μᾶλλον φίλος, μάλιστα φίλος κτλ.).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ὅσα λήγουν σέ -quus σχηματίζουν κανονικά τά παραθετικά π.χ. antiquus ἀρχαῖος, antiquior, antiquissimus.

53. Παραθετικά ἐπιρρημάτων.— Ἐπιρρήματα πού σχηματίζουν παραθετικά στή Λατινική (ὅπως καί στήν Ἑλληνική) εἶναι προπάντων ὅσα παράγονται ἀπό ἐπίθετα, ἀκόμη καί μερικά πού ἔχουν τοπική ἢ χρονική σημασία.

Συγκριτικός βαθμός τῶν ἐπιρρημάτων πού παράγονται ἀπό ἐπίθετα εἶναι ἡ ἐνική αἰτιατική τοῦ οὐδετέρου τοῦ συγκριτικοῦ τοῦ ἐπιθέτου· ὁ ὑπερθετικός σχηματίζεται ἀπό τό θέμα τοῦ ὑπερθετικοῦ τοῦ ἐπιθέτου μέ τήν κατάληξη -e, ὅπως:

(rectus)	rectē	ὀρθά	— rectius	ὀρθότερα,	rectissim-ē
					ὀρθότατα
(miser)	miserē	ἄθλια	— miserius	ἄθλιότερα	miserrim-e
					ἄθλιότατα
(celer)	celeriter	γρήγορα	— celerius	γρηγορότερα	celerrim-e
					τάχιστα
(acer)	acriter	ὀξέως	— acrius	ὀξύτερα	acerrim-e
					ὀξύτατα
(gravis)	graviter	βαριά	— gravius	βαρύτερα	gravissim-e
					βαρύτατα
(facilis)	facilē	εὐκόλα	— facilius	εὐκολότερα	facillim-e
					εὐκολότατα
(prudens)	prudenter	συνετά	— prudentius	συνετότερα	prudenterim-e
					συνετότατα(§48)
(bonus)	bēnē	καλά	— melius	καλύτερα	optim-e
					ἄριστα

(malus)	māļē	κακά	- reius	χειρότερα	pessim-e χειρίστα
non multum ἢ paulum	ὀλίγο	- minus	ὀλιγότερο	minim-e ἐλάχιστα	
prope κοντά (§ 50)		- propius	πλησιέστερα	proxim-e πλησιέστατα	
diu		- diutius	περισσότερο χρόνο	diutissim-e πάρα πολύ χρόνο	
saepe πολλές φορές		- saepius	συχνότερα	saepissim-e συχνότατα	

54. Ἐνώμαλα παραθετικά ἐπιρρημάτων

multum πολύ	plus περισσότερο	plurimum πλεῖστο
magnořere (ἢ magno opere) πολύ	magis πιό	maxime πολύ πολύ
—	deterius χειρότερα	deterime χειρίστα
—	ocius γρηγορότερα	ocissime τάχιστα
—	potius πιό	potissimum πολύ πολύ
(πβ. § 50, 2)	prius πρωτότερα	primum ἢ primō πρῶτα πρῶτα
merito ἄξια		meritissimo πολύ ἄξια
nuper πρό ὀλίγου	(πβ. § 50, 3α')	nuperime μόλις πρό ὀλίγου
satis ἀρκετά	satius καλύτερα,	
secus μέ ἄλλο τρόπο (nihilo)	secius ἢ setius «οὐδέν ἦττον»	
(πβ. § 50, 3, β').		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ
ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ (PRONOMINA)

55. Ἡ Λατινικὴ γλῶσσα ἔχει τὶς ἑξῆς ἀντωνυμίες:

- 1) προσωπικὲς (pronomina personalia),
- 2) κτητικὲς (pronomina possessiva),
- 3) δεικτικὲς (pronomina demonstrativa),
- 4) ὀριστικὲς (pronomina determinativa),
- 5) ἀναφορικὲς (pronomina relativa),
- 6) ἐρωτηματικὲς (pronomina interrogativa),
- 7) ἀόριστες (pronomina indefinita).

Σ η μ ε ι ω σ η . Ἡ Λατινικὴ γλῶσσα δὲν ἔχει αὐτοπαθεῖς καὶ ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίες. Στὸ Συντακτικὸ θὰ ἀναπτυχθεῖ μὲ ποιῆς ἀντωνυμίες καὶ ἄλλα λεκτικὰ μῆσα ἐκφράζεται στὴ Λατινικὴ ἢ αὐτοπάθεια ἢ ἀλληλοπάθεια.

56. Προσωπικὲς ἀντωνυμίες (§55, 1) εἶναι ἡ ego ἐγώ, tu ἐσύ, sui (γεν. πτώση) τοῦ ἑαυτοῦ του. Κλίνονται ὡς ἑξῆς:

S i n g u l a r i s		
(persona prima)	(persona secunda)	(persona tertia)
Nom. ego ἐγώ	tu ἐσύ	
Gen. mēi ἐμένα, μου	tui ἐσένα, σου	sui τοῦ ἑαυτοῦ του
Dat. mīhi σ' ἐμένα	tibi σ' ἐσένα	sibi στὸν ἑαυτό του
Acc. mē ἐμένα	tē ἐσένα	sē τὸν ἑαυτό του
Abl. a mē ἀπὸ ἐμένα	ā tē ἀπὸ ἐσένα	a sē ἀπὸ τὸν ἑαυτό του

P l u r a l i s		
Nom. nōs ἐμεῖς	vos ἐσεῖς	—
Gen. nōstri, nōstrum ἐμᾶς	vēstri, vēstrum ἐσᾶς	sui τοῦ ἑαυτοῦ των ἢ ἑαυτῶν των
Dat. nōbis σ' ἐμᾶς	vōbis σ' ἐσᾶς	sibi στὸν ἑαυτό των ἢ ἑαυτῶν των

Acc. nōs ἐμᾶς	nōs ἐσᾶς	sē τόν ἑαυτό των ἢ τούς ἑαυτούς των
Abi. a nobis ἀπό ἐμᾶς	a vobis ἀπό ἐσᾶς	a sē ἀπό τόν ἑαυτό των ἢ ἑαυτούς των

1) Ἡ ὄνομαστική τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας τοῦ γ' προσώπου πού λείπει ἀναπληρώνεται μέ τήν ὄνομαστική μᾶς ἀπό τίς δεικτικές ἢ ὀριστικές ἀντωνυμίες hic, ille, is πού κάθε φορά θά εἶναι ἡ πιό κατάλληλη στό λόγο.

2) Ἀπό τούς δύο τύπους τῆς πληθυντικῆς γενικῆς τοῦ α' καί τοῦ β' προσώπου (nostri, nostrum-vestri, vestrum), χρησιμοποιεῖται ὁ τύπος πού λήγει σέ -i ὅταν ἡ γενική αὐτή μέσα στό λόγο εἶναι ἀντικειμενική ἢ κτητική, ὁ ἄλλος τύπος πού λήγει σέ -um χρησιμοποιεῖται, ὅταν ἡ γενική αὐτή εἶναι διαιρητική: amici memores **nostri** (vestri) sunt «οἱ φίλοι μνήμονες ἡμῶν (ὕμῶν) εἰσιν» (= οἱ φίλοι μᾶς ἐνθυμοῦνται) melior pars **nostri** immortalis est «τό κρεῖττον ἡμῶν μέρος ἀθάνατον ἐστί» (= τό πολυτιμότερο μέρος μας εἶναι ἀθάνατο)· ἀλλά: multi **nostrum** πολλοί ἀπό μᾶς quis **vestrum**, ποιός ἀπό σᾶς.

Σ η μ ε ἰ ὠ σ η . Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, ἐκτός ἀπό τόν τύπο tu καί τούς τύπους τῆς γενικῆς πληθυντικοῦ τοῦ α' καί τοῦ β' προσώπου, ἐνισχύονται, ὅταν ὑπάρχει ἔμφαση ἢ ἀντιδιαστολή, μέ τό πρόσφουμα met: ego-met (πβλ. «ἐγώ γε»), nōsmet («ἡμεῖς γε - ἡμᾶς γε») - tēmet «σέ γε», sēmet «εἑαυτόν γε». Ὁ τύπος tu ἐνισχύεται μέ τό πρόσφουμα tē: tūte «σύ γε». Τέλος οἱ τύποι me, te, se ἐνισχύονται μέ διπλασιασμό: mēmē «ἐμέ γε», tētē «σέ γε», sēsē «εἑαυτόν γε».

57. Κτητικές ἀντωνυμίες (§ 55, 2) εἶναι οἱ ἑξῆς:

mēus,	mēa	mē-um	δικός μου, δική μου, δικό μου
nostr̄,	nostrā	nostrum	δικός μας, δική μας, δικό μας
tū-us,	tūa,	tū-um	δικός σου, δική σου, δικό σου
vestr̄,	vestrā	vestrum	δικός σας, δική σας, δικό σας
sū-us,	sū-a	sū-um	δικός του, δική του, δικό του καί δικός των, δική των, δικό των.

Οἱ κτητικές ἀντωνυμίες κλίνονται ὅπως τά δευτερόκλιτα ἐπίθετα (βλ. § 38, α' bonus καί γ' niger). Τοῦ ἄρσενικοῦ ὁμως κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι mi(ἢ meus), ὁμοια δηλ. μέ τήν ὄνομαστική τοῦ ἐνικοῦ:

τότε καί τό ὄνομα πού συνοδεύει τήν ἀντωνυμία τίθεται σέ ὀνομαστική: *mi fili παιδί μου* (§ 19,3), *meus oculus μάτι μου*.

Σ η μ ε ι ω σ η 1 . Καί τῶν κτητικῶν ἀντωνυμιῶν οἱ τύποι ἐνισχύονται μέ τό πρόσωμα -*met* ἢ -*pte*: *meāmet facta* τά κατορθώματά μου βέβαια, *suāpte manu* μέ τό ἴδιο του τό χέρι.

Σ η μ ε ι ω σ η 2 . Ἀπό τίς κτητικές ἀντωνυμίες *poster* καί *vester* παράγονται τά μονοκατάληκτα ἐπίθετα *nostras* (-*atis*) ἡμεδαπός, *vestras* (-*ātis*) ὑμεδαπός (βλ. § 26, 4, Β'β').

58. Δεικτικές ἀντωνυμίες (§ 55,3) εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) *hic, haec, hōc* (σχετικά μέ τό α' πρόσωπο), αὐτός δά, αὐτή δά, αὐτό δά·

2) *istē, istā, istūd* (σχετική μέ τό β' πρόσωπο) αὐτός, αὐτή, αὐτό·

3) *ille, illa, illūd* (σχετική μέ τό γ' πρόσωπο) ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο·

4) *tālis, tale* τέτοιος, τέτοια, τέτοιο (τριτόκλιτη δικατάληκτη, § 40 β')·

5) *tantus, tanta, tantum* τόσοσος, τόση, τόσο (γιά μέγεθος καί γιά ἡλικία)· (δευτερόκλιτη τρικατάληκτη § 38 α')·

6) *tōt* (ἄκλιτη, μόνο στόν πληθυντικό) τόσοι, τόσες, τόσα·

7) *tōt - idem* (ἀπό τό *toti* = *tot* καί *dem*· ἄκλιτη μόνο στόν πληθυντικό) ἄλλοι τόσοι κτλ.

Οἱ τρεῖς πρῶτες κλίνονται ὡς ἑξῆς:

		S i n g u l a r i s					
Nom.	<i>hic</i>	<i>haec</i>	<i>hōc</i>	<i>istē</i>	<i>istā</i>	<i>istūd</i>	
Gen.		<i>hūiūs</i> (προφ. <i>hujus</i>)			<i>istīus</i>		
Dat.		<i>hūic</i>		—	<i>istī</i>		
Acc.	<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hōc</i>	<i>istum</i>	<i>istam</i>	<i>istūd</i>	
Abl.	<i>hōc</i>	<i>hāc</i>	<i>hōc</i>	<i>istō</i>	<i>istā</i>	<i>istō</i>	

		P l u r a l i s					
Nom.	<i>hī</i>	<i>hae</i>	<i>haec</i>	<i>istī</i>	<i>istae</i>	<i>istā</i>	
Gen.	<i>hōrum</i>	<i>hārum</i>	<i>hōrum</i>	<i>istōrum</i>	<i>istārum</i>	<i>istōrum</i>	
Dat.		<i>hīs</i>			<i>istīs</i>		

Acc.	hōs	hās	haec	istōs	istās	istā
Abl.		hīs			istīs	

	S i n g u l a r i s			P l u r a l i s		
Nom.	illĕ	illā	illū	illī	illae	illā
Gen.		illīus		illōrum	illārum	illŕum
Dat.		illī			illis	
Acc.	illum	illam	illū	illōs	illās	illā
Abl.	illō	illā	illō		illis	

Σ η μ ε ί ω σ η . Οί τύποι πού λήγουν σέ s ένισχύονται μέ τήν προσθήκη του προσφύματος ce: huicce, hīcce, hōcce κτλ. (πρβ. άρχ. Έλλην. ούτοσί, τουτουί, κτλ.).

59. Όριστικές άντωνυμίες είναι οί έξής:

1) is, eā, id αυτός, αυτή αυτό (σχετική μέ τό τρίτο πρόσωπο· βλ. καί §56,1)

2) ipsĕ, ipsā, ipsū, ό ίδιος, ή ίδια, τό ίδιο·

3) idem, eādem, idem ό ίδιος, ή ίδια, τό ίδιο·

4) alter, altera, alterum ό άλλος, ή άλλη, τό άλλο.

Οί άνωτέρω άντωνυμίες κλίνονται ώς έξής:

	S i n g u l a r i s					
Nom.	is	eā	id	ipsĕ	ipsā	ipsum
Gen.		eius (προφ. ejus)			ipsius	
Dat.		ei			ipsi	
Acc.	eum	eam	id	ipsum	ipsam	ipsum
Abl.	eō	eā	eō	ipsō	ipsā	ipsō

	P l u r a l i s					
Nom.	(eī) ii	eae	eā	ipsi	ipsae	ipsā
Gen.	eōrum	eārum	eōrum	ipsōrum	ipsārum	ipsōrum
Dat.		(eis) iis			ipsis	
Acc.	eōs	eās	eā	ipsōs	ipsās	ipsā
Abl.		(eis) iis			ipsis	

	Singularis			Pluralis		
Nom.	īdem	ědem	īdem	ěidem	ěaedem	ěadem
Gen.		eīūsdem		eōrundem	eārundem	eōrundem
Dat.		eīdem		eīsdem	(iīsdem)	īsdem
Acc.	eundem	eandem	īdem	eōsdem	eāsdem	ěadem
Abl.	eōdem	eādem	eōdem	eīsdem	(iīsdem)	īsdem

	Singularis			Pluralis		
Nom.	alter	altēra	altērūm	alterī	alterae	alterā
Gen.		alterīus		alterōrum	alterārum	alterōrum
Dat.		alterī			alterīs	
Acc.	alterum	alteram	alterum	alterōs	alterās	alterā
Abl.	alterō	alterā	alterō		alterīs	

Σ η μ ε ι ω σ η . Ἡ ἀντωνυμία *idem, eadem, idem* προήλθε ἀπὸ τὴν *is, ea, id* καὶ μέ τὸ πρόσφουμα *-dem*, ποῦ ὅταν κλίνεται ἡ ἀντωνυμία μένει ἀμετάβλητο (πρβ. ὅ-δε, ἡ-δε, τό-δε στήν ἀρχ. Ἑλληνική).

Κατὰ τὴν κλίση τῆς ἀντωνυμίας τὸ τελικὸ **m** ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ *dem* τρέπεται σὲ *n*: *eundem, eorumdem* κτλ. (*eundem, eorumdem* κτλ.).

60. Ἀναφορικές ἀντωνυμίες (§55,5) εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) *quī, quae, quōd* ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖο·

2) *quālis, quāle, τέτοιος-α-ο* «ὁποῖος - ὁποία - ὁποῖο»), τριτόκλιτη δικατάληκτη (§40,β' *facilis*)·

3) *quāntus, quanta, quantum* ὅσος ὄση, ὅσο· δευτερόκλιτη τρικατάληκτη (§38,α' , *bonus*)·

4) *quōt* (ἀκλιτη, πληθυντικοῦ μόνο) ὅσοι, ὅσες, ὅσα· (πρβ. §58,6 *tot*)·

5) *ūter, utra, utrum* ποιός ἀπὸ τούς δύο, ποιὰ ἀπὸ τίς δύο, ποιό ἀπὸ τὰ δύο.

Ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία κλίνονται ὡς ἑξῆς:

	Singularis			Pluralis		
Nom.	<i>quī quae quōd</i>			<i>quī</i>	<i>quae</i>	<i>quae</i>
Gen.	<i>cūiūs</i> (προφ. <i>cujus</i>)			<i>quōrum</i>	<i>quārum</i>	<i>quōrum</i>
Dat.	<i>cūī</i> (προφ. ὡς μία συλλαβή)				<i>quībus</i>	

Acc.	quēm	quām	quōd	quōs	quās	quae
Abl.	quō	quā	quō		quībus	

S i n g u l a r i s

P l u r a l i s

Nom.	utēr	ūtra	utrum	utrī	utrac	utrā
Gen.		utrīus		utrōrum	utrārum	utrōrum
Dat.		utrī			utrīs	
Acc.	utrum	utram	utrum	utrōs	utrās	utrā
Abl.	utrō	utrā	utrō		utrīs	(§38,γ)

Σ η μ ε ί ω σ η 1 . Τῆς ἐνικῆς ἀφαιρετικῆς τῆς ἀντωνυμίας qui, quae, quod ὑπάρχει καί τύπος quī (= quō), πού χρησιμοποιεῖται κυρίως στή φράση quicum (μαζί μέ τόν ὁποῖο κτλ.).

Σ η μ ε ί ω σ η 2 . Ἡ (ἄκλιτη) ἀναφορική ἀντωνυμία quoti δταν διπλασιάζεται γίνεται ἀοριστολογική (quoti quoti = ὄσοιδήποτε). Ἀοριστολογικές γίνονται ὅλες οἱ ἀναφορικές ἀντωνυμίες δταν προσλαμβάνουν τό μόριο -cumque (πού κατά τήν κλίση μένει ἀμετάβλητο) (pronomina relativa indefinita):

1) quicumque, quaecumque, quodcumque ὄποιοσδήποτε (gen. cuius-cumque; dat. cui-cumque κτλ.)

2) quālicumque, quālecumque οἴσοσδήποτε. ὄποιοσδήποτε

3) quantuscumque, quantacumque, quantumcumque ὄσοσδήποτε

4) quocumque ὄσοιδήποτε

5) utercumque, utrācumque, utrumcumque ὄποιοσδήποτε ἀπό τούς δύο (gen. utrius-cumque, dat. utricumque κτλ.)

61. Ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες (§55,6) εἶναι οἱ ἑξῆς:

1) quis, quīd? (οὐσιαστική) ποιός, -ά, -ό

2) quī, quae, quōd? (ἐπιθετική) ποιός-ά-ό

3) ūter, ūtra, ūtrum? ποιός ἀπό τούς δύο;

4) quālis, quāle? τί λογῆς; (πρβ. §60,2)

5) quantus, quanta, quantum? πόσος, -η, ο; ποιᾶς ἡλικίας;

6) quōi? (ἄκλιτη, μόνο πληθυντικοῦ) πόσοι; (πρβ. §58,6 tot).

Ἐκτός ἀπό τήν quis, quīd, οἱ ὑπόλοιπες (κλιτές) ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες κλίνονται ὅπως καί οἱ ἀντίστοιχες ἀναφορικές (§60).

Ἡ quis, quīd κλίνεται ὡς ἑξῆς:

S i n g u l a r i s

	Ἄρσενικό καί	θηλυκό		Οὐδέτερο
Nom.	quis	ποιός;	quid	ποιό;
Gen.	cūius	τίνος;		
Dat.	cūi	σέ ποιόν;		
Acc.	quem	ποιόν;	quid	ποιό;
Abl.	quō			

P l u r a l i s

	Ἄρσενικό καί	θηλυκό		Οὐδέτερο
Nom.	quī	ποιοί;	quae	ποιά;
Gen.	quōrum	τίνων;	quārum	τίνων;
Dat.			quībus	σέ ποιούς;
Acc.	quōs	ποιούς;	quās	ποιές;
Abl.			quībus	quae
				ποιά;
				(πρβ. § 60, 1).

Σ η μ ε ί ω σ η 1 . Τῆς ἐνικῆς ἀφαιρετικῆς τῆς ἀντωνυμίας quis, quid, ὑπάρχει καί τύπος qui (= quo). (πρβ. § 60, Σημ. 1).

Σ η μ ε ί ω σ η 2 . Στίς δύο πρῶτες ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίες πολλές φορές προστίθεται τό ἀπορηματικό μόριο nam (λοιπόν), πού μένει ἀμετάβλητο κατά τήν κλίση: quisnam? quidnam? ποιός λοιπόν; τί λοιπόν; quinam? quaeenam? quodnam? ποιός λοιπόν; κτλ. gen. cuiusnam, dat. cuinam κτλ. (πρ . § 60, Σημ. 2).

Σ η μ ε ί ω σ η 3 . Ἀπό τήν ἐνική γενική cuius (τίνος;) παράγεται καί μιᾶ ἄλλη ἐρωτηματική ἀντωνυμία (τρικατάληκτη δευτερόκλιτη) ἢ cuiūs, cuiā, cuiūm, μέ κτητική σημασία: cuiā vox? τίνος φωνή; Ἀπό αὐτή τήν ἀντωνυμία παράγεται τό ἐρωτηματικό μονοκατάληκτο ἐπίθετο cuius (γεν. cuiātis κτλ. = «ποδαπός»); σ' αὐτό ἀποδίδονται ὡς ἀπάντηση τό nostras «ἡμεδαπός» καί vestras «ὑμεδαπός» (§ 26, 4, Β', β').

62. Ἄοριστες ἀντωνυμίες (§ 55, 7) εἶναι οἱ ἐξ ἧς:

	Οὐσιαστικές	Ἐπιθετικές
1)	quis, (quae ἢ qua), quid, ἕνας,
μία, ἕνα	1) qui, quae ἢ qua , quōd
κάποιος -α -ο·
	Gen. cūius, Dat. cui κτλ. (§ 60 καί § 61).	
	Τοῦ οὐδετέρου πληθυντικοῦ ὀνομαστική καί αἰτιατική συνθήτως
qua καί σπανιότερα quae (μερικά)·	
2)	aliquis, (aliqua ἢ aliquae),
aliquid κάποιος-α-ο	2) aliquī, aliquā, aliquōd·
κάποιος-α-ο·
	Gen. alicūius, Dat. alicui κτλ. (§ 60 καί § 61).	

Τοῦ οὐδετέρου πληθυντικῆ ὀνομαστ. καί αἰτ. συνήθως *aliquā* (μερικά)·

3) <i>quisquam, (quæriam) ἤ
quidquam κάποιος-α-ο</i>	3) <i>quisquam, quæriam, quodquam
κάποιος-α-ο</i>
Gen. cuiusquam, Dat. cuiquam κτλ.	
4) <i>quisquam, quidquam ἤ
quicquam, κάποιος-α-ο</i>	4) <i>ullus, ulla, ullum
κάποιος-α-ο</i>
Gen. cuiusquam, Dat. cuiquam κτλ. Gen. ullius, Dat. ulli, acc. ullum, ullam, ullum κτλ.	
ἽΟ πληθυντικός κοινός καί τῶν δύο: <i>ulli, ullae, ulla</i> κτλ. (§ 38, α΄).	
5) <i>quidam, quaedam, quiddam,
κάποιος-α-ο</i>	5) <i>quidam, quaedam, quoddam
κάποιος-α-ο</i>
Gen. cuiusdam, dat. cuidam, acc. quendam, quandam
Plur. Gen. quorundam, quarundam (πρβ. § 59 Σημ. idem)	
6) —	6) <i>aliquot (ἄκλιτη) μερικοί
(§ 60, 4)</i>
7) <i>quiflibet, quaelibet, quidlibet
ὀποιοδήποτε</i>	7) <i>quilibet, quaelibet, quodlibet
ὀποιοσδήποτε</i>
Gen. cuiuslibet, dat. cuilibet κτλ.	
8) <i>quivis, quævis, quidvis
ὀποιοσδήποτε (ὀποιος θέλεις)</i>	8) <i>quivis, quævis, quodvis
ὀποιοσδήποτε (ὀποιος θέλεις)</i>
Gen. cuiusvis, Dat. cuivis κτλ.	
9) <i>quisque, (quæque) quidque
κάποιος-καθένας καθεμία,
καθένα</i>	9) <i>quisque, quæque, quodque
καθένας, καθεμία, καθένα</i>
Gen. cuique Dat. cuivis κτλ.	
10) <i>unusquisque, unumquidque
καθένας χωριστά</i>	10) <i>unusquique, unaquæque,
unumquodque καθέννας χωριστά</i>
Gen. uniuscuiusque, Dat. unicuique, Acc. unumquemque κτλ. (τό unus καί τό quis ἤ qui κλίνονται χωριστά)·	
11) <i>nemo (ἀπό τοῦ ne + homo,
ἤτοι homo) κανέννας - Gen.
nullius, Dat. nemini, acc. ne-
minem. ἽΗ ἀφαιρετική καί
ὀλος ὀ πληθυντικός ἐλλεί-
πουν καί ἀναπληρώνονται
ἀπό τή nullus-a-um</i>	11) <i>nullus, nulla, nullum: κανέννας,
καμία, κανένα Gen. nullius,
Dat. nulli, Acc. nullum, nullam,
nullum κτλ. (βλ. ἀνωτέρω, 4,
ullus) .</i>

- 12) nihil (οὐδέτερο οὐσιαστικό, ἐνικοῦ ἀριθμοῦ ὄνομ. καί αἰτιατ. μόνο)· τίποτε. Οἱ τύποι πού λείπουν στήν κλίση ἀναπληρώνονται ἀπό τό nulla res (Gen. nullius rei, Dat. nulli rei, Abl. nulla re §32)·
- 13) alter, altera, alterum ἕτερος (βλ. §59)·
- 14) neuter, neutra, neutrum κανένas ἀπό τούς δύο - Gen. neutrius, Dat. neutri, Acc. neutrum, neutram, neutrum κτλ. (§60, uter)·
- 15) ambo, ambae, ambo· καί οἱ δύο (κλίνονται ὅπως τό ἀριθμητικό duo, duae, duo)·
- 16) aliūs, alīa, aliud, ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο - Gen. alius, Dat. aliī, acc. alium, aliam, aliud κτλ. (ὡς τρικατάληκτο δευτερόκλιτο ἐπίθετο).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Σχηματίζουν τή γενική ἐνικοῦ καί τῶν τριῶν γενῶν σέ -ius καί τή δοτική σέ -i ἐκτός ἀπό τίς ἀντωνυμίες iste, ille (§58), ipse, alter (§59), ullus, nullus, uter καί neuter, τό ἀριθμητικό unus, -a, -um (ἕνας) καί τά ἐπίθετα solus, -a, -um (μόνος) καί totus, -a, -um (ὀλόκληρος)· τίς ἄλλες πτώσεις τίς σχηματίζουν ὅπως τά τρικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα (§38, α'): unus, -a, -um, Gen. unius, Dat. unī, Acc. unum, unam, unum κτλ. solus, -a, -um Gen. solius, Dat. solī, Acc. solum, solam, solum κτλ. totus, -a, -um, Gen. totius, Dat. totī, Acc. totum, totam, totum κτλ.

Τό ἰ τοῦ -ius τῆς γενικῆς ἐνικοῦ τῶν ἀνωτέρω ἀντωνυμιῶν καί ἐπιθέτων, πού παρά τόν κανόνα (§6 Σημ.) εἶναι συνήθως μακρό, λαμβάνεται καί ὡς βραχύ κυρίως στούς ποιητές: alteius καί alteius κτλ., ἀλλά πάντοτε (alius) γεν. alius.

63. Συσχετικές ἀντωνυμίες (pronomina correlativa)

Ἑρωτηματικές (§61)	Δεικτικές καί ὀριστικές (§58-59)	Ἀναφορικές (§60)	Ἀόριστες (§62)
quis?	hic, iste ille, is κτλ.	qui quicumque	aliquis κτλ.
qualis?	talis	qualis quaiscumque	—
quantus?	tantus	quantus quantuscumque	aliquantus
quot?	tot	quot quotcumque	aliquot

64. Συσχετικά ἀντωνομικά ἐπιρρήματα
(*adverbia pronominalia correlativa*)

α') Τοπικά

Ἑρωτηματικά	Δεικτικά	Ἀναφορικά	Ἄοριστα
ubi? ποῦ;	hic ἐδῶ istic αὐτοῦ illuc ἐκεῖ — ibi ἐδῶ ibidem στὸν ἴδιο τόπο	ubi, ὅπου ubicumque ὅπουδῆποτε	alicubi κάπου usquam κάπου ubique παντοῦ nusquam πουθενά — alibi σέ ἄλλο μέρος
quo? σέ ποιό μέρος;	huc ἐδῶ ista, istuc σ' αὐτό τό μέρος illo, illuc σ' ἐκεῖνο τό μέρος — eo σ' αὐτό τόν τόπο eodem στὸν ἴδιο τόπο	quo ὅπου quocumque ὅπουδῆποτε	aliquo σέ κάποιο τόπο — alio σέ ἄλλο τόπο
unde? ἀπό ποῦ;	hinc ἀπό δῶ instinc ἀπό αὐτό τό μέρος illinc ἀπό ἐκεῖ — inde ἀπό ἐδῶ inidem ἀπό τόν ἴδιο τόπο atrimque καί ἀπό τά δύο μέρη	unde ἀπό ὅπου undecumque ἀπό ὁποιοδή- ποτε μέρος	alicunde ἀπό κάποιο μέρος undique ἀπό ὄλα τά μέρη — aliunde ἀπό ἄλλα μέρη

Ἑρωτηματικά	Δεικτικά	Ἀναφορικά	Ἀόριστα
quā? μέσω ποιοῦ τόπου;	hās μέσω αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ τόπου eā μέσω αὐτοῦ τοῦ τόπου	quā μέσω τοῦ τόπου ἀπό τόν ὅποιο	—

Τά ἀνωτέρω ἐπιρρήματα εἶναι κυρίως ἀφαιρετικές τῶν ἀντίστοιχων ἀντωνυμιῶν, στίς ὅποιες ἐννοεῖται ἡ ἀφαιρετική νία (τοῦ ὀνόματος νία ὁδός).

β') Χρονικά

quando? πότε; tum τότε – quondam κάποτε, olim κάποτε, παλιά
umquam aliquando ἐνίστε – numquam οὐδέποτε – alias ἄλλοτε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ (NUMERALIA)

65. Ἀριθμητικά ἡ Λατινική γλῶσσα ἔχει μόνο ἐπίθετα (numeralia adiectiva) καί ἐπιρρήματα (numeralia adverbia)· οὐσιαστικά δέν ἔχει.

Τά ἀριθμητικά τῆς Λατινικῆς εἶναι:

- 1) ἀπόλυτα (numeralia cardinalia)·
- 2) τακτικά (numeralia ordinalia)·
- 3) πολλαπλασιαστικά (numeralia multiplicativa)·
- 4) ἀναλογικά (numeralia proportionalia), ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλῶσσα· ἐκτός ἀπό τά ἀνωτέρω ἔχει καί ἀριθμητικά
- 5) διανεμητικά (numeralia distributiva), ἀριθμητικά ἐπίθετα μέ τά ὅποια δίνουμε ἀπάντηση στήν ἐρώτηση (quotēni?) **ἀνά πόσοι;** π.χ. bīnī ἀνά δύο, tēnī ἀνά τρεῖς κτλ.

Σ η μ ε ί ω σ η . Χρονικά ἀριθμητικά (ἀντίστοιχα πρὸς τά ἀρχαῖα Ἑλληνικά δευτεραῖος, τριταῖος κτλ.) δέν ἔχει ἡ Λατινική.

66. α) Πίνακας τών ἀριθμητικῶν

Ἀραβικά ψηφία	Ρωμαϊκά σημεία	Ἀπόλυτα quot? πόσοι:	Τακτικά quotus? σέ ποιά θέση;	Διαμετρικά quoteni? ἀνά πόσους;	Ἐπιρρήματα quotiens? πόσες φορές;
1	I	unus, -a, -um ἕνας, μία, ἕνα	primus, -a, -um πρώτος, πρώτη, πρώτο	singuli, -ae, -a ἀνά ἕνα	sēmēl μιά φορά
2	II	dūo, duae, duo δύο	secundus, -a, -um ἡ alter, -a, -um δεύτερος, -η, -ο	bīnī, -ae, -a ἀνά δύο	bis δύο φορές
3	III	tres, tria τρεις, τρία	tertius, -a, -um τρίτος, -η, -ο	terni(trini) -ae, -a ἀνά τρεῖς	tēr τρεις φορές
4	IV	quattuor quattuor	quartus, -a, -um quintus	quaterni quīni	quatēr quinquies
5	V	quinque	sextus	sēni	sexies
6	VI	sex	septimus	septēni	septies
7	VII	septem	octāvus	octōni	octies
8	VIII	octō	nonus	novēni	novies
9	IX	novem	decimus	dēni	decies
10	X	decem			
11	XI	undecim	undecimus	undeni	undecies
12	XII	duodecim	duodecimus	duodeceni	duodecies

Αραβικά ψηφία	Ρωμαϊκά σημεία	Απόλυτα quot? πόσοι;	Τακτικά quotus? σέ ποιά θέση;	Διαμερητικά quoteni? ανά πόσους;	Ἐπιρρήματα quotiens? πόσες φορές;
13	XIII	tredecim	tertius decimus	termi deni	ter decies
14	XIV	quattuordecim	quartus decimus	quaterni deni	quater decies
15	XV	quindecim	quintus decimus	quini denī	quinquies decies
16	XVI	sedecim	sexus decimus	sexi deni	sexies decies
17	XVII	septendecim	septimus decimus	septeni deni	septies decies
18	XVIII	duodeviginti	duodevicesimus	octoni deni ἢ duodevicensi	octo's decies ἢ duodevicies
19	XIX	undeviginti	undevicesimus	noveni deni ἢ undevicensi	novies decies ἢ undevicies
20	XX	viginti	vicesimus	vicēni	vicies
21	XXI	unus et viginti ἢ viginti unus	unus (primus) et vicesimus ἢ vicesimus primus	viceni singuli	semel et vices (ἢ vices et .semel)
22	XXII	viginti duo	vicesimus secundus ἢ vicesimus alter	viceni bini	vicies et bis (ἢ bis et vices)
28	XXVIII	duodeviginta	duodetricesimus ἢ vicesimus octavus	duodetricesi	duodetrices
29	XXIX	undetriginta	undetricesimus	undetricesi	undetrices

30	XXX	triginta	tricesimus	tricēni	trices
40	XXXX	quadraginta	quadragagesimus	quadragēni	quadragies
50	ñ XL	quinquaginta	quinquagesimus	quinquagēni	quinquagies
60	L	sexaginta	sexagesimus	sexageni	sexagies
70	LX	septuaginta	septuagesimus	septuagēni	septuagies
80	LXX	octoginta	octogesimus	octogeni	octogies
90	LXXX	nonaginta	nonagesimus	nonageni	nonagies
100	ñ XC C	centum	centesimus	centeni	centies
101	CI	centum et unus	centesimus primus	centeni singuli	centies semel
110	CX	centum decem	centesimus decimus	centeni deni	centies decies
120	CXX	centum viginti	centesimus vicesimus	centeni viceni	centies vicies
200	CC	ducenti, -ae, -a	ducentesimus	ducenti	ducenties
300	CCC	trecenti	trecentesimus	trecenti	trecenties
400	CCCC	quadringenti	quadringentesimus	quadringēni	quadringenties
500	D η Q	quingenti	quingentesimus	quingēni	quingenties
600	DCC η DC	secenti	sescentesimus	secenti	sescenties
700	DCCC	septingenti	septingentesimus	septingēni	septingenties
800	DCCC	octingenti	octingentesimus	octingēni	octingenties
900	DCCCC	nongenti	nongentesimus	nongēni	nongenties

Αραβικά ψηφία	Ρωμαϊκά σημεία	Απόλυτα quot? πόσοι;	Τακτικά quotus? σέ ποιά θέση;	Διανεμητικά quoteni? ανά πόσους;	Έτερρήματα quotiens? πόσες φορές;
1000	M ή CIO	mille	millesimus	singula milia	millies
2000	MM	duo milia	bis millesimus	bina milia	bis millies
3000	MMM	tria milia	ter millesimus	terna milia	ter millies
5000	IOO	quinque milia	quinquies millesimus	quina milia	quinquies millies
10000	CCIOO	decem milia	decies millesimus	dena milia	decies millies
50000	IOOO	quingaginta milia	quingagies millesimus	quingangena milia	quingagies millies
100000	CCCCIOO	centum milia	centies millesimus	centena milia	centies millies
1000000	CCCCIOOOC	decies centum milia	decies centies millesimus	decies centena milia	decies centies millies

67. β') Πίνακας τῶν πολλαπλασιαστικῶν καὶ ἀναλογικῶν.

Πολλαπλασιαστικά καὶ ἀναλογικά εὐχρηστο εἶναι λίγα, τὰ ἐξῆς:

1 unus	simplex, -pŕicis	ἁπλός, -ή, -ό	simpŕus, -a, -um	ἁπλός
2 duo	duplex, -pŕicis	διπλός, -ή, -ό	dupŕus, -a, -um	διπλάσιος
3 tres	triplex	τριπλός	tripŕus	τριπλάσιος
4 quattuor	quadrŕplex	τετραπλός	quadrŕpŕus	τετραπλάσιος
5 quinque	quincuplex	πενταπλός	—	—
7 septem	septemplex	ἑπταπλός	—	—
8 octo	—	—	octŕpŕus	ὄκταπλάσιος
10 decem	decemplex	δεκαπλός	—	—
100 centum	centŕplex	ἑκατονταπλός	—	—

Ἀπὸ αὐτά, τὰ πολλαπλασιαστικά (σέ -plex γεν. -pŕicis) εἶναι μονοκατάληκτα τριτόκλιτα ἐπίθετα (§ 40 γ') τὰ ἀναλογικά εἶναι τρικατάληκτα δευτερόκλιτα (§ 38, α', bonus).

Σ η μ ε ί ω σ η . Τὰ σημεῖα πού χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὴν παράσταση τῶν ἀριθμῶν στή Λατινικὴ γραφὴ εἶναι ἑπτὰ, τὰ ἐξῆς: I = 1, V = 5, X = 10, L = 50, C = 100, IↃ ἢ (μὲ ἐνωμένα αὐτὰ τὰ δύο σημεῖα) D = 500 καὶ M = 1000.

Καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὰ σημεῖα, ὅταν γράφεται δεξιὰ ἀπὸ ἄλλο πού παριστάνει τὸν ἴδιο ἢ μεγαλύτερο ἀριθμὸ, σημαίνει πρόσθεση: ἔτσι II (= 1 + 1) duo 2, CC (= 100 + 100) ducenti 200, VI (= 5 + 1) sex ἕξι, XV (= 10 + 5) quindecim 15, LXX (= 50 + 10 + 10) septuaginta 70, IↃ ἢ DC (= 500 + 100) sescenti 600 κτλ. ὅταν τὸ σημεῖο εἶναι γραμμένο ἀριστερά ἀπὸ ἄλλο σημεῖο πού παριστάνει ἄλλο μεγαλύτερο ἀριθμὸ, σημαίνει ἀφαίρεση: ἔτσι IV (= 5 - 1) quattuor 4, IX (= 10 - 1) novem 9, XL (= 50 - 10) quadraginta 40, XXIX (= 20 + 9) undetriginta 29, LXXXX (= 50 + 10 + 10 + 10) ἢ XC (= 100 - 10) nonaginta 90 κτλ.

Τὸ σημεῖο C ὅταν γράφεται ἀντίστροφα, ἦτοι Ↄ ἀμέσως μετὰ τὸ IↃ ἢ τὸ D (= 500), ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ 0 (μηδέν) τῶν ἀραβικῶν ψηφίων, σημαίνει δηλ. πολλαπλασιασμὸ τοῦ προηγούμενου ἀριθμοῦ ἐπὶ 10, π.χ. IↃↃ ἢ DↃ (= 500 × 10) quinque milia 5000, ICↃↃ ἢ DↃↃ (= 500 × 100) quinquaginta milia 50000 κτλ.

Τὸ διπλάσιο τοῦ 500 (δηλ. τὸ 1000) ἢ τοῦ 5000 (10000) κτλ. παρασταίνεται ὡς ἐξῆς: γράφονται δηλ. ἀριστερά, ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν κάθετη γραμμὴ τοῦ IↃ (ἢ τοῦ D) τόσα C, ὅσα ἀντίστροφα C εἶναι μετὰ τὴν κάθετη γραμμὴ, π.χ. CIↃ (bis IↃ =) mille 1000 CCIↃↃ (bis IↃↃ =) decem milia 10000, CCCIↃↃↃ (bis IↃↃↃ) = centum milia 100000, MDCCCXXI = 1821 κτλ.

68. Ἐκ τῶν ἀπόλυτα ἀριθμητικά:

1) Ἐκ τῶν quattuor (4) μέχρι καὶ τὸ centum (100) καθὼς καὶ τὸ mille (1000) εἶναι ἄκλιτα.

Κλιτὰ εἶναι τὰ τρία πρῶτα, δηλ. τὸ unus (πού σχηματίζει καὶ πληθυντικὸ ἀριθμὸ), τὸ duo καὶ τὸ tres καὶ ὅσα φανερόνουν ἑκατοντάδες, τὰ ὅποια κλίνονται ὡς ἐπίθετα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα (στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ)· π.χ.

ducenti	ducentae	ducentā
ducentōrum	ducentārum	ducentōrum
	ducentis	

κτλ. (§38, α').

Κλιτὸ ἀκόμη εἶναι καὶ τὸ milia (ἢ millia), πού κυρίως εἶναι οὐσιαστικὸ (= χιλιάδες, πληθυντικὸς τοῦ ἄκλιτου mille) καὶ κλίνεται ὡς τὸ tria.

2) Τὰ τρία πρῶτα ἀπόλυτα ἀριθμητικά κλίνονται ὡς ἑξῆς:

	S i n g u l a r i s			P l u r a l i s		
Nom.	unus	una	unum	unī	unae	unā
Gen.		unīus	(§62)	unōrum	unārum	unōrum
Dat.		unī			unīs	
Acc.	unum	unam	unum	unōs	unās	unā
Abl.	unō	unā	unō		unīs	

	Ἄρσ.	Θηλ.	Οὐδ.	Ἄρσ. καὶ	Θηλ.	Οὐδέτ.
Nom.	duō	duae	duo	tres		tria
Gen.	duōrum	duārum	duōrum		trium	
Dat.	duōbus	duābus	duōbus		tribus	
Acc.	duōs (duo)	duās	duo	tres		tria
Abl.	duōbus	duābus	duōbus		tribus	

Σ η μ ε ί ω σ η . Τὸ unus, -a, -um χρησιμοποιεῖται στὸν πληθυντικὸ ὡς ἑξῆς: α') συνάπτεται μὲ ὀνόματα μόνου πληθυντικοῦ (pluralia tantum), ὅπως una castra ἕνα στρατόπεδο, unae litterae μία ἐπιστολή (unum castrum = ἕνα φρούριο, una littera = ἕνα γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου §34, 4, Α'β' Σημ.).

β') Ὅταν μέσα στό λόγον ἔχει τὴ σημασία τοῦ μόνου ἢ τοῦ ὁ ἴδιος, ὅπως **uni** Suebī =

μόνοι οί Σουηβοί, Lacedaemonii septingentos annos unis moribus vivunt = οί Λακεδαιμόνιοι ἑπτακόσια ἔτη ζοῦν μέ τά ἴδια ἦθη.

69. Τά τακτικά καί τά διανεμητικά ἐπίθετα κλίνονται ὅπως τά τρικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα. Τά διανεμητικά κλίνονται κανονικά μόνο στόν πληθυντικό ἀριθμό, πού τή γενική του τή σχηματίζουν συνήθως σέ -um ἀντί σέ -orum -arum (ἐξαιρεῖται τό singulī, -ae, -a, πού σχηματίζει τή γενική του κανονικά): binī, binae, bina (ἀνά δύο) Gen. binum (= binorum, binarum) — senī, senae, sena (ἀνά ἕξι) Gen. senum (senorum, senarum) (πρβ. § 15, 2).

70. Τά διανεμητικά (ἐκτός ἀπό τό singulī, -ae, -a) χρησιμοποιοῦνται καί ὡς ἀπόλυτα ἀριθμητικά:

1) ὅταν συνάπτονται μέ ὀνόματα pluralia tantum (μόνο πληθυντικοῦ), ὅπως **bina** castra (= **duo** castra) δύο στρατόπεδα, **binae** litterae (= **duae** litterae) δύο ἐπιστολές (πρβ. § 68, 2 Σημ. α')

2) στόν πολλαπλασιασμό, ὅπως quater septemī sunt duodetrīginta ($7 \times 4 = 28$), decies centena milia δέκα φορές ἑκατό χιλιάδες ($100.000 \times 10 = 1.000.000$).

71. Στήν ἐκφορά τῶν σύνθετων ἀριθμῶν γενικῶς παρατηροῦμε τά ἑξῆς:

1) Ἀριθμοί σύνθετοι ἀπό δεκάδες καί μονάδες πού οί μονάδες τους εἶναι 8 ἢ 9 (ὅπως 18, 19, 28, 29 κτλ.) ἐκφέρονται συνήθως μέ ἀφαίρεση τῶν μονάδων ἀπό τήν ἐπόμενη δεκάδα (ὅπως 18 = duodeviginti, (19 =) undeviginti, (28 =) duodetrīginta, (29 =) undetrīginta κτλ. (πρβ. τά ἀρχαία Ἑλληνικά: δυοῖν δέοντα εἴκοσι = 18, ἐνός δέοντα εἴκοσι = 19 καί τά νέα Ἑλληνικά εἴκοσι παρά δύο, σαράντα παρά ἕνα κτλ.).

2) Οἱ ἄλλοι σύνθετοι ἀριθμοί

α') Οἱ μικρότεροι ἀπό τό ἑκατό ἐκφράζονται μέ δύο τρόπους: ἢ προτάσσεται ὁ μικρότερος καί ἀκολουθεῖ ὁ μεγαλύτερος μέ τό σύνδεσμο et στό μεταξύ (duo et trīginta = 32) ἢ προτάσσεται ὁ μεγαλύτερος καί ἀκολουθεῖ ὁ μικρότερος μέ τό et στό μεταξύ ἢ χωρίς αὐτό: trīginta et duo — trīginta duo (32)

β) οἱ μεγαλύτεροι ἀπό τό ἑκατό ἐκφέρονται κανονικά ὡς ἑξῆς: προτάσσεται ὁ μεγαλύτερος καί ἀκολουθεῖ ὁ μικρότερος συνήθως μέ

τό et στό μεταξύ, ἄν οἱ ἅπλοιοὶ ἀριθμοὶ τοῦ σύνθετου εἶναι δύο (ὅπως centum et viginti, 120 - mille et ducenti, 1200) καί χωρίς τό et, ἄν εἶναι περισσότεροι, ὅπως ducenti triginta quinque, 235 - anno millesimo nonagesimo tricesimo sexto = κατά τό ἔτος χίλια ἐννιακόσια τριάντα ἕξι.

72. Οἱ κλασματικοὶ ἀριθμοὶ μᾶλλον ἀκολουθοῦν τό νεοελληνικό τρόπο ἐκφορᾶς, δηλ. ὁ ἀριθμητής ἐκφέρεται μέ ἀπόλυτο ἀριθμητικό, ὁ παρονομαστής μέ τακτικό, παρακολουθεῖ ὁμως κανονικά ἡ λέξις partes (= μέρη), ὅπως quinque octavae partes ($\frac{\text{quinque}}{\text{octavae}} \text{ partes} = \frac{5}{8}$), tres decimae partes = 3/10 κτλ. septem et duo nonae partes = 7 καί $\frac{2}{9}$.

Ἄν ὁ παρονομαστής εἶναι μεγαλύτερος ἀπό τόν ἀριθμητή μόνο κατά μία μονάδα, συνήθως παραλείπεται, ὅπως duo partes (= duo tertiae partes) $\frac{2}{3}$, tres partes (= tres quatae partes) $\frac{3}{4}$ (πρβ. τά ἀρχ. Ἑλλην. τά πέντε μέρη = 5/6 τά ἐννέα μέρη = 9/10).

Ἄν ἀριθμητής εἶναι ἡ μονάδα, παραλείπεται καί ἐκφέρεται μόνο ὁ παρονομαστής μέ τή λέξις pars (= μέρος), ὅπως tertia pars (= una tertia pars) 1/3, quarta pars (= una quarta pars) 1/4, decima pars (una decima pars) 1/10 (πρβ. τό δέκατο ἢ τό ἕνα δέκατο).

Τό 1/2 λέγεται dimidia pars (= τό μισό μέρος).

73. Τά ἀριθμητικά ἐπιρρήματα (ἐκτός ἀπό τά τέσσερα πρῶτα semel, bis, ter, quarter) σχηματίζονται μέ τήν κατάληξι -ies (ἢ ἀρχαῖοτερα -iens) ὅπως quinqu-ies ἢ quinqu-iens πέντε φορές, dec-ies ἢ dec-iens δέκα φορές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΤΟ ΡΗΜΑ (VERBUM)

74. Τά παρεπόμενα τοῦ ρήματος τῆς Λατινικῆς γλώσσας εἶναι διάθεση, φωνή, συζυγία, ἐγκλιση, χρόνος, ἀριθμός, πρόσωπο, ὅπως καί στήν Ἑλληνική.

1. Οἱ διαθέσεις (*genēra verbi*) εἶναι τέσσερις:

α') ἡ ἐνεργητική (*genus actīvum*): *laudo* ἐπαινώ·

β') ἡ μέση (*genus mediū*): *lāvor* (= *lavo me*) λούω τόν ἑαυτό μου, λούομαι·

γ') ἡ παθητική (*genus passivum*): *laudor* ἐπαινοῦμαι ἀπό κάποιον.

δ') ἡ οὐδέτερη (*genus neutrum*): *domio* κοιμοῦμαι.

2. Οἱ φωνές (*formae verbi*) εἶναι δύο:

α') ἡ ἐνεργητική φωνή (*forma actīva*)· σ' αὐτήν ἀνήκει τό σύνολο τῶν ρηματικῶν τύπων πού στήν ὀριστική τοῦ ἐνεστώτα ἔχει κατάληξη -ο π.χ. *delē-o* (καταστρέφω), *dele-s*, *dele-t* κτλ.

β') ἡ μέση ἢ παθητική φωνή (*forma passīva*)· σ' αὐτήν ἀνήκουν ὅλοι οἱ ρηματικοί τύποι πού ἡ κατάληξή τους στήν ὀριστική τοῦ ἐνεστώτα εἶναι -οι, π.χ. *delē-oi* (καταστρέφομαι), *delē-is*, *delē-tur* κτλ.

3. Οἱ συζυγίες (*coniugatiōnes*) εἶναι τέσσερις:

α') ἡ πρώτη συζυγία (*coniugatio prima*)· σ' αὐτήν ἀνήκουν τά ρήματα πού ἔχουν χαρακτήρα **a** καί τό ἀπαρέμφοτο τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα λήγει σέ -āre, ὅπως *amo* (ἀπό τό *amao*), ἀπαρεμφ. *amāre* («ἀγαπᾶν»)·

β') ἡ δεύτερη συζυγία (*coniugatio secunda*)· σ' αὐτήν ἀνήκουν τά ρήματα πού ἔχουν χαρακτήρα **e** καί τό ἀπαρέμφοτο τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα λήγει σέ -ēre, ὅπως *dele-o*, ἀπαρεμφ. *delēre* («καταστρέφειν»)·

γ') ἡ τρίτη συζυγία (*coniugatio tertia*)· σ' αὐτήν ἀνήκουν τά ρήματα πού ἔχουν χαρακτήρα σύμφωνο ἢ φωνῆν **u** καί τό ἀπαρέμφοτο τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα λήγει σέ -ēre, ὅπως *leg-o*, ἀπαρεμφ. *legēre* («ἀναγινώσκειν»), *tribu-o*, ἀπαρεμφ. *tribu-ēre* («ἀπονέμειν»)·

δ') ἡ τέταρτη συζυγία (*coniugatio quarta*)· σ' αὐτήν ἀνήκουν τά

ρήματα που έχουν χαρακτήρα **i** και το απαρέμφατο του ενεργητικού ένεστώτα λήγει σε **-ire**, όπως *audī-o*, *ἀπαρεμφ.* *audīre* («ἀκούειν»).

4. Οί **ἐγκλίσεις** (*modi*) είναι τρείς:

α') ἡ **ὀριστική** (*modus indicativus*)

β') ἡ **ὑποτακτική** (*modus coniunctivus*), ἡ ὁποία πολλές φορές είναι ἀντίστοιχη καί πρὸς τὴν εὐκτική τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς (καί τότε λέγεται *modus optativus*) βλ. καί § 168.

γ') ἡ **προστακτική** (*modus imperativus*), πού διακρίνεται σέ προστακτική τοῦ **ἐνεστώτα** καί σέ προστακτική τοῦ **μέλλοντα**.

5) Οί **χρόνοι** (*tempora*) είναι ἔξι:

α') ὁ **ἐνεστώτας** (*tempus praesens* ἢ *ἀπλῶς praesens*)

β') ὁ **παρατατικός** (*imperfectum*)

γ') ὁ **μέλλοντας** (*futurum*)

δ') ὁ **παρακείμενος** (*perfectum*), μέ τή σημασία τοῦ **κυρίως παρακειμένου** (*perfectum praesens* ἢ *logicum*) καί τοῦ **ιστορικοῦ παρακειμένου ἢ ἀορίστου** (*perfectum historicum*)

ε') ὁ **ὑπερσυντέλικος** (*plusquamperfectum*)

στ') ὁ **τετελεσμένος μέλλοντας** (*futurum exactum*).

6) Οί **ἀριθμοί** (*numeri*) είναι δύο, **ἐνικός** (*singularis*) καί **πληθυντικός** (*pluralis*) (πρβ. § 12,2).

7) Τά **πρόσωπα** (*personae*) είναι τρία: **πρῶτο** (*persona prima*), **δεύτερο** (*persona secunda*) καί **τρίτο** (*persona tertia*) (§ 56).

75. Ἡ Λατινική γλῶσσα ἔχει **πέντε ὀνοματικούς τύπους** (ἡ ἀρχαία Ἑλληνική ἔχει μόνο δύο):

1) **τὸ ἀπαρέμφατο** (*infinitivus*) καί στή Λατινική γλῶσσα ἀρχικά είναι ὄνομα οὐσιαστικό ἀφηρημένο οὐδέτερου γένους (πρβ. *ergare humanum est* = «τό *πλανᾶσθαι* ἀνθρώπινόν ἐστί») καί

2) **ἡ μετοχή** (*participium*) στή Λατινική γλῶσσα μετοχή στήν ἐνεργητική φωνή ἔχει μόνο ὁ ἐνεστώτας καί ὁ μέλλοντας, στή μέση (παθητική) ἔχει μόνο ὁ παρακείμενος (ἢ ἀόριστος).

Ἐκτός ἀπό τοὺς δύο ἀνωτέρω ὀνοματικούς τύπους, τὸ ρῆμα στή Λατινική ἔχει ἀκόμη:

3) **τὸ σουπίνο** ἢ **ὑπτίο** (*supinum*). Αὐτό είναι ρηματικό οὐσιαστικό (δ' κλίσεως § 29) καί ἔχει δύο μόνο πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ, τὴν αἰτιατική (σέ **-um**) καί τὴν ἀφαιρετική (σέ **-ū**). Καί

α') ὁ τύπος σέ **-um** χρησιμοποιεῖται μέ ρήματα πού φανερώνουν κίνηση καί δηλώνει **σκοπό**: (postulo ζητῶ), venērunt auxilium **postulātum** (ἦρθαν γιά νά ζητήσουν βοήθεια), (aquor παίρνω νερό) eo **aquātum** (πηγαίνω γιά νά πάρω νερό).

β') ὁ τύπος σέ **-ū** ἀκολουθεῖ ὀρισμένα ἐπίθετα καί δηλώνει **ἀναφορά** (ὅπως facilis, difficilis, iucundus, mirabilis, κ.ἄ.). Κάποτε ἐκφέρεται καί μέ τή φράση fas (ἤ nefas) est εἶναι ὄσιο (ἤ ἀνόσιο): iucundus **auditū** εὐάρεστος στό νά τόν ἀκούει κάποιος, hoc nefas est **dictu** αὐτό εἶναι ἀνόσιο νά τό λέγει κανεῖς.

4) τό **γερούνδιο** (gerundium). Αὐτό εἶναι ρηματικό οὐσιαστικό οὐδέτερο δευτερόκλιτο, πού ἔχει τίς τέσσερις πλάγιες πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ μέ τίς καταλήξεις -ndi, -ndo, -ndum, -ndo. Καθένας ἀπό αὐτούς τοὺς τύπους ἔχει ἀντίστοιχη στήν ἀρχαία ἑλληνική μία πλάγια πτώση **σύνταρτου ἀπαρεμφάτου** (ἐνεργητικοῦ) ἐνεστώτα (ἤ σπανίως ἀορίστου). Π.χ. ὄν. scribere = «γράφειν» ἢ «τό γράφειν», γεν. scribendi = «τοῦ γράφειν», δότ. scribendo = «τῶ γράφειν», αἰτ. (scribere ἢ ad) scribendum = «(πρός) τό γράφειν», ἀφάρ. scribendo = «διά τοῦ γράφειν» κτλ.: **dicendi** ρηπίτις ἔμπειρος στό νά ὀμιλεῖ, arma pugnando (δότ.) ἢ ad **pugnandum** (αἰτ.) υἱία ὄπλα χρήσιμα στό νά μάχεται κανεῖς, hominis mens **discendo** (ἀφάρ.) αἰτιγ ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου τρέφεται μέ τό νά μαθαίνει (μέ μαθήματα).

5) τό **γερονδιακό** (gerundivum). Αὐτό κανονικῶς εἶναι ρηματικό ἐπίθετο μέ **παθητική διάθεση** καί λήγει σέ -ndus, -nda, -ndum (§38, α'). Τό γερονδιακό συνήθως σημαίνει ὅτι καί τά εἰς -τέος, -τέα, -τέον ρηματικά ἐπίθετα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, Πολλές φορές ὁμως σημαίνει καί **εἶναι** πού εἶναι δυνατὸ νά γίνει: delenda est Carthago «καταστρεπτέα ἐστίν ἡ Καρχηδών» πρέπει νά καταστραφεῖ ἡ Καρχηδών, legendae sunt litterae «ἀναγνωστέα ἐστίν ἡ ἐπιστολή» πρέπει νά ἀναγνωσθεῖ ἡ ἐπιστολή (§34, 4, Α-β Σημ.), facinus laudandum ἔργο πού (πρέπει νά ἐπαινεθεῖ) εἶναι ἄξιο νά ἐπαινεθεῖ, ἀξιεπαῖνο.

76. Ἀρκετοὶ τύποι τοῦ ρήματος στή Λατινική γλῶσσα σχηματίζονται περιφραστικά, δηλ. μέ τό ρῆμα sum (= εἶμι, εἶμαι) ὡς βοηθητικό (verbum auxiliāre), ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική μέ τό ρῆμα εἶμι καί στή νέα Ἑλληνική μέ τό ρῆμα ἔχω καί τό εἶμαι.

Κατά τά ἀνωτέρω περιφραστικά σχηματίζονται κανονικῶς ἀπό τήν ἐνεργητική φωνή ὁ μέλλοντας τῆς ὑποτακτικῆς καί τοῦ ἀπαρεμ-

φάτου, καί ἀπό τή μέση (παθητική) φωνή ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερ-
συντέλικος καί ὁ τετελεσμένος μέλλοντας στήν ὀριστική, ὑποτακτική
καί τό ἀπαρέμφατο.

77. Τό ρῆμα *sūm* (ἀνώμαλο, ὅπως τό εἶμι τῆς ἀρχαίας καί τό εἶμαι
τῆς νέας Ἑλληνικῆς) κλίνεται ὡς ἐξῆς:

1. Indicativus		2. Coniunctivus		
P r a e s e n s				
		(Ἀρχαιότεροι τύποι)		
<i>sum</i>	εἶμαι	<i>sim</i>	νά εἶμαι	<i>siem ἢ fuam</i>
<i>ēs</i>	εἶσαι	<i>sis</i>	νά εἶσαι	<i>sies ἢ fuas</i>
<i>ēst</i>	εἶναι (πρβ. ἐστί)	<i>sit</i>	νά εἶναι	<i>siet ἢ fuat</i>
<i>sūmūs</i>	εἶμαστε	<i>simus</i>	νά εἶμαστε	—
<i>ēstīs</i>	εἶστε (πρβ. ἐστέ)	<i>sitis</i>	νά εἶστε	—
<i>sunt</i>	εἶναι	<i>sint</i>	νά εἶναι	<i>sient ἢ fuant</i>
I m p e r f e c t u m				
		(Ἀρχαιότεροι τύποι)		
<i>ērām</i>	ἦμουν	<i>essēm</i>	νά ἦμουν	<i>forem</i>
<i>ērās</i>	ἦσουν	<i>essēs</i>	νά ἦσουν	<i>fōres</i>
<i>ērāt</i>	ἦταν	<i>essēt</i>	νά ἦταν	<i>foret</i>
<i>ērāmus</i>	ἦμαστε	<i>essēmus</i>	νά ἦμαστε	—
<i>ērātis</i>	ἦσατε	<i>essētis</i>	νά ἦσατε	—
<i>ērant</i>	ἦταν	<i>essent</i>	νά ἦταν	<i>forent</i>
F u t u r u m				
<i>ērō</i>	θά εἶμαι	<i>futūrus, -a, -um</i>	<i>sim</i>	
<i>ērīs</i>	θά εἶσαι		<i>sis</i>	
<i>ērīt</i>	θά εἶναι		<i>sit</i>	
<i>ērīmus</i>	θά εἶμαστε	<i>futūrī, -ae, -a</i>	<i>simus</i>	
<i>ērītis</i>	θά εἶστε		<i>sitis</i>	
<i>ērunt</i>	θά εἶναι		<i>sint</i>	

1. Indicativus		2. Coniunctivus
P e r f e c t u m		
fūi	ἔγινα (ὀπῆρξα)	fuērīm
fuistī	ἔγινες	fuerīs
fūit	ἔγινε	fuerīt
fūimus	ἔγιναμε	fueřimus
fuistīs	ἔγινατε	fuerītis
fuērunt ἢ fuēre	ἔγιναν	fuerint
P l u s q u a m p e r f e c t u m		
fūērām	εἶχα ὑπάρξει	fuissēm
fūērās	εἶχεσ ὑπάρξει	fuissēs
fūērāt	εἶχε ὑπάρξει	fuissēt
fūērāmus	εἶχαμε ὑπάρξει	fuissēmus
fūērātis	εἶχατε ὑπάρξει	fuissētis
fūerant	εἶχαν ὑπάρξει	fuisse
F u t u r u m e x a c t u m		
fūēro	θά ἔχω ὑπάρξει	Δέν ἔχει
fūērīs	θά ἔχεις ὑπάρξει	
fūērīt	θά ἔχει ὑπάρξει	
fūērīmus	θά ἔχουμε ὑπάρξει	
fuerītis	θά ἔχετε ὑπάρξει	
fūerint	θά ἔχουν ὑπάρξει	
3. Imperativus		
P r a e s e n s		F u t u r u m
Sing. 2. ἔσ	νά εἶσαι (ἔσο)	Sing. 2. esto
		νά εἶσαι (ἔσο) 3. esto
		νά εἶναι (ἔστω)
Plur. 2. este	νά εἶστε (ἔστε)	Plur. 2. estōte
		νά εἶστε (ἔστε) 3.
		sunto
		νά εἶναι (ἔστωσαν)

	4. Infinitivus	
Praesens esse (είναι) νά είναι, ὄτι είναι	Perfectum fuisse (γεγονέναι ἢ γενέσθαι) ὄτι ἔχει γίνει ἢ νά ἔχει γίνει	Futurum ένικ. futūrum, -am, -um esse ἢ ἀπλῶς ἴdore πλῆθ. futūros, -as, -a esse ἢ ἀπλῶς ἴdore (ἔσσεσθαι) ὄτι θά γίνει
5. Participium		
Praesens : (sens)		Futurum : futurus, -a, -um

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἡ μετοχή τοῦ ἐνεστώτα (sens) χρησιμοποιεῖται μόνο στά δύο σύνθετα: praesens παρόν καί absens ἄπόν (§43.2).
Γερούνδιο καί σουπίνο δέχ ἔχει τό sum.

78. Παραδείγματα ρημάτων πού κλίνονται ὁμαλά

(amo ἀγαπῶ, deleo καταστρέφω, lego διαβάζω, audio ἀκούω)

I: Ἐνεργητική φωνή

α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
-------------	-------------	-------------	-------------

1. Indicativus

Praesens	amō (ἀπό τό ama-o)	delē-ō	lēg-ō	audī-ō
	amā-s	delē-s	leg-ī-s	audī-s
	amā-t	delē-t	leg-ī-t	audī-t
	amā-mūs	delē-mūs	leg-ī-mūs	audī-mūs
	amā-tīs	delē-tīs	leg-ī-tīs	audī-tīs
	ama-nt	dele-nt	leg-unt	audi-unt

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Imperfectum	amā-bā-m ἀγαποῦσα	dēlē-bām κατάστρεφα	lēg-ē-bām διάβαζα	audi-ē-bām ἄκουα
	amā-bā-s	dēlē-bās	leg-e-bās	audi-e-bās
	amā-bā-t	dēlē-bāt	leg-e-bāt	audi-e-bāt
	amā-bā-mus	dēlē-bāmus	leg-e-bāmus	audi-e-bāmus
	amā-bā-tis	dēlē-bātis	leg-e-bātis	audi-e-bātis
	ama-ba-nt	dēlē-bant	leg-e-bant	audi-e-bant
Futurum	āmā-bō θά ἀγαπήσω	dēlē-bō θά καταστρέψω	lēg-ām θά διαβάσω	audi-ām θά ἀκούσω
	amā-bīs	dēlē-bīs	leg-ēs	audi-ēs
	amā-bīt	dēlē-bīt	leg-ēt	audi-ēt
	amā-bīmus	dēlē-bīmus	leg-ēmus	audi-ēmus
	amā-bītis	dēlē-bītis	leg-ētis	audi-ētis
	amā-bunt	dēlē-bunt	leg-ent	audi-ent
Perfectum	āmā-v-ī ἔχω ἀγαπήσει ἢ ἀγάπησα	dēlē-v-ī ἔχω καταστρέψει ἢ κατάστρεψα	lēg-ī ἔχω διαβάσει ἢ διάβασα	audi-v-ī ἔχω ἀκούσει ἢ ἄκουσα
	amav-īstī	delev-īstī	leg-īstī	audi-v-īstī
	amav-īt	delev-īt	leg-īt	audi-v-īt
	amav-īmus	delev-īmus	leg-īmus	audi-v-īmus
	amav-īstis	delev-īstis	leg-īstis	audi-v-īstis
	amav-ērunt ἢ amav-ēre	delev-ērunt ἢ delev-ēre	leg-ērunt ἢ leg-ēre	audi-v-ērunt ἢ audi-v-ēre
Plusquamperfectum	āmav-ērām εἶχα ἀγαπήσει	dēlēv-ērām εἶχα καταστρέψει	lēg-eram εἶχα διαβάσει	audi-v-ērām εἶχα ἀκούσει
	amav-erās	delev-erās	leg-erās	audi-v-erās
	amav-erāt	delev-erāt	leg-erāt	audi-v-erāt
	amav-erāmus	delev-erāmus	leg-erāmus	audi-v-erāmus
	amav-erātis	delev-erātis	leg-erātis	audi-v-erātis
	amav-ērant	delev-ērant	leg-ērant	audi-v-ērant

	α συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Futurum exactum	āmān-ērō θά ἔχω ἀγαπήσει	dēlev-ērō θά ἔχω καταστρέψει	lēg-ērō θά ἔχω διαβάσει	audīn-ērō θά ἔχω ἀκούσει
	amav-erīs	delev-erīs	leg-erīs	audiv-erīs
	amav-erīt	delev-erīt	leg-erīt	audiv-erīt
	amav-erīmus	delev-erīmus	leg-erīmus	audiv-erīmus
	amav-erītis	delev-erītis	leg-erītis	audiv-erītis
	amav-ērīnt	delev-erīnt	legērīnt	audiv-ērīnt

2. C o n j u n c t i v u s

Praesens	ām-ēm (ἀπό τό ama-em) νά ἀγαπῶ	dēle-ām νά καταστρέφω	lēg-ām νά διαβάζω	audi-ām νά ἀκούω
	am-ēs	dele-ās	leg-ās	audi-ās
	am-ēt	dele-āt	leg-āt	audiāt
	am-ēmus	dele-āmus	leg-āmus	audi-āmus
	am-ētis	dele-ātis	leg-ātis	audi-ātis
	am-ent	dele-ant	leg-ant	audi-ant
Imperfectum	āmā-rēm νά ἀγαπούσα	dēlērēm νά κατάστρεφα	lēg-ē-rēm νά διάβαζα	audī-rēm νά ἄκουα
	ama-rēs	delē-rēs	leg-e-rēs	audi-rēs
	ama-rēt	dele-rēt	leg-e-rēt	audi-rēt
	ama-rēmus	dele-rēmus	leg-e-rēmus	audi-rēmus
	ama-rētis	dele-rētis	leg-e-rētis	audi-rētis
	ama-rent	dele-rent	leg-ē-rent	audī-rent
Futurum	āmātūrus, a, um sim	dēletūrus, a, um sim	lectūrus, a, um sim	auditūrus, a, um sim
	sis	sis	sis	sis
	sit	sit	sit	sit
	amatūri, ae, a simus	deletūri, ae, a simus	lectūri, ae, a simus	audituri, ae, a simus
	sitis	sitis	sitis	sitis
	sint	sint	sint	sint

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Perfectum	āmav-ērīm ἄν, (νά) ἀγαπήσω	dēlev-ērīm ἄν, (νά) καταστρέψω	lēg-ērīm ἄν, (νά) διαβάσω	audīv-ērīm ἄν, (νά) ἀκούσω
	amav-eřis-	delev-eřis	leg-eřis	audiv-eřis
	amav-eřit	delev-eřit	leg-eřit	audiv-eřit
	amav-eřimus	delev-eřimus	leg-eřimus	audiv-eřimus
	amav-eřitis	delev-eřitis	leg-eřitis	audiv-eřitis
	amav-ērint	delev-ērint	leg-ērint	audiv-ērint
Plusquamperfectum	āmav-issēm ἄν (νά) εἶχα ἀγαπήσει	dēlev-issēm ἄν (νά) εἶχα καταστρέψει	lēg-issēm ἄν (νά) εἶχα διαβάσει	audīv-issēm ἄν (νά) εἶχα ἀκούσει
	amav-issēs	delev-issēs	leg-issēs	audiv-issēs
	amav-issēt	delev-issēt	leg-issēt	audiv-issēt
	amav-issēmus	delev-issēmus	leg-issēmus	audiv-issēmus
	amav-issētis	delev-issētis	leg-issētis	audiv-issētis
	amav-issent	delev-issent	leg-issent	audiv-issent

Futurum
Exactum

Δέ ν ἔ χ ε ι

3 . I m p e r a t ī v u s

Praesens	Sing. 2. āmā ἀγάπα	dēlē κατά- στρεφε	lēg-e διάβαζε	audī ἄκουε
	Plur. 2 amā-te	delē-te	leg-ite	audī-te
Futurum	Sing. 2. āmā-to ἀγάπησε	dēlē-tō κατά- στρεψε	lēg-ī-tō διάβασε	audī-to ἄκουσε
	3. amā-tō	delē-tō	leg-ī-tō	audi-tō
	Plur. 2. amā-tōte	delē-tōte	leg-ī-tōte	audi-tōte
	3. amā-nto	dele-ntō	leg-u-ntō	audi-u-ntō

α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
-------------	-------------	-------------	-------------

4. Infinitivus

Praesens	amā-re «ἀγαπᾶν»	dēlē-re «καταστρέφειν»	lēg-ē-re «ἀναγινώσκειν»	audī-re «ἀκούειν»
	amatūrum, -am -um esse amatūros, -as -a esse «ἀγαπήσειν»	deletūrum, -am -um esse deletūros, -as -a esse «καταστρέψειν»	lectūrum, -am -um esse lectūros, -as -a esse «ἀναγνώσειν»	auditūrum, -am -um esse auditūros, -as -a esse «ἀκούσειν»
Perfectum	amav-isse «ἀγαπήσαι»	delev-isse «καταστρέψαι»	lēg-isse «ἀναγνώσαι»	audiv-isse «ἀκούσαι»

5. Gerundium

Gen. amā-ndi «τοῦ ἀγαπᾶν»	dēlē-ndī «τοῦ καταστρέφειν»	lēg-e-ndi «τοῦ ἀναγινώσκειν»	audi-e-ndi «τοῦ ἀκούειν»
Dat. amā-ndō	dele-ndō	leg-e-ndō	audi-e-ndō
Acc. amā-ndum	dele-ndum	leg-e-ndum	audi-e-ndum
Abl. amā-ndō	dele-ndō	leg-e-ndō	audi-e-ndō

6. Supinum

Acc. amātum	dēlēt-um	lect-um	audīt-um
Abl. amāt-ū	delēt-ū	lēt-ū	audīt-ū

7. Participium

Praesens	amā-ns	delēns	leg-ēns	audi-ē-ns
	amant-is	dele-ntis	leg-e-ntis	audi-e-ntis
	ἀγαπώντας	καταστρέφοντας	διαβάζοντας	ἀκούοντας
	(ἀγαπῶν, -ῶσα, -ῶν)	(καταστρέφων, -ουσα, -ον)	(ἀναγινώσκων, -ουσα, -ον)	(ἀκούων, -ουσα, -ον)

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Futurum	amat-ūrus -ūra, -ūrum	delet-ūrus -ūra, -ūrum	lect-ūrus, -ūra, -ūrum	audit-urus -ūra, -ūrum
	«ἀγαπήσων, -ουσα, ον»	«καταστρέφω, -ουσα, -ον»	«ἀναγνώσόμενος, -μένη, -μενον»	«ἀκουσόμενος, -μένη, -μενον»

2. Μέση (ἢ παθητική) φωνή

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
--	-------------	-------------	-------------	-------------

I . I n d i c a t i v u s

Praesens	āmōr (ἀπό τό amaor) ἀγα- πιέμαι	dēle-ōr κατα- στρέφομαι	lēg-ōr δια- βάζομαι	audi-ōr ἀκούομαι
	amā-ris (ἡ -re)	delē-ris (ἡ -re)	leg-ē-ris (ἡ -re)	audi-ris (ἡ -re)
	amā-tur	delē-tur	leg-ī-tur	audi-tur
	amā-mur	delē-mur	leg-ī-mur	audi-mur
	amā-mīnī	delē-mīni	leg-ī-mini	audi-mīni
	ama-ntur	dele-ntur	leg-u-ntur	audi-u-ntur
Imperfectum	āmā-bar ἀγαπιόμουν	dēlē-bār κατα- στρεφόμουν	lēg-ē-bār δια- βαζόμουν	audi-ē-bar ἀκούόμουν
	ama-bāris (ἡ-re)	dele-bā-ris(ἡ-re)	leg-e-bā-ris(ἡ-re)	audi-e-bāris(ἡ-re)
	ama-bātur	dele-bātur	leg-e-bātur	audi-e-bātur
	ama-bāmur	dele-bāmur	leg-e-bāmur	audi-e-bāmur
	ama-bāmīnī	dele-bāmīni	leg-e-bāmīnī	audi--e-bāmīni
	ama-bantur	dele-bantur	leg-e-bantur	audi-e-bantur
Futurum	āmā-bōr θά ἀγαπηθῶ	dēlē-bōr θά καταστραφῶ	lēg-ār θά διαβαστῶ	audi-ār θά ἀκουστῶ
	ama-bē-ris(ἡ-re)	dele-bē-ris(ἡ-re)	leg-ē-ris(ἡ-re)	audi-ē-ris(ἡ-re)
	ama-bītur	dele-bītur	leg-ētur	audi-ētur
	ama-bīmur	dele-bīmur	leg-ēmur	audi-ēmur
	ama-bimīnī	dele-bimīni	leg-ēmīni	audi-ēmīni
	ama-būntur	dele-būntur	leg-entur	audi-entur

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Perfectum	amātus, -a, -um sum, es, est ἔχω ἀγαπηθεῖ ἢ ἀγαπήθηκα	delētus, -a, -um sum, es, est ἔχω καταστρα- φεῖ ἢ κατα- στράφηκα	lētus, -a, -um sum, es, est ἔχω διαβαστεῖ ἢ διαβάστηκα	auditus, -a, -um sum, es, est ἔχω ἀκουστεῖ ἢ ἀκούστηκα
	amati, -ae, -a sumus, estis sunt	delēti, -ae, -a sumus, estis sunt	lecti, -ae, -a sumus, estis sunt	auditi, -ae, -a sumus, estis sunt
Plusquamperfectum	amatus, -a, -um eram, eras, erat εἶχα ἀγαπηθεῖ amati, -ae, -a eram, eratis, erant	deletus, -a, -um eram, eras, erat εἶχα καταστραφεῖ deleti, -ae, -a eram, eratis erant	lētus, -a, -um eram, eras, erat εἶχα διαβαστεῖ lecti, -ae, -a eram, eratis erant	auditus, -a, -um eram, eras, erat εἶχα ἀκουστεῖ auditi, -ae, -a eram, eratis erant
	amatus, -a, -um ero, eris, erit θά ἔχω ἀγαπηθεῖ amati, -ae, -a erimus, eritis erunt	deletus, -a, -um ero eris, erit θά ἔχω καταστραφεῖ deleti, -ae, -a erimus, eritis erunt	lectus, -a, -um ero, eris, erit θά ἔχω διαβαστεῖ lecti, -ae, -a erimus, eritis, erunt	auditus, -a, -um ero, eris, erit θά ἔχω ἀκουστεῖ auditi, -ae, -a erimus, eritis erunt

2. C o n i u n c t i v u s

Praesens	āmēr (ἀπό τό ama-er) νά ἀγαπιέμαι	dēlē-ār νά καταστρέφομαι	lēg-ār νά διαβάζομαι	audī-ār νά ἀκούομαι
	amē-ris (ἢ -re)	dele-ā-ris (ἢ -re)	leg-ā-ris (ἢ -re)	audi-ā-ris (ἢ -re)
	amē-tur	dele-ā-tur	leg-ā-tur	audi-ā-tur
	amē-mur	dele-ā-mur	leg-ā-mur	audi-ā-mur
	amē-mīni	dele-amīni	leg-amīni	audi-amīni
ame-ntur	dele-antur	leg-antur	audi-antur	

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Imperfectum	āmā-rēr vā ἀγαπιόμουν	dēlē-rer vā κα- ταστρεφόμουν	lēg-ě-rēr vā διαβαζόμουν	audi-rēr vā ἀκούομουν
	ama-rēris (ñ -re)	dele-rēris (ñ -re)	leg-e-rēris (ñ -re)	audi-rēris (ñ -re)
	ama-rētur	dele-rētur	leg-e-rētur	audi-rētur
	ama-rēmur	fele-rēmur	leg-e-rēmur	audi-rēmur
	ama-remīnī	dele-remīni	leg-e-remīnī	audi-remīni
	ama-rentur	dele-rentur	leg-e-rentur	audi-rentur
Perfectum	amatus, -a, -um sim, sis, sit (ǎv)	deletus, -a, -um sim, sis sit (ǎv)	lectus, -a, -um sim, sis, sit (ǎv)	auditus, -a, -um sim, sis, sit (ǎv)
	ἔχω ἀγαπηθεῖ ἢ ἀγαπηθῶ	ἔχω καταστρα- φεῖ ἢ κατα- στραφῶ	ἔχω διαβαστεῖ ἢ διαβαστῶ	ἔχω ἀκουστεῖ ἢ ἀκουστῶ
	amati, -ae, -a simus, sitis sint	deleti, -ae, -a simus, sitis, sint	lecti, -ae, -a simus, sitis, sint	auditi, -ae, -a simus, sitis, sint
Plusquamperfectum	amatus, -a, -um essem, esses, esset (ǎv)	deletus, -a, -um essem, esses, esset (ǎv)	lectus, -a, -um essem, esses, esset (ǎv)	auditus, -a, -um essem, esses, esset (ǎv)
	εἶχα ἀγαπηθεῖ	εἶχα κατα- στραφεῖ	εἶχα διαβαστεῖ	εἶχα ἀκουστεῖ
	amati, -ae, -a essemus, essetis, essent	deleti, -ae, -a essemus, essetis, essent	lecti, -ae, -a essemus, essetis, essent	auditi, -ae, -a essemus, essetis, essent
Futurum Exactum	Δέν ἔχει			

3 . I m p e r a t ī v u s

Praesens	Sing. 2. āmā-re vā ἀγαπιέσαι	dēlē-re vā καταστρέφεται	lēg-ě-re vā διαβάζεις	audi-re vā ἀκούεις
	Plur. 2. amā-mīni	dēlē-mīni	leg-ī-mīni	audi-mīni

	α' συζυγίας	β' συζυγίας	γ' συζυγίας	δ' συζυγίας
Futurum	Sing. 2. amā-tor νά ἀγαπιέσαι	delē-tor καταστρέφεται	leg-ī-tor διαβάζεις	audītor ἀκούεις
	3. amā-tōr ἀγαπᾷ	dele-tor καταστρέφει	leg-ī-tor διαβάζει	audī-tor ἀκούει
	Plur. 3. ama-ntor ἀγαποῦν	dele-ntor καταστρέφουν	leg-untor διαβάζουν	audi-u-ntor ἀκούουν

4. Infinitivus

Praesens	amā-ri «ἀγαπᾶσθαι»	delē-ri «καταστρέφεται»	leg-ī «ἀναγιγνώσκεισθαι»	audī-ri «ἀκούεσθαι»
Futurum	amatum iri «ἀγαπηθήσεσθαι»	delectum iri «καταστραφήσεσθαι»	lectum iri «ἀναγνωσθήσεσθαι»	auditum iri «ἀκουσθήσεσθαι»
Perfectum	amatum, -am, -um esse ὄτι ἢ νά ἔχει ἀγαπηθεῖ amatos, -as, -a esse	deletum, -am, -um esse ὄτι ἢ νά ἔχει καταστραφεῖ deletos, -as, -a esse	lectum, -am, -um esse ὄτι ἢ νά ἔχει διαβαστεῖ lectos, -as, -a esse	auditum, -am, -um esse ὄτι ἢ νά ἔχει ἀκουστεῖ auditos, -as, -a esse
Futurum exactum	amatum, -am, -um fore ὄτι θά ἔχει ἀγαπηθεῖ amatos, -as, -a fore	deletum, -am, -um fore ὄτι θά ἔχει καταστραφεῖ deletos, -as, -a fore	lectum, -am, -um fore ὄτι θά ἔχει διαβαστεῖ lectos, -as, -a fore	auditum, -am, -um fore ὄτι θά ἔχει ἀκουστεῖ auditos, -as, -a fore

5. Participium

Perfectum	amātus, amāta	delētus, delēta	lēctus, lēcta,	audītus, audīta,
	amātum	delētum	lēctum	audītum
	ἀγαπημένος	καταστραμμένος	διαβασμένος	ἀκουσμένος

6. Gerundivum

ama-ndus	dele-ndus	leg-e-ndus	audi-e-ndus
ama-nda	dele-nda	leg-e-nda	audi-e-nda
ama-ndum	dele-ndum	leg-e-ndum	audi-e-ndum
«ἀγαπητέος, -τέα, -τέον»	«καταστρεπτέος, -έα, -έον»	«ἀναγνωστέος, -έα, -έον»	«ἀκουστέος -έα, -έον»

79. Οί κυρίως προσωπικές καταλήξεις τῶν ρημάτων

Ἐνεργητικῆς φωνῆς

Μέσης (ἢ Παθητικῆς) φωνῆς

	Ἵριστ. καὶ ὑποτακτ.	Προστακτ.	Ἵριστ. καὶ ὑποτακτ.	Προστακτικῆ
Ἐνικός	1. -m ἢ -	-r
	2. -s (ὀριστικῆ παρακειμ. -stī)	- ἢ -to	-ris (ἢ -re)	-re ἢ -tor
	3: -t	-to	-tur	-tor
Πληθυντικός	1. -mus		-mur	
	2. -tis (ὀριστικῆ παρακειμ. -stis)	-te ἢ -tote	-mini	-mini
	3. -nt (ὀριστικῆ παρακειμ. -runt ἢ -re)	-nto	-ntur	-ntor

Σ η μ ε ί ω σ η 1. Τὸ α' ἐνικό πρόσωπο τῶν χρόνων τῆς μέσης φωνῆς ποῦ σχηματίζονται μονολεκτικῶς βρίσκεται ἀπό τὸ α' πρόσωπο τοῦ ἀντιστοίχου χρόνου τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, ἂν λήγει σέ ο μέ τήν προσθήκη ἑνός r, ἂν λήγει σέ m μέ τήν τροπῆ τοῦ m σέ r, ὅπως amo-amor, amabam-amabar, amabo-amabor, amem-amer, amarem, amarer κτλ.

Σ η μ ε ί ω - σ η 2 . Το ἀπαρέμφατο τοῦ μέλλοντα τῆς μέσης (παθητικῆς) φωνῆς (*amatum iri, deletum iri* κτλ.) ἀποτελεῖται ἀπό τὸ σουπίνο (§75,3) καί τὸ *iri*, πού εἶναι ἀπαρέμφατο τοῦ παθητικοῦ ἐνεστώτα τοῦ ρήματος *eo* = πορεύομαι.

Ἀρχαιότεροι τύποι εἶναι: α') τοῦ παρατατικοῦ τῆς δ' συζυγίας *audībam, audības* κτλ. καί τοῦ μέλλοντα *audībo, audībis* κτλ. β') τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ παθητικοῦ ἐνεστώτα *amari, legi* κτλ. (= *amari, legi* γ) τοῦ γερουνδιακοῦ τῆς γ' καί τῆς δ' συζυγίας σέ -*undus*, ὅπως *legundus, audiundus*, (= *legendus, audiendus*).

Ἀποθετικά ρήματα (*verba deponentia*)

80. Καί ἡ Λατινική ἔχει ἀποθετικά ρήματα ἐνεργητικῆς (ἢ οὐδέτερης) διαθέσεως, ρήματα δηλ. πού ἔχουν μόνο τή μέση (παθητική) φωνή (γι' αὐτὸ λέγονται καί *media tantum* §74,2β'), ὅπως *hortor* (προτρέπω) - *hortatus sum - hortatum - hortari, vereor* (εὐλαβοῦμαι) - *veritus sum - veritum - vereri, loquor* (ὁμιλῶ) - *locutus sum locutum - loqui, blandior* (κολακεύω) - *blanditus sum - blanditum - blandiri*.

Τά ρήματα αὐτά κλίνονται ὅπως ἀκριβῶς τά ἀντίστοιχα ρήματα μέσης φωνῆς (μέσης ἢ παθητικῆς διαθέσεως, §78 2) μέ τή διάφορὰ ὅτι ἀπό τή μέση φωνή δέν ἔχουν ἀπαρέμφατο τοῦ μέλλοντα, ἐνῶ ἀπό τήν ἐνεργητική ἔχουν ὑποτακτική καί ἀπαρέμφατο τοῦ μέλλοντα, σουπίνο, μετοχή τοῦ ἐνεστώτα καί τοῦ μέλλοντα καί τὸ γερούνδιο.

F u t u r u m

	<i>hortor</i> πρβ. <i>amor</i>	<i>vereor</i> πρβ. <i>deleor</i>	<i>loquor</i> πρβ. <i>legor</i>	<i>blandior</i> πρβ. <i>audior</i>
Coniunctivus	<i>hortatūrus, -a, -um</i> <i>sim, sis, sit</i>	<i>veritūrus, -a, -um</i> <i>sim, sis, sit</i>	<i>locutūrus, -a, -um</i> <i>sim, sis, sit</i>	<i>blanditūrus, a, -um</i> <i>sim, sis, sit</i>
	<i>hortaturi, -ae, -a</i>	<i>veritūri, -ae, -a</i>	<i>locutūri, -ae, -a</i>	<i>blanditūri, -ae, -a</i>
	<i>simus, sitis, sint</i>	<i>simus, sitis, sint</i>	<i>simus, sitis, sint</i>	<i>simus, sitis, sint</i>
Infinitivus	<i>hortatūrum, -am, -um esse</i>	<i>veritūrum, -am -um esse</i>	<i>locutūrum, -am, -um esse</i>	<i>blanditūrum, -am -um esse</i>
	<i>hortatūros, -as, -a esse</i>	<i>veritūros, -as, -a esse</i>	<i>locutūros, -as, -a esse</i>	<i>blanditūros, -as, -a esse</i>

Supinum	hortātum, -tū	veritūm, -tū	locūtum, -tū	blandītum, -tū
P a r t i c i p i u m				
Praesens	hortans (gen. hortantis)	verens (gen. verentis)	loquens (gen. loquentis)	blandiens (gen. blandientis)
Futurum	hortatūrus, -a, -um	veritūrus, -a, -um	locutūrus, -a, -um	blanditūrus, -a, -um
	Gen. hortandi	verendi	loquendi	blandiendi
	Dat. hortando	verendo	loquendo	blandiendo
	Acc. hortandum	verendum	loquendum	blandiendum
	Abl. hortando	verendo	loquendo	blandiendo

81. Ἡ Λατινική γλώσσα ἔχει ἀκόμη καί μερικά ἡμιαποθετικά ρήματα (*verba semideponentia*), δηλ. ρήματα τά ὅποια ἔχουν:

1) ἐνεστώτα καί ἀπαρέμφατο ἐνεργητικοῦ τύπου, παρακείμενο μέσου τύπου. Σ' αὐτή τήν κατηγορία ἀνήκουν τά ἑξῆς ρήματα:

audeo τολμῶ ausus sum τόλμησα ausum audēre
gaudeo χαίρω gavīsus sum χάρηκα gavīsum gaudēre
soleo συνηθίζω solītus sum συνήθισα solītum solēre
fido ἔχω πεποιθήση fīsus sum ἤμουν πεπεισμένος fīsum fidēre.

Ὅμοια καί τά σύνθετα *confido* ἔχω πεποιθήση, *diffido* δυσπιστῶ κτλ.

2) ἐνεστώτα καί ἀπαρέμφατο μέσου τύπου καί παρακείμενο ἐνεργητικοῦ. Τέτοια ρήματα εἶναι:

devertor καταλύω - *deverti* κατέλυσα, *deversum*, *deverti*.

revertor ἐπιστρέφω - *reverti* (καί *reversus sum*) ἐπέστρεψα - *reversum*, *reverti*.

adsentior παραδέχομαι - *adsensi* παραδέχτηκα - *adsensum*, *adsentiri* (πβ. ἴσταμαι - ἔστηκα, ἔστην, φύομαι - πέφυκα, ἔφυν κ.τ.τ.).

Σ η μ ε ί ω σ η . "Όπως ή μετοχή του μέσου παρακειμένου των άποθετικών ρημάτων άντιστοιχεί στην άρχαία Έλληνική προς τή μετοχή του ένεργητικού παρακειμένου ή άοριστου (π.χ. loquor-locūtus = ειρηκώς ή ειπών, horior-horiatūs = παραινέσας, audeo - ausus = τετολμηκώς ή τολμήσας), έτσι και άλλων ρημάτων ή μετοχή του μέσου παρακειμένου λαμβάνεται με σημασία ένεργητικού παρακειμένου ή άοριστου, π.χ. (ceno δειπνώ) cenatus = δεδειπνηκώς ή δειπνήσας, (prandeo άριστώ) pransus = ήρισθηκώς ή άριστήσας, (iuro δμνυμι) iuratus = όμόσας. Των ρημάτων rotāre (πίνειν) και tacēre (σιγάν) ή μετοχή του μέσου παρακειμένου λαμβάνεται και με ένεργητική και με παθητική σημασία, π.χ. rotus (= rotatus) = πεπωκώς ή πίων και ποθείς, tacitus = σιγήσας (σιγηλός) και σιγηθείς. (Πρβ. νεοέλλ. δειπνώ - δειπνημένος = ό δειπνήσας, πίνω - πιωμένος = ό πεπωκώς). Πολλές φορές ή μετοχή του μέσου παρακειμένου λαμβάνεται και με σημασία παθητικού ένεστώτα, όπως tutior est certa pax quam sperata victoria = άσφαλέστερη είναι βέβαιη ειρήνη παρά έλπιζόμενη νίκη.

Αυτές οι χρήσεις της μετοχής του μέσου παρακειμένου σε -tus, -ta, -tum έξηγούνται από τό ότι ή μετοχή αυτή από τήν άρχή ήταν επίθετο που άντιστοιχούσε προς τά ρηματικά επίθετα της άρχαίας Έλληνικής σε -τος, -τη, -τον· αυτά από τήν άρχή εσήμαιναν 1) τόν ύποκειμένο σ' αυτό που έδήλωνε τό ρήμα (π.χ. θνητός = εκείνος που ύπόκειται στό θάνατο), 2) εκείνο που ήταν δυνατό νά γίνει (π.χ. βατός δρόμος = στόν όποιο μπορεί κανείς νά βαδίσει, αντίθετα άβατος) και 3) ό,τι και ή μετοχή του ένεργητικού ή μέσου ένεστώτα ή άοριστου ή παρακειμένου (π.χ. δυνατός = (ό δυνάμενος) εκείνος που μπορεί, νεοέλλ. καυτός = εκείνος που καίει (ό καίωv), άστράτευτος = (ό μη στρατευσάμενος) εκείνος που δέ στρατεύθηκε, άπρακτος = αυτός που δέν έπραξε (ό μη πράξας), θαυμαστός = ό θαυμαζόμενος, ό τεθουμασμένος κτλ.). Έτσι και στη Λατινική π.χ. ignōtus = ό άγνωστος και ό άγνοών, occultus = ό κεκρυμμένος και ό (κρύπτων), άσφαλίζων κ.ά.τ.

82. Περιφραστική συζυγία (Coniugatio periphrastica). Έκτός από τούς συνηθισμένους περιφραστικούς τύπους των ρημάτων των τεσσάρων συζυγιών (§76), σχηματίζονται άκόμη περιφραστικοί ρηματικοί τύποι **σε όλους τούς χρόνους και τίς έγκλίσεις** με τίς διάφορες μετοχές των ρημάτων, κυρίως με τή μετοχή του ένεργητικού μέλλοντα σε -ūrus και τό γερονδιακό σε -ndus, -nda, -ndum (§27,5) και τό βοηθητικό ρήμα esse· π.χ.

1) scripturus sum (μέλλω γράφειν) πρόκειται νά γράψω, scripturus eram (έμελον γράφειν) έπρόκειτο νά γράψω, scripturus ero, scripturus fui, κτλ.

2) docendus sum (διδακτέος ειμί) πρέπει νά διδαχθώ, docendus eram έπρεπε νά διδαχθώ, docendus ero, κτλ.

Μερικές μεταβολές σε ρηματικούς τύπους των τεσσάρων συζυγιών

83. Οί ρηματικοί τύποι που σχηματίζονται από χρονικό θέμα

παρακειμένου μέ χαρακτήρα ν πολλές φορές αποβάλλουν τό ν, όταν ύστερα από τή συλλαβή ve ή νι ακολουθεῖ στήν κατάληξη r ή s. Μετά τήν αποβολή τοῦ ν τά φωνήεντα πού συναντιῶνται (ἐκτός ἀπό τά i-e.), συναιροῦνται ὡς ἐξῆς: (στήν α' συζυγία) τό a + i = α, (στήν β' συζυγία) τό e + i = e καί (στήν δ' συζυγία) τό i + i = i. Εἶναι δυνατό ὁμως τά δύο i νά μένουν καί ἀσυναίρετα π.χ.

amo, ama-v-i, amavērunt καί amarunt, amavistis καί amastis, amavero καί amāro, amavisse καί amasse, κτλ.

deleo, dele-v-i, deleveram καί delēram, delevistis καί delēstis κτλ.

audio, audi-v-i, audivisti καί audisti ἢ audiisti, audiverunt καί audierunt, audiveram καί audiēram κτλ.

Σ η μ ε ι ω σ η . Τῶν παρακειμένων σέ -ivι εἶναι δυνατό νά ἐκπίπτει τό ν καί στό α' καί γ' ἐνικό πρόσωπο τῆς ὀριστικῆς, ἀλλά τότε δέ συναιροῦνται τά δύο i. Σύμφωνα μ' αὐτόν τόν κανόνα σχηματίζονται κανονικά οἱ τύποι αὐτοί στόν παρακειμένο τῶν συνθέτων τοῦ ρήματος eo πορεύομαι, ὅπως redeo ἐπιστρέφω - (redivι καί) redii - (redivit καί) rediit, καθώς καί τοῦ ρήματος peto ζητῶ - petivι καί) petii - (petivit καί) petiit.

84. Δεκαπέντε ρήματα τῆς γ' συζυγίας (ἀπό τά ὁποῖα τά τρία ἀποθετικά) λήγουν σέ -io (ὅπως δηλ. τά ρήματα τῆς δ' συζυγίας). Αὐτά εἶναι τά ἐξῆς:

capio (λαμβάνω) παίρνω	cēpi	captum	capēre
cupio ἐπιθυμῶ	cupivι	cupitum	cupēre
facio κάνω	fēcī	factum	facēre
fodio σκάζω	fōdi	fossum	fodēre
fugio φεύγω	fūgi	(fugitum)	fugēre
iacio ρίχνω	iēcī	iactum	iacēre
lacio (ἐλκω) σύρω (εὐχρηστο στά σύνθετα π.χ. elicio σύρω ἔξω,	elicui	elicitum)	lacēre
pario γεννῶ	perēri	partum	parēre
quartio σείω	(quassi)	quassum	quatēre
rapio ἀρπάζω	rapui	raptum	rapēre
sapio ἔχω γεύση (σωφρονῶ) (sapivι ἢ sapii)			
specio παρατηρῶ	spexi	spectum	specēre
gradior βαδίζω	gressus sum	gressum	gradi
morior ἀποθνήσκω	mortuus sum	(mortuum)	mori
patior πάσχω	passus sum	passum	pati

Τῶν ρημάτων αὐτῶν ὁ χαρακτήρας τοῦ ἐνεστωτικοῦ θέματος ἰ ἀποβάλλεται, ὅπου ἀκολουθεῖ ἄλλο ἰ στήν κατάληξη ἢ -er ἢ τελικό ε. Κατά τὰ ἄλλα κλίνονται ὅπως τό lego - legor (§78).

Ἐνεργητική φωνή

Μέση φωνή

1. I n d i c a t i v u s

P r a e s e n s

capi-o		capi-or	
cap-īs	(ἀπό τό capi-is)	cap-ēris	(ἀπό τό capi-ēris)
capīt	(ἀπό τό capi-it)	cap-ītur	(ἀπό τό capi-itur)
cap-īmus	(ἀπό τό capi-imus)	cap-īmur	(ἀπό τό capi-imur)
cap-ītis	(ἀπό τό capi-itis)	capi-mīni	
cap-iunt		capi-untur	

Imperfectum: capi-ēbam, capi-ebās, capi-ebāt κτλ.

Futurum: capi-am, capi-es, capi-et κτλ.

2. C o n j u n c t i v u s

Praesens: capi-ām,	capi-ās,	capi-āt κτλ.
capi-ār,	capi-āris,	capi-ātur κτλ.

Imperfectum

cap-ērem	(ἀπό τό capi-erem)	cap-ērē	(ἀπό τό capi-erer)
caperēs	(ἀπό τό capi-eres)	cap-erēris	(ἀπό τό capi-ereris)
cap-erēt		cap-erētur	
cap-erēmus		cap-erēmur	
cap-erētis		cap-eremīni	
cap-erent		cap-erentur	

3. I m p e r a t i v u s

cape	(ἀπό τό capi-e)	cap-ēre	(ἀπό τό capi-ere)
cap-īto	(ἀπό τό capi-ito)	cap-ītor	(ἀπό τό capi-itor)

cap-ito	cap-itor
cap-ite	cap-imini
cap-itōte	
cap-iunto	cap-iuntor

4 . I n f i n i t i v u s

cap-ĕre	(ἀπό τό cap-i-ere)	cap-i	(ἀπό τό cap-i-i)
---------	--------------------	-------	------------------

Σ η μ ε ί ω σ η . Τοῦ ρήματος facio τό β' ἐνικό τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα σχηματίζεται χωρίς τήν κατάληξη e, μέ τό θέμα μόνο: fac (ποίει) κάνε. Ὅμοια σχηματίζεται τό ἴδιο πρόσωπο καί τῶν ρημάτων dico (λέγω), ducō (ὀδηγῶ), fero (φέρω) : dic, duc, fer.

Ὅμως τά σύνθετα μέ πρόθεση τοῦ ρήματος facio (πού σ' αὐτά τό a τοῦ θέματος τρέπεται σέ i), σχηματίζουν τό β' ἐνικό πρόσωπο τῆς προστακτικῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα μέ τήν κανονική κατάληξη e: conficio (κατασκευάζω) - confice, per-ficio (κατορθώνω) - perfice κτλ.

85. Χρονικά θέματα.— Οἱ διάφοροι τύποι ὄλων τῶν ρημάτων τῆς Λατινικῆς σχηματίζονται ἀπό τρία κυρίως θέματα, 1) ἀπό τό θέμα τοῦ ἐνεστώτα, 2) ἀπό τό θέμα τοῦ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου καί 3) ἀπό τό θέμα τοῦ σουπίου.

Γιά τό λόγο αὐτό ὁ ἐνεστώτας, ὁ (ἐνεργητικός) παρακείμενος καί τό σουπίνο (μέ τό ἀπαρέμφατο τοῦ ἐνεστώτα) λέγονται ἀρχικοί χρόνοι τοῦ ρήματος (tempora primitiva) π.χ.

amo	amāvi	amātum	amāre
deleo	delēvi	delētum	delēre
lĕgo	lĕgi	lectum	legĕre κτλ.

1) Ἀπό τό θέμα τοῦ Ἐνεστώτα σχηματίζονται ὁ ἐνεστώτας καί ὁ παρατατικός ὀριστικῆς καί ὑποτακτικῆς, ὁ μέλλοντας τῆς ὀριστικῆς, ἡ προστακτική, τό ἀπαρέμφατο τοῦ ἐνεστώτα, ἡ μετοχή τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα καί τό γερούνδιο.

(θ. ama-) amo, amor (ἀπό τό ama-o, ama-or) - amem - amer (ἀπό τό ama-em, ama-er) — ama-bam, ama-bar, ama-rem, ama-rem, ama-bo, ama-bor, — ama, ama-to κτλ. — ama-re, ama-ri — ama-ns, ama-ndi κτλ.

2) Ἀπό τό θέμα τοῦ (ἐνεργ.) παρακειμένου σχηματίζονται οἱ συντελικοί χρόνοι τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, δηλ. ὁ ἐνεργητικός παρακείμενος καί ὁ ὑπερσυντέλικος σέ ὄλες τίς ἐγκλίσεις καί ὁ τετελεσμέ-

νος μέλλοντας τῆς ὀριστικῆς:

(θ. amav-) amā-vī, amav-ĕrim, amav-ĕram, amav-issem, amav-isse, amav-ĕro κτλ.

3) Ἐκ τῆς μετοχῆς τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντα καὶ ἡ μετοχή τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου (καθὼς καὶ ὄλοι οἱ περιφραστικοὶ τύποι ποὺ σχηματίζονται μετὰ τῆς μετοχῆς αὐτῆς ἢ μετὰ τοῦ σουπίνο):

(θ. amat-) amāt-um, amāt-u, amat-ūrus, -a, -um, amāt-us, -a, -um — amatū-rus sim, sis κτλ. — amatus, -a, -um sum, es κτλ. amatum īri κτλ.

Παρατηρήσεις στὸ σχηματισμὸ τῶν χρονικῶν θεμάτων.

86. α') Χρονικὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτα.— Θέμα τοῦ ἐνεστώτα πολλῶν ἀπλῶν ρημάτων εἶναι τὸ ἴδιο τὸ ρηματικὸ θέμα τους, π.χ.

(ρ. θ. para-) paro (ἀπὸ τὸ para-o) παρασκευάζω, parāvi, parātum, parāre·

(ρ. θ. dele-) dele-o καταστρέφω, delēvi, delētum, delēre·

(ρ. θ. lĕg-) lĕg-o διαβάζω lĕg-i, lectum, legĕre·

(ρ. θ. parti-) parti-o μοιράζω, partīvi, partitum, partīre·

Ὅμως σὲ πάρα πολλὰ ρήματα τὸ θέμα τοῦ ἐνεστώτα σχηματίζεται ἀπὸ τὸ ρηματικὸ θέμα μετὰ τὴν προσθήκη προσφυσμάτων ἢ μετὰ ἀναδιπλασιασμό:

1) μετὰ πρόσφυμα φωνήεντος a ἢ e ἢ i, ὅπως

α') (ρ. θ. nec-) neco (ἀπὸ τὸ nec-a-o) φονεύω, necāvi, necātum, necāre·

β') (ρ. θ. aug-) aug-e-o αὐξάνω αυξί, auctum, augĕre· (πρβ. στήν ἀρχ. Ἑλληνικὴ δοκῶ ἀπὸ τὸ δοκ-έ-ω)·

γ') (ρ. θ. rap-) rap-i-o ἀρπάζω, rapui, raptum, rapĕre (§ 84)·

(ρ. θ. mor-) mor-i-or ἀποθνήσκω, mortuus sum, mortuum (ἀλλὰ ἡ μετοχή τοῦ ἐνεργητικοῦ μέλλοντα moriturus), mōri (§ 80)·

2) μετὰ πρόσφυμα συμφώνου n ἢ t ἢ sc, ὅπως

α') (ρ. θ. cer-) cer-n-o κρίνω, crenvi, cretum, cernĕre (πρβ. ἀρχ. ἑλλ. κάμ-v-ω, ἀόρ. ἔ-καμ-ον)·

Σὲ μερικά ρήματα τὸ πρόσφυμα n παρεμβάλλεται ἀνάμεσα στὸ θεματικὸ φωνήεν καὶ στὸ χαρακτήρα τοῦ ρηματικοῦ θέματος, ὅπως

(ρ. θ. tag-) ta-n-go ἐγγίζω, tetigi, tactum, tangĕre·

(ρ. θ. fud-) fu-n-do χύνω, fūdi, fūsum, fundēre (πρβ. ἀρχ. Ἑλλ. μα-ν-θ-άνω, ἀόρ. ἔ-μαθον)·

β') (ρ. θ. plec-) plect-o πλέκω, plexi (καί -xui), plexum, plectēre·

γ') (ρ. θ. pa-) pa-sc-o βόσκω, pāvi, pāstum, pascēre·

Μέ τό πρόσφυμα se σχηματίζεται κανονικά τό θέμα τοῦ ἐνεστώτα τῶν ἐναρκτικῶν ρημάτων (verba inchoatīva ἢ inchoatīva), ὅπως

(ρ. θ. sene-) sene-sc-o γεράζω (γηρά-σκ-ω), senui, senescēre·

(ρ. θ. cale-) cale-sc-o γίνομαι θερμός, calui, calescēre·

3) μέ ἐνεστωτικό ἀναδιπλασιασμό, ὅπως:

(ρ. θ. gen-) gi-gn-o (ἀπό τό gi-gen-o) γεννῶ, genui, genitum, gignēre (πρβ. γί-γν-ομαι, ἀπό τό γι-γέν-ομαι).

87. β') Χρονικό θέμα τοῦ παρακειμένου. -1) Τό θέμα τοῦ παρακειμένου τῶν ὁμαλῶν ρημάτων τῆς α', τῆς β' καί τῆς δ' συζυγίας σχηματίζεται ἀπό τό ρηματικό θέμα μέ τήν προσθήκη τοῦ χαρακτήρα v, ὅπως amo (ἀπό τό ama-o) amān-i dele-o, delēv-i — audio, audīv-i, κτλ.

Ὅμως πολλά ρήματα τῆς β' συζυγίας σχηματίζουν τόν παρακείμενο σέ -ui καί ὄχι σέ -ev-i, ὅπως habe-o ἔχω, hab-ui — mone-o συμβουλεύω, mon-ui κτλ.

2) Τό θέμα τοῦ παρακειμένου τῶν ρημάτων τῆς γ' συζυγίας σχηματίζεται συνήθως κατά τρεῖς τρόπους ὡς ἐξῆς:

α') ἀπό τό ἴδιο τό ρηματικό θέμα μέ ἔκταση τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος, τοῦ **ǎ** ἢ **ĕ** σέ **ē**, τοῦ **ī** σέ **ī**, τοῦ **ō** σέ **ō** καί τοῦ **ū** σέ **ū**, ὅπως:

(ρ. θ. āg-) ag-o (ἄγω) ὀδηγῶ, ēg-i, actum, agēre·

(ρ. θ. lĕg-) leg-o διαβάζω, lĕg-i, lectum, legēre·

(ρ. θ. līqu-) līqu-o ἀφήνω, līqu-i, (lictum), līquēre·

(ρ. θ. fōd-) fodio σκάβω, fōd-i, fossum, fodēre (§ 84)·

(ρ. θ. fūg-) fugio φεύγω, fūgi, fugitum, fugēre (§ 84)·

β') μέ ἀναδιπλασιασμό καί μέ τροπή συνήθως τοῦ θεματικοῦ φωνήεντος τοῦ **ǎ** σέ **ĕ** ἢ **ī** καί τοῦ ae σέ **ī**, ὅπως:

(ρ. θ. tend-) tendo τεντώνω, te-tend-i, tentum (ἢ tensum), tendēre (πρβ. τείνω τέ-τα-κα κτλ.)·

(ρ. θ. pāg-) pario γεννῶ, pe-pĕ-ri (ἀπό τό pe-pā-ri), partum, parēre (μετοχή ἐνεργητ. μέλλοντα paritūris)·

(ρ. θ. cān-) cano τραγουδῶ, ce-cīn-i, canēre (σουπίνο cantātum)·

(ρ. θ. cād-) cado πέφτω, ce-cī-dī, (cāsum), cadĕre·

(ρ. θ. caed-) caedo κόβω, χτυπῶ, ce-cī-dī, caesum, caedĕre·

(ρ. θ. posc-) posco ζητῶ, po-posc-i (ἀπό τό re-posc-i), poscĕre·

(ρ. θ. curg-) curro τρέχω, cu-curr-i (ἀπό τό ce-curr-i), cursum, curgĕre.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὁ ἀναδιπλασιασμός συνήθως παραλείπεται, ὅταν τό ρῆμα εἶναι σύνθετο π.χ. (tendo, te - endi), ἀλλά ex-tendo ἐκτείνω, extendi, extentum (ἢ extensum), ex-tendĕre.

γ') μέ προσθήκη στό ρηματικό θέμα τοῦ χαρακτήρα s, ὅπως:

(ρ. θ. carp-) carpo δρέπω, carp-s-i, carptum, carpĕre (πρβ. δρέπ-ω ἔδρεψα ἀπό τό ἔδρεπ-σα)·

(ρ. θ. dic-) dico λέγω, dixi (ἀπό τό dic-s-i), dictum, dicĕre (§ 84, Σημ. 1)· (πρβ. πλέκω - ἐπλέξα ἀπό τό ἐπλεκ-σ-α)·

(ρ. θ. lud-) ludo παίζω, lūsi (ἀπό τό lud-s-i) - lūsum, ludĕre (πρβ. κομίζω - ἐκόμισα ἀπό τό ἐκόμιδ-σ-α).

88. γ') Χρονικό θέμα τοῦ σουπίου. - 1) Τό θέμα τοῦ σουπίου σχηματίζεται κανονικά μέ τήν προσθήκη στό ρηματικό θέμα τοῦ χαρακτήρα **t**, καί σπανιότερα, κυρίως στά ρήματα τῆς γ' συζυγίας, μέ τήν προσθήκη τοῦ χαρακτήρα **s**.

α') (ρ. θ. ama-) amo, amāt-um, (ρ. θ. dele-) deleo, delēt-um, (ρ. θ. leg-) lego, lect-um (ἀπό τό leg-tum· πρβ. λέγ-ω, λεκτ-ός ἀπό τό λεγ-τός), (ρ. θ. audi-) audio, audīt-um·

β') (ρ. θ. scand-) scando ἀνεβαίνω, scandī, scan-s-um (ἀπό τό scand-s-um), scandĕre.

2) Ἀπό τά ρήματα τῆς β' συζυγίας ὅσα ἔχουν παρακειμένο σέ -ui (§ 87,1) σχηματίζουν τό σουπίνο σέ -itum, ὅπως habeo ἔχω, **habui, hab-ĭtum**, habĕre· moneo συμβουλεύω, **monui, monĭtum**, monĕre.

89. 1) Μερικά ρήματα σχηματίζουν τό θέμα τοῦ παρακειμένου καί τοῦ σουπίου ἢ τό θέμα τοῦ ἑνός ἀπό αὐτά ὄχι ἀπό τό ρηματικό θέμα, ἀλλά ἀπό τό θέμα τοῦ ἑνεστώτα πού ἔχει ἐπαυξηθεῖ μέ πρόσφυμα (§ 86, 1-2), ὅπως:

α') (ρ. θ. iug-) iung-ο ζεύγω, iunx-i (ἀπό τό iung-s-i § 87, 2 γ'), iunctum (ἀπό τό iung-t-um), iungĕre·

β') (ρ. θ. pig-) ping-ο ζωγραφίζω, pinx-i (ἀπό τό ping-s-i), pictum (ἀπό τό pig-t-um), pingĕre·

(ρ. θ. rug-) *rung-o* κεντῶ, *rŭrŭgi* (ἀπό τό *re-ru-gi*, § 88, 2β'), *punctum* (ἀπό τό *rung-t-um*), *rungĕre*.

2) Ἄρκετά ρήματα δέν ἔχουν σουπίνο, μερικά δέν ἔχουν καί παρακείμενο καί σουπίνο, ὅπως:

- α') *mico* πάλλομαι, *λάμπω*, *micŭi*, — *micāre*
horreo φρίττω, *horruī*, — *horrĕre*
posco ζητῶ, *porosci*, — *poscĕre* (§ 87, 2 β')
disco μαθαίνω, *διδάσκομαι*, *didīci*, — *discĕre*
β') *ferio* πλήττω, —, —, *ferire*
furo μαίνομαι, —, —, *furĕre*.

3) Πολλά ρήματα σχηματίζουν παρακείμενο καί σουπίνο, ἢ τό ἓνα ἀπό τά δύο, σύμφωνα μέ συζυγία διαφοροτική ἀπό ἐκείνη στήν ὁποία ἀνήκει ὁ ἐνεστώτας καί τό ἀπαρέμφατό τους, ὅπως:

- domo* (*δαμάζω*), *domāre* (α' συζυγίας), *domui*, *domĭtum* (β' συζυγίας) (πρβ. *habui*, *habĭtum* τοῦ ρ. *habeo*, *habĕre*)
seco (*κόβω*), *secāre* (α' συζυγίας), *secui* (β' συζυγίας), *sectum* (γ' συζυγίας) (πρβ. *lectum* τοῦ ρήματος *lego*, *legĕre*)
augeo (*αὐξάνω*), *augĕre* (β' συζυγ.) *auxi*, *auctum* (γ' συζυγ.)
πρβ. *plixi*, *plĭctum* τοῦ ρ. *pligo* χτυπῶ, *pligĕre*
rideo (*γελῶ*), *ridĕre* (β' συζυγ.), *risi*, *risum* (γ' συζυγ.) πρβ. *lusi*, *lusum* τοῦ ρ. *ludo* παίζω, *ludĕre*
strepo (*κάνω θόρυβο*), *strepĕre* (γ' συζυγ.), *strepui*, *strepĭtum* (β' συζυγ.) πρβ. *habui*, *habĭtum* τοῦ ρ. *habeo*-*habĕre*
rudo (*μουγκρίζω*) *rudĕre* (γ' συζυγ.) *rudĭvi*, (*rudĭtum*) (δ' συζυγ.) πρβ. *audĭvi*, *audĭtum* τοῦ ρ. *audio*, *audire*
venio (*ἔρχομαι*), *venĭre* (δ' συζυγ.) *vĕni*, *ventum* (γ' συζυγ.)
πρβ. *legi*, *lectum* τοῦ ρ. *lego* *legĕre*.

4) Ἄρκετά ρήματα σχηματίζουν τόν παρακείμενο καί τό σουπίνο, ἢ τό ἓνα ἀπό τά δύο, ἀπό δύο (ἢ καί περισσότερα) θέματα, ὅπως:

- α') *implico* ἐμπλέκω, *implicui* ἢ *implicāvi*, *implicĭtum* ἢ *implicātum*, *implicāre* (βλ. καί *neco*, § 86, 1)
β') *lino* ἀλείφω, *lĕvi*, *lĭtum*, *linĕre*
iuvo ὠφελῶ, *βοηθῶ*, *iuvĭ*, *iutum* (ἢ *iuvātum*), *iuvāre* (μετ. μελ. *iuvatŭrus*)

γ') pango πήζω, (perīgi ἢ) pēgi ἢ panxi, panctum ἢ pactum, pangēre·

pinso κοπανίζω, pinsi ἢ pinsui, pinsum ἢ pinsitum ἢ pistum ἢ pīsum, pinsēre·

Σ η μ ε ι ω σ η 1. Τά σουπίνα τοῦ λήγουν σέ -atum ἢ -etum ἢ -utum ἔχουν τό φωνῆεν τῆς παραλήγουσας (a, e, u) κενονικά μακρό, ὅπως

amo (amāre), amātum,

deleo (delēre), delētum

tribuo (tribuēre) tribūtum· ἐνῶ

do (δίνω), dēdi, dātum, dāre·

sero (σπέρνω), sēvi, sātum, serēre·

tuo (καταφέρομαι), tui (tūtum), tuēre.

Ἔσσα σουπίνα λήγουν σέ -itum, ἔχουν τό ι τῆς παραλήγουσας μακρό, ἂν ὁ παρακείμενος τοῦ ρήματος λήγει σέ -ivi, καί βραχύ, ἂν ὁ παρακείμενος λήγει σέ -ui ἢ i, ὅπως:

audio (ἀκούω), audire, audīvi, auditum·

quaero (ζητῶ), quaerēre, quaesīvi, quaesitum. Ἴλλά

veto (ἀπαγορεύω), vetāre, vetui, vetitum·

habeo (ἔχω), habēre, habui, habitum·

lambo (γλείφω), lambēre, lambi, lambitum·

fugio (φεύγω) fugēre, fūgi, (fugitum).

Ἐκτός ἀπό τά ἀνωτέρω καί τά:

cieo (πόρεύομαι) cīvi, cītum, ciēre·

eo (πορεύομαι), īvi (ἢ ii, § 83 Σημ.), itum, īre·

lino (ἀλείφω), līvi ἢ lēvi, litum, linēre·

sino (ἀφήνω), sīvi, situm, sinēre.

Σ η μ ε ι ω σ η 2. Τό ρῆμα do ἔχει τό χαρακτῆρα τοῦ θέματος (da, δηλ. τό a βραχύ σέ ὄλους τοὺς ἄλλους τύπους ἐκτός ἀπό τοὺς τύπους **das** (= δίνεις) καί **da** (= δίνει) καί **dāns** (γεν. dantis).

Γιά τό λόγο αὐτό πρέπει νά τονίζονται στήν προπαραλήγουσα (§ 7, 2 β')-οί τύποι π.χ. τοῦ circumdo (περιβάλλω) circumdāmus, circumdātis, circumdāre, circumdābam, circumdārem, circumdātur.

Ἀπό τό do (= δίνω) διαφέρει τό -do πού εἶναι εὐχρηστο ὅταν εἶναι σύνθετο μέ μονοσύλλαβες προθέσεις (βλ. κατάλογο ἀνώμαλων ρημάτων).

Τά κυρίως ἀνώμαλα ρήματα.

90. Μερικά ρήματα παρουσιάζουν ἀνωμαλίες τόσο στά διάφορα χρονικά θέματα ὅσο καί στοὺς διάφορους τύπους τους (πρβ. ἀρχ. Ἑλλ. εἰμί, εἶμι, οἶδα, φημί κτλ.). Τέτοια ρήματα εἶναι 1) sum (γ' αὐτό βλ. § 77), 2) possum, 3) edo, 4) eo, 5) queo καί nequeo, 6) volo, polo καί malo, 7) fero καί 8) fio.

Τά ἀνωτέρω ρήματα σχηματίζονται ὡς ἐξῆς:

91. Possum (δύναμαι), potui, posse (§ 89, 2). Είναι σύνθετο από τό pot (pote ή potis = δυνατός, § 42, 1) και τό sum· οί περισσότεροι τύποι του σχηματίζονται όπως και τοῦ sum.

	Indicativus	Coniunctivus	Indicativus	Coniunctivus
Praesens	pos-sum	pos-sim	pot-ěram	possem
	pot-es	pos-sis	pot-eras	posses
	pot-est	pos-sit	pot-erat	posset
	pos-sumus	pos-sīmis	pot-erāmus	possemus
	pot-estis	pos-sītis	pot-erātis	possetis
	pos-sunt	pos-sint	pot-ěrant	possent
Futurum	pot-ero, pot-eris, pot-erit			
	pot-erimus, pot-eritis, pot-ěrunť			
Perfectum	pot-ui	pot-uěrim	pot-uěram	pot-uissēm
	pot-uisti	pot-ueris	pot-ueras	pot-uisses
	pot-uit	pot-uerit	pot-uerat	pot-uisset
	pot-uimus	pot-uerīmus	pot-uerāmus	pot-uissēmus
	pot-uistis	pot-ueritis	pot-ueratis	pot-uissētis
	pot-uěrunť	pot-uěrint	pot-uerant	pot-uissent
Futurum exactum	pot-uěro, pot-ueris, pot-uerit			
	pot-uerīmus, pot-uerītis, pot-uěrint			
Infinitivus	Praesens		Perfectum	
	posse		pot-uisse	

Imperativus δέν έχει. Participium: potens (gen. potent-is) (χρησιμεύει μόνο ως επίθετο = δυνατός, § 40, γ' και § 43, 2).

92. ědo (έσθίω = τρώω), ědi, ěsum, ěděre. Τό ρήμα αυτό κλίνεται όμαλά όπως τά ρήματα τής γ' συζυγίας (§78 lego)· όμως στην όριστική τοῦ ένεστώτα, στην ύποτακτική τοῦ παρατατικού, στην προστακτική και τό άπαρέμφατο τοῦ ένεστώτα εκτός από τούς κανο-

νικούς του τύπους έχει και άλλους βραχύτερους, οι όποιοι είναι όμοιοι με τους αντίστοιχους του ρ. sum (§77), με τή διαφορά ότι τό e στους τύπους του edo κανονικά είναι μακρό.

Indicativus, Praesens	Coniunctivus, Imperfectum
edo, ēdis ἢ ēs, ēdit ἢ ēst edīmus, edītis ἢ ēstis, edunt	edērem ἢ ēssem, edēres ἢ ēsses, ederet ἢ ēsset ederemus ἢ ēssemus, ederetis ἢ ēssētis, ederent ἢ ēssent.
Imperativus	
ede ἢēs, edīte ἢ ēste — edito ἢ ēsto, editōte ἢ estōte Infinitivus, praesens: edere ἢ esse	

Ἐκτός ἀπό τό παθητικό (edor, esus sum, edi) ἔχουν καί δεύτερο τύπο μόνο τό γ' ἐνικό πρόσωπο τῆς ὀριστικῆς τοῦ ἐνεστώτα καί τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ παρατατικοῦ: edītur καί estur, ederētur καί essētur. Κατά τόν ἴδιο τρόπο σχηματίζονται καί τά σύνθετα com-ēdo κατατρώγω ex-ēdo per-ēdo.

93. ēō (εἶμι) πορεύομαι, (ἴνι καί) ἴϊ, ἴtum, ἴre (βλ. §83 Σημ. καί §89,4, Σημ. 1). Τό ρῆμα eo ἔχει δύο ρηματικά θέματα, 1) μπροστά ἀπό τά φωνήεντα a, o, u ἔχει θέμα e, 2) μπροστά ἀπό σύμφωνο ἢ i ἔχει θέμα i. (πβ. ἀρχ. Ἑλλην. εἶμι, ἴμεν κτλ.). Κλίνεται ὁμοίως τά ρήματα τῆς δ' συζυγίας (§ 78, audio), ἀλλά ὁ παρατατικός τῆς ὀριστικῆς εἶναι ibam καί ὁ μέλλοντας ibo (βλ. § 79, Σημ. 2).

	Indicativus	Coniunctivus
Praesens	ēō, īs, ἴt īmus, ītis, ēunt	ēam, eās, eat eāmus, eātis, eant
Imperfectum	ībam, ības, ibāt ībāmus, ibātis, ibant	īrem, irēs, iret irēmus, irētis, irent

	Indicativus	Coniunctivus
Futurum	ībō, ībis, ībit ībīmus, ībītis, ībunt	ītūrus, -a, -um sim, sis sit ītūrī, -ae, -a, simus, sitis, sint
Perfectum	(i vi) īī, īstī, īit īīmus, īstis, īeunt ἢ iēre	īērim, ieris, ierit īērimus, ieritis, ierint
Plusquam- perfectum	īēram, īēras κτλ.	īssēm, īssēs κτλ.
Futurum	īēro, iēris κτλ.	
Imperativus: ī, īte - īto, īto - īōte, eunto		
Infinitivus	Praesens: īre Perfectum: isse Futurum: itūrum, ituram, iturum esse κτλ.	
partic- ipium	Praesens: īēns, gen. ēuntis, dat. euntī κτλ. Futurum:ītūrus, itūra, iturum	
	Supinum: itum, itū (§89, 4 Σημ. 1) Gerundium: eundi, eundo, eundum, eundo	

Ἐκ τῆν παθητικῆ φωνῆ εὐχρηστο εἶναι τοῦ (ἄπλοῦ) ρήματος εο τὸ γ' ἐνικό πρόσωπο ὄλων τῶν χρόνων ὡς ἀπρόσωπο: itur (= γίνεται πορεία), ibātur, ibitur, itum est κτλ. καί ἀπαρέμφατο itī, (βλ. §79, Σημ. 2).

Σ η μ ε ί σ η . Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο κλίνονται καί τὰ σύνθετα τοῦ εο, ὅπως τὸ ab-eo ἀναχωρῶ, ad-eo προσέρχομαι, ex-eo ἐξέρχομαι κτλ. Ἐκ τῶν ρήματα αὐτὰ ὅσα λαμβάνονται μέ ἐνεργητικῆ μεταβατικῆ σημασία σχηματίζουν ὅλους τοὺς τύπους τῆς παθητικῆς φωνῆς π.χ. adeo προσβάλλω -adeor (προσβάλλομαι), adīris, adītur, adīmur, adīmini, adeuntur. Perf. adībar, adībāris κτλ. Fut adībor, adībēris, adībitor κτλ.

Ἐνα ἀπό τὰ σύνθετα τοῦ εο τὸ ambio (ἀπό τὸ ambi-eo περικυκλώνω), σχηματίζει

ὄλους τοὺς τύπους του κανονικά ὅπως τὰ ρήματα τῆς δ' συζυγίας (ὅπως τὸ audio, §79), ambīvi, ambītum, ambīre.

94. quēo (δύναμαι) μporō (quīvi καί quīi, quītum), quīre- neque (δὲ δύναμαι), nequīvi, nequīre (§ 89, 2). Τὰ δύο αὐτὰ ρήματα σχηματίζονται ὅπως τὸ eo (§93), ὁμως λίγοι τύποι τους εἶναι εὐχρηστοί, ὅπως queo, queunt - nequeunt, queam, queant κτλ. - nequibant, nequirent κτλ. .Καί χωριστά non queo, non queunt, non quivit κτλ.

95. volo (θέλω), volui, velle - nolo, ἀπὸ τό-ne-volo, non volo (δὲ θέλω, ἀρνοῦμαι), nolui, nolle - mālo, ἀπὸ τό magis volo (περισσότερο θέλω, προτιμῶ), malui, malle (§89, 2).

Τὰ ρήματα αὐτὰ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

Indicativus			Coniunctivus		
Praesens					
vōlō	nōlō	malō	vēlim	nōlim	mālim
vīs	nōn vis	māvis	vēlis	nōlis	malis
vult	nōn vult	māvult	velit	nōlit	malit
volūmus	nolūmus	mālūmus	vefimus	nōfimus	malimus
vultis	nōn vultis	māvultis	velitis	nōlitis	malitis
volunt	nōlunt	mālunt	velint	nōlint	malint
Imperfectum					
vōlēbam	nōlēbam	mālēbam	vēllem	nōllem	māllem
vōlēbās	nōlēbas	mālēbas	velles	nolles	malles
vōlēbat	nōlēbat	mālēbat	vellet	nollet	mallet
κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.
Futurum					
vōlām	nōlām	mālām			
vōlēs	nōlēs	mālēs	Δέν ἔχει		
volēt	nolet	malēt			
κτλ.	κτλ.	κτλ.			

Indicativus			Coniunctivus		
Perfectum					
võlūi	nolui	malui	võluërim	nõluërim	māluërim
voluisti	noluisti	maluisti	volueris	nolueris	malueris
κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.	κτλ.
Plusquamperfectum					
võluëram	nõluëram	māluëram	võluissem	nõluissem	māluissem
	κτλ.			κτλ.	
Futūrum exactum					
võluëro	nõluëro	māluëro	κτλ.	ἐλλείπει	

Imperatīvus τοῦ volo: nōī, nōīte - nōlītō, nōlītō, nōlītōte, nōlunto
(τοῦ volo καὶ malo δέν ὑπάρχει)

Infīnitivus: Praesens: vëlle, nõlle, mälle.

Perfectum: voluisse, noluisse, maluisse.

Participium, Praesens: (volens), (nolens) (τό malo δέν ἔχει).

Ἄντι τοῦ volens λέγεται συνήθως curiëns (§84) καὶ ἀντί τοῦ nolens λέγεται invitus (ἀκούσια). Ἄλλοι τύποι τῶν ρημάτων αὐτῶν δέν εἶναι εὔχρηστοι.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἄντι τοῦ visne? (ἄρα γε θέλεις;) λέγεται vin? καὶ παρενθετικῶς ἀντί τοῦ si vis (ἂν θέλεις) λέγεται sis καὶ ἀντί τοῦ si vultis (ἂν θέλετε) λέγεται sultis.

96. fëro (φέρω), tül-i, lāt-um, fëre. Τοῦ ρήματος αὐτοῦ:

1) ὁ παρακείμενος καὶ τό σουπίνο δέ σχηματίζονται ἀπό τό θέμα τοῦ ἐνεστώτα:

2) οἱ τύποι πού σχηματίζονται ἀπό τό θέμα τοῦ ἐνεστώτα (fër-) συγκόπτουν α) τό συνδετικό φωνῆεν i μπροστά ἀπό τό s καὶ t τῶν καταλήξεων καί β') τό συνδετικό φωνῆεν ë, ὅταν τό ἀκολουθεῖ r.

	Activum	Passivum
I n d i c a t i v u s		
Praesens	fērō, fers, fert fērimus, fērtis, fērunt	feror, ferris, fertur fērimur κτλ.
C o n j u n c t i v u s		
Praesens	fērām, ferās κτλ.	ferar, ferāris, κτλ.
Imperfectum	ferrem, ferrēs, ferret ferremus κτλ.	ferrer, ferrēris, ferretur ferrēmur κτλ.
I m p e r a t i v u s		
	fēr, fērtē (§84 Σημ.) fērtō, fertō, fertote, feruntō	ferre, ferimini fērtor, fērtor - feruntor
I n f i n i t i v u s		
	ferre	ferri

“Όλοι οί άλλοι τύποι σχηματίζονται όμαλά όπως σχηματίζονται τά ρήματα τής γ’ συζυγίας (fērebam, fēram, feres, κτλ. ferar, ferēris, κτλ.).

97. fiō (γίνομαι), factus sum, fiēri. Ἡ μετοχή του factus, μέ τήν όποία σχηματίζονται οί συντελικοί χρόνοι του ρήματος όμαλά (factus sum, factus eram, factus ero, §85,3), είναι του ρ. facior: αντί του facior χρησιμοποιείται καί τό fiō ός παθητικό του facio (§84).

Οί τύποι πού γίνονται από τό θέμα του ένεστώτα (fi-) σχηματίζονται σύμφωνα μέ τήν δ’ συζυγία, έκτός από τήν ύποτακτική του παρατατικού καί τό άπαρέμφατο του ένεστώτα πού σχηματίζονται σύμφωνα μέ τήν γ’ συζυγία.

	Indicativus	Coniunctivus
Praesens	fīō, fīs, fīt (fīmus, fītis), fiunt	fīām, fīās, fīat fīamus κτλ. <i>όμαλά</i>
Imper- fectum	fīēbam, fīēbas κτλ. <i>όμαλά</i>	fīērem, fīēres, fīeret fīeremus, fīeretis, fīerent
Futurum	fiam, fīēs, fiet fīemus κτλ. <i>όμαλά</i>	Δέν έχει

Imperativus: fī, fīte.

Infīnitivus, Praesens: fīēri, Futurum: factum iri.

Gerundivum: faciendus, facienda, faciendum.

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό ι τοῦ θέματος fī- σ' ὄλους τοὺς ἄλλους τύπους, ἐκτός ἀπό τόν τύπο fīt, τό ἀπαρέμφατο fīēri καί τοὺς τύπους τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ παρατατικοῦ fīērem, fīēres κτλ. εἶναι μακρό.

Ἐλλειπτικά ρήματα

98. Ἐλλειπτικά ρήματα (verba defectiva) εἶναι:

1) τὰ ρήματα memīni (ἐνθυμοῦμαι), odī (μισῶ) καί coeri (ἄρ-χισα) εἶναι παρακειμένοι χωρίς ἐνεστώτα. Ἀπό τοὺς παρακειμένους αὐτοὺς οἱ δύο πρῶτοι ἔχουν σημασία ἐνεστώτα καί ὁ ὑπερσυντέλικος παρατατικοῦ (memip̄eram θυμόμουν, odēram μισοῦσα), ὁ τετελεσμέ-νος μέλλοντας ἔχει σημασία ἀπλοῦ μέλλοντα (memip̄ero θά ἐνθυμοῦ-μαι ἢ θά ἐνθυμηθῶ, odēro θά μισῶ ἢ θά μισήσω).

Κλίνονται ὁμαλά ὅπως τὰ ρήματα τῆς γ' συζυγίας (§ 78, γ', legi) σέ ὄλους τοὺς τύπους τοῦ παρακειμένου, τοῦ ὑπερσυντελικοῦ καί τοῦ τετελεσμένου μέλλοντα. Τό memini ἔχει καί δύο τύπους προστακτικῆς, τό odī καί coeri καί ἀπαρέμφατο καί μετοχή ἐνεργητ. μέλλοντα, ἀκόμη τό coeri ἔχει καί μετοχή παθ. παρακειμένου.

Imperativus:	mementō	νά θυμᾶσαι
	mementōte	νά θυμᾶστε

Infinitivus

Perf.	meminisse, odisse	coepisse
Fut.	— osurum, -am, -um esse	coepturum, -am, -um esse

Participium

Fut.	— osurus, -a, -um	coepturus, -a, -um
Perf. Pass.	— —	coeptus, -a, -um

Σ η μ ε ί ω σ η . Τοῦ ρ. coepi οἱ χρόνοι πού λείπουν ἀναπληρώνονται μέ τοὺς ἀντίστοιχους χρόνους τοῦ ρ. incipio ἀρχίζω (incēpi, incertum) incipere.

Ἡ μετοχή coepus, -a, -um μαζί μέ τό sum, eram, ego κτλ., χρησιμοποιεῖται ἀντί γιά τό coepi, coeperam, coepero κτλ. ὅταν ἀκολουθεῖ ὡς συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος αὐτοῦ παθητικό ἀπαρέμφοτο παθητικῆς διαθέσεως, ὅπως aedes **aedificari** caerta est (ἄρχισε νά οἰκοδομεῖται ὁ ναός) ἀλλά: mons monēri coepit.

Μετοχή παθητ. παρακειμένου, ἀλλά μέ ἐνεργητική συνήθως σημασία, ἔχει καί τό ρ. odi (osus), κυρίως εὐχρηστο στά σύνθετα exōsus, perōsus (= πολύ μισώντας §81, 2. Σημ.).

2) τά ρήματα āio, inquam, quaeso, (for) fāri.

α) Τό āio (λέγω, ἀρχ. ἔλλη. ἡμί) εἶναι εὐχρηστο στοῦς ἐξῆς τύπους:

Indicativus			Coniunctivus		
āio	ais	ait	—	aias	ait
—	—	āiunt	—	—	aiant

Imperfectum: aiēbam, aiēbas, κτλ. ὀμαλά καί ἀρχ. aiābam, aiābas, κτλ.

Perfectum: (γ' ἐν. μόνον) ait.

Imperativus: (āi)

Participium: aiens.

Σ η μ ε ί ω σ η . Συνήθως λέγεται ain? ἀντί ais-ne? (λές; νομίσεις;) Πρβ. §95 Σημ.

β) τό inquam (φημί) λέγω, εἶναι εὐχρηστο στοῦς ἐξῆς τύπους:

Indicativus, Praesens: inquam, inquis, inquit, (inquimus, inquitis), inquiunt. Imperfectum: inquiēbat. Futurum: inquiēs, inquiet. Perfectum: (inquii), inquisti, inquit, (inquimus), Imperativus: (inque, inquīto). Participium: inquiens.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὁλων τῶν ἀνωτέρω τύπων γίνεται χρήση μόνον παρενθετικῶς μέσα σέ εὐθύ λόγο, ὅπως Tum ille «pater, **inquīit**, precor, ut...» Τότε ἐκεῖνος, «Πάτερ, λέγει παρακαλῶ νά. » (Πρβ. ἀρχ. Ἑλλην. φημί καί ἡμί).

γ') τοῦ *quaeso* (παρακαλῶ) εὐχρηστος εἶναι ὁ τύπος *quaesumus* (παρακαλοῦμε). Τούτους τύπους αὐτούς χρησιμοποιοῦν παρενθετικῶς μετὰ προστακτικὴ γιὰ νά μετριασθεῖ ἡ ἔννοια τῆς προσταγῆς: *hic mihi, quaeso, pēs mou, παρακαλῶ*: (πρβ. κάθισε, παρακαλῶ, ἐδῶ)·

δ') *for* (φημί) λέγω, *fātus sum, fāri* (ἀποθετικό, § 80). Τοῦ ρήματος αὐτοῦ στοὺς πεζοὺς συγγραφεῖς εὐχρηστος εἶναι μόνον ὁ τύπος *fando* ἀπὸ τὸ γερούνδιο (στή φράση *fando audire* = ἀκούω νά λέγεται) καί ὁ τύπος *fanda* ἀπὸ τὸ γερουνδιακό (στή φράση *fanda atque nefanda* = ρητὰ καί ἀπόρητα, § 75, 4 καί 5). "Ὁμως στοὺς ποιητές εἶναι εὐχρηστοί καί ἄλλοι τύποι τοῦ ρήματος αὐτοῦ καί κυρίως τῶν συνθέτων (ὅπως *adfari* προσαγορεύω, *praefari* προλέγω, κτλ.), δηλ. ὅλοι οἱ τύποι τοῦ μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς (*fabor, fabēris, fabitur*, κτλ.), τοῦ παρακειμένου καί τοῦ ὑπερσυντελικῆς ὀριστικῆς καί ὑποτακτικῆς (*fatus sum, fatus eram, fatus essem*)· ἐκτός ἀπὸ τούτους τύπους αὐτούς καί οἱ ἐξῆς:

Indic., *Praes. fatur, fantur. Indic.*, *Imperf. fabar, fabantur. Coniunct. Imperf.* (*prae*) *fārer, farēris*, κτλ. *Imperativus: fare. Infinitivus: fari* (καί *fariet*, § 79 σημ. 2). *Supinum: fatu. Participium: fans. Gerundium: fando. Gerundivum: fandus, -a, -um.*

3) μερικοὶ τύποι προστακτικῆς ἐγκλίσεως καί ἀπαρεμφάτου
ānē (ἢ *have*) *χαῖρε, anēto - anēte, ἀπαρμφ. anēre.*
salve χαῖρε, ὑγιάινε, salvē-tō, salvēte, ἀπαρμφ. salvēre.
cēdo dōσε, πēs, πληθ. cēte (πρβ. νά - νάτε).

Σ η μ ε ι ω σ η . Στὰ ἔλλειπτικά ρήματα ἀνήκουν καί οἱ τύποι *forem, fores - forent, ἀπαρμφ. fore*, οἱ τύποι αὐτοὶ ἀντικαθιστοῦν ὀρισμένους τύπους τοῦ *p. esse* (§ 77).

Ἐπίσημα Ἀπρόσωπα ρήματα (*Verba impersonalia*)

99. Ἐπίσημα ἀπρόσωπα ρήματα, πού εἶναι δηλ. εὐχρηστα μόνο στό γ' ἐνικό πρόσωπο (καί τό ἀπαρέμφατο) ὄλων τῶν χρόνων, χωρίς ὑποκείμενο, εἶναι,

1) ὅπως στήν Ἑλληνική γλῶσσα ρήματα πού σημαίνουν κάποιο φυσικό φαινόμενο, ὅπως *dilucēscit, illucēscit* φέγγει (ἡ ἡμέρα), *fulget* καί *fulgurat* ἀστράφτει, *gorat* πέφτει δροσιά, *tonat* βροντᾷ κτλ.

Σ η μ ε ί ω σ η . Κατά τή χρήση τῶν ἀνωτέρω ρημάτων, ὅταν στό νοῦ ἐκείνου πού γράφει ἢ ὀμιλεῖ ἐπικρατεῖ ἡ θρησκευτική ἀντίληψη, τότε τά ρήματα ἐκφέρονται μέ ὑποκείμενο τό ὄνομα κάποιου θεοῦ προσώπου, ὅπως *Juppiter ionat* ὁ Δίας βροντᾷ. Χρησιμοποιοῦνται δέ τότε μέ τόν ἴδιο τρόπο καί στή μετοχή: *Jove fulgurante* καθὼς ἀστράφτει ὁ Δίας.

2) ἀρκετά ρήματα τῆς β' συζυγίας (κυρίως ἀπρόσωπα),
dēcet πρέπει, *decuit* - *decēre*·

libet ἀρέσει, *libuit* καί *libitum est*, *libēre*·

licet ἐπιτρέπεται, *licuit* καί *licitum est*, *licēre*·

oportet (χρῆ) εἶναι ἀνάγκη, *oportuit*, *oportēre*·

puget (me) ντρέπομαι, *puduit* καί *puđitum est*, *puđēre*.

Τά ρήματα αὐτά δέν ἔχουν προστακτική, σουπίνο καί μετοχή. Τήν προστακτική ἀναπληρώνει ἡ ὑποτακτική τους, π.χ. *puđeat te* νά ντρέπσαι, μόνο τοῦ ρήματος *licere* ὑπάρχει σέ νόμους ὁ τύπος τῆς προστακτικῆς *licēto* ἄς ἐπιτρέπεται.

Ἐπίσης ἡ μετοχή μερικῶν ἀπό τά ἀπρόσωπα αὐτά ρήματα, ἀλλά αὐτή ἔχει σημασία ἐπιθέτου, ὅπως *licens* ἐλεύθερος, *puđens* ντροπαλός, κτλ. (§ 40, γ').

100. Ἀπροσώπως λαμβάνεται στή Λατινική γλῶσσα ἀκόμη,

1) τό γ' ἐνικό πρόσωπο τῆς παθητικῆς φωνῆς (καθὼς καί τό ἀπαρέμφοτο) ρημάτων οὐδέτερον (§ 74, 1, δ') ἢ ἐνεργητικῶν, ἀλλά ἀμετάβατων ὅπως:

(*vivo*) ζῶ, *vinitur* ζεῖ κάποιος, ζοῦν, ἀπρμφ. *vini*·

(*curro*) τρέχω, *curritur* γίνεται δρόμος, τρέχουν, ἀπρμφ. *curri*· (βλ. καί *eo*, *itur*, *itum est*, *iri*, § 93)·

(*canto*) τραγουδῶ, *cantatur* τραγουδιέται τραγούδι, τραγουδοῦν·

2) ὅπως στήν Ἑλληνική γλῶσσα, τό γ' ἐνικό πρόσωπο διαφόρων προσωπικῶν ρημάτων, ὅταν μέσα στό λόγο ἔχουν κάποια ἰδιαίτερη σημασία, ὅπως:

(*ac-cido* προστίπτω, -*cidi*, -*cidere*), *accidit* συμβαίνει·

(*con-sto* ἀποτελοῦμαι, -*stiti*, -*āre*), *constat* εἶναι ἀποδεκτό (ὁμολογεῖται)·

(*expedio* ἀπολύω, -*ivi*, -*itum*, -*ire*), *expedit* ὠφελεῖ, συμφέρει·

(*inter-sum*) κεῖμαι ἀνάμεσα, - *fui*, -*esse*), *interest* ἐνδιαφέρει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ (PARTICULAE §10,2)

1. Ἐπιρρήματα (Adverbia)

101. Τά ἐπιρρήματα στή Λατινική γλώσσα ὅπως καί στήν Ἑλληνική εἶναι:

1) **τοπικά**, ὅπως hīc, istīc, illīc, ībī (βλ. § 64, α')·

2) **χρονικά**, ὅπως nunc τώρα, tum τότε, nuper λίγο πρίν, mox ὕστερα ἀπό λίγο, cras αὔριο, diu πολύ χρόνο, saepe πολλές φορές κτλ. (βλ. καί § 64, β')·

3) **τροπικά**, ὅπως sic, itā ἔτσι, bene (καλῶς) καλά, male (κακῶς) κακά, libenter εὐχαρίστως, celestiter γρήγορα (ταχέως) κτλ.·

4) **ποσοτικά**, ὅπως sat ἢ satis ἀρκετά nimis πάρα πολύ, tam τόσο, semel μιά φορά, bis δύο φορές κτλ. (βλ. § 66)·

5) **βεβαιωτικά ἢ ἀρνητικά**, ὅπως nae ναί, haud ἢ haut (ἢ hau) ὄχι, ergo λοιπόν κτλ.

Σ η μ ε ι ω σ η . Ὡς ἐπιρρήματα λαμβάνονται πολλές φορές:

α) τύποι ὀνομάτων ἢ ρημάτων (ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλώσσα), ὅπως partim κατά μέρος, ἐν μέρει (βλ. §26, 1), gratis δωρεάν (ἀπό τό gratis, ἀφαιρ. πληθ. τοῦ gratia), multum πολύ, paulum λίγο, facile εὐκόλα, subito ξαφνικά (ἀφαιρ. τοῦ ἐπιθ. subitus), raro σπανίως (ἀφαιρ. τοῦ ἐπιθ. rarus) κτλ. - age (ἄγε - ἴθι) ἐμπρός·

β) συνεκφορές λέξεων, ὅπως ἀντὶ αὐτῶν πρῶτύτερα (ἀπό τό ante-ea) extemplo (ἢ ex templo) ἀμέσως, incassum (ἢ in cassum) μάταια, imprimis (ἢ in primis) ἐν πρώτοις, magnopere (ἢ magno opere) (μεγάλως) πάρα πολύ, dumtaxat (ἢ dum taxat) μόνο, forsitan (ἢ for sit an) ἴσως, κτλ.

Κατὰ τόν ἴδιον τρόπο καί denū (ἀπό τό de novo ἐκ νέου) πάλι, hodiē (ἀπό τό hoc die) σήμερα, scilicet (ἀπό τό scire licet), δηλαδή κτλ. (βλ. καί § 53-54).

2. Προθέσεις (Praepositiones)

102. Προθέσεις ἢ Λατινική γλώσσα ἔχει πολύ περισσότερες ἀπὸ τήν Ἑλληνική· οἱ πιό πολλές ἀπὸ αὐτές συντάσσονται μέ αἰτιατική, λίγες μέ ἀφαιρετική καί μόνο τρεῖς συντάσσονται ἄλλοτε μέ αἰτιατική, ἄλλοτε μέ ἀφαιρετική.

Μέ γενική ή δοτική δέ συντάσσεται καμμία (κύρια) πρόθεση τῆς Λατινικῆς.

1) Προθέσεις πού συντάσσονται μέ αιτιατική εἶναι οἱ ἑξῆς:

ad (πρὸς) σέ, adversus (ἐναντίον) κατά, ante πρό, apud παρά – circa, circum (περί) γύρω, cis, citra (ἐντός) μέσα, contrā κατά (ἐναντίον) – erga πρὸς, extrā ἔξω, ἐκτός – infra ὑπό, inter μεταξύ, intra (ἔσω) μέσα – ob γιά – penes ἐπί, per διά, post μετά, praeter παρά, prope κοντά, propter ἔνεκα – secundum κατά, supra ὑπέρ – trans πέρα – ultra ὑπέρ – versus πρὸς.

2) Προθέσεις πού συντάσσονται μέ ἀφαιρετική εἶναι οἱ ἑξῆς:

ab, abs, a ἀπό, ὑπό – coram ἐνώπιον, cum σύν, μετά, πρὸς – de ἐκ, ἀπό, περί – ex, e ἐκ – prae πρό, ἐνώπιον, pro πρό, ὑπέρ, κατά – sine, χωρίς – tenus μέχρι.

Σ η μ ε ι ω σ η . Ἡ ab τίθεται κανονικά μπροστά ἀπό τίς λέξεις πού ἀρχίζουν ἀπό φωνῆεν ἢ ἀπό d, i (= j), l, n, r, s, ἢ abs μπροστά ἀπό τήν ἀντωνυμία te (§56) καί σέ σύνθεση μπροστά ἀπό τό c ἢ τό t (π.χ. abs-condo ἀποκρύπτω, abs-tineo ἀπέχω), ἢ πρόθεση a μπροστά ἀπό σύμφωνο ἐκτός τοῦ h (π.χ. a Sicilia ἀπό τή Σικελία· ἀλλά ab hoste ὑπό τοῦ ἐχθροῦ). Ἡ ex τίθεται καί μπροστά ἀπό φωνῆεν καί ἀπό σύμφωνο (ex auro ἀπό χρυσάφι, ex consuetudine κατά τή συνήθεια), ἢ e μόνο μπροστά ἀπό σύμφωνο (e caelo ἀπό τόν οὐρανό).

3) Προθέσεις πού συντάσσονται ἄλλοτε μέ αιτιατική (γιά νά δηλωθεῖ κίνηση) καί ἄλλοτε μέ ἀφαιρετική (γιά νά δηλωθεῖ στάση) εἶναι οἱ ἑξῆς:

in (μέ αιτιατ.) εἰς, πρὸς	– in (μέ ἀφαιρετ.) ἐκ, ἐπί
sub (μέ αιτιατ.) ὑπό, ῥό	– sub (μέ ἀφαιρετ.) ὑπό (σέ σύνθεση καί sus, ἀπό τό subs-supr).
super (μέ αιτιατ.) ὑπέρ	– super (μέ ἀφαιρετ.) ὑπέρ, περί.

103. Ὡς προθέσεις (καταχρηστικές) λαμβάνονται καί μερικές πτώσεις ὀνομάτων, ὅπως causā, gratiā, ergō (ἀφαιρετικές), ἐπίσης ἢ ἄκλιτη λέξη instrar. Αὐτές συντάσσονται μέ γενική· π.χ. honōris causa τιμῆς ἔνεκα·

Ciceronis gratiā (χάριν τοῦ Κικέρωνος) γιά χάρη τοῦ Κικέρωνα·

virtutis ergo (δι' ἀρετήν) ἐξαιτίας τῆς παλικάριας·

instar castrorum (δίκην στρατοπέδου) σάν στρατόπεδο.

104. Θέση τῆς προθέσεως. Κανονικά οἱ προθέσεις (ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλώσσα) μπαίνουν μπροστά ἀπό τίς λέξεις μέ τίς ὁποῖες συντάσσονται, π.χ. **ad** populum στό λαό, **trans** Tibērim πέρα ἀπό τόν Τίβερη, **in** urbe στήν πόλη, κτλ. ἀλλά

1) οἱ προθέσεις *cause, gratia, ergo* καί μάλιστα ἡ *tenuis* σχεδόν πάντοτε ἀκολουθοῦν τή λέξη μέ τήν ὁποία συντάσσονται (βλ. § 103)·

2) ἡ πρόθεση *cum*, ὅταν συνάπτεται μέ ἀφαιρετική τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, πάντοτε τίς ἀκολουθεῖ (μέ ἐγκλιση τοῦ τόνου τῆς § 8), π.χ. *mēcum, tēcum, sēcum, nobiscum, vobiscum* (ἀντί *cum me, cum te* κτλ. § 56)· ὁμοιο φαινόμενο πολλές φορές συναντοῦμε καί μέ τήν ἀφαιρετική τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας, π.χ. *quōcum, quācum, quībuscum* (= *cum quo*, κτλ. βλ. καί § 60, Σημ. 1)·

3) ὅταν τό οὐσιαστικό, μέ τό ὁποῖο συνάπτεται ἡ πρόθεση, συνοδεύεται ἀπό ἐπιθετικό προσδιορισμό, συνηθέστατα ἡ πρόθεση μπαίνει ἀνάμεσα στό ἐπίθετο (πού προτάσσεται) καί τό οὐσιαστικό, π.χ. *raucos post annos ὕστερα ἀπό λίγα χρόνια, magno cum metu* μέ μεγάλο φόβο, κτλ.

Ἔομοια καί μέ τίς ἀντωνυμίες, ὅπως *quam ob rem* γιά τό ὁποῖο (πρᾶγμα), *qua de causa* γιά τήν αἰτία πού ... κτλ.

Σ η μ ε ἰ ω σ η : Καί μέ ἀναφορική (ἡ σπανιότερα δεικτική) ἀντωνυμία ὅταν συνάπτονται συνήθως ἀκολουθοῦν οἱ προθέσεις *contra, inter, propter* καί σπανιότερα οἱ προθέσεις *adversus, ante, circa, penes, sine, ultra*, καθώς καί ἡ πρόθεση *de* στήν τυπική φράση *illud quo de agitur* (αὐτό γιά τό ὁποῖο γίνεται συζήτηση)·

3. Σύνδεσμοί (*Coniunctiōnes*)

105. α') Σύνδεσμοί παρατακτικῆς συνδέσεως εἶναι:

1) συμπλεκτικοί (*coni. copulativae*) : *et, que, atque* (ἢ *ac*), *etiam*, *quoque* καί – *neque* (ἢ *nec*) οὔτε – *et non* καί ὄχι·

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ὁπως ὁ *que* (§ 8) ἔτσι καί ὁ *quoque* πάντοτε ἀκολουθεῖ: *philosophi quoque* καί οἱ φιλόσοφοι. Ὁ σύνδεσμος *ac* δέν μπαίνει ποτέ μπροστά ἀπό λέξη πού ἀρχίζει ἀπό φωνήεν ἢ ἀπό *c ἢ g ἢ h ἢ q*.

2) διαζευκτικοί (*coni. disiunctivae*) : *aut, vel, ve* (§ 8) ἢ – *sive* (ἢ *seu*) εἴτε·

3) **ἀντιθετικοί** (coni. adversatīvae): sed, verum (ceterum), at ἀλλά – vero, autem δέ – tamen «μήν», ὅμως – attāmen, verumtāmen, at qui ἀλλ’ ὅμως – non solum (ἢ non modo ἢ non tantum) sed etiam ὄχι μόνον... ἀλλά καί·

Σ η μ ε ί ω σ η . Οἱ σύνδεσμοι autem καί vero μπαίνουν ὕστερα ἀπὸ μία ἢ περισσότερες λέξεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς προτάσεως.

4) **αἰτιολογικοί** (coni. causāles): nam, enim (γάρ) διότι – namque, etēnim καί διότι·

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὁ σύνδεσμος enim μπαίνει πάντοτε ὕστερα ἀπὸ μία ἢ περισσότερες λέξεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς προτάσεως (πβ. γάρ)·

5) **συλλογιστικοί** (coni. conclusīvae): itaque ὅθεν - igitur λοιπόν - ergo ἄρα - proinde γι’ αὐτό – quare, quamobrem, quapropter, quocirca ἔνεκα αὐτοῦ, γι’ αὐτό·

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὁ σύνδεσμος igitur συνήθως μπαίνει ὕστερα ἀπὸ μία ἢ περισσότερες λέξεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς προτάσεως.

106. β') Σύνδεσμοι τῆς ὑποτακτικῆς συνδέσεως εἶναι:

1) **Εἰδικοί** (coni. declaratīvae): quod; quin ὅτι – quasi ὅτι τάχα·

2) **αἰτιολογικοί** (πρβ. § 105,4): quod ὅτι, διότι – quia διότι, ἐπειδὴ – cum (ἢ quum ἢ quom), quoniam, quando, (quandoquidem) ἐπειδὴ, ἀφοῦ - non quo ἢ non quod ὄχι διότι·

3) **τελικοί** (coni. fināles): ut γιὰ νά - quo (= ut eo) «ἵνα οὕτω, ὅπως» - ut non, ne, quomīnus «ἵνα μή, μή» - neve (= et ne) «καί μή, μηδέ»·

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὁ τελικός σύνδεσμος quo χρησιμοποιεῖται μπροστά ἀπὸ ἐπιθετο συγκριτικοῦ βαθμοῦ: legem brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur ὁ νόμος πρέπει νά εἶναι σύντομος, γιὰ νά διατηρεῖται εὐκολότερα στή μνήμη ἀπὸ τοῦς ἀμαθεῖς.

4) **συμπερασματικοί ἢ ἀποτελεσματικοί** (coni. consecutīvae): ut ὥστε - ut non, quin ὥστε (νά) μή·

Σ η μ ε ί ω σ η . Τὸ quin χρησιμοποιεῖται ὕστερα ἀπὸ ἀρνητικὴ πρόταση: nunquam tam male est Siculis, quin (= ut non) aliquid facēte et commōde dicant ποτέ δέν

εύρίσκονται σέ τόσο κακή διάθεση οι Σικελοί, ώστε νά μή λέγουν κάτι μέ άστείο τρόπο καί όπως άρμόζει.

5) **βουλευτικοί** (conī. voluntatīvae): ut νά (μή, δέν § 189,2) - ut non νά μή - ne νά μή, μή, (νά) - ne non μή δέν - quin (§ 194,3), quomīnus νά μή, (νά)·

Σ η μ ε ί ω σ η . Σύνδεσμοι βουλευτικοί δέν υπάρχουν στην άρχαία έλληνική· (βλ. στό Σύντακτικό τό κεφάλαιο γιά τίς βουλευτικές προτάσεις).

6) **Υποθετικοί** (conī. conditionāles): si, (ει, εάν) αν - sin (ει δέ) αν όμως - sinnon αν μή, αν δέν - nisi (ni) (ει μή) αν μή, αν δέ(ν), εκτός αν - si modo, dum, dummodo, modo αν μόνο ≧ dum ne, dum modo ne αν μόνο μή·

Σ η μ ε ί ω σ η . Μέ τό nisi συνήθως διατυπώνεται μία όλόκληρη πρόταση σέ αντίθεση πρός άλλη πρόταση: parvi sunt foris arma, nisi est consilium domi μικρή αξία έχουν (τά όπλα =) οι στρατοί έξω από τήν πόλη, αν δέν υπάρχει μέσα στην πόλη όρθή σκέψη. Μέ τό sinnon εκφράζεται αντίθεση μιās προτάσεως πρός άλλη πρόταση, συνηθέστερα όμως διατυπώνεται αντίθεση μέλους μιās προτάσεως πρός ένα άλλο μέλος τής ίδιαις προτάσεως: cum spe sinon bonia, at aliqua tamen vivimus μέ έλπίδα αν όχι άγαθή, αλλά όμως μέ κάποια έλπίδα ζούμε.

7) **έναντιωματικοί ή παραχωρητικοί** (conī. concessivae): etsi, tametsi, quamquam (ει καί, καίτοι, μολονότι) αν καί, μολονότι - etiam si (ει καί) αν καί - (καί ει) καί αν - licet, quamvis, ut, cum (ει καί, καί αν, καίτοι, μολονότι) αν καί, μολονότι·

Σ η μ ε ί ω σ η . Ό σύνδεσμος licet μπορεί καί νά ακολουθεί: fremant omnes licet, dicam quod sentio καί αν όλοι γογγύζουν, έγώ θά πώ εκείνο πού αισθάνομαι.

8) **παραβολικοί ή συγκριτικοί** (conī. comparatīvae): ut, uti, uti si (ώς, ώσει) σάν - sicut, sicūti, velut, velūti, velū xi, quasi, tamquam, tamquam si (aequē ή perinde ή proinde ή non secus) ac si (ώσπερ, ώσπερεί, ώσει, ώσπερανεί) σάν - quomodo, quemadmodum (ώς, ώσπερ, όν τρόπον) μέ ποιό τρόπο, μέ όποιο τρόπο - quam (όσον, ή) παρά.

9) **Χρονικοί** (conī. temporales): cum (ότε, όποτε, όσάκις - έπει, άφοϋ, άφότου) όταν, σάν, καθώς, άφοϋ - dum (ένϋ, καθ' όν χρόνον,

μέχρις οὐ, ἐφ' ὅσον) ἐνῶ, ἐφόσον, ὅσο καιρὸ – (ἔως, ἕως ὅτου)
 ὡσότου – donec, quoad, quamdiu, quatēnus (ἔως, μέχρι οὐ, ἕως ὅτου)
 ὅσο πού, ὥσπου – quando, (quandoquidem), ubi, postquam, ut (ὅτε,
 ἐπεὶ, ἀφοῦ) ὅταν, ἀφοῦ – cum primum, ubi primum, simulac, simulatque
 (ἐπεὶ τάχιστα) (ἐνθὺς ὡς) μόλις, καθῶς – ex quo (ἐξ οὐ) (ἀφ' ὅτου)
 ἀφότου – quotiens (quotienscumque) (ὁσάκις) κάθε φορά – antequam,
 priusquam (πρίν, πρίν ἤ) πρίν, πρίν νά:

Σ η μ ε ί ο σ η . Ὁ cum χρησιμοποιεῖται γιὰ νά δηλωθεῖ καὶ τὸ σύγχρονο καὶ
 τὸ προτερόχρονο, ἐνῶ οἱ σύνδεσμοι dum καὶ quoad γιὰ νά δηλωθεῖ τὸ σύγχρονο καὶ τὸ
 ὑστερόχρονο (βλ. παραδείγματα στὸ Συντακτικὸ).

10) ἔρωτηματικοί (conī. interrogatīvae): ne? (§8) (ἤ; ἄρα;)
 ἄραγε – nonne? (ἤ οὐ; ἄρ' οὐ;) ἄρα γε δέ(ν); – num? (ἤ μή; ἄρα μή;
 μή;) ἄραγε μή; μήπως – utrum – an? (πότερον – ἤ;) ποιοὶ ἀπὸ τὰ δύο; –
 si an (εἰ, ἄν) μήπως – quin (ὅτι δέν, νά μή, νά) νά μή.

Σ η μ ε ί ο σ η . Ἀπὸ τὰ τρία πρῶτα ἐρωτηματικὰ μόρια (ne, nonne καὶ num)
 ποὺ χρησιμοποιοῦνται καὶ σέ ἐξαρτημένες καὶ σέ ἀνεξάρτητες προτάσεις, τοῦ ne γίνε-
 ται χρῆση σέ πραγματικές ἐρωτήσεις, δηλ. σέ ἐρωτήσεις μὲ τίς ὁποῖες ζητεῖ κάποιος νά
 μάθει κάτι πού ἀγνοεῖ (ὅπως dixistine hoc? εἶπες αὐτό;) τοῦ nonne καὶ τοῦ num εἰ-
 ρητορικές ἐρωτήσεις μὲ τίς ὁποῖες ὁ λόγος γίνεται ζωνρὸς καὶ ἔντονος. Στὶς ἐρωτήσεις
 αὐτές πού εἰσάγονται μὲ τὸ nonne περιμένει καταφατικὴ ἀπάντηση ὁ ἐρωτῶν, ἐνῶ στὶς
 εἰσαγόμενες μὲ τὸ num περιμένει ἀρνητικὴ: nonne dixisti hoc? ἄρα γε δέν τὸ εἶπες αὐτό;
 (ἀναμένεται καταφατικὴ ἀπάντηση: etiam ἢ sane = ναι) – num dixisti hoc? μήπως εἶπες
 αὐτό; (ἀναμένεται ἀπάντηση ἀρνητικὴ: non – ὄχι).

4. Ἐπιφωνήματα (Interiectionēs)

107. Ἐπιφωνήματα εἶναι: 1) χαρᾶς: io (ἰώ, ἰού) ἄ, χᾶ! χᾶ! – ha
 (ἄ) ἄ κτλ.:

2) λύπης: vae (οὐαί, οἴμοι) ἄχ, ὄχ, – heu, eheu (φεῦ) ὄχου, ὦ –
 prō (προῦ) (φεῦ, ὦ) – ὄχου κτλ.:

3) ἀποστροφῆς ἢ ἀηδίας: pfiui, fū οὐφ, πούφ.

4) θαυμασμοῦ ἢ ἐκπλήξεως: o (ὦ) ὦ – ecce (ἰδοῦ, ἦν, ἦνί) ἄ!
 ποπὸ! – hem, hui, aha, attat, papai (ἄ, ἔα, ἄ, ὦ, ἄά, ἀτταταί, παπαί κτλ.)
 ὦ! μπά! ποπὸ!

5) ἐπευφημίας: eia, euge (εἶα, εὔγε κτλ.), εὔγε (μπράβο):

6) κλητικά: o (ὦ) ὦ! – heus, eho, (ἰώ, ὠτάν κτλ.) ἔ!

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὡς ἐπιφωνήματα λαμβάνονται ἀκόμη διάφορες λέξεις, ὅπως ὀνόματα θεῶν ἢ ἡρώων (συνήθως συντετμημένα) (τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ στὴν Ἑλληνική γλῶσσα), π.χ. ραχ σιωπή! indignum αἰσχος! – arāge ἀπαγε! hercūles, hercule, hercle, ἢ mehercules, mehercle Ἡρακλῆ! – pol (ἀπὸ τὸ Pollux) ἢ edēpol μὰ τὸν Πολυδεύκη, μὰ τὸ Δία κ.ἄ.

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ '

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ

Α' ΠΑΡΑΓΩΓΗ (DERIVATIO)

108. Καί τῆς Λατινικῆς γλώσσας οἱ ἀπλές λέξεις (vocabūla simplicia) εἶναι:

1) **πρωτότυπες** (vocabūla primitīva), ὅπως rex (ἀπό τό reg-s) βασιλιάς, lux (ἀπό τό luc-s) φῶς, do (ἀπό τό da-o) δίνω·

2) **παράγωγες** (vocabūla derivāta), ὅπως rex (reg-is) reg-ius καί reg-ālis βασιλικός, (lux, luc-is) luc-e-o φέγγω καί luc-īdus φωτεινός, (do, θ. da-) da-tor δότης (πρβ. ἀρχαία Ἑλληνική)·

Σ η μ ε ί ω σ η . Ὅπως στήν Ἑλληνική ἔτσι καί στή Λατινική σέ μιὰ σειρά λέξεων πού εἶναι συγγενεῖς ἐτυμολογικῶς κάθε μιὰ ἀπό τίς λέξεις αὐτές, ἐκτός ἀπό τήν πρώτη (πού εἶναι ἡ κυρίως πρωτότυπη) εἶναι παράγωγη ὡς πρός τήν προηγούμενη καί πρωτότυπη ὡς πρό τήν ἐπόμενη, π.χ. os (or-is) στόμα, (ἀπό αὐτή) oro (ora-re) λέγω, (ἀπό αὐτή) ora-tio λόγος καί ora-tor (orator-is) ρήτορας, (ἀπό αὐτή) orator-ius ρητορικός κτλ.

109. Καί στή Λατινική γλώσσα οἱ διάφορες παραγωγικές καταλήξεις κανονικά προστίθενται στό θέμα τῶν πρωτότυπῶν, ὅπως (leg-o) lec-tor (ἀπό τό leg-tor) ἀναγνώστης, salus (salut-is) salut-āris σωτήριος, (laus, laud-is) laud-o (ἀπό τό laud-a-o) ἐπαινῶ.

Πολλές φορές ὁμως (ὅπως καί στήν Ἑλληνική γλώσσα), ὅταν σχηματίζεται ἡ παράγωγη λέξη, ἀποβάλλεται ἕνας ἢ περισσότεροι φθόγγοι ἀπό τό τέλος τοῦ θέματος τῆς πρωτότυπης ἢ παρεμβάλλεται κάποιον φωνῆν ἀνάμεσα στό θέμα τῆς καί στήν παραγωγική κατάληξη, ὅπως:

(navi-s)	nav-ālis ναυτικός
(aestas, aestat-is)	aest-īvus θερινός, κτλ.
(pons, pont-is)	pont-i-cūlus γεφυράκι
(capit, capit-is)	capit-ū-lum κεφάλαιο, κτλ.

110. α') Παράγωγα ρήματα (verba derivata). Αὐτά σχηματίζονται:

1) **ἄπό ὀνόματα** (verba denominatīva) κατὰ τήν α', τή β' καί τήν δ' συζυγία, ὅπως (arma, § 34, 4, Α', β'), armare (ὀπλίξειν), (laus, lau-d-is) lau-dare (ἐπαινεῖν), (levis) levare (κουφίζειν), (flos, flor-is) florēre (ἀνθεῖν), (lux, luc-is) lucēre (φέγγειν), (finis) finire (ὀρίζειν), (lenis) lenire (πραυνεῖν), (sitis) sitire (διψᾶν), (saevus) saevire (μαίνεσθαι).

Κατὰ τήν γ' συζυγία μόνο ἐναρκτικά, ὅπως (durus) durescere (σκληροῦσθαι), σκληραίνομαι (maturus) maturescere (πεπαινεσθαι) γίνομαι ὠραῖος (§ 86, 2, γ').

2) **ἄπό ἄλλα ρήματα** (verba verbalia).

α') **Εναρκτικά** (verba inchoatīva) κατὰ τήν γ' συζυγία, ὅπως (senēre) senescere (γηράσκειν) γεράζω, (florēre) florescere (ἐξανθεῖν) ἀνθίζω, (obdormire) obdormiscere (ἀποκοιμᾶσθαι) ἀποκοιμᾶμαι (βλ. καί ἀμέσως προηγούμενα).

β') **Θαμιστικά ἢ ἐπιτατικά** (verba frequentatīva ἢ intensīva) κατὰ τήν α' συζυγία, σχηματίζονται ἀπό τό σουπίνο τοῦ πρωτότυπου μέ τροπή τῆς καταλήξεως **-um** σέ **-are**, ὅπως (cano, cant-um) cant-āre (ᾄδειν) τραγουδῶ, (curro, curs-um) curs-are (περιτρέχειν) τρέχω, (dormio, dormit-um) dormit-are (ὕπνωττειν) νυστάζω, κτλ.

Ἄπό σουπίνα σέ **-atum** (ἄπό ρήματα δηλ. α' συζυγίας) παράγονται κανονικά θαμιστικά ρήματα ὄχι σέ **-atāre**, ἀλλά σέ **-ītāre**, ὅπως (rogo, rog-atum) rog-ītare (διερωτᾶν) ἐρωτῶ, (volo, vol-atum) volītare (περιπέτεσθαι) πετῶ. Σύμφωνα μέ αὐτά καί (haereo, haesi, haes-um, haerere) haesītare) (ὀκνεῖν) βρίσκομαι σέ ἀμηχανία, (ag-o, § 87, 2, α'), ag-itare (ἐλαύνειν) καταδιώκω.

γ') **Εφετικά** (verba desideratīva) κατὰ τήν δ' συζυγία, σχηματίζονται ἀπό τό σουπίνο τοῦ πρωτότυπου μέ τροπή τῆς καταλήξεως **-um** σέ **-urire** ὅπως (edo, es-um, § 92) esurire (ἐπιθυμεῖν φαγεῖν) πεινῶ, (pario, par-tum, § 87, 2, β') part-urire (ὀδίνειν) κοιλοπονῶ. (πβ. ἀρχ. Ἑλλην. τυραννῶ, τυραννήσ-ω, τυραννησ-εῖω).

δ') **Υποκοριστικά** (verba deminutīva), κατὰ τήν α' συζυγία, κανονικά λήγουν σέ **-illo**, ὅπως (canto) cant-illo (ὑπάδω) συνοδεύω τό τραγούδι μέ τή φωνή μου, ἀκκομπανιάρω, (sorbeo) sorb-

illo (ύποπίνω, ροφῶ) σιγοπίνω. (Πβ. νεοελλην. κουτσοπίνω, κουτσοδουλεύω, κτλ.).

III. Παράγωγα οὐσιαστικά (substantīva derivāta). Αὐτά σχηματίζονται:

1) ἀπό **ρήματα** (substantīva verbalia).

α') ἀπό τὸ θέμα τοῦ σουπίνου (§ 88) μέ κατάληξη -or γιά νά δηλωθεῖ τὸ πρόσωπο πού ἐνεργεῖ, ὅπως (amare, amat-um) amat-or ἐραστής, (currere, curs-um) curs-or δρομέας, (pingere, pict-um) pictor ζωγράφος. (πρβ. πράττω - πράκτωρ, κτλ.).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Πολλά ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά σέ -tor σχηματίζουν θηλυκὸ σέ -trix (γεν. trīcis), ὅπως (vincēre, vict-um) victor νικητής, victrix νικήτρια. (πρβ. § 40, γ').

β') ἀπὸ τὸ ρηματικὸ θέμα μέ κατάληξη -or, -us, -ium, -ēla γιά νά δηλωθεῖ ἐνέργεια ἢ κατάσταση, ὅπως (am-are) am-or ἔρωτας, (dol-ēre) dol-or λύπη, (fur-ēre) fur-or μανία, (dec-ere) dec-us καλλωπισμός, (gaud-ēre) gaud-ium χαρά, (od-i, § 98, 1) od-ium μίσος, (quer-i, § 80) quer-ēla μομφή, κατηγορία, (tut-ari § 81) tut-ela ἐπιστασία.

γ') ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ σουπίνου μέ κατάληξη -io, -us (δ' κλίσεως), ūra γιά νά δηλωθεῖ ἐνέργεια ἢ τὸ ἀποτέλεσμα κάποιας ἐνέργειας, ὅπως (agēre, act-um) act-io πράξη, (venare, venatum) venat-io θήρα (τὸ κυνήγι), (movere, mot-um) mot-us κίνηση, (currere, curs-um) curs-us δρόμος (τρέξιμο), (sepelire, sepult-um) sepult-ūra ταφή, (colere, cult-um) cult-ūra θεραπεία, περιποίηση (accusare, accusat-um) accusat-io κατηγορία, (orare, orat-um) orat-io λόγος, (frui, fruct-um, § 80) fruct-us καρπός, (scribere, script-um) script-ūra γραφή, (nasci, nat-um, § 80) nat-ūra φύση.

δ') Ἀπὸ τὸ ρηματικὸ θέμα μέ κατάληξη -men, -mentum, -ūlum, -būlum, cūlum, -crum, -trum, γιά νά δηλωθεῖ κάποιο μέσο ἢ ὄργανο ἢ τὸπος μιᾶς ἐνέργειας, ὅπως (volv-ere) volu-men σκέπασμα, (al-ere) ali-mentum τροφή, (vinc-ire) vinc-ūlum δεσμός, (pa-scere) pa-būlum χόρτο, βοσκή, (vocare) voca-būlum λέξη, (orare) oraculum μαντεῖο, χρησμός, (sepelire) sepul-crum τάφος, (arare) arā-trum ἄροτρο.

2) Ἀπὸ **ἄλλα οὐσιαστικά** (substantīva denominatīva).

α') Μέ κατάληξη -tor, -itor, γιά νά δηλωθεῖ τὸ πρόσωπο πού ἔχει σχέση μέ ἐκεῖνο πού φανερώνει τὸ πρωτότυπο, ὅπως (via) viātor

όδοιπόρος, (ianua) ian-itor θυρωρός, (funda) fund-itor σφενδονήτης, (πρβ. § 111, I, α').

β' Μέ κατάληξη -arium, -etum, -ile, γιά νά δηλωθεῖ ὁ τόπος μέσα στόν ὁποῖο ὑπάρχουν ἢ διαμένουν πολλά ὁμοειδή ὄντα, ὅπως (columba) columb-arium περιστερῶνας, (oliva) oliv-etum ἐλαιῶνας, (bos, bovis) bov-ile βουστάσιο.

γ') Μέ τήν κατάληξη -ina (-trina), γιά νά δηλωθεῖ τό ἐπάγγελμα ἢ ὁ τόπος ὅπου ἀσκεῖται τό ἐπάγγελμα, ὅπως (medicus) medic-ina ἱατρική, (doctor) doct-ina διδασκαλία, (orifex, orific-is) offic-ina (ἀπό τό orific-ina) ἐργαστήριο, (tonsor) tons-trina κουρεῖο.

δ') Μέ τήν κατάληξη -ium (-itium), γιά νά δηλωθεῖ κατάσταση ἢ σύνολο προσώπων ὁμοίας καταστάσεως, ὅπως (sacerdos) sacerdot-ium ἱερατεία, (collēga) colle-gium ἑταιρεία (servus) serv-itium δουλεία, οἱ δούλοι.

ε') Μέ τίς καταλήξεις -lus, -la, -lum, (-ūlus, -ūla, -ūlum, ōlus, -ōla, ōlum, -cūlus, -cūla, -cūlum καί σπανιότερα -illus, -illa, -illum) ὑποκοριστικά. Αὐτά συνήθως διατηροῦν τό γένος τοῦ πρωτοτύπου, ὅπως (liber) libel-lus (ἀπό τό liber-lus) βιβλιάριο, (lapis) lapil-lus (ἀπό τό lapid-lus) λιθαράκι, (puer) puer-ūlus παιδάριο καί puella (ἀπό τό puer-la) κοριτσάκι, (sacrum) sacel-lum (ἀπό τό sacer-lum) μικρό ἱερό, (silva) silv-ūla μικρό δάσος, (filius) fili-ōlus ἀγοράκι, (filia) fili-ōla κοριτσάκι, (mus) mus-cūlus ποντικάκι, (opus) opus-culum μικρό ἔργο, (codex) codic-illus μικρό σύγγραμμα, κωδῖκελλος, (signum) sig-illum ἀγαλμάτιο.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Καί ἀπό ὑποκοριστικά σχηματίζονται ἄλλα ὑποκοριστικά ὅπως cista κίστη, (κιβώτιο) – cist-ūla μικρή κίστη, μικρό κιβώτιο – cistel-la, cistell-ula κιβοτίδιο. (πβ. ἀρχ. ἑλλην. πίναξ – πινακ-ίς – πινακ-ίδιον καί νεολλην. σάκκος – σακκούλι – σακκούλάκι).

στ') Ἐπίσης ἀπό κύρια ὀνόματα προσώπων πατρωνυμικά μέ τίς καταλήξεις (πού προέρχονται ἀπό τήν Ἑλληνική γλώσσα) -ides ἢ -īdes, -ādes, -iades (ἀρσενικά) καί -as, -is, -eis (θηλυκά), ὅπως (Priamus) Priamīdes (Πριαμίδης) γιός τοῦ Πριάμου, (Atreus) Atrīdes (Ἀτρεΐδης) γιός τοῦ Ἀτρέα, (Aeneas) Aeneādes Αἰνεϊάδης, (Telamon) Telamon-iādes Τελαμωνιάδης, (Tantalus) Tantāl-is Τανταλῖς, (Thesti-us) Thesti-as, Θεστιάς, (Nerēus) Ner-ēis Νηρηΐς. (Βλ. § 16 καί § 28). Κατά τόν ἴδιο τρόπο σχηματίστηκαν παράγωγα καί ἀπό

γνήσια Ρωμαϊκά ὀνόματα, ὅπως (Romulus) Romul-ides Ρωμυλίδης, (Scipio) Scipi-ades Σκιπιάδης.

3) Ἐπίθετα ἀφηρημένα οὐσιαστικά γιά νά δηλώσουν σχετική ιδιότητα. Αὐτά ἔχουν τίς ἐξῆς παραγωγικές καταλήξεις: -ia, -itia, ἢ -ties (ε' κλίσεως), -tas, -itas, -tūdo, -itūdo καί σπανίως -monia, ὅπως (gratus) grat-ia χάρη, εὖνοια, (insanus) insan-ia μανία, (malus) mal-itia κακία, (segnis) segn-itia καί segn-ities νωθρότητα, (liber) liber-tas ἐλευθερία, (levis) levī-tas ἐλαφρότητα, (probus) probitas χρηστότητα, (fortis) forti-tūdo δύναμη, (longus) long-itūdo μακρότητα, (acer) acri-monia δριμύτητα, (castis) cast-i-monia ἀγνότητα.

112. γ') Παράγωγα ἐπίθετα (adverbia derivata). Αὐτά σχηματίζονται:

1) Ἐπίθετα ἀπό ρήματα (adiectiva verbalia) ἀπό τό ρηματικό θέμα (πβ. § 111, 1, β' καί δ'):

α') Μέ κατάληξη -īdus καί φανερόνουν ἐκεῖνον πού ἔχει σχετική ιδιότητα μέ αὐτό πού σημαίνει τό ρῆμα, ὅπως (valēre) val-īdus εὐρωστος, (calēre) cal-īdus θερμός.

β') Μέ κατάληξη -īlis, -bīlis καί φανερόνουν τόν ἐπιτήδειο νά πάθει ἐκεῖνο πού σημαίνει τό ρῆμα, ὅπως (docere) doc-īlis εὐδίδακτος, (placare) placa-bīlis πραϋντικός, (movere) mobīlis εὐκίνητος.

γ') Μέ κατάληξη -ax, -ūlus καί φανερόνουν συνήθως ἐκεῖνον πού ἔχει κάποιο ἐλάττωμα σχετικό μέ αὐτό πού σημαίνει τό ρῆμα, ὅπως (audēre) aud-ax τολμηρός, (loqui) loqu-ax φλύαρος, (credere) cred-ūlus εὐπιστος, (queri) quer-ūlus μεμφίμοιρος.

δ') Μέ τήν κατάληξη -bundus, -cundus καί φανερόνουν μέ ἐπίταση ὅ,τι ἡ μετοχή τοῦ ἐνεστώτα τοῦ ρήματος, ὅπως (venerari) venerabundus πολύ εὐσεβής, (furēre) furi-bundus ἔξαλλος, (irasci) ira-cundus πολύ ὀργισμένος.

2) Ἐπίθετα ἀπό οὐσιαστικά (adiectiva denominativa):

α') Μέ κατάληξη -icus, -ius, -icius, -ālis, -īlis, -āris, -arius, -nus (-ānus, -īnus), -ensis, -īnus, καί φανερόνουν ἐκεῖνον πού ἀνήκει σέ ὅ,τι σημαίνει τό πρωτότυπο ἢ ἔχει σχέση μέ αὐτό, ὅπως (bellum) bell-īcus πολεμικός, (orator) orator-ius ρητορικός, (pater) patr-ius πατρικός, (tribunus) tribun-icius δημαρχικός, (navis) nav-ālis ναυτικός, (vir) vir-īlis ἀνδρικός, (populus) popul-āris δημοτικός, (legio) legion-

arius λεγεωνάριος, (mater) mater-nus μητρικός, (urbs) urb-ānus ἀστικός, (equus) equīnus ἵππικός, (forum) for-ensis ἀγοραῖος, (tempestas) tempest-īnus ἔγκαιρος, (§ 109). **Καί ἀπό ἔθνικὰ ὀνόματα (μέ τίς καταλήξεις -icus, -īus), ὅπως (Gallus) Gall-īcus, (Thrax) Thrac-ius, ἀπό κύρια ὀνόματα προσώπων (μέ τίς καταλήξεις -nus, -ānus, -īnus, -iānus), ὅπως (Sulla) Sullanus, (Tullius) Tulli-ānus, (Verres) Verrīnus, (Caesar) Caesar-iānus, καί ἀπό τοπωνύμια ἢ ὀνόματα χωρῶν, νήσων, ἡπείρων μέ τίς καταλήξεις -nus, -ānus, -īnus, -ensis καί ἀκόμη -as γεν. -atis, ὅπως (Roma) Rom-ānus, (Africa) Afric-ānus, (Tusculum) Tuscul-ānus, (Ameria) Amer-īnus, (Cannae) Cannensis, (Sicilia) Sicili-ensis, (Arpinum) Arpīn-as (26, 4, Β', β').**

β') **Μέ κατάληξη -tus (-ātus, -ītus, -ūtus) καί φανερόνουν ἐκεῖνον πού ἔχει ἢ φέρεי ὁ,τι σημαίνει τό πρωτότυπο, ὅπως (ala) alā-tus φτερωτός, (hasta) hastā-tus λογχοφόρος, (clavus) clav-ātus καρφωτός, (auris) aur-ītus ὁποῖος ἀκούει, (cornu) cornū-tus ἐκεῖνος πού ἔχει κέρατα.**

γ') **Μέ κατάληξη -ōsus, -entus, -lentus καί φανερόνουν πλησμονή, ὅπως (aqua) aqu-ōsus (ὑδρώδης) ὁποῖος ἔχει ἄφθονα νερά, (periculum) pericul-ōsus ἐπικίνδυνος, (turbāla) turbul-entus θορυβώδης, (fraus) fraud-u-lentus ἀπατηλός.**

δ') **Μέ κατάληξη -eus, καί φανερόνουν τήν ὕλη ἀπό τήν ὁποία εἶναι φτιαγμένο κάτι, ὅπως (lana) lan-ēus μάλλινος, (argentum) argent-eus (ἀργυροῦς) ἀσημένιος, (ferrum) ferr-eus (σιδηροῦς) σιδηρένιος.**

3) **Ἐπίθετα ἀπό ἄλλα ἐπίθετα.** Αὐτά εἶναι ὑποκοριστικά (adiectīva diminutīva) καί σχηματίζονται μέ τίς καταλήξεις -lus, -ūlus, -ōlus, -cūlus, ὅπως (miser) miser-lus (ἀπό τό miser-lus) ταλαίπωρος, (parvus) parv-ūlus μικρούλης, (aureus) aure-ōlus ἐπίχρυσος, (pauper) pauper-culus φτωχοῦλης. (πβ. § 111, 2, ε').

4) **Ἐπιρρήματα (adiectīva adverbialia) :**

α') **Τοπικά μέ κατάληξη -icus, ὅπως (ante) ant-īcus ἐμπρόσθιος, (post) post-īcus ὀπίσθιος.**

β') **Χρονικά μέ κατάληξη, -īnus, -tīnus, (ἢ -tīnus), -ernus, -ternus, -iternus, ὅπως (repente) repent-īnus αἰφνίδιος, (cras) cras-tīnus αὐριανός, (prius) pris-tīnus ἢ pris-tīnus πρότερος, (hodie) hodie-**

nus σημερινός, (heri από την αρχή, hesi πβ. § 23, 2 σημ.) hes-ternus, χθεσινός, (semper) sempiternus αιώνιος.

113. δ') Παράγωγα επιρρήματα (adverbia derivata). Αυτά σχηματίζονται:

1) **τοπικά** από ουσιαστικά και επίθετα με την κατάληξη -itus για να δηλώσουν τό από ποῦ; ἢ τό από πότε; (caelum) cael-itus από τόν οὐρανό, (fundus) fund-itus από τά θεμέλια, (tādex, -dīcis) radic-itus από τίς ρίζες, (divinus) divin-itus από τό θεό, (antiquus) antiqu-itus από τήν ἀρχαία ἐποχή.

2) **τροπικά α')** από επίθετα και μετοχές τῆς β' κλίσεως (§ 37 και § 43, 1) με κατάληξη -ē, ὅπως (iucundus) iucund-ē (ἡδέως) εὐχάριστα, (pulcher) pulchr-ē (εὐπρεπῶς) ὥραϊα, (doctus) doct-ē σοφά, (accuratus) accurat-ē ἐπιμελῶς (βλ. και § 53).

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἀπό τά τροπικά ἐπιρρήματα σέ -e τό benē (= καλά από τό bonus ἀρχικά bonus) και τό malē (= κακά, από τό malus) ἔχουν τό καταληκτικό e βραχύ.

β') από επίθετα (ἢ μετοχές) τριτόκλιτες με κατάληξη -er, -ter, -iter, ὅπως (prudens, prudent-is) prudent-er συντετά, (audax, audac-is) audact-er τολμηρά, (fortis) fortiter ἰσχυρά, (felix, felic-is) felic-iter εὐτυχῶς (βλ. και § 53).

Σ η μ ε ί ω σ η . Κατ' ἀναλογίαν σχηματίστηκαν τροπικά ἐπιρρήματα σέ -ē από τριτόκλιτα επίθετα και σέ -iter από δευτερόκλιτα, ὅπως (imprun-is) imprun-e (ἀτιμωρητί) χωρίς τιμωρία, (largus) larg-e και largiter ἀφθονα, (humanus) humane και humaniter ἀνθρώπινα.

γ') από ρήματα, θέμα τοῦ ὑπίου, με κατάληξη -im, ὅπως (nominare, nominat-um) nominā-tim ὀνομαστικά, (rapere, raptum) rapt-im ἀρπακτικά, (currere, curs-um) curs-im (δρομαίως) γρήγορα. Ὁμοια σχηματίστηκαν ἐπειτα με τήν ἴδια κατάληξη και από ὀνόματα, ὅπως (gradus) grad-ātim (βαθμηδόν) σιγά-σιγά, (grex, gregis) greg-ātim (ἀγεληδόν) σάν κοπάδι, (vir) viri-tim κατ' ἀνδρας, (tribus) tribū-tim κατά φυλές.

Β' ΣΥΝΘΕΣΗ (COMPOSITIO)

114. Ὅπως στήν Ἑλληνική γλῶσσα ἔτσι καί στή Λατινική

1) κάθε ἓνα ἀπό τά συνθετικά μέρη μιᾶς σύνθετης λέξεως εἶναι εἴτε κλιτό εἴτε ἄκλιτο μέρος λόγου, π.χ. (romum, fero) romifer ὀποροφόρος, (per, multus) per-multus πάρα πολύς, (de, mitto) de-mitto καταπέμω, (per, saepe) per-saepe συχνότατα·

2) πρῶτο συνθετικό μιᾶς σύνθετης λέξεως μπορεῖ νά εἶναι καί ἀχώριστο μόριο (πβ. Ἑλλην. ἀ- ἢ ἀν-, δυσ-, κτλ.). Ἀχώριστα μόρια τῆς Λατινικῆς εἶναι:

α) τό ambi- (amb-, am-, an- = ἀμφί, περί) : ambi-farius (ἀμφίλογος) ἀμφισβητούμενος, ἀμφίβολος, amb-ēdo περιτρώγω, am-plector περιβάλλω, an-ceps (ἀμφικέφαλος) δίστομος·

β) τό dis- (= διά ἢ ἀ-, ἀν-) : dis-iungo χωρίζω, dis-solvo διαλύω, dis-par ἄνισος, dis-similis ἀνόμοιος·

γ) τό in- (im-, ne-, ve- (= ἀ-, ἀν-) : in-utīlis ἀνόφελος, im-pius ἀσεβής, ne-fas ἀνόσιος, ne-scio ἄγνωθ, ve-cors τρελός, vesānus φρενοβλαβής·

δ) τό pro- (= πρό) : pro-tendo προσημαίνω·

ε) τό red-, re- (= ὀπίσω, πάλιν, ἀνά) : red-do δίδω πίσω, red-eo ἐπιστρέφω, remitto στέλνω πάλι, re-fero φέρω πίσω·

στ) τό sed-, se- (= ἄνευ, διά, ἀπό) : sed-itio διάσταση, se-cūrus (= sine cura) ἀμέριμνος, se-cerno διακρίνω, secēdo ἀποχωρῶ (πβ. ἀνωτέρω dis-)·

3) μερικές κλιτές σύνθετες λέξεις προέρχονται ἀπό ἀπλή παράθεση δύο λέξεων, π.χ. respublica πολιτεία (ἀπό τό res- publica), ius-iurandum ὄρκος (ἀπό τό ius-iurandum), decemvīri οἱ δέκαρχοι (ἀπό τό decem-vīri), benedīco ἐπαινώ (ἀπό τό bene-dīco), benefacio εὐεργετῶ (ἀπό τό bene-facio)· πβ. νεά-πολη, νεώσ-οικος, πασί-γνωστος κτλ.

Σ η μ ε ι ω σ η . Τῶν λέξεων respublica καί ius-iurandum τὰ δύο συνθετικά μέρη κλίνονται χωριστά σέ ὄλες τίς πτώσεις: respublica, reipublicae, κτλ. (§ 32 καί § 38) – ius-iurandum, iurisiurandi, κτλ. (§ 24, 2 καί § 38) πβ. καί § 95.

115. Ἀπό τίς φθογγικές μεταβολές πού συμβαίνουν μετά τή σύνθεση τῶν διαφόρων λέξεων ἀξιοσημείωτες εἶναι οἱ ἑξῆς: 1) Ἡ πρόθεση cum (§ 102, 2) στή σύνθεση παρουσιάζεται μέ τρεῖς μορφές,

Ψηφιοποιήθηκε ἀπό τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δηλ. com- (μπροστά από χειλικό σύμφωνο και τό m § 4), con- (έμπρός από κάθε άλλο σύμφωνο) και co- (έμπρός από φωνήεν ή τό h) : (cum, bibo) com-bībo συμπίνω, (cum, pono) com-rōno συντίθημι, (cum, mitto) com-mitto συμβάλλω, (cum, clamo) con-clāmo συμβοῶ, (cum, trāho) con-trāho συσπῶ, (cum, ẽo) co-ẽo συνέρχομαι. (cum, haereo) co-haereo κρατιέμαι από κάτι. Ἐλλά: com-ẽdo κατατρώγω (§ 92).

Όταν ακολουθεῖ l ή r, τό n τῆς con- ἀφομοιώνεται μέ αὐτά, π.χ. (con, loquor) col-lōquor συζητῶ, (con, gumro) cor-gumro φθειρώ. (πρβ. συλ-λέγω, συρ-ρέω).

2) Ἐπό τίς προθέσεις και τά ἀχώριστα μόρια (§ 114, 2) ὡς πρῶτα συνθετικά συνήθως:

α') τῆς ad τό d ἀφομοιώνεται μέ τό ἀρκτικό c, f, g τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ, ὅπως (ad, cedo) ac-cēdo προσχωρῶ, (ad, fero) affero προσφέρω, (ad, gradior) ag-gredior προσέρχομαι.

β') τῆς ob (§ 102, 1) και τῆς sub (§ 102, 3) τό b ἀφομοιώνεται μέ τό ἄκλιτο c, f, p τοῦ δευτέρου συνθετικοῦ, ὅπως (ob, cario) occipio ἀρχίζω, (sub, cedo) suc-cedo ὑπέρχομαι, (ob, facio) officio βλάπτω, (sub, facio) suf-ficio ὑποτίθημι, (ob premo) opprīmo καταπιέζω, (sub, peto) sup-rēto ὑποπίπτω.

Τό b τῆς ob ἀποβάλλεται ὅταν εἶναι α' συνθετικό στό ρῆμα mitto, ἐνῶ τῆς sub ἤ μένει ἤ ἀφομοιώνεται μέ τό ἐπόμενο m. Ἐτσι ἔχουμε o-mitto ἀφήνω ἀλλά sub-mitto ἤ sum-mitto ὑποβάλλω.

Σέ μερικά σύνθετα (ἰδίως μπροστά από τό ci, τό ti και τό pe) ἡ sub παρουσιάζεται μέ τῆ μορφή sus-, π.χ. (sub, cario) sus-cīrio ὑποδέχομαι, (sub, teneo) sus-tīneo βαστάζω, (sub, pendo) sus-pendo κρεμῶ. Ἐτσι και supīdeo χαμογελῶ (από τό sus-rideo).

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό sus- προέρχεται από τήν πρόθεση subs (ἄλλη μορφή τῆς πρόθεσεως sub)(πβ. ab και abs, § 102, 2). Και τῆς ob ὑπῆρχε ἀρχικός τύπος obs, ἔτσι ostendo δείχνω (από τό obs-tendo).

γ') τῆς προθέσεως in και τοῦ ἀχώριστου μορίου in τό n ἀφομοιώνεται μέ τό ἀρκτικό l, m, r τοῦ β' συνθετικοῦ, ὅπως (in, ludo) il-lūdo ἐμπαίζω, (in, licitus) il-licītus ἀθέμιτος, (in, mitto) im-mitto εἰσδέχομαι, (in, memor) im-mēmor ἀμνήμων, (in, rideo) ir-rīdeo σκόπτω, (in, revocatus) ir-revocatus ἀμετάκλητος. Τό n τῶν ἀνωτέρω τρέπεται sé m

καί ἐμπρός ἀπό χειλικό σύμφωνο, ὅπως (in, bibo) im-bībo πίνω, (in, bellum) im-bellis ἀπόλεμος, (in pono) im-rōno θέτω κάτι, (in, potens) im-rōtens ἀδύνατος (πβ. ἀνωτέρω con-)·

δ') τοῦ ἀχώριστου μορίου dis- τό s ἀφομοιώνεται μόνο μέ τό ἀρ-κτικό f τοῦ β' συνθετικοῦ, ὅπως (dis, fero) dif-fēro διασπῶ, (dis, facilis) dif-ficīlis δύσκολος· ὅταν ἀμέσως ὕστερα ἀπό αὐτό ὑπάρχει καί ἄλλο σύμφωνο, τό s ἀποβάλλεται μπροστά ἀπό τό d, g, l, m, r, v καί s: π.χ. (dis, duco) di-dūco διασπῶ, (dis, gero) di-gēro διασπείρω, (dis, labor) di-lābor διαρρέω, (dis, moveo) di-mōveo χωρίζω, (dis, rapio) di-rīpio διαρπάζω, (dis, verto) di-verto διαφέρω, (dis, spargo) di-sprego διασπείρω, (dis, sto) dis-to ἀπέχω, ἀλλά (dis, sentio) dis-sentio διαφωνῶ.

3) Τό ριζικό φωνῆεν τοῦ θέματος τῶν ρημάτων πού συντίθενται μέ πρόθεση συνήθως ἀλλάζει:

α') τό ā καί τό ē τρέπονται σέ ī· ἂν ὕστερα ἀπό αὐτά ἀκολουθοῦν δύο σύμφωνα ἢ προηγεῖται ἢ ἀκολουθεῖ ἔρρινο ἢ ὕγρό, τότε συνήθως τό ā τρέπεται σέ ē, ἐνῶ τό ē μένει· π.χ. (facio, § 84) perfīcio (κατορθώνω), -fēcī, **-fectum**, -ficere — (rapio, § 84) di-rīpio (διαρπάζω), -rīpiū, **-reptum**, -rīpēre — (emo) red-īmo (ἀνταγοράζω), -ēmi, -em-
ptum, -imēre — (statuo) in-stituo (ἰδρύω), -stitui, -stitūtum, -stituere — (teneo) distīneo (χωρίζω), -tinui, -tentum, -tinēre. "Ὁμοια καί: (frango) con-fringo (τρίβω) -frēgi, -fractum, -fringēre — (rango, § 89, 4) com-ringo (συναρμόζω) -pēgi, -pactum, -pingēre — (tango) con-tingo (ἐγγίζω), -tīgi, -tactum, -tingēre — καί: (premo) com-prīmo (καταπιέζω), -pressi, -pressum, -primēre.

Ἄλλά: (sacro) ob-sēcro (ἱκετεύω) — (scando) scendo (κατεβαίνω), scendi, - scensum, - scendēre — (spargo) di-spergo (διασπείρω), spersi, - spersum, - spergēre — (crepo) discrēpo (διαφωνῶ), crepui, - crepare — (mergo) sub-mergo (καταδύω), mersi, - mersum, mergēre·

β') τό ae τρέπεται σέ ī καί τό au σέ ū, ὅπως (ob-caedo) oc-cīdo (φονεύω), oc-cīdi, oc-cīsum, oc-cidēre — (re, quero) re-quīro (ἀναζητῶ), re-quīsivi, re-quīsītum, requirēre — (in, claudo) in-clūdo (ἐγκλείω), in-clusi, in-clusum, in-cludēre.

Σ η μ ε ι ω σ η · Ἀρκετά ρήματα, ἂν καί εἶναι σύνθετα μέ πρόθεση, διατηροῦν

τό ριζικό βραχύ \tilde{a} ἢ \tilde{e} , ὅπως τὰ ρήματα *cāneo*, *māneo*, *trāho*, τὸ \tilde{a} σέ σύνθεσιν μετὰ τίς προθέσεις *circum* καὶ *per* καὶ τὸ *cārio* μετὰ τὴν πρόθεσιν *ante*, ὅπως *prae-caveo* προφυλάσσομαι, *re-maneo* ἀναμένω, *con-trāho* συστέλλω, *circum-āgo* περιάγω, *per-āgo* ἐπιτελῶ, (ἐνὸς *ex-īgo* ἐξάγω, *ex-ēgi*, *ex-actum*, *ex-igēre*), *ante-cario* προσλαμβάνω (*ante-cēri*, *ante-captum*, *ante-capere*). Ἐπίσης τὰ ρήματα *ēdo* (§ 92), *īero* (§ 96), *gēro* φορῶ, μετὰ θερίζω, *pēto* ὀρμῶ, *sēro* *tēgo* καλύπτω, *īero* τρίβω καὶ *vēho* κομίζω. Ἐπίσης διατηροῦν τὴν δίφθογγον τὰ ρήματα *aequo* ἰσώνω, *caeco* τυφλώνω, *haereo* ἐξαρτῶμαι ἀπὸ κάτι καὶ τὸ ἀπρόσωπον *taedet* (*pertaedet me* σχιζοίμαι, *pertaesum est*).

Τὸ ρῆμα *īero* σέ ἄλλα σύνθετα τρέπει τὸ \tilde{e} σέ \tilde{i} ἐνὸς σέ ἄλλα τὸ διατηρεῖ π.χ. *col-īgo* συμμαζεύω, *de-īgo* ἐκλέγω. Ἀλλὰ *neg-īero* ἀμελῶ, *per-īero* διαγιγνώσκω.

Σ η μ ε ἰ ω σ η 2 . Ὅμοιες μετὰ τίς ἀνωτέρω τροπές τοῦ φωνήεντος τῆς ριζικῆς συλλαβῆς συμβαίνουν καὶ σέ ὀνόματα, ὅταν εἶναι μέσα στίς λέξεις δευτέρα συνθετικά, ὅπως (*facilis*) *di-facilis* (*arma*) *in-ermis* ἄοπλος, (*aequus*) *iniquus* ἄνισος, κτλ.

116. Τὰ σύνθετα πού τὸ ἓνα τουλάχιστον ἀπὸ τὰ συνθετικά τους μέρη εἶναι κλιτὸ μέρος τοῦ λόγου, εἶναι ἢ ρήματα ἢ οὐσιαστικά ἢ ἐπίθετα. Ὡς πρὸς τὸ σχηματισμὸν τους ἄξια σημειώσεως εἶναι τὰ ἑξῆς:

117. α') **Σύνθετα ρήματα (*verba composita*).** 1) Ρήματα σύνθετα μετὰ α' συνθετικὸν ρῆμα σχηματίζονται μόνο μετὰ τὸ ρῆμα *facio* ὡς β' συνθετικὸν πού μένει τότε ἀμετάβλητο, ὅπως (*adsuescere*, *facio*) *adsuefacio* συνηθίζω, *adsue-feci*, *adsue-factum*, *adsue-facere*, (*calere*, *facio*) *calefacio* θερμαίνω, (*patere*, *facio*) *patefacio* ἀνοίγω, κτλ. (Βλ. § 114, 3 καὶ § 115, 3, α').

2) Τὸ ρῆμα *facio* ὡς β' συνθετικὸν ρημάτων πού ἔχουν α' συνθετικὸν ὄνομα (οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον) γίνεται *-ficio* (κατὰ τὴν α' συζυγίαν), ὅπως (*aedes*, *facio*) *aedi-ficio* χτίζω, *aedificāvi*, κτλ. (*amplius*, *facio*) *ampli-ficio* μεγαλύνω, (*testis*, *facio*) *testifico* μαρτυρῶ (§ 80).

118. β') **Σύνθετα οὐσιαστικά (*substantiva composita*).** Αὐτὰ σχηματίζονται:

1) ἀπὸ ὄνομα καὶ ρῆμα καὶ λήγουν συνήθως σέ *-a*, *-s*, *-r*, ὅπως (*ager*, *θ.* *agr-*, *colo*) *agri-cola* γεωργός, (*θ.* *par*, *cae-do*) *par-i-cida* πατροκτόνος, (*ars*, *art-is-facio*) *artifex* (ἀπὸ τὸ *arti-fecis*) τεχνίτης, (*arma*, *gero*) *arm-i-ger* ὀπλοφόρος.

2) ἀπὸ δύο ὀνόματα ἢ ἀπὸ ἀριθμητικὸν καὶ ὄνομα καὶ λήγουν συνήθως σέ *-ium*, ὅπως (*sol*, *status*) *sol-sti-tium* ἡλιοστάσιον, (*tres*, *θ.* *tri-*, *annus*) *tri-enn-ium* τριετία.

3) ἀπὸ πρόθεσιν καὶ ὄνομα, πού κανονικὰ μένει ἀμετάβλητο.

ὄπως (cum, nomen, ἀρχ. gnomen) co-gnōmen ἐπώνυμο, (de, decus) de-dēcus ἀπρέπεια, (pro, consul) pro-consul ἀνθύπατος.

119. γ') Σύνθετα ἐπίθετα (*adiectiva composita*). Αὐτά σχηματίζονται:

1) ἀπό ἐπίθετο (ἢ ἀριθμητικό) καί οὐσιαστικό ἢ ἀπό ρῆμα καί οὐσιαστικό, ὄπως (magnus animus) magn-anīmus μεγαλόψυχος, (tres θ. tri-, lingua) tri-linguis τρίγλωσσος, (misereor cors) misereōcors εὐσπλαχνικός.

2) ἀπό πρόθεση ἢ ἀχώριστο μόριο καί ὄνομα

α') οὐσιαστικό. Αὐτό ἢ μένει ἀμετάβλητο ἢ παίρνει ἐπιθετική κατάληξη, ὄπως (ad, finis) af-fīnis γειτονικός, (cum, cors) con-cors (ὁμόφρων) ὁμόψυχος, (in-ars) in-ers ἄτεχνος, (se-cura) secūr-us (ἄφροντις) ἀφρόντιστος, (in-arma) in-erm-is ἄοπλος.

Σ' αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ σύνθετα, στέρηση φανερώνουν καί οἱ προθέσεις a, de, ex, ὄπως a-mens, de-mens ἄφρονας, (ex, pars) ex-pars ἄμοιρος.

β') ἐπίθετο. Σ' αὐτή τήν περίπτωση ὡς α' συνθετικό συνήθως ὑπάρχει τό στερητικό in-, οἱ προθέσεις per, prae γιά νά δηλωθεῖ ἐπίταση καί ἡ πρόθεση sub γιά νά δηλωθεῖ ἐλάττωση, ὄπως in-dīgnus ἀνάξιος, per-lēnis πολύ εὐτελής, prae-clārus πολύ διαυγής, sub-crūdus κάπως ὠμός.

120. ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ab-do ἀποκρύπτω. βλ. do.

ab-icio (πρόφ. ab-jicio) ἀπορρίπτω, (ab + iacio, § 115, 3, α'). Βλ. iacio.

ab-oleo ἀφανίζω, -olēni, -olītum, olēre. Ἐκ τούτου abolesco ἀφανίζομαι, -lēni, -lescēre, § 89, 2 καὶ § 110, 2, α' (ρίζ. ol-, πβ. ἀπ-ὄλ-λυμι).

ac-cendo ἀνάβω, -cendi, -censum, -cendēre (ρίζ. cand-, βλ. candeo, § 115, 3, α').

ac-cerso. βλ. ar-cesso.

ac-cido προσπίπτω, -cidi, -cidēre, § 89, 2 καὶ § 100, 2 (ad + cado, § 115, 3, α'). Βλ. cado.

ac-cido περικόπτω, (ad + caedo, § 115, 3, β'). Βλ. caedo.

ac-cio προσκαλῶ, -cire (ὅπως ἢ δ' συζυγία). Βλ. cireo § 89, 4, Σημ. 1.

ac-cumbo κατακλίνομαι, -cubui, -cubūtum, -cumbēre (ad + cumbo, ἄχρηστο· ρίζ. cub-, βλ. cubo § 96, 2, α').

aceo ξινίζω, -cui, -cēre, § 89, 2. Ἐκ τούτου acesco ἀρχίζω νά ξινίζω, -cui, -cescēre, § 110, 2, α'.

acuo ἀκονίζω. Ὅπως τό tribuo.

ad-eo, § 93, Σημ.

ad-imo ἀφαιρῶ (ad + emo, § 115, 3, α').

ad-īpīscor ἐπιτυχαίνω, -ēptus sum, -ipisci, § 80.

ad-doleo θυμιατίζω, -olui, -olēre, § 89, 2. Ἐκ τούτου adolesco ἀναφλέγομαι, -lescēre, § 110, 2, α'.

ad-olesco καὶ ad-ulesco αὐξάνομαι, -olēni, (-ultum) -olescere (ρίζ. ol-, ἀπό τήν al-, βλ. alo).

ad-orior ὀρμῶ, -ortus sum, -oriri, § 80 (ὅπως τό audior)· Βλ. καὶ orior.

ad-sentior. Βλ. assentior, § 81, 2.

a-gnosco ἀναγνωρίζω, -gnōvi, -gnītum, -gnosēre. Βλ. nosco.

ago, § 87, 2, α'. Βλ. καὶ § 115, 3, Σημ. 1.

aio, § 98, 2, α'.

algeo ριγῶ, alsī (ἀπό τό alg-si), algere, § 89, 2. Ἐκ τούτου algesco ψύχομαι, alsī, algescēre, § 110, 2, α'.

al-licio δελιάζω, -lēxi, -lectum, -licēre (ad + lacio, § 84 καὶ § 115, 3, α').

- alo** τρέφω, ἀδξάνω, alui, alitum καὶ altum, alĕre. Παθ. μετχ. altus καὶ alitus.
- ambio** (ambi + eo), § 93, Σημ.
- ambūro** περιφλέγω, § 114, 2, α'. Βλ. uro.
- amicio** περιβάλλω, (amicui καὶ amixi), amictum, amicire (ἀπό τό ambi + iacio § 114, 2, α' καὶ § 115, 3, α').
- am-plector** ἀγκαλιάζω, -plēxus sum, -plexum, -plecti, § 80 (ambi + plector, § 114, 2, α').
- ango** πνίγω, angĕre, § 89, 2.
- animadverto** προσέχω. Βλ. verto.
- apĕrio** ἀνοίγω, -rui, -rtum, -rire.
- apiscor** πετυχαίνω, aptus sum, aptum, apisci, § 80. (Σύνθετο -ipiscor, -eptus sum, κτλ. § 115, 3, α').
- ap-pello** πλησιάζω, -pŭli, -pulsum, -pellĕre. Βλ. pello (νά διακρίνεται ἀπό τό appello, -avi, ātum, āre καλῶ, ὀνομάζω).
- arceo** ἐμποδίζω, arcui, arcĕre. Ὡς σύνθετο -erceo, -ercui (-ercitum), -ercĕre, § 115, 3, α'.
- ar-cesso** καὶ ac-cerso προσκαλῶ -cessivī, -cessitum, -cessĕre, 89, 3.
- ardeo** καίομαι, arsi, (arsum), ardĕre, § 90, 3. Μετοχ. μέλλ. arsūrus. Παράγωγο τό ardesco ἀναλάμπω, arsi, ardescĕre, § 110, 2, α'.
- arguo** ἐλέγχω. Ὅπως τό tribuo. Μετοχ. μέλλ. arguitūrus.
- aspicio** προσβλέπω. Βλ. specio.
- assentior** παραδέχομαι, συμφωνῶ, -sensus sum, -sennīri, § 80 καὶ 81, 2.
- audeo**, § 81, 1.
- audio**, § 78.
- au-fero** ἀποκομίζω, abs-tŭli, ab-lātum, au-ferre, § 96 καὶ 102, 2.
- au-fugio** ἀποφεύγω, -fŭgi, -fugĕre, § 89, 2.
- augeo**, § 86, 1 καὶ § 89, 3.
- avere**, § 98, 3.
- bibo** πίνω, bibi, bibĕre, (σουπίνο potum ἢ haustum ἀπό τό haurire) § 89, 3, α'.
- cado** πίπτω, § 87, 2 β' καὶ § 100, 2. Μετοχ. μέλλ. cāsūrus.
- caedo** κόπτω, § 87, 2, β' καὶ § 115, 3, β'.
- caleo** εἶμαι θερμός, -lui, -lĕre, § 89, 2, ἀπό αὐτό calesco, § 86, 2, γ'

- calleo** ἔχω κάλους, -llēre, § 89, 2.
- candeo** εἶμαι λευκός, -ndui, -ndēre, § 89, 2. Ἐκ τοῦ candesco λευκαίνομαι, -uidui, -ndescēre, § 110, 2, α'.
- caneo** εἶμαι λευκός, -nuī, -nēre, § 89, 2. Ἐκ τοῦ canesco γίνομαι λευκός, -nuī, -nescēre, § 110, 2, α'.
- cano** ψάλλω, § 87, 2, β'. Ἐκ σύνθετο -cīno, -cīnuī, (-centum), -cīnēre, π.χ. con-cīno, praecīno προλέγω, § 115, 3, α'.
- capesso**, ἀρπάζω, -pessivī, -pessitum, -pessēre, § 89, 3.
- capio** παίρνω, § 84. Ἐκ σύνθετο -cipio, -cēpī, -ceptum, cipēre, § 115, 3, α' καὶ Σημ. 1.
- careo** στεροῦμαι, carui, (caritum), carēre. Μετχ. μέλλ. caritūrus.
- carpo** δρέπω, § 87, 2, γ'. Ἐκ σύνθετο -cerpo, § 115, 3, α'.
- caveo** φυλάσσομαι, cavi, cautum, cavēre, § 115, 3. Σημ. 1.
- cēdo** βαδίζω, cessī, cessum, cedēre.
- censeo** τιμῶμαι, νομίζω, censui, censum, censēre.
- cerno** κρίνω, § 86, 2.
- cio** κινῶ, § 89, 4. Σημ. 1. (καὶ cio, cire, § 89, 2). Τό σουπίνο καὶ ἡ μετοχή τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου στό σύνθετο acci(e)o ἔχουν τό ἰ μακρό: accitum, accitus. Στά ἄλλα σύνθετα τό ἰ διαφορεῖται, ὅπως ex-citus καὶ ex-citus, con-citus καὶ con-itus, in-citus.
- cingo** ζώνομαι, cinxī, cinctum, cingēre.
- circum-do** περικυκλώνω, -dēdī, -dātum, -dāre, § 89, 4, Σημ. 1 καὶ 2.
- circum-sisto** περικυκλώνω, -stētī, -sistēre. Βλ. sisto.
- circum-sto** στέκομαι ὀλόγυρα, -stētī, -stare. Βλ. sto.
- clareo** εἶμαι φανερός, -rui, -rēre, § 89, 2. Ἐκ τοῦ claresco ἀναφαίνομαι, -rui, -rescēre, § 110, 2, α'.
- claudo** κλείνω, clausi, clausum, claudēre § 87, 2, γ'. Ἐκ σύνθετο -clūdo, § 115, 3, β'.
- co-alesco** συναυξάνομαι, -alui, (-alitum), -alescēre. Παθ. μετοχ. coalitus (ἀπό τό ἄχρηστο alesco καὶ αὐτό ἀπό τό alo).
- co-ēmo** συναγοράζω. Βλ. emo καὶ § 115, 1.
- co-eo** συνέρχομαι. Βλ. eo, § 93 καὶ § 115, 1.
- coerpi** ἄρχισα, § 98, 1 καὶ Σημ.
- caerceo** ἐμποδίζω ὀλόγυρα, -erui, -eritum, -ercēre. Βλ. arceo.
- co-gnosco** (γινώσκω) μαθαίνω, -gnōvī, -gnitum, -gnoscēre. Βλ. nosco καὶ πβ. γινώσκω

- cogo** συγκεντρώνω, cōēgi, cōāctum, cōgēre (cum + ago, co + ago, § 115, 1).
- cohibeo** συγκρατώ (cum + habeo, § 115, 1 και 3, α').
- col-lido** συνθλίβω, (cum + laedo, § 115, 1 και 3, β').
- col-ligo** συλλέγω, lēgi, -lectum, -ligēre, § 115, 3 Σημ. 1.
- colo** (θεραπεύω) περιποιούμαι, colui, cultum, colēre.
- comb-ūro** κατακαίω, (από τό co + amburo, § 115, 1). Βλ. uro.
- com-ēdo**, § 92 και 115, 1. Βλ. edo.
- com-miniscor** ἐπινοῶ, -mentus sum (-mentum), -minisci, § 80, (ριζ. men-, πβ. memini, § 98, 1).
- como** καλλωπίζω, compsi, comptum, comēre.
- com-pello** συνωθῶ, -pūli, -pulsum, -pellēre. Βλ. pello.
- com-perio** πληροφοροῦμαι, -pēri, -pertum, perire, § 89, 3 (ριζ. per- πβ. πείρα από τό per-ja).
- com-pingo** συνάπτω, -pēgi, -pactum, -pingēre, § 89, 4 γ' και § 115, 1, και 3, α'. Βλ. rango.
- com-pingo** καταγράφω, -pinki, -pictum, -pingēre. Βλ. pingo και § 115, 1.
- complector** περιπλέκομαι, -plexus sum, -plexum, plecti, § 80.
- com-pleo** γεμίζω, -plēvi, -plētum, -lēre. πβ. deleo.
- con-cīdo** συμπίπτω. Βλ. ac-cīdo (cado).
- con-cīdo** κατακόπτω. Βλ. ac-cīdo (caedo).
- con-clūdo** κατακλείω. Βλ. claudio.
- con-cupisco** ἐπιθυμῶ, -cupīvi, -cupītum, -cupiscēre, (από τό cupio § 84 και § 110, 2, α').
- con-cutio** δασείω, -cussi, -cussum, -cutēre. Βλ. quatio.
- con-dolesco** πονῶ, -dolui, -dolescēre. Ἀπό τό con-doleo.
- con-fiteor** παραδέχομαι, -fessus sum, -fessum, -fītēri, § 80 (cum + fa-teor, § 115, 3, α').
- con-gruo** συμφωνῶ, -grui, -gruēre, § 89, 2. Βλ. ruo.
- con-icio** (πρόφ. con-jicio) συμβάλλω (cum + iacio, § 115, 1 και 3, α').
- can-niveo** κλείνω τά μάτια, -nixi και -nivī, -nivēre, § 89, 2.
- con-quiro** ἀναζητῶ. Βλ. quaero, § 115, 3, β'.
- con-scisco** ἀποφασίζω ἀπό κοινοῦ, -scīvi, -scītum, -sciscēre, (από τό scio, § 110, 2, α').
- con-sisto** στέκομαι, -stīti, -sistēre. Βλ. sisto.
- con-spicio** βλέπω καθαρά. Βλ. specio.

con-sto συνίσταμαι, -stīti, -stāre. Μετχ. μέλλ. constatūrus, § 110, 2. Βλ. καί sto.

con-sūlo σκέπτομαι, -sūlui, -sultum, -sulēre.

con-temno καταφρονῶ, -temp̄si, -temptum, -temnēre.

con-temno καταφρονῶ, -temp̄si, -temptum, -temnēre.

con-ticesco ἢ con-ticisco κατασιωπῶ, -ticui, -ticescēre, § 89, 2. Ἐπί τοῦ taceo, § 115, 1 καί § 110, 2, α'.

con-tingo ἐγγίζω. Βλ. tango, 115, 1, καί 3, α'.

coquo μαγειρεύω, coxi, coctum, coquēre.

crebresco (σύνθετο per-crebresco ἔχω ἐπίδοση), -brui, -brescēre (ἀπό τό ἐπίθ. creber, § 110, 1).

credo πιστεύω, -dīdi, -dītum, -dēre. Πβ. do.

crepo κροτῶ, -pui, -pītum, -pāre, § 115, 3, α'.

creSCO αὐξάνομαι, crēvi, (crētum), crescēre. (Ἐπί τοῦ creo, § 110, 2, α').

cubo κατακλίνομαι, cubui, cubītum, cubāre, § 89, 3 καί 4.

cupio, § 84.

curro, § 87, 2, β' καί § 100, 1.

debeo ὀφείλω. Ὅπως τό habeo. (Ἐπί τοῦ de + habeo, 115, 2, α').

deceit πρέπει, ἀρμόζει, § 99, 2.

de-cido καταπίπτω. Βλ. ac-cido, (cado).

de-cido ἀποκόπτω. Βλ. caedo.

de-fendo ὑπερασπίζω, -fendī, -fensum, -fendēre.

de-fetiscor καταπονοῦμαι, -fessus sum, -fessum, -fetisci, § 80. Βλ. fati-sco.

dēgo περνῶ (τό χρόνο μου, τή ζωή μου κτλ.), (dēgi), degēre, § 89, 2 (ἀπό τό de + ago πβ. cogo).

de-icio (προφ. dejicio), καταρρίπτω. Βλ. conicio.

deleo, § 78.

de-figo ἐκλέγω, -lēgi, -lectum, -ligēre, § 115, 3, Σημ. 1.

de-litescor καί delitisco ἀποκρύπτομαι, -litui, -litescēre, § 89, 2. Βλ. lateo, § 110, 2, α' καί § 115, 2, α'.

demo ἀφαιρῶ, dempsi, demptum, demēre. (Ἐπί τοῦ de + emo, πβ. como).

dascendo κατεβαίνω, § 115, 3, α' Βλ. scando.

de-sipio παραφρονῶ, (-sipui), -sipĕre, § 89, 2, (de + sapio, § 84 καὶ 115, 3, α').

de-sisto στήνω, -sĭtĭ, -sistĕre. Βλ. sisto.

de-spicio καταφρονῶ. Βλ. specio.

de-vertor, § 81, 2.

dico, § 87, 2, γ' καὶ § 84, Σημ. Σύνθετα *ēdĭco* προκηρύσσω, *interdĭco* ἀπαγορεύω.

dif-fĕro διασκορπίζω, *dis-tŭli*, *di-lātum*, *dif-fere*, § 115, 2, δ'.

di-lĭgo ἀγαπῶ, -lĕxi, -lectum, -ligĕre (*dis + lego*, § 115, 2, δ' καὶ 3, γ' Σημ. 1).

di-lucescit ξημερώνει, -lŭxit, -lucescĕre.

di-ribeo διαχωρίζω, ὅπως τό *habeo*. (Ἄπό τό *dis + habeo*, § 115, 2, δ' καὶ 3, α', πβ. καὶ § 23, 2, Σημ.).

di-rĭgo διευθύνω, -rĕxi, -rectum, -rigĕre (*dis + rego*, § 115, 3, α').

di-rĭmo χωρίζω, -rĕmi, -reptum, -rimĕre (*dis + emo*, § 115, 3, α', πβ. καὶ § 23, 2, Σημ.).

disco, § 89, 2.

dis-plĕceo δέν ἀρέσκω (*dis + placeo*, § 115, 3, α').

distinguo διακρίνω. Βλ. *stinguo*.

di-sto ἀπέχω, -stāre, § 89, 2. Βλ. *sto*.

di-vĭdo διαιρῶ, -vĭsi, -vĭsum, -vidĕre.

do δίνω, § 89, 4, 1 καὶ 2 (ριζ. *dov-*, *dā-*, *dā-*).

do, *dīdi*, *dĭtum*, *dĕre* (ριζ. *de-*). Βρίσκεται μόνο σύνθετο μέ μονοσύλλαβες προσθέσεις, ὅπως *ab-do* ἀποκρύπτω, *ad-do* προσθέτω, *con-do* χτίζω, κτλ. Σέ μερικά τέτοια σύνθετα ὅπως τό *red-do* (δίνω ὅ,τι χρωστῶ) ὑπάρχει ἡ ἔννοια τοῦ προηγούμενου *do* (= δίνω), § 89, 4, Σημ. 2.

doceo διδάσκω, *docui*, *doctum*, *docĕre*.

doleo πονῶ, *dolui*, (*dolĭtum*), *dolĕre*.

domo, § 89, 3.

duco ὀδηγῶ, *duxī*, *ductum*, *ducĕre*, § 84 Σημ. καὶ 87, 2, γ'.

edo, § 92.

edŭco ἐξάγω, *dŭxi*, κτλ. Βλ. *dŭco* (πρέπει νά διακρίνεται ἀπό τό *edŭco*, -*āni*, -*ātum*, -*āre* παιδεύω, ἀνατρέφω).

egĕo ἔχω ἀνάγκη, *egui*, *egĕre*, § 89, 2.

- ejicio** (πρόφ. ejicio, e + iacio), § 115, 3, α'.
- elicio** ἐξάγω, § 84 καὶ § 115, 3, α'. Βλ. iacio.
- e-lido** ἐκθλίβω (e + laedo, § 115, 3, β').
- e-ligo** ἐκλέγω, -lēgi, -lectum, -ligēre, § 115, 3, Σημ. 1. Βλ. lego.
- emineo** ἐξέχω, -nui, -nēre, § 89, 2.
- emo** ἀγοράζω, ēmi, emptum, emēre. (Σύνθετα co-emo, ἀλλά red-imo ἐξαγοράζω, adimo ἀφαιρῶ, interimo φονεύω), § 115, 3, α'.
- e-mungo** (ἀπομύττω) βγάζω τή μύξα μου, (-munxi, -munctum), -mungēre (ριζ. mug- § 86, 2, α' καὶ § 89, 1).
- eo**, § 93 καὶ 89, 4 Σημ. 1.
- ex-cello** ἐξέχω, -cellere, (παθητ. μετχ. excelsus), § 89, 2.
- ex-clūdo** ἀποκλείω, § 115, 3, β'. Βλ. claudio.
- ex-cudo** ἐκτρίβω, (-cūdi, -cūsum), -cudēre.
- ex-cutio** (ex + quatio), πβ. § 115, 3, β'.
- ex-erceo** ἐξασκῶ. Βλ. arceo καὶ cōerceo.
- ex-igo** ἀπαιτῶ, -ēgi, -actum, -igēre (ex + ago, § 115, 3, α').
- ex-imo** ἐξαίρω (ex + emo, § 115, 3, α').
- ex-olesco** ἐπαυξάνομαι. Εὐχρηστη μόνο ἢ μετοχή exolētus, ὡς ἐπίθετο (= τέλειος), πβ. ad-olesco.
- ex-olesco** φθίνω, -lēvi, (-lētum), -lescēre. Πρβ. adolesco.
- ex-pergisco** ἐξεγείρομαι, -perrectus sum, -perrectum, -pergisci, § 80 βλ. pergo καὶ § 110, 2, α'.
- ex-perior** πειρῶμαι, -pertus sum, -pertum, -peīri, § 80. Βλ. comperio.
- ex-sisto** ἐξανίσταμαι. Βλ. consisto.
- ex-sto** ἐξέχω, exstāre. Μετοχ. μέλλ. exstatūrus.
- ex-timesco** φοβούμαι, -timui, -timescēre, § 89, 2. Βλ. timeo καὶ § 110, 2, α'.
- ex-uo** γδύνω. Ὅπως tribuo.
- facesso** πράττω, -cessivi, -cessitum, -cessēre.
- facio**, § 84 καὶ Σημ. Παθητικό του τό fio, § 97. Ὡς σύνθετο: -ficio, -fēci, -fectum, -fēcēre. § 115, 3, α' καὶ § 117.
- fallo** σφάλλω, fefelli, fallēre, § 87, 2, β'. (Ἀπό τό falno, § 86, 2).
Σουπίνο deceptum ἀπό τό decipēre.
- farcio** γεμίζω, farsī, fartum, farcīre, § 89, 3. Ὡς σύνθετο -farcio, -fersi, -fertum, fercēre, § 115, 3, α'.

- fateor** ὁμολογῶ, (fassus sum), fatēri, § 80. Ὡς σύνθετο -fiteor, § 115, 3, α'.
- fatisco** κοπιᾶζω, fatiscēre, § 89, 2 καὶ fatiscor, fatisci, § 80.
- faveo** εὐνοῶ, favi, fautum, favēre.
- ferio**, § 89, 2.
- fero**, § 96, § 84, Σημ. καὶ 115, 3, Σημ. 1.
- ferveo** εἶμαι θερμός, ferui, fervēre, (καὶ ποιητ. fervo, fervi, fervēre).
πβ. § 89, 3.
- fido**, § 81, 1.
- figo** πηγνύω, fīxi, fīxum, fīgēre.
- findo** σχίζω, fīdi, fīssum, fīndēre, (ρ. fīd-, § 86, 2, α').
- tingo** πλάττω, tīnxi, tīctum, tīgēre, (ρ. tīg-, § 86, 2, α').
- fio**, § 97. Βλ. καὶ facio.
- flecto** λυγίζω, flexi, flexum, flectēre, (ρ. flect-, § 86, 2, β').
- fleo** κλαίω, flēvi, flētum, flēre. Πβ. deleo.
- fligo** χτυπῶ, flīxi, flīctum, flīgēre, (ρ. flīg-, § 87, 2, γ'). Συνήθως σύνθετο: afflīgo καταβάλλω, confīgo συγκρούομαι.
- floreo** ἀνθῶ, -fui, -rēre, § 89, 2. Ἀπὸ αὐτὸ floresco (ἐξανθῶ), -scēre, § 110, 2, α'.
- fluo** ρέω, fluxi, fluxum, fluēre, (ρ. flu-, καὶ flug-).
- fodio**, § 84 καὶ § 87, 2, α'.
- for**, § 98, 2, δ'.
- fōre**, § 98, 3, Σημ.
- foveo** θερμαίνω, fōvi, fōtum, fōvēre.
- frango** (κατάγνυμι) θραύω, τσακίζω, frēgi, fractum, frangēre, (ρ. frag-, § 86, 2, α', § 87, 2, α' καὶ 115, 3, α').
- fremo** γογγύζω, fremui, (fremītum), fremēre (§ 89, 3).
- frendo** συντρίβω, fresum (καὶ frēssum), frendēre.
- frico** τρίβω, fricui, frictum καὶ fricatūm, fricāre, § 89, 3.
- frigeo** εἶμαι ψυχρός, frīgēre, § 89, 2. Ἀπὸ αὐτὸ frigesco, -scēre, § 110, 2, α'.
- fruor** καρποῦμαι, frui. Μτχ. μέλλ. fruiūtus. Οἱ χρόνοι ποῦ λείπουν ἀναπληρώνονται ἀπὸ τὸ ρ. utor ἢ ἀπὸ τῆ φράση fructum capere, § 80 (ρ. fru- καὶ frug-).
- fūgio**, § 84, § 87, 2, α' καὶ § 89, 4, Σημ. 1. Μτχ. μέλλ. fūgītus.
- fulcio** στηρίζω, fulsi, fultum, fulcīre, § 89, 3.

fulgeo ἀστράφτω, fulsi, fulgēre, § 89, 2. Ἐπί τὸ ἀπό αὐτοῦ fulgesco ἀναλάμπω, -scēre, § 110, 2, α'.

fundo, § 86, 2, α'.

fundor ἐπιτελῶ, functus sum, functum, fungi, § 80.

furo, § 89, 2.

gaudeo, § 81, 1.

gemo στενάζω, -mūi, (-mītum), -mēre.

gero φέρω, gessi, gestum, gerēre, (ρ. ges- πβ. § 23, 2, Σημ.).

gestio ὑπερηφανεύομαι, καμαρώνω, gestīre, § 89, 2.

gigno, § 86, 3.

gradior βαδίζω, § 80 καὶ 84. Τὸ σουπίνο gressum ἀντί grassum κατὰ τὰ σύνθετα. Βλ. § 115, 3, α'.

habeo ἔχω, -bui, -bitum, -bēre, § 87, 1, § 88, 2 καὶ 89, 4 Σημ. Ὡς σύνθετο -hibeo π.χ. adhibeo προσφέρω, prohibeo ἐμποδίζω, § 115, 3, α'.

haereo (ἔχομαι τινος) ἐξαρτῶμαι ἀπὸ κάποιου, haesi, (haesum), haerēre, § 89, 3. Μτχ. μέλλ. haesurus.

haurio ἀντλῶ, hausī, haustum, haurīre, § 89, 3, (ρ. haus-, πβ. § 23, 2, Σημ.).

hisco χάσκω, hiscēre, § 89, 2. Ἐπί τὸ hio, § 110, 2, α'.

horreo φρίττω, § 89, 2. Ἐπί τὸ ρ. αὐτὸ horresco, horruī, horrescēre, § 110, 2, α'.

(**icio** ἢ) **ico** (πλήττω), χτυπῶ icipi, (ictum), icēre. Μτχ. μέλλ. icturus. Παθ. μετ. ictus.

ignosco συγχωρῶ, -gnōvi, gnōtum, -gnoscēre. Πβ. cognosco.

il-licio δελεάζω, -lexī, -lectum, -licēre, (in + lacio, § 84 καὶ § 115, 3, α').

im-buo ἐμβάπτω, ὅπως τὸ tribuo.

im-mīneo ἐπίκειμαι, im-minēre, § 89, 2.

im-pingo (in + pango). Βλ. com-pingo.

im-plūco § 89, 4, α'.

in-cendo ἀνάβω, πβ. ac-cendo.

in-cīdo ἐμπίπτω, πβ. ac-cīdo. Βλ. cado.

in-cīdo ἐγκόπτω, πβ. ac-cīdo. Βλ. caedo.

in-clūdo ἐγκλείω, πβ. con-clūdo καὶ claudio.

- in-cumbo** κατακλίνομαι, -cubui, -cubitum, -cumbere. Βλ. accumbo.
- in-cutio** ἐνσεΐω. Βλ. con-cutio καί quatio.
- in-dīco** κηρύσσω, -dīxi κτλ. Βλ. dīco (πρέπει νά διακρίνεται ἀπό τό indīco, -avi, -atum, āre δηλώνω).
- in-digeo** ἔχω ἀνάγκη, -gui, -gere, § 89, 2. Βλ. egeo.
- in-dulgeo** χαρίζομαι, -lsi, -lgere, § 89, 3.
- in-duo** ἐνδύω. Βλ. ex-uo.
- in-fringo** θραύομαι. Βλ. frango, § 115, 3, α'.
- in-gemisco** στενάζω, -mui, -miscere, § 89, 2. Βλ. gemo.
- in-gruo** ἐνσκήπτω. Βλ. con-gruo.
- in-icio** (πρόφ. in-jicio) ἐμβάλλω. Βλ. conicio.
- in-quam**, § 98, 2, β'.
- in-sulpo** ἐγχαράσσω. Βλ. scalpo.
- in-sto** ἐπίκειμαι, -stīti, -stāre. Μτχ. μέλλ. instāurus.
- intel-lēgo** κατανοῶ, -lexi, -lectum, -legere, § 115, 3 Σημ. 1.
- in-tueor** προσβλέπω, -tuēri. Πρκμ. aspēxi ἀπό τό aspicio.
- irascor** ὀργίζομαι, irasci, § 80. Πρκμ. suscensui ἀπό τό suscenseo.
- jaceo** κεῖμαι, jacui, (jacitum), jacere. Μτχ. μέλλ. jaciturus.
- jacio**, § 84. Ὅς σύνθετο -jicio (ἢ -icio), -jēcī, -jectum, -jicere, ὅπως abicio (πρόφ. abjicio), con-icio (προφ. conjicio) κτλ. § 115, 3, α'.
- jubeo** διατάσσω, jussi, jussum, jubere.
- jungo**, § 89, 1.
- juvo**, § 89, 4.
- labor** (ὀλισθαίνω) γλιστρῶ, lapsus sum, lapsum, labi § 80.
- laccio** ἐρεθίζω, -ssīvi, -ssitum, -ssere. § 89, 3.
- lacio**, § 84. Ἀντίθετα -licio, § 115, 3, α'. Βλ. al-licio, elicio καί il-licio.
- laedo** βλάπτω, laesi, laesum, laedere, § 87, 2, γ'. Ὅς σύνθετο lido, § 115, 3, β'.
- lambo** γλείφω, -bi, -bitum, -bere.
- langueo** ἄτονῶ, -guere, § 89, 2. Ἀπό αὐτό languesco ἄτονος γίνομαι, -gui, -guescere, § 110, 2, α'.
- lateo** (λανθάνω) κρύβομαι, -ui, ere, § 89, 2.
- lavo** λούω, lāvi, latum καί lavatum, lavare καί lavere. Πβ. § 86, 4. Μέσο labor, lautus sum, lavāri.

- lego**, § 78, § 89, § 87, 2, § 88 και 115, 3, Σημ. 1.
libet, § 99, 2.
liceo πολιοῦμαι σέ δημοπρασία, -cui, -cĭtum, -cĕre, § 89, 2.
liceor ἀγοράζω σέ δημοπρασία, -cĭtus sum, -ĕri, § 80.
licet, § 99, 2. Μετοχ. μέλλ. liciturus.
linco γλείφω, -nxi, -ngĕre.
lino § 89, 4 και Σημ. 1.
linguo, § 87, 2, α΄.
liveo εἶμαι περιδνός (= ὠχρός) livĕre, § 89, 2. Ἐπό αὐτό livesco, -scĕre, § 110 α΄.
laquor, § 80.
luceo φέγγω, luxi, lucĕre, § 89, 2. Ἐπό αὐτό lucesco λάμπω, -scĕre, § 110, 2, α΄.
ludo, § 87, 2, γ΄.
lugeo πενθῶ, luxi, lugĕre, § 89, 3.
luo πλῆρῶνω, lui, luĕre. Μτχ. μέλλ. luĭturus.
luo λούω, luĕre, (πβ. lavo, lavĕre). Εὔχρηστο στά σύνθετα ab-luo (καθαίρω) ἀπολυμαίνω, καθαρίζω, (-lūi, -lūtum, -luĕre), diluo διαβρέχω, κτλ.
madeo εἶμαι ὑγρός, -dui, -dĕre, § 89, 2. Ἐπό αὐτό madesco βρέχομαι, -dui, -descĕre, § 110, 2, α΄.
maereo εἶμαι λυπημένος, -rĕre, § 89, 2.
malo, § 95.
mando μασιέμαι, -ndi, -nsum, -ndĕre.
maneo μένω, -nsi (-nsum), -nĕre, § 89, 3. Μτχ. μέλλ. mansurus.
mansuesco ξημερώνομαι. Βλ. suesco.
marceo εἶμαι μαραμένος, -cĕre, § 89, 2.
medeor θεραπεύω, dĕri, § 80 και 89, 2. Πρκμ. sanāvi ἀπό τό sanare.
memini, § 98, 1.
mereo εἶμαι ἄξιος γιά κάτι, -tui, -rĭtum, -rĕre και mereor, -rĭtus sum, -rĕri, § 80.
mergo βυθίζω, -rsi, -rsum, -rgĕre.
metior μετρῶ, mensus sum, mensum, metĭri, § 80 και 89, 3.
meto θερίζω (messum), metĕre, § 89, 2.
metuo φοβοῦμαι, -tui, -tuĕre.

- mīco**, § 89, 2. Σύνθετο e-mīco πηδῶ ἔξω. Μτχ. μέλλ. emīcaturus.
- mīngo** οὐρῶ, mīnxi, mīnctum καὶ mīctum, mīngēre (ρ. mig-, § 89, 1. Πβ. ὁ-μιχ-εῖν).
- mīnuo** ἔλαττώνω. Ὅπως τὸ tribuo.
- mīscēo** ἀναμειγνύω, mīscuī, mīxtum καὶ mīstum, mīscēre (ρ. mig- Ἑλλ. μείγ-νυμι καὶ μίσγω).
- mīserēor** οἰκτίρω, -rītus sum, -rēri, § 80 καὶ ὡς ἀπρόσωπο miseret (me) μέ κατέχει οἰκτος, mīserītum est, mīserēre, § 100, 2.
- mītto** στέλνω, mīsi, mīssum, mīttēre, § 115, 2, β'.
- mōlo** (μύλλω) ἀλέθω, -lui, -lītum, -lēre.
- mōneo** συμβουλεύω, -nui, -nītum, -nēre, § 87, 1 καὶ 88, 2.
- mordeo** δαγκώνω, momordi, morsum, mordēre, § 87, 2, β'.
- morior**, § 84 καὶ § 86, 1. Μετοχ. μέλλ. moriturus.
- moveo** κινῶ, mōvī, motum, movēre.
- mulceo** καταπραῦνω, -lasi, -lsum, -lcēre.
- mulgeo** (ἀμέλω) ἀρμέγω, -lasi, -lctum, lgēre (ρ. mulg-, πβ. ἀ-μέλ-γω).
- nanciscor** ἐπιτυχαίνω, nactus ἢ nactus sum, nactum, nancisci, § 80.
- nascor** γεννιέμαι, nātus sum, natum, nasci, § 80 (ρ. gna-, ἀπὸ αὐτῆ a-gnascor ἀπὸ τὸ ad-gnasor, cognātus, κτλ. πβ. κασίγνητος).
- neco**, § 86, 1, α' καὶ § 89, 4. Σύνθετο e-nēco κατακτείνω, enecūi καὶ enecāvī, enectum, enecare.
- necto** συνδέω, nex, καὶ nexui, nexum, nectēre.
- neg-lēgo** καὶ neg-līgo ἀμελῶ, -lexi, -lectum -legēre, § 115, 3, Σημ. 1.
- neo** (νήθω) κλώθω, ύφαίνω, nēvī, nētum, nēre. Πβ. deleo (ἀλλά γ' πληθ. ὀριστ. ἐνεστ. neunt ποιητικῶς κατὰ τὴν γ' συζυγία).
- nequeo**, § 94.
- ningit** καὶ ninguit (νίφει) χιονίζει, nīnxit, nīngēre, § 99, 1. Πβ. § 24.
- nīteo** λάμπω, -tui, -tēre, § 89, 2. Ἀπὸ αὐτὸ nistesco γίγνομαι στιλπνός -tescēre, § 110, 2, α'.
- nītor** στηρίζομαι, nīxus ἢ nīsus sum, nīxum ἢ nīsum, nīti, § 80.
- noceo** βλάπτω, -cui (-cītum), -tēre.
- nolo**, § 95.
- nosco** (γινώσκω) ξέρω, novī, notum, noscēre (ρ. gno-, ἀπ' ὅπου a-gno-sco, co-gnosco, κτλ. μέ σουπίνο -gnītum. Πβ. γι-γνώσκω καὶ nascor).

nubo ύπανδρεύομαι, nupsi, nuptum, nubĕre, § 87, 2, γ', (ρ. nub- πβ. νύ-μ-φη).

nuo κάνω νεύμα. Εύχρηστο μόνο σύνθετο, ὅπως ab-nuo ἀνανεύω, adnuo ἐπινεύω, -nui, -nuĕre.

ob-do κάνω ἐπίθεση. Βλ. do.

ob-dormisco ἀποκοιμοῦμαι, -mīni, -miscĕre § 89, 2 καί 110, 2, α'.

ob-icio (πρόφ. ob-jicio) προβάλλω. Βλ. ab-icio.

ob-liviscor λησμονῶ, -lītus sum, -lītum, -livisci, § 80.

ob-oedio ύπακούω, (ob + audio).

ob-sideo πολιορκῶ. Βλ. sedeo.

ob-solesco παλαιοῦμαι, -levi, (-lĕtum), -lescĕre. Βλ. exolesco.

ob-sto ἀντιστέκομαι, -stīti, -stāre. Μτχ. μέλλ. obstātūrus.

oc-cido καταδύομαι, -cīdi, (-cāsūm), -cidĕre. Βλ. cado.

oc-cido φονεύω, -cidi, -cisum, -cidere. Βλ. caedo.

oc-culo ἀποκρύπτω, -cūlui, -cultum, -culĕre.

odi, § 98, 1.

of-fendo προσκρούω. Βλ. defendo.

oleo μυρίζω, -lui, -lĕre, § 89, 2.

operio σκεπάζω, -perui, -pertum, -peĕre. Βλ. aperio.

oportet, § 99, 2.

opperior ἀναμένω, -perītus ἢ pertus sum, pertum, -peĕri, § 80.

ordior ἀρχίζω, orsus sum, orsum, ordiri, § 80.

orior ἀνατέλλω, ortus sum, ortum (μετοχ. μέλλ. oritūrus), oriri, § 80.

(ρ. or-, ὄρ-υυ-μι). Στήν ὀριστική τοῦ ἐνεστώτα, τήν ὑποτακτική τοῦ παρατατικού καί στήν προστακτική σχηματίζεται κανονικά κατά τήν γ' συζυγία: orĕris, orĕtur, orĕmur, orimini - orĕrer, orĕrentur, κτλ.

os-tendo δεικνύω. Χωρίς ὕπτιο. Βλ. tendo καί § 87, 2, β'. Σημ. καί § 115, 2, β', Σημ.

paciscor συνθέτω, pactus sum, pactum, pacisci, § 80.

paenitet (me), μετανοῶ, -tuit, -tĕre, § 99, 2.

palleo εἶμαι ὠχρός, -llui, -llĕre, § 89, 2. Ἀπό αὐτό pallesco ὠχριῶ, -llui, -lescĕre, § 110, 2, α'.

pando ἀπλώνω, pandi, passum (ἢ pansum), pandĕre.

pango, § 89, 4, γ' και § 115, 3, α'.

parco φειδομαι, reperci η parsī, parcēre, § 87, 2, β'. Σουπίνο temperatum από τό temperare.

pareo φαίνομαι, ύπακούω, -tui, -tēre. Σύνθετο αρ-pāreo (επιφαίνομαι).

Μτχ. μέλλ. (αρ) pariturus.

pario, § 84 και § 87, 2, β'. Μετοχή του μέλλοντος paritūrus.

pāscō, § 86, 2, γ'.

pateo είμαι άνοιχτός, -tui, -tēre, § 89, 2.

patior, § 84.

paveo φοβάμαι, pavēre, § 89, 2. Από αυτό pavesco (πτοούμαι), pavescere, § 110, 2, α'.

pecto χτενίζω, pexum, pectēre.

pellicio σύρομαι, -lēxi, -lēctum, -licēre. Βλ. lacio.

pello ώθω, repūli, pulsum, pellēre, § 87, 2, β'.

pendeo κρεμιέμαι, rependi, pendēre, § 89, 2 και 3 και § 87, 2, β'.

pendo ζυγίζω, rependi, pensum, pendēre, § 87, 2, β'.

per-cello καταβάλλω, άνατρέπω, -cūli, -culsum, -cellēre.

per-cuctio πατάσσω. Βλ. quatio.

per-do χάνω, -dīdi, -dītum, -dēre. Βλ. do.

pergo πορεύομαι, per-rēxi, per-rectum, pergēre (per + rego).

peto ζητώ, -tīvi, -tītum, -tēre, § 83, Σημ., § 89, 3 και § 115, 3, Σημ. 1.

piget (me) λυπούμαι, (pigūit), pigēre, § 99, 2.

pingo, § 89, 1, β'.

pinso, § 89, 4, γ'.

placeo άρέσκω, placui και placītus sum, placītum, placēre, (όπως τό habeo). Σύνθετα com-placeo, per-placeo, αλλά dis-plīceo.

plango χτυπώ, -nxi, -nctum, -ngēre, (ρ. plag-, § 89, 1).

plaudo κροτώ, plausi, plausum, plaudēre.

plecto, § 86, 2, β'.

plīco διπλώνω, (plīcui), plīcatum, plīcāre, § 89, 3. Εύχρηστο σύνθετο:

αρ-plīco, ex-plīco, applicāvi και applicūi - explicavi και explicūi, κτλ.

pluit βρέχει, pluit και (άρχαϊκώς) pluvit, pluēre, § 89, 1.

polleo ίσχύω, pollēre, § 89, 2.

polliceor ύπόσχομαι, pollicītus sum, pollicītum, pollicēri, § 80.

polluceo θυσιάζω, έκπληρώνω τάξιμο μέ θυσία, -lūxi, -luctum, -lucēre, §

polluo μαιίνω. "Οπως τό tribuo.

pōno ἀποθέτω, (posīvi) καί posui, positum, ponere (pro + sino).

porricio προσφέρω στό βωμό, (-reci καί) -rēxi, -rectum, -ricēre, (por + jicio, ἤτοι jacio, § 115, 3, α'.

por-rīgo καί (κατά συγκοπή) porgo προτείνω, -rēxi, -rectum, -rigēre, (pot + rego, § 115, 3, α'.

por-tendo προλέγω. Βλ. tendo καί § 87, 2, Σημ.

posco, § 89, 2, α' καί § 87, 2, β'. Σουπίνο postulātum ἀπό τό postulare.

pos-sīdeo (κέκτημαι) κατέχω, ἔχω, -sēdi, -sessum, -sidēre. Βλ. sedeo καί § 115, 3, α'.

pos-sīdo ἀποκτῶ, -sēdi, -sessum, -sidēre. Βλ. sīdo.

possum, § 91.

potior γίγνομαι κύριος, -tītus sum, -tītum, -tīri, § 80.

potō πίνω, potāvi, potum, potāre, § 81, 2, Σημ.

praebeo παρέχω. "Οπως τό habeo (prae + habeo), § 115, 3, α'.

prae-dīco προλέγω, -dīxi, κτλ. Βλ. dīco (νά διακρίνεται τό praedīco, -cāvi, -cātum, -cāre διακηρύττω).

prae-sto προέχω, -stīti, -stāre. Μτχ. μέλλ. praestāturus. Βλ. sto.

prandeo γευματίζω, prandī, pransum, prandēre, § 81, 2, Σημ. καί § 89, 3.

prehendo ἢ prendo πιάνω μέ τό χέρι μου σφιχτά, -hendi, -hensum, -hendēre.

premo πιέζω, pressi, pressum, premēre. "Ως σύνθετο -prīmo, -pressi κτλ. § 115, 3, α'.

pro-do προσφέρω, προδίδω. Βλ. do.

proficiscor ἀναχωρῶ, -fectus sum, -ficisci, § 80.

prō-flīgo καταβάλλω, -gāvi, -gātum, -gāre. Βλ. καί flīgo.

promo ἐκφέρω, prompsi, promptum, promēre, (pro + emo).

pudet, § 99, 2. Μτχ. μέλλ. puditurum.

pungo, § 89, 1, β'. Τά σύνθετα ἔχουν στόν παρακείμενο -punxi, π.χ. interpungo, interpunxi, κτλ.

quaero ζητῶ, § 89, 4, Σημ. 1. "Ως σύνθετο -quīro, § 115, 3, β'.

quaeso, § 98, 2, γ'.

quatio, § 84. "Ως σύνθετο -cutio, -cussi, -cussum, -cutēre, π.χ. concutio διαταράσσω κτλ.

queo, § 94.

queror (μέφομαι) κατηγορώ, quaestus sum, queri (ρ. ques-, πβ. § 23, 2, Σημ.)

quiesco ήσυχάζω, quievi, (quietum), quiescere.

rado ξύνω, έξαλείφω, rāsi, rasum, radēre, § 87, 2, γ'.

rapiō, § 84 και § 86, 1, γ'. Ὡς σύνθετο -rāpio, § 115, 3, α'.

red-do. Βλ. do.

re-fello άνασκειάζω, -felli, -fellere. Σουπίνο refutātum άπό τό refutāre.

rēfert (meā) μέ ενδιαφέρει, rētuli, rēferre. Βλ. § 132 Σημ. β'.

rego κατευθύνω, διευθύνω, rēxi, rectum, regere. Ὡς σύνθετο -rigo, -rēxi, κτλ. § 115, 3, α'.

re-miniscor ένθυμούμαι, -sci, § 80 και § 89, 1. Οί τύποι πού λείπουν άναπληρώνονται άπό τό recordāri.

reor συλλογίζομαι, rātus sum, rēri, § 80.

re-pello άπωθώ, repūli, repulsum, repellere. βλ. pello.

reperio άνευρίσκω, repperi, repertum, reperire. πβ. comperio.

rēpo έρω, -psi (-ptum), -pore § 87, 2, γ'.

re-posco άπαιτώ, -poscere. Βλ. posco και § 89, 2.

resipisco σωφρονίζομαι, -sipui, -sipiscere. Ἀπό τό sapio πβ. § 110, 2, α' και § 115, 3, α'.

respondeo άποκρίνομαι, -spondi, -sponsum, -spondere. βλ. spondeo.

resto ύπολείπομαι, -stiti, -stare. βλ. sto.

re-ticesco άποσιωπώ, -ticui, -ticescere, § 89, 2. Ἀπό τό taceo, § 110, 2, α' και § 115, 3, α'.

re-vertor, § 81, 2.

re-vivisco άναζώ, -vixi, -viviscere. Ἀπό τό vivo, § 110, 2, α'.

rideo, § 89, 3 και § 115, 2, β'.

rigeo ριγώ, -gūi, -gere.

rōdo τρώγω, rōsi, rōsum, rodere, § 87, 2, γ'.

rudo, § 89, 3.

rumpo θραύω, rūpi, ruptum, rumpere.

ruo καταρρίπτω, § 89, 4, Σημ. 1 (μετοχ. μέλλ. ruiturus). βλ. και congruo, in-gruo.

saepio (λιγότερο όρθό sepio) περιφράσσω, saepi, saeptum, saepire, § 89, 3.

- salio** πηδῶ, salui, (saltum), salire. Ὦς σύνθετο -silio, -silui, (-sultum), -silire, § 115, 3, α'.
- salvēre**, § 89, 3.
- sancio** ἐπικυρώνω, sanxi, sanctum, sancire, § 89, 3.
- sapio**, § 84 καὶ 89, 2. Ὦς σύνθετο -sipio, (-sipui), -sipēre, § 82, 2 καὶ § 115, 3, α'. Βλ. καὶ resipisco.
- sarcio** ἐπισκευάζω, sarsi, sartum, sarcire, § 89, 3.
- scalpo** σκαλίζω, γλύφω, -psi, -ptum, -pēre, § 87, 2, γ'.
- scando**, § 88, 1, β'. Ὦς σύνθετο -scendo, ὅπως descendo κατεβαίνω κτλ. § 115, 3, α'.
- scindo** σχίζω, scīdi, scissum, scindēre, (ριζ. scid-, § 86, 2, α').
- scio** (οἶδα) ξέρω, (scīvi καὶ scii, scītum), scire. Ἀπό αὐτοῦ scisco πληροφοροῦμαι, scīvi, scītum, sciscēre, § 110, 2, α'.
- scribo** γράφω, scripsi, scriptum, scribēre, § 87, 2, γ'.
- sculpo** γλύφω. βλ. scalpo.
- seco**, § 89, 3. Μτχ. μέλλ. secatūrus.
- sēdeo** κάθομαι, sēdi, sēssum, sedēre, § 89, 2. Ὦς σύνθετο -sīdeo, -sēdi, -sēssum, -sidēre· ἄλλά circum-sedeo, super-sedeo, § 115, 3, α' καὶ Σημ. 2.
- senesco**, § 86, 2, γ'.
- sentio** αἰσθάνομαι, sensi, sensum, sentire, § 89, 3.
- sepelio** θάβω, -pelīvi, -pultum, -pelire.
- sequor** ἀκολουθῶ, secūtus sum, secūtum, sequi, § 80.
- sero**, § 89, 4, Σημ. 1. Στά σύνθετα τό σουπίνο -sītum, § 115, 3, α'.
- sero** συναρμόζω, (serui), sertum, serēre.
- serpo** ἔρπω, -psi, -pēre, § 89, 2 καὶ 87, 2, γ'.
- sīdo** καθίζω, sēdi, sessum, sīdēre.
- sileo** σιωπῶ, silui, silēre, § 89, 2.
- sino**, § 89, 4, Σημ. 1.
- sisto** στήνω, sītī, (ἢ stēti), stātum, sistēre (si-sto, § 86, 3). Τά σύνθετα absisto, desisto κτλ. χωρὶς ὕπτιο.
- soleo**, § 81, 1.
- solvo** λύνω, solvi, solūtum, solvēre.
- sono** ἠχῶ, -nui, -nāre, § 89, 3. Μτχ. μέλλ. sonaturus.
- sorbeo** ροφῶ, -bui, -bēre, § 89, 2.
- sordeo** ρυπαίνω, -dui, -dēre, § 89, 2.

- spargo** σκορπίζω, -rsi, -rsum, -rgĕre. Ὡς σύνθετο -spergo, § 115, 3, α'.
- specio**, § 84. Εὐχρηστο σέ σύνθεση -spicio, -spĕxi, -spectum, -spicĕre, § 115, 3, α'.
- sperno** καταφρονῶ, sprĕvi, sprĕtum, spemĕre.
- splendeo** λάμπω, -dui, -dĕre.
- spondeo** ἐγγυῶμαι, sponondi, sponsum, spondĕre, § 87, 2, β' καὶ § 89, 3.
- spuo** πτύω. Ὅπως τὸ tribuo.
- squaleo** εἶμαι ἀχμηρός (ξερός) -lĕre, § 89, 1.
- statuo** ἰδρύω. Ὅπως τὸ tribuo. Στά σύνθετα -stituo, § 115, 3, α'.
- sterno** στρώνω, strāvi, strātum, sternĕre.
- sternuo** φταρνίζομαι, -nui, -nuĕre, § 89, 2.
- stinguo**. Συνήθως σύνθετο ex-stinguo σβήνω, -stinxi, -stinctum, -stinguĕre. Τά σύνθετα di-stinguo διαστέλλω, in-stinguo κεντρίζω, inter-stinguo προέρχονται ἀπὸ ἄλλο stinguo = κεντῶ.
- sto** στέκομαι, stĕti, (stātum, ἀλλά stāturus), stāre, § 100, 2.
- strepo**, § 89, 3.
- stūdeo** τρίζω, -di, -dĕre καὶ strido, -dĕre, § 99, 2 καὶ 3.
- stringo** σφίγγω, strinxī, strictum, stringĕre.
- struo** σωρεύω, strūxi, structum, struĕre.
- studeo** σπουδάζω, -dui, -dĕre, § 89, 2.
- stupeo** εἶμαι ἐκθαμβος, -pui, -pĕre, § 89, 2.
- suādeo** πείθω, suāsi, suāsum, suadĕre, § 89, 3.
- suēscō** συνηθίζω, suēvi, suētum, suescĕre.
- sugo** ἀπομυζῶ, sūxi, suctum, sugĕre.
- sum**, § 77 καὶ 100, 2.
- sūmo** παίρνω, sumpsī, sumptum, sumĕre. (Ἀπὸ τὸ subs + ĕmo).
- suo** ράβω. Ὅπως τὸ tribuo.
- surgo** σηκάνομαι, surtĕxi, surrectum, surgĕre. (Ἀπὸ τὸ sub + rego).
Καὶ subriĝo.
- tabeo** λυώνω, -bĕre, § 89, 2.
- taceo** σιωπῶ, tacui, tacĕre. Μετχ. μέλλ. tacitūrus. Ἡ παθητ. μετοχὴ tacitus, ἐπιθετο = σιωπηλός, § 81, 2, Σημ. Ἀντιθέτως -ticeo, -ticui, -ticere, § 89, 2 καὶ § 115, 3, α'. βλ. καὶ con-ticesco.
- taedet** (me) σιχαίνομαι, taeduit ἢ (per) taesum est, taedĕre, § 99, 2 καὶ § 115, 3, Σημ. 1.

- tango**, § 86, 2, α'. Ὡς σύνθετο tingo, ὅπως at-tingo ἐφάπτομαι, -tīgi, -tactum, -tingēre, § 115, 3, α'.
- tēgo** στεγάζω, tēxi, tectum, tegēre.
- temno** καταφρονῶ, tempsi, temptum, temnēre.
- tendo**, § 87, 2, β' καί Σημ. Σύνθετο at-tendo προσέχω, -tēdi, -tentum, -tēdēre.
- teneo** κρατῶ, tenui, (tentum), tenēre. Ὡς σύνθετο -tineo, -tinui, -tentum, -tinēre, § 115, 2, β', καί 3, α'. Τοῦ σύνθετου sustineo ὑπομένω, σουπίνω sustentatum ἀπό τό sustentare.
- tepeo**. Εἶμαι χλιαρός, -pēre, § 89, 2. Ἐπί τὸ tepesco χλιαίνομαι, -pui, -pescēre, § 110, 2, α'.
- tergeo** καί σπανίως tergo σφογγίζω, tērsi, tersum, tergēre (καί tergēre). Πβ. § 89, 3.
- tēro** τρίβω, tēri, tēritum, tēre.
- terreo** φοβίζω. Ὡς ὅπως τό habeo.
- texo** ύφαίνω, -xui, -xtum, -xēre.
- timeo** φοβοῦμαι, -mui, -mēre, § 89, 2.
- tingo** ἢ tinguo βρέχω (πβ. τέγω) -nxi, -nctum, -ngēre.
- tollo** σηκώνω, (sus-tulī, sub-latum), tollēre. πβ. fero, § 115, 2, β'.
- tondeo** κουρεύω, tōndi, tonsum, tōndēre, § 87, 2, β', καί § 89, 3.
- tono** βροντῶ, -nui, (-nūtum), -nāre, § 89, 3.
- torpeo** ναρκώνομαι, -pēre, § 86, 2. Ἐπί τὸ torpesco (ναρκώνομαι), -pui, -perscēre, § 110, 2, α'.
- torqueo** στρέφω, tōrsi, tortum, torquēre, § 89, 3.
- torreo** ξεραίνω, torrui, tostum, torrēre.
- trado** προδίνω, -didi, -dītum, -dēre. βλ. do.
- trāho** σύρω, traxi, tractum, trahēre.
- tremo** τρέμω, -mui, -mēre, § 89, 2.
- tribuo** ἀπονέμω, tribui, tribūtum, tribuēre, § 74, 3, γ' καί § 89, 4, Σημ. 1.
- trūdo** σπρώχνω, trūsi, trūsum, trūdēre, § 87, 2, β'.
- tueor** τηρῶ, φυλάω, tuēri, § 80. Πρκμ. tutātus sum.
- tumeo** εἶμαι πρησμένος, (-mui), -mēre, § 89, 2. Ἐπί τὸ tumesco (πρήσκομαι), -mui, -mescēre, § 110, 2, α'.
- tundo** κρούω, tūtūdi, tūsum, tūdēre, § 87, 2, β'.
- turgeo** εἶμαι πρησμένος, -rgēre, § 89, 2.

- ulciscor** τιμωρῶ, ultus sum, ultum, ulcisci, § 80.
- unquo** ἢ ungo ἀλείφω, unxi, unctum, unguere, § 87, 2, γ'.
- urgeo** ἢ urgueo σπρώχνω, -ursi, -gēre, § 89, 2.
- uro** καίω, ussi, ustum, urere (ριζ. us-, ἀπό τήν eus- Ἑλλ. εὔω· πβ. § 23, 2, Σημ.).
- utor** χρησιμοποιοῦ, usus sum, usum, uti, § 80.
- vado** βαδίζω (vasi, vāsum), vadere, § 87, 2, γ'.
- valeo** ὑγιαίνω, valui, valere. Μετχ. μέλλ. valiturus.
- vĕho** μεταφέρω, vexi, vectum, vehere.
- vello** ἀνασπῶ, velli, vulsum, vellere § 88, 1.
- vendo** πωλῶ, -didi, -ditum, -dere. Ἐπί τοῦ venum πού εἶναι αἰτιατική τοῦ ἄχρηστου σέ ἄλλη πτώση ὀνόματος venus (= πώληση) καί do. Παθητ. veneo.
- veneo** πωλοῦμαι, (venīvi ἢ venīi, venitum), venire (ἀπό τό venum+eo. βλ. προηγούμενο, § 83, Σημ. καί § 89, 4, Σημ. 1).
- venio**, § 89, 3.
- vereor**, § 80.
- vergo** κλίνω πρὸς κάτι, versi, vergere, § 89, 2.
- verro** σαρώνω, (versum), vertere.
- verto** στρέφω, verti, versum, vertere.
- vescor** τρώγω, venci, § 80 καί § 89, 2. Πρkm. edī ἀπό τό edo.
- veto** ἀπαγορεύω, § 89, 4, Σημ. 1.
- video** βλέπω, vīdi, vīsum, videre, § 89, 3.
- vieo** δένω, viētum, -ere, § 89, 2.
- vigeo** ἀκμάζω, -gui, -gēre, § 89, 2. Ἐπί τοῦ vigo ἀναθάλλω, -gui, -gescere, § 110, 2, α'.
- vincio** δένω, vīnxi, vīnctum, vincere, § 89, 3.
- vinco** νικῶ, vīci, victum, vincere, § 86, 2.
- vireo** εἶμαι χλωμός, -tere, § 89, 2. Ἐπί τοῦ vireo χλοάζω, -rui, -rescere, § 110, 2, α'.
- viso** ἐπισκέπτομαι, (visi), visere, § 89, 2. βλ. video.
- vivo** ζῶ, vīxi, vivere. Μετχ. μέλλ. victurus, § 100, 1.
- volo**, § 95.
- volvo** ἐλίσσω, volvi, volūtum, volvere.
- vomo** κάνω ἔμετό, -mui, -mitum, -mere.
- voneo** εὐχομαι, τάζω, vōvi, vōtum, vonere.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

121. ΛΙΓΑ ΓΙΑ ΤΟ ΡΩΜΑΪΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

1. Για νά χρονολογήσουν ιστορικά γεγονότα οί Ρωμαίοι έπαιρναν χρονική άφετηρία τό έτος τής κτίσεως τής Ρώμης (*ab urbe condita* = από κτίσεως τής πόλεως, άφότου χτίστηκε ή πόλη, δηλ. από τό 753 π.Χ.). Κανονικά όμως τό κάθε έτος τό καθόριζαν μέ μόνα τά όνόματα τών ύπάτων αυτου του έτους (*M. Messāla et M. Pisōne consulibus* = όταν ήταν ύπατοι οί M. M. και ό M. P.), σπανιότερα πρόσθεταν και τον αριθμό πού είχε αυτό τό έτος άφότου χτίστηκε ή Ρώμη. (*Anno quingentesimo quinquagesimo primo ab urbe condita, P. Sulpicio Galba C. Aurelio consulibus, bellum cum rege Philippo initumest* = κατά τό 551 έτος άφότου χτίστηκε ή Ρώμη, όταν ήταν ύπατοι ό P.S.G. και G.A., άρχισε πόλεμος μέ τό βασιλιά Φίλιππο).

2. Τό Ρωμαϊκό έτος παλαιότερα άρχιζε από τό Μάρτιο, δηλ. από την άρχή τής άνοιξεως, άργότερα (από τά μέσα τής β' π.χ. έκατονταετηρίδας) από τον Ίανουάριο· αυτόν τό μήνα γινόταν έκτοτε και ή έγκατάσταση τών νέων ενιαύσιων άρχόντων (ύπάτων, πραιτόρων κτλ.).

Τό έτος, όπως και σε μās, είχε 12 μήνες, πού τά όνόματά τους ήταν τά έξης: 1ος *Martius*, 2ος *Aprilis*, 3ος *Maius*, 4ος *Junius*, 5ος *Quintilis*, 6ος *Sextilis*, 7ος *September*, 8ος *October*, 9ος *November*, 10ος *December*, 11ος *Januarius*, 12ος *Februarius*.

Τά όνόματα αυτά τών μηνών (κυρίως είναι επίθετα, για καθένα υπονοείται τό όνομα *mensis* = μήνας) παρέμειναν και όταν μετατοπίστηκε ή άρχή του έτους και μόνο δύο μηνών τά όνόματα μεταβλήθηκαν κατά τους αυτοκρατορικούς χρόνους, του *Quintilis* μέ τό *Julius* για νά τιμηθεί ό Ίούλιος Καίσαρ και του *Sextilis* μέ τό *Augustus* για νά τιμηθεί ό Οκτάβιος Αύγουστος. Σταθερότερα τά σχετικά μέ τό ρωμαϊκό ήμερολόγιο καθορίστηκαν από τον Ίούλιο Καίσαρα (γι' αυτό και τό ήμερολόγιο λέγεται Ίουλιανό).

3. Ὁ καθορισμός τῶν ἡμερῶν σέ κάθε μήνα δέ γινόταν στό ρωμαϊκό ἡμερολόγιο ὅπως γίνεται τώρα σέ μᾶς, δηλ. μέ ἀπλή ἀρίθμηση ἀπό τήν πρώτη ἡμέρα τοῦ μήνα καί ἐξῆς, ἀλλά μέ τόν κατωτέρω ἰδιόρρυθμο τρόπο:

Τρεῖς ὀρισμένες ἡμέρες τοῦ μήνα πού καθεμίᾳ εἶχε δικό της ὄνομα (Calendae «Καλάνδαι», Nonae «Νῶναι», Idus «Εἰδοί», § 31) λογαριάζονταν κύριες καί αὐτές χρησίμευαν ὡς βάση γιά τόν καθορισμό τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ μήνα. Calendae ἦταν ἡ πρώτη τοῦ μήνα, Nonae ἡ 5ῃ καί Idus ἡ 13ῃ, ἐξαίρεσει τῶν μηνῶν Μαρτίου, Μαΐου, Ἰουλίου καί Ὀκτωβρίου, τῶν ὁποίων Nonae ἦταν ἡ 7ῃ καί Idus ἡ 15ῃ. Μαζί μέ τά ὀνόματα αὐτῶν τῶν τριῶν ἡμερῶν εἶχε συναφθεῖ τό ὄνομα τοῦ ἀντιστοιχοῦ μήνα ὡς ἐπιθετικός προσδιορισμός τους σέ θηλυκό γένος, π.χ. Calendae Januariæ = ἡ πρώτη Ἰανουαρίου, Calendis Januariis (ἀφαιρ.) = κατά τήν πρώτη Ἰανουαρίου, κ.ο.κ.

Ὁ καθορισμός καθεμιᾶς ἀπό τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες τοῦ μήνα γινόταν πάντοτε **ὀπισθοχωρητικῶς**. Ἐτσι ἡ προηγούμενη μιᾶς ἀπό τίς τρεῖς κύριες ἡμέρες δηλωνόταν μέ τό ἐπίρρημα pridie (= κατά τήν προηγούμενη), πού συναπτόταν μέ τήν αἰτιατική τοῦ ὀνόματος τῆς οἰκείας κάθε φορά ἡμέρας ἀπό τίς τρεῖς κύριες, π.χ. pridie Calendas Maias = (τῇ προτεραίᾳ τῶν Καλανδῶν τοῦ Μαΐου) τήν 30 Ἀπριλίου, pridie Nonas Junias = (τῇ προτεραίᾳ τῶν Νῶν τοῦ Ἰουνίου) τήν 4ῃ Ἰουνίου, pridie Idus Octobres = (τῇ προτεραίᾳ τῶν Εἰδῶν τοῦ Ὀκτωβρίου) τήν 14ῃ Ὀκτωβρίου κ.ο.κ.

Ἀπό τίς ὑπόλοιπες ἡμέρες καθεμίᾳ δηλωνόταν μέ ἐμπρόθετο ἀπό τήν πρόθεση ante (= πρό) καί τήν αἰτιατική πρῶτα τοῦ ὀνόματος dies μέ τό τακτικό ἀριθμητικό πού ἔδειχνε τήν τάξη τῆς ὀριζόμενης ἡμέρας πρό τῶν ἐπομένων Νῶν ἢ Εἰδῶν τοῦ μήνα αὐτοῦ ἢ τῶν Καλανδῶν τοῦ ἐπόμενου καί ἔπειτα τήν αἰτιατική τοῦ ὀνόματος μιᾶς ἀπό τίς κύριες ἡμέρες του, ὅπως ante diem quartum Nonas Februarias (τῇ τεκάρτη ἡμέρα πρό τῶν Νῶν τοῦ Φεβρουαρίου) = ante diem decimum Calendas Maias (= τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ πρό τῶν Καλανδῶν τοῦ Μαΐου) κ.ο.κ.

Εἶναι φανερό, ὅτι τήν ἡμέρα τοῦ μήνα πού ἀντιστοιχεῖ σέ παρόμοιο χρονικό ὄρισμό γιά μᾶς, μπορούμε νά τή βρῖσκουμε μέ **ἀφαίρεση**. Ἐπειδή οἱ Ρωμαῖοι ἀριθμώντας κατά τόν ἀνωτέρω τρόπο συνυπολόγιζαν καί τήν ἡμέρα τῶν προσεχῶν Νῶν ἢ Εἰδῶν ἢ Καλανδῶν, ἀπό

τίς ὁποῖες ὀπισθοχωρητικῶς ὄριζαν τίς ἡμέρες τῶν μηνῶν, γι' αὐτό πρέπει, ἂν ἡ καθοριζόμενη ἡμέρα εἶναι μπροστά ἀπό τίς Νῶνες καί τίς Εἰδούς, νά προσθέτουμε μία μονάδα στόν ἀριθμό πού δείχνει τήν ἡμερομηνία τους καί ἔπειτα νά ἀφαιροῦμε. Ἐάν ἡ καθοριζόμενη ἡμέρα εἶναι μπροστά ἀπό τίς Καλένδες τοῦ ἐπόμενου μήνα, νά προσθέτουμε δύο μονάδες στόν ἀριθμό τῶν ἡμερῶν τοῦ μήνα στόν ὁποῖο ἀνήκει ἡ καθοριζόμενη ἡμέρα καί ἔπειτα νά κάνουμε τήν ἀφαίρεση. Ἐτσι λοιπόν ἡ ante diem quartum Nonas Februarias εἶναι ἡ 2 Φεβρουαρίου (Nonae Februariariae ἡ 5, προσθέτοντας 1 στό 5 καί ἀφαιρώντας 4 ἔχουμε 2), ἡ ante diem decimum Calendas Maias εἶναι ἡ 22α Ἀπριλίου. (ὁ Ἀπρίλιος ἔχει 30, προσθέτοντας 2 καί ἀπό τό ἄθροισμα 32 ἀφαιρώντας τό 10 ἔχουμε 22).

Σ η μ ε ι ω σ η . Οἱ φράσεις μέ τίς ὁποῖες ἀνωτέρω ὄρισάμε τίς ἡμέρες τοῦ μήνα ἔχουν σολοικισμούς συντακτικούς. Τό κανονικό συντακτικῶς εἶναι die quarto ante Nonas Februarias — die decimo ante Calendas Maias, κ.τ.τ. Οἱ φράσεις πού φανερόνουν ἡμερομηνία θεωροῦνται ὡς μία ἔννοια καί γι' αὐτό εἶναι δυνατό νά χρησιμοποιεῖται μπροστά ἀπό αὐτές ἡ πρόθεση in ἢ ad ἢ ex, ὅπως: Caedem optimatium contulerat Catilina in ante diem V. Cal. Novembres — Supplicatio indicta est ex ante diem V Idus Octobres — In Formiano esse volumus us que ad pridie Monas Maias.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

122. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

1. Ὄνομάτων προσώπων.

Κάθε Ρωμαίου τό ὄνομα κανονικά ἦταν τριπλό, δηλ. τό ἀποτελοῦσε τό προωνύμιο (praenōmen), τό ὄνομα (nomen) καί τό ἐπώνυμο (cognōmen), π.χ. Marcus Tullius Cicero. Τοῦ προωνυμίου γραφόταν συνήθως μόνο τό πρῶτο γράμμα ἢ τά πρῶτα γράμματα:

A. = Aulus

L. = Lucius

Q. ἢ Qu. = Quintus

App. = Appius

M. = Marcus

S. ἢ Sex. = Sextus

C. ἢ G. = Gaius

M' = Manius

Ser. = Servius

Cn. ἢ Gn = Gnaeus

Man = Mamercus

Sp. = Spurius

D. = Decimus

N. ἢ Num. = Numerius

T. = Titus

K. = Kaeso

P. = Publius

Ti ἢ Tib. = Tiberius

2. Ὄνόματα ἀρχόντων, ἀρχῶν, ἐπίσημων εὐχῶν, κτλ.

aed. = aedilis

can. = candidātus

cos. = consul

cosſ. = consules

D. = Divus

des. = designātus.

E. Q. R. = eques Romanus

Ictus = iuris consultus

imp. = imperator

leg. = legatus.

O. M. = optimus maximus.

p. = populus

p.c. = patres conscripti

pl. = plebs

P. M. ἢ Pont. Max. = pontifex maximus

pr. = praetor
 P.R. = populus Romanus
 praef. = praefectus
 proc. = proconsul
 Q. D. B. Y. = quod deus bene vertat.
 Q. F. F. Q. S. = quod felix faustumque sit
 Quir. = Quirites
 Resp. = respublica
 S. C. ἢ SCtum = senatus consultum
 S. P. Q. R. = senatus populusque romanus
 tr. = tribūnus
 tr. pl. = tribūnus plebis.

3. Χρονολογιῶν

(Βλ. γιά τό Ρωμαϊκό ἡμερολόγιο § 121)

a.d. = ante diem
 a.u.c. = ab urbe condita
 C. ἢ Cal. = Calendae
 Id. = Idus
 N. = Nonae

4. Σέ ἐπιγράφες μνημείων

d.d. (d) = dono dedit (dicavit)
 D.M. (S) = Dis Manibus (Sacrum)
 d.s. = de suo
 d. s. p. p. = de sua pecunia posuit
 f. = filius ἢ filia
 f.c. ἢ fac. cur. = faciendum curavit
 g. p. r. f. = genio populi romani feliciter
 h. s. e. = hic situs (ἢ sita) est
 l. = libertus ἢ liberta
 n. = nepos
 pr. = pronēpos
 (p) v.a. = (pius) vixit annos
 s.t.t.l. = sit tibi terra lēvis.

5. Σέ ἐπιστολές.

s.v.b.e.e.v. = si vales bene est; ego valeo

s.d. (ἢ s.p.d.) = salutem dicit (ἢ salutem plurimam dicit).

6. Σέ βιβλία.

cf. = confer

i.e. = id est

l.c. = loco citato

l.l. = loco laudato

l.s. = logo sigilli

mss = manuscripti

scil. = scilicet

sq. = sequens

3. Σε συμπλήρωση απαντήσεων

- Α.Α. = Αποστολή
- Α.Β. = Αποστολή Β
- Α.Γ. = Αποστολή Γ
- Α.Δ. = Αποστολή Δ
- Α.Ε. = Αποστολή Ε
- Α.Σ. = Αποστολή Σ
- Α.Τ. = Αποστολή Τ
- Α.Υ. = Αποστολή Υ
- Α.Φ. = Αποστολή Φ
- Α.Χ. = Αποστολή Χ
- Α.Ψ. = Αποστολή Ψ
- Α.Ω. = Αποστολή Ω
- Α.Α.Α. = Αποστολή Α Α Α
- Α.Α.Β. = Αποστολή Α Α Β
- Α.Α.Γ. = Αποστολή Α Α Γ
- Α.Α.Δ. = Αποστολή Α Α Δ
- Α.Α.Ε. = Αποστολή Α Α Ε
- Α.Α.Σ. = Αποστολή Α Α Σ
- Α.Α.Τ. = Αποστολή Α Α Τ
- Α.Α.Υ. = Αποστολή Α Α Υ
- Α.Α.Φ. = Αποστολή Α Α Φ
- Α.Α.Χ. = Αποστολή Α Α Χ
- Α.Α.Ψ. = Αποστολή Α Α Ψ
- Α.Α.Ω. = Αποστολή Α Α Ω
- Α.Α.Α.Α. = Αποστολή Α Α Α Α
- Α.Α.Α.Β. = Αποστολή Α Α Α Β
- Α.Α.Α.Γ. = Αποστολή Α Α Α Γ
- Α.Α.Α.Δ. = Αποστολή Α Α Α Δ
- Α.Α.Α.Ε. = Αποστολή Α Α Α Ε
- Α.Α.Α.Σ. = Αποστολή Α Α Α Σ
- Α.Α.Α.Τ. = Αποστολή Α Α Α Τ
- Α.Α.Α.Υ. = Αποστολή Α Α Α Υ
- Α.Α.Α.Φ. = Αποστολή Α Α Α Φ
- Α.Α.Α.Χ. = Αποστολή Α Α Α Χ
- Α.Α.Α.Ψ. = Αποστολή Α Α Α Ψ
- Α.Α.Α.Ω. = Αποστολή Α Α Α Ω

4. Συμπλήρωση απαντήσεων

(10. για το Πρωτόκολλο Αποστολών & ΤΤ)

- Α.Α. = Αποστολή
- Α.Β. = Αποστολή Β
- Α.Γ. = Αποστολή Γ
- Α.Δ. = Αποστολή Δ
- Α.Ε. = Αποστολή Ε
- Α.Σ. = Αποστολή Σ
- Α.Τ. = Αποστολή Τ
- Α.Υ. = Αποστολή Υ
- Α.Φ. = Αποστολή Φ
- Α.Χ. = Αποστολή Χ
- Α.Ψ. = Αποστολή Ψ
- Α.Ω. = Αποστολή Ω

5. Σε συμπλήρωση απαντήσεων

- Α.Α. = Αποστολή
- Α.Β. = Αποστολή Β
- Α.Γ. = Αποστολή Γ
- Α.Δ. = Αποστολή Δ
- Α.Ε. = Αποστολή Ε
- Α.Σ. = Αποστολή Σ
- Α.Τ. = Αποστολή Τ
- Α.Υ. = Αποστολή Υ
- Α.Φ. = Αποστολή Φ
- Α.Χ. = Αποστολή Χ
- Α.Ψ. = Αποστολή Ψ
- Α.Ω. = Αποστολή Ω
- Α.Α.Α. = Αποστολή Α Α Α
- Α.Α.Β. = Αποστολή Α Α Β
- Α.Α.Γ. = Αποστολή Α Α Γ
- Α.Α.Δ. = Αποστολή Α Α Δ
- Α.Α.Ε. = Αποστολή Α Α Ε
- Α.Α.Σ. = Αποστολή Α Α Σ
- Α.Α.Τ. = Αποστολή Α Α Τ
- Α.Α.Υ. = Αποστολή Α Α Υ
- Α.Α.Φ. = Αποστολή Α Α Φ
- Α.Α.Χ. = Αποστολή Α Α Χ
- Α.Α.Ψ. = Αποστολή Α Α Ψ
- Α.Α.Ω. = Αποστολή Α Α Ω
- Α.Α.Α.Α. = Αποστολή Α Α Α Α
- Α.Α.Α.Β. = Αποστολή Α Α Α Β
- Α.Α.Α.Γ. = Αποστολή Α Α Α Γ
- Α.Α.Α.Δ. = Αποστολή Α Α Α Δ
- Α.Α.Α.Ε. = Αποστολή Α Α Α Ε
- Α.Α.Α.Σ. = Αποστολή Α Α Α Σ
- Α.Α.Α.Τ. = Αποστολή Α Α Α Τ
- Α.Α.Α.Υ. = Αποστολή Α Α Α Υ
- Α.Α.Α.Φ. = Αποστολή Α Α Α Φ
- Α.Α.Α.Χ. = Αποστολή Α Α Α Χ
- Α.Α.Α.Ψ. = Αποστολή Α Α Α Ψ
- Α.Α.Α.Ω. = Αποστολή Α Α Α Ω

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΟΙΚΟΓΑΤΗΥΣ
ΣΗΤ
ΣΑΖΖΩΛΤ ΣΗΚΙΝΙΤΑΛ

Μ Ε Ρ Ο Σ Α

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

123. Ἡ σύνταξη τῶν λέξεων (*constructio dictiōnum ἢ structūra*) στή λατινική γλώσσα σέ πολλά εἶναι ἡ ἴδια ἢ παρόμοια πρὸς τή σύνταξη τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Στά κεφάλαια πού ἀκολουθοῦν ἐξετάζονται προπάντων οἱ διαφορές καί τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στή σύνταξη τῆς λατινικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΟΡΟΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥΣ

124. Ὡς ὑποκείμενο (*subiectum*) προτάσεως σπανίως τίθεται στή λατινική ὄνομα ἐπίθετο καί ἰδίως μετοχή (ἐπειδὴ δέν ἔχει ἄρθρο πού νά τήν οὐσιαστικοποιεῖ): *beati sunt possidentes* (= μακάριοι (εἰσιν) οἱ κατέχοντες) εὐτυχησμένοι ἐκεῖνοι πού κατέχουν.

Ἀντί μετοχῆς τίθεται συνήθως ὡς ὑποκείμενο ἀναφορική πρόταση: *divitissimus est (is)*, **qui paucis contentus est** (= πλουσιώτατός ἐστιν ὁ ὀλίγοις ἀρκούμενος) εἶναι παρά πολύ πλούσιος ἐκεῖνος πού εἶναι εὐχαριστημένος μέ τά λίγα.

125. Ὄνομα οὐσιαστικό ὡς **κατηγορούμενο** (*praedicatum*) τίθεται καί στή λατινική σέ πτώση γενική (κτητική κτλ.) π.χ. *horti sunt Caesaris* οἱ κῆποι εἶναι τοῦ Καίσαρα. Στή λατινική ὁμως ὄνομα οὐσιαστικό ὡς κατηγορούμενο τίθεται καί σέ πτώση **δοτική** γιά νά δηλωθεῖ σκοπός καί σέ **ἀφαιρετική** γιά νά δηλωθεῖ κατάσταση ἢ ιδιότητα: *Themistoclis consilium salutī fuit* ἡ σκέψη τοῦ Θεμιστοκλή ὑπῆρξε σωτήρια. **bono animo** (ἀφαιρ.) *sum* ἔχω θάρρος: *Britanni sunt capillo promisso* (= οἱ Βρεταννοὶ καθειμένην τήν κόμην ἔχουσι) οἱ Βρεταννοὶ ἔχουν ριγμένα κάτω τά μαλλιά.

126. Ἡ συμφωνία τοῦ ρήματος, τοῦ συνδετικοῦ (*copula*) καί τοῦ κατηγορηματικοῦ (*verbum finitum*) μέ τό ὑποκείμενο γίνεται ὅπως καί στήν Ἑλληνική. Στή Λατινική δέν ὑπάρχει σύνταξη ἀντίστοιχη πρὸς τήν ἀττική σύνταξη τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΙ ΠΤΩΣΕΙΣ

127. Ἡ συντακτικὴ χρῆσις τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς, τῆς γενικῆς, τῆς δοτικῆς καὶ τῆς αἰτιατικῆς στὴ Λατινικὴ εἶναι γενικῶς ὅμοια πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν.

128. Ἡ ἀφαιρετικὴ εἶναι ἡ πτώσις, μὲ τὴν ὁποία δίδεται ἀπάντησις στὴν ἐρώτησις:

1) **πόθεν;** (ἀπὸ ποῦ; ἀπὸ ποιόν; κτλ.) δηλ. ἡ ἀφαιρετικὴ φανερώνει τὴν ἀφετηρίαν κάποιας ἐνέργειας τοῦ ὑποκειμένου: **venit Romā** (= ἔρχεται ἐκ **Ρώμης**) ἔρχεται ἀπὸ τῆς **Ρώμης** (*ablativus separativus*, ἀφαιρετικὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ, **κυρίως ἀφαιρετικὴ**, πού ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν γενικὴν ἀφαιρετικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς: πβ. Θέτις ἀνέδου πολιτῆς ἀλόος).

2) **μετά τίνος;** (μέ ποιόν; μέ τί; πῶς;), δηλ. ἡ ἀφαιρετικὴ φανερώνει τὸ πρόσωπο ἢ τὸ πρᾶγμα πού συνοδεύει τὸ ὑποκείμενον σέ κάποια ἐνέργειά του: **decem navibus Romam rediit** μέ δέκα πλοῖα ἐπέστρεψε στὴ **Ρώμη** (*ablativus sociativus*, **ἀφαιρετικὴ τῆς κοινωνίας ἢ τῆς συνοδείας**, πού ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ὅμοια δοτικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς: πβ. κατέπλευσεν εἰς Πάρον **ναυσίν εἴκοσιν**).

Ἀπὸ τὴν ἀφαιρετικὴν αὐτὴ προήλθε ἡ *ablativus instrumentalis*, ἡ **ὀργανικὴ ἀφαιρετικὴ**, (ἀντίστοιχη πρὸς τὴν ὅμοια δοτικὴν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς: **secūri** (ἀφαιρ.) **hostem percussit** μέ **σεκούρι** χτύπησε τὸν ἐχθρόν· (πβ. τὴν θύραν τῆς βακτηρίας ἔκρουε).

Σ η μ ε ί ω σ η . Στὴ θέση ἀπλῆς ἀφαιρετικῆς τῆς συνοδείας τίθεται καὶ ἐμπρόθετον μέ τὴν *cum*+ἀφαιρετικὴν, κυρίως ὅταν ἡ ἀφαιρετικὴ αὐτὴ δὲν ἔχει ἐπιθετικὸν προσδιορισμόν: **cum exercitu** profectus est ἀνεχώρησε μαζί μέ τὸ στρατόν.

Στὴ θέση τῆς ὀργανικῆς ἀφαιρετικῆς, ὅταν εἶναι πρόσωπον ἐκεῖνο μέ τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ κάποιος κάτι, τίθεται ἡ *per* μέ αἰτιατικὴν ἢ ἡ (ἀφαιρετικὴ) *operā* ἢ *auxilio* μέ γενικὴν τοῦ προσώπου: **per servum** certior factus est πληροφορήθηκε ἀπὸ τὸ δούλον. **Cicero-
nis operā** res publica conservata est ἡ πολιτεία διασώθηκε ἀπὸ τὸν **Κικέρωνα**. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ **operā meā, nostrā - operā tuā, vestrā**, κτλ. ἀντί *per me, per nos, per te*, κτλ.

3) **πού;** ἡ ἀφαιρετικὴ φανερώνει τὸν τόπον κάποιας ἐνέργειας τοῦ ὑποκειμένου: **Babylōne** mortuus est πέθανε στὴ **Βαβυλώνα** (= ἐν Βαβυ-

λῶνι)· (ablativus locativus, **τοπική ἀφαιρετική**, ἀντίστοιχη πρὸς τὴν ὁμοία δοτική τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς· πβ. πατήρ αὐτόθι μίμνει ἀγρῶ).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ὡς τοπική πτώση σέ ὁρισμένες περιπτώσεις λαμβάνεται καί ἡ (ἐνική) γενική (βλ. κατωτέρω).

Χρήση τῶν πτώσεων

1. Ἡ γ ε ν ι κ ῆ .

α') Μὲ οὐσιαστικά, ἐπίθετα καί ἐπιρρήματα.

129. 1) Ἡ γενική **κτητική** (genetivus possessivus) στή Λατινική μὲ μερικά ὀνόματα, ὅπως nomen, vox, virtus κ.ἄ. σημαίνει ὅ,τι ἡ παράθεση ἢ ἐπεξηγήση: nomen **regis** in odio fuit Romanis (τὸ ὄνομα τοῦ βασιλιᾶ) τὸ ὄνομα **βασιλιάς** ἔγινε μισητό στοὺς Ρωμαίους (genetivus explicativus ἢ epxegeticus).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Στὴ θέση τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (mei, tui, nostri, κτλ. § 50) ὡς κτητικῆς, βρίσκουμε στή Λατινική κανονικά τὶς ἀντίστοιχες κτητικῆς ἀντωνυμίες. Λέγεται π.χ. nulla epistula **tua** (ὄχι tui) καμία ἐπιστολή **σου**. Ἐν ὄψει ὑπάρχει καί προσδιορισμός παραθέσεως ἢ ἐπιθετικός προσδιορισμός τοῦ προσώπου, πού νοεῖται ἀπὸ τὴν κτητικὴ ἀντωνυμία, αὐτὸς ἐκφέρεται σέ γενική: meā consulis operā «δι' ἐμοῦ τοῦ ὑπάτου»· (πβ. § 128, 2, Σημ.).

2) Ὡς γενική **διαρηκτική** (genetivus partitivus) χρησιμοποιεῖται στή Λατινική (μὲ μεγάλη ἰδιορρυθμία) ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλους τρόπους ἢ γενική **ἐνικοῦ** ὀνόματος οὐσιαστικοῦ ἢ τοῦ οὐδετέρου **δευτερόκλιτου** ἐπιθέτου πού λαμβάνεται ὡς οὐσιαστικό, μολονότι αὐτὰ δὲ σημαίνουν ἕνα διηρημένο ὅλο ἢ ποσό. Μὲ τὴ γενική αὐτὴ συντάσσονται:

α) τὸ οὐδέτερο ἐπιθέτων ἢ ἐπιθετικῶν ἀντωνυμιῶν πού σημαίνουν ποσό, ὅπως καί τὸ οὐδέτερο ἄλλων ἀντωνυμιῶν, πού λαμβάνεται ὡς οὐσιαστικό σέ πτώση ἐνική ὀνομαστική ἢ αἰτιατική πού ἐκφέρεται χωρὶς πρόθεση, ὅπως multum, plus, plurimum, nimium - paulium, minus, minimum - tantum, quantum - hoc, id, idem, quod, quid, aliquid, nihil, κτλ. π.χ. multum **labōris** πολὺς κόπος· virtus nihil expēdit **praemii** ἢ ἀρετὴ δέν ἀπαιτεῖ καμιά ἀμοιβή· quid novi? nihil novi? τί νέα; κανένα νέο;

Σ η μ ε ί ω σ η . "Αν ή όλη έκφραση άποτελεί έμπρόθετο ή άν τό επίθετο πού άκολουθεί τά άνωτέρω επίθετα ή άντωνυμίες είναι **τριτόκλιτο**, τότε δέ γίνεται χρήση γενικής διαιρετικής αλλά επιθετικού προσδιορισμού. "Ετσι (tantum audaciae τόσο μεγάλη τόλμη, αλλά) **ad tantam** audaciam σε τόσο μεγάλη τόλμη' (aliquid **boni** κάτι άγαθό, αλλά) aliquid **memorable** κάτι άξιομνημόνευτο (και όχι **memorabilis**, γεν.).

β) τά ποσοτικά έπιρρήματα *satis nimis, parum*. Π.χ. *ea amicitia non satis habet firmitatis* ή φιλία αυτή δέν έχει άρκετή σταθερότητα.

3) α) Μέ γενική **άντικειμενική** (*genetivus obiectivus*) συντάσσονται και στή Λατινική πολλά επίθετα, πού τά αντίστοιχά τους και στήν άρχαία Έλληνική συντάσσονται μέ γενική άντικειμενική. Άξιοσημείωτο είναι τό επίθετο *certior* (συγκριτικό του *certus* βέβαιος, άσφαλής), πού συντάσσεται και αυτό μέ γενική άντικειμενική στίς φράσεις *certior fīo alicuius rei* πληροφοροϋμαι **γιά κάτι**, και *certiorem facio aliquem alicuius rei* πληροφοροϋ κάποιον **γιά κάτι**.

β) Μέ γενική άντικειμενική συντάσσονται και πολλές μετοχές ένεστώτα ένεργητικων μεταβατικων ρημάτων πού συντάσσονται μέ αιτιατική, όταν λαμβάνονται ως επίθετα και δηλώνουν κάποια διαρκή ιδιότητα: (απο *patriam*, αλλά) *amans patriae* = φιλόπατρις, (αρπέτο *laudem*, αλλά) *arpetens laudis* φιλόδοξος. (πβ. άρχ. "Έλλην. οίωνων σάφα ειδώς, κ.τ.τ.).

β') Μέ ρήματα

130. Άντικείμενο σε γενική στή Λατινική παίρνουν μόνο τά ρήματα πού σημαίνουν μνήμη ή λήθη (*memini*, § 98, I, *reminiscor, obliviscor*, κτλ.) και τά άναμνηστικά (*admoneo, commoneo* κτλ.) τά όποια, όταν είναι ένεργητικά μεταβατικά, έχουν και άλλο άντικείμενο σε αιτιατική, πού φανερώνει τό πρόσωπο, πού υπενθυμίζει κάποιος: *memini amicorum* (= μέμνημαι των φίλων - θυμᾶμαι τούς φίλους): *legati foederis Carthaginienſes admonuerunt* (= οί πρέσβεις υπέμνησαν τούς Καρχηδονίους τή συνθήκη - οί πρέσβεις υπενθύμισαν στους Καρχηδ. τή συνθήκη).

Τά άνωτέρω ρήματα παίρνουν τό άντικείμενό τους και σε αιτιατική, όταν δέ φανερώνει πρόσωπο. Κανονικά όμως τό άντικείμενο τίθεται σε αιτιατική, όταν είναι τό οϋδέτερο άντωνυμίας ή επίθετου: *iniurias obliviscitur* λησμονεί τίσ βρισιές **illud** semper memento **έκείνο** πάντοτε νά θυμᾶσαι.

Σ η μ ε ί ω σ η . Τά άλλα ρήματα τῆς Λατινικῆς πού ἀντιστοιχοῦν σέ ρήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πού συντάσσονται μέ γενική, συντάσσονται στή Λατινική εἴτε μέ δοτική εἴτε, τά πιό πολλά, μέ ἀφαιρετική (βλ. κατωτέρω).

131. Συντάσσονται μέ γενική τῆς αἰτίας (*genetivus causae*) 1) τά δικαστικά ρήματα (*verba iudicialia*), ὅπως *accusāre*, *damnāre*, *absolvēre* κ.τ.τ., ἀπό τά ὅποια τά ἐνεργητικά μεταβατικά ἔχουν καί ἄλλο ἀντικείμενο σέ αἰτιατική, πού φανερώνει τό πρόσωπο πού κατηγορεῖ, καταδικάζει κάποιος, κτλ.: *Miltiades proditionis accusatus est* ὁ Μιλτιάδης κατηγορήθηκε γιά προδοσία· *consulem condemnaverunt inertiae* κατηγορήσαν τόν ὕπατο γιά ἀμέλεια.

Σύμφωνα μέ αὐτά λέγεται καί *accusare aliquem capitis* (ὑπάγειν τινά θανάτου = ἐγκαλῶ κάποιον ἐνώπιον τοῦ δήμου γιά ἐγκλημα πού ποινή του εἶναι ὁ θάνατος) καί *damnare aliquem capitis* (καταγιγνώσκειν τινός θάνατον = καταδικάζω κάποιον σέ θάνατο).

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἐντί τῆς γενικῆς τῆς αἰτίας μέ τά ρήματα αὐτά τίθεται καί ἐμπρόθετο πού ἀποτελεῖται ἀπό τήν πρόθεση *de* μέ ἀφαιρετική: *eum* (*repetundarum* ἢ) *de repetundis* *damnaverunt* τόν καταδίκασαν γιά κάκωση ἐπαρχίας. Κανονικῶς λέγεται *accusare ἢ damnare aliquem de vi* (ἐπί βία = γιά βία). Πβ. § 27,6.

2) Τά ἀπρόσωπα ρήματα πού φανερώνουν συναίσθημα *riget*, *puget*, *raenitet*, *taedet*, *pertaesum est* καί *miseret* (§ 99, 2). Τό πρόσωπο πού δοκιμάζει τό συναίσθημα φανερώνεται μέ αἰτιατική: *eum pudet deorum hominumque* ντρέπεται θεούς καί ἀνθρώπους· *raenitebit vos huius consilii* (μεταμελήσει ὑμῖν ταύτης τῆς βουλῆς = θά μετανοήσετε γι' αὐτή τήν ἀπόφαση).

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἐν ἐκφράζεται μέ ρῆμα ἐκεῖνο πού φανερώνει τό αἶτιο τοῦ συναίσθηματος, αὐτό ἐκφέρεται μέ ἀπαρέμφοτο· *me pudet ea dicere* ντρέπομαι νά λέγω αὐτά. Ἐν ἐκφράζεται μέ οὐδέτερο ἀντωνυμίας, τότε χρησιμοποιεῖται προσωπική σύνταξη μέ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος τήν ἀντωνυμία αὐτή: *non te haec pudet?* δέν ντρέπεται γι' αὐτά;

132. Μέ γενική συντάσσεται καί τό ἀπρόσωπο ρῆμα *intērest* (= ἐνδιαφέρει), ἢ γενική φανερώνει τό πρόσωπο, τό ὅποιο κάτι ἐνδιαφέρει: *Ciceronis interest* ἐνδιαφέρει τόν Κικέρωνα. Ὅμως γενική προσωπικής ἀντωνυμίας (*mei*, *tui* κτλ.) δέ συντάσσεται μέ τό *interest*, ἀλλά

στή θέση της τίθεται ή **ένική αφαιρετική** τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἀντίστοιχων κτητικῶν ἀντωνυμιῶν (*meā, tuā, suā, nostrā, vestrā*), ὅπως **mea** (*tua*) interest μέ (ἢ σέ) ἐνδιαφέρει. (Πβ. § 128, 2 Σημ. καί § 129, 1 Σημ.). Ἐξ ἄλλ' ὁμοῦ λέγεται **omnium nostrum** (ἢ **vestrum**) interest ἐνδιαφέρει ὅλους **μας** (ἢ **σας**).

Σ η μ ε ι ω σ η α : Ἐκεῖνο πού ἐνδίαζ ἔρει κάποιον ἐκφράζεται μέ πολλοῦς τρόπους, δηλ. μέ ἀπαρεμφατική πρόταση, μέ πλ. ἄγια ἐρώτηση, μέ βουλευτική πρόταση πού εἰσάγειται μέ τό *ut* ἢ τό *ne* καί τό οὐδέτερο δεικτικῆς ἀντωνυμίας (ποτέ μέ ὄνομα οὐσιαστικό) : *tua et mea maxime interest te valere* ἢ (*ut valeas*) πάρα πολύ ἐνδιαφέρει ἐμέ καί σέ νά ὑγιαίνεις σὺ. *hoc reipublicae interest autō* ἐνδιαφέρει τήν πολιτεία. Τό πόσο ἐνδιαφέρει κάποιον ἐκφράζεται ἀκόμη καί μέ γενική (τῆς ἀξίας, *genetivus pretii*) : *illud Ciceronis magni intererat* ἐκεῖνο πάρα πολύ ἐνδιέφερε τόν Κικέρωνα.

Σ η μ ε ι ω σ η β : Ὅπως τό interest, συντάσσεται καί τό συνώνυμό του *referre* (διαφορικό ἀπό τό *referre*, δηλ. τό γ' ἐνικό τοῦ *referre* = ἀναφέρω). Ἐξ ἄλλ' ὁμοῦ μέ τό *referre* συνηθισμένες εἶναι μόνο οἱ φράσεις *meā* (*tuā*, κτλ.) *referre* καί *quid referre?* *nihie referre* τί ἐνδιαφέρει; καθόλου δέν ἐνδιαφέρει.

2. Ἡ δ ο τ ι κ ῆ .

α') Μέ οὐσιαστικά, ἐπίθετα καί ἐπιρρήματα.

133. Ἡ σύνταξη οὐσιαστικοῦ μέ δοτική εἶναι πολύ σπάνια (ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική) : *obtemperatio legibus* ὑπακοή στούς νόμους (ὅπως *obtemperare legibus* ὑπακούω στούς νόμους).

2) Ἐπίθετα πού συντάσσονται μέ δοτική καί στή Λατινική εἶναι πολλά καί ἀντιστοιχοῦν σχεδόν ὅλα πρὸς τά ἐπίθετα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς πού συντάσσονται μέ δοτική, ὅπως *amicus, inimicus, similis* (κτλ.), *alicui*.

Πολλά ὁμοῦ ἀπό αὐτά πού λαμβάνονται ὡς οὐσιαστικά συντάσσονται καί μέ γενική (κτητική), ὅπως *amici Ciceronis* οἱ φίλοι τοῦ Κικέρωνα (πβ. ἀρχ. Ἑλλην. φίλος *τινί* - φίλος *τινός* κ.τ.τ.). Πάντοτε λέγεται *mei* (*tui, nostri* κτλ.) *similis* (ὁμοῖος *ἐμοί*, σοί, ἡμῖν κτλ.) = ὁμοῖός μου, ὁμοῖός σου, ὁμοιά μας), καθὼς καί *veri similis* (= πιθανός), καί ὄχι *mihī* (*tibi* κτλ.). *similis* οὔτε *vero* *similis*.

3) Μέ δοτική συντάσσονται καί ἐπιρρήματα πού παράγονται ἀπό ἐπίθετα τά ὅποια συντάσσονται μέ δοτική ἢ ἔχουν συγγενή σημασία

μαζί τους: **naturae** (δοτ.) **convenienter** vivere (= νά ζεῖ κανεῖς σύμφωνα **μέ τή φύση**).

Τά ἐπιρρήματα ὁμως **proprius** (ἐγγύτερον) καί **proxime** (ἐγγύτατα) συντάσσονται πάντοτε μέ αἰτιατική (ὅπως ἡ συγγενής τους πρόθεση **prope**, § 102, 1): **proxime Pompeium** sedebat καθόταν πολύ κοντά στόν Πομπήιο.

Μέ αἰτιατική συντάσσονται ἀκόμη τά ἐπίθετα **proprius** (ἐγγύτερος) καί **proximus** (ἐγγύτατος): **Ubii proximi Rhenum** incoluerunt οἱ Οὐβιοὶ κατώκησαν πάρα πολύ κοντά στό Ρήνο.

Σ η μ ε ῖ ω σ η . Μέ δοτική συντάσσονται καί τά ἐπιφωνήματα **vae** καί **hei**: **vae victis** (οὐαί τοῖς ἡττημένοις = ἀλίμονο στοὺς νικημένους) **hei mihi** misero ἀλίμονο σέ μένα τό δυστυχῆ.

β') Μέ ρήματα.

134. Ἀντικείμενο σέ **δοτική** δέχονται γενικά τά ρήματα ἐκεῖνα πού καί τά ἀντίστοιχά τους στήν ἀρχαία Ἑλληνική συντάσσονται μέ δοτική:

1) ρήματα πού σημαίνουν φιλική ἢ ἐχθρική ἐνέργεια ἢ διάθεση γιά κάποιον ἢ ἔχουν τήν ἔννοια τοῦ πρέπει, ἀρμόζει, κ.τ.τ. ὅπως **obtemperare**, **ignoscere**, **placere**, **fidere**, **invidere**, **favere**, **irasci** **alicui** - **convenire** **alicui**, κ.ἄ.τ. **oboediamus legibus** νά ὑπακούομε στοὺς νόμους: **vir probus invidet nemini** ὁ χρηστός ἄνθρωπος δέ φθονεῖ κανένα: **haec ornamenta tibi** conveniunt αὐτά τά κοσμήματα σοῦ ταιριάζουν.

2) ρήματα πού γενικά ἔχουν τή σημασία τοῦ λέγω, δείχνω, δίδω, στέλνω κ.τ.τ., ὅπως **dicere**, **narrare**, **indicare**, **dare**, **mittere** κτλ. Κατά τή σύνταξη αὐτῶν τῶν ρημάτων ἐκτός ἀπό **τή δοτική**, πού ἐπέχει θέση ἐμμεσου ἀντικειμένου, συνάπτεται συγχρόνως καί **αἰτιατική** τοῦ ἄμεσου ἀντικειμένου: **timor addit alas pedibus** ὁ φόβος προσθέτει φτερά στά πόδια. **suum cuique** tribuere νά δίνει κανεῖς σέ καθέναν τό δικό του.

3) ρήματα σύνθετα μέ τίς προθέσεις **ad**, **ante**, **cum**, **in**, **inter**, **ob**, **post**, **prae**, **sub** ἢ μέ τό ἀχώριστο μόριο **re** (§ 114, 2, ε'), πού συγγενεῖν κατά τή σημασία μέ τά ἀνωτέρω ρήματα: **adsum alicui** (παρίσταμαι = βοηθῶ τινι) **βοηθῶ κάποιον**: **committo alicui pecuniam** ἐμπιστεύομαι σέ κάποιον τά χρήματα: **succedo alicui** διαδέχομαι κάποιον.

resisto **alicui** ἀντιστέκομαι σέ κάποιον· terror incidit **exercitui** φόβος ἐνέπεσε στό στράτευμα.

Σ η μ ε ί σ η α : Μέ δοτική συντάσσονται στή Λατινική πολλά ρήματα πού είναι ἀμετάβατα, (τά ἀντίστοιχά τους στήν ἀρχαία Ἑλληνική συντάσσονται μέ αιτιατική ἢ γενική), ὅπως *prodesse, nocere alicui* ὀφελῶ, βλάπτω **κάποιον** (ἀλλά πβ. *lustrare* τινι), *suadere, persuadere alicui* πείθω, καταπειθῶ κάποιον, *blandiri alicui* κολακεύω κάποιον κ.ἄ. *parcere alicui* φείδομαι κάποιον: Themistocles persuasit *Atheniensibus*, ut... ὁ Θεμιστοκλῆς ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νά... *philosophia modetur animis* ἢ φιλοσοφία θεραπεύει τίς ψυχές.

Ποθητικό τῶν ἀνωτέρω ρημάτων σχηματίζεται μόνο ἀπροσώπως, ὅπως π.χ. *mihi* (*tibi*, κτλ.), *invidetur* φθονοῦμαι (φθονεῖσαι κτλ.): *paretur victis* θά τύχουν χάρη οἱ νικημένοι.

Σ η μ ε ί σ η β : Πολλά ρήματα συντάσσονται ἄλλοτε μέ δοτική καί ἄλλοτε μέ αιτιατική, ἐπειδὴ λαμβάνονται μέ διάφορη σημασία. (Πβ. ἀρχ. ἑλλην. ἀγαπᾶν τινα καί ἀγαπᾶν τινι). Ἔτσι π.χ. *consulo aliquem* (π.χ. *medicum*) συμβουλευομαι κάποιον - *consulo alicui* (π.χ. *fratri*) φροντίζω γιά κάποιον· *caveo, timeo aliquem* ἢ *aliquid* φοβοῦμαι κάποιον ἢ κάτι - *caveo, timeo alicui* (*rei*) φοβοῦμαι γιά κάποιον, *tempero aliquid* ἀναμιγνύω κάτι *tempero alicui* (= *parco alicui*) φείδομαι κάποιον.

Σ η μ ε ί σ η γ : Μέ δοτική τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου καί αιτιατική τοῦ ἄμμεσου, συντάσσονται ρήματα πού τά ἀντίστοιχά τους στήν ἀρχαία Ἑλληνική συντάσσονται μέ δύο αιτιατικές ἢ ἔχουν ἄλλη σύνταξη, ὅπως π.χ. *induere, exuere alicui* *aliquid* (ἐνδύειν, ἐκδύειν τινά τι) ντύνω ἢ γδύνω κάποιον ἀπό κάτι, *adspergere, circumfundere alicui* *aliquid* περιβάλλω κάποιον μέ κάτι· *adspergere, inspergere alicui* *aliquid* ραίνω κάποιον μέ κάτι· *Herculi tunicam induit* ἔντυσε τόν Ἡρακλῆ μέ τό χιτῶνα. *murum urbi circumdederunt* μέ τεῖχος περιέβαλαν τήν πόλη.

Τά ρήματα *donare, adspergere, circumdare, induere* καί *intercludere* ἐκτός ἀπό τή σύνταξη πού μνημονεύσαμε γιά τά ρήματα τῆς προηγούμενης παραγράφου, συντάσσονται ἀκόμη καί μέ αιτιατική τοῦ προσώπου καί ἀφαιρετική τοῦ πράγματος, ὅπως π.χ. *victori coronam donant* στό νικητή δίνουν γιά δῶρο στεφάνι καί *victorem coronam donant* τό νικητή μέ στεφάνι τιμοῦν. Ἀπό τή διπλή αὐτή σύνταξη προήλθε καί ἡ φράση *interdicere alicui* *aqua et igni* (ἀφαίρ.) νά ἐμποδίζει κανεῖς κάποιον ἀπό τό νερό καί τή φωτιά (κατά συμφωνοῦ ἀπό τίς δύο συντάξεις *interdicere alicui* *aquam et ignem* καί *interdicere aliquem aqua et igni*).

135. Μέ ρήματα συνάπτεται ἡ δοτική ὡς προσωπική πού ἔχει τίς ἴδιες σημασίες πού ἔχει καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική (δοτική προσωπική κτητική, χαριστική ἢ ἀντιχαριστική, ἠθική, τῆς ἀναφορᾶς, τοῦ ἐνεργούντος προσώπου). Ἰδιαίτερα γιά τή δοτική αὐτή διατυπώνονται οἱ ἑξῆς παρατηρήσεις:

1) Στή φράση *est alicui* *nomen* ἢ *cognomen* (ἔστι τινί ὄνομα ἢ

ἐπώνυμον = ἔχει κάποιος ὄνομα ἢ ἐπώνυμο) τό ὄνομα (ἢ τό ἐπώνυμο) ἐκφέρεται εἴτε σέ ὀνομαστική, συμφωνώντας πρός τό ὑποκείμενο τῆς προτάσεως (nomen ἢ cognomen), εἴτε σέ δοτική, δηλαδή σέ ὁποια πτώση ἐκφέρεται ἡ **δοτική κτητική** πού ὑπάρχει στήν πρόταση. Λέγεται π.χ. est meo filio nomen Gaius καί est meo filio nomen Gaius (= ὁ γιός μου ὀνομάζεται Γάιος).

2) Δοτική **χαριστική** συνάπτεται ἀκόμη καί μέ τό ρῆμα vacare (ἀσχολοῦμαι μέ κάτι) καί τό ρῆμα nubere (= παντρεύομαι). Λέγεται π.χ. Cicero vacabat philosophiae (δοτ.) ὁ Κικέρων ἤσχολεῖτο μέ τή φιλοσοφία. Venus nupsit Vulcano (δοτ.) ἡ Ἀφροδίτη παντρεύτηκε τόν Ἥφαιστο.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ἡ ἀρχική σημασία τοῦ nubere ἦταν φορῶ νυφικό κάλυμμα. Ὡστε nubere alicui κυρίως = καλύπτομαι χάριν κάποιου. Γιά τόν ἄνδρα λέγεται aliquam uxorem in ἢ matrimonium ducere (= ἄγομαι γυναῖκα, λαμβάνω γυναῖκα = παίρνω γυναῖκα).

3) Δοτική τοῦ **ἐνεργοῦντος προσώπου** (dativus auctōris) γιά νά δηλωθεῖ τό (προσωπικό) ποιητικό αἴτιο κανονικά συντάσσεται μέ τό γερονδιακό (§ 75, 5), πολλές φορές ὅμως καί μέ τούς σύνθετους χρόνους τοῦ παθητικοῦ ρήματος (σπάνια καί μέ τούς ἄλλους χρόνους του): Sors sua est cuiqua ferenda καθέννας πρέπει νά φέρνει τήν τύχη του· mihi consilium iam diu captum est ἀπόφαση ἀπό ἐμένα ἔχει παρθεῖ πρίν ἀρκετό καιρό (πβ. ὁ ποταμός ἐστιν ἡμῖν διαβατέος· ταῦτα Θεμιστογένει γέγραπται).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Καί μέ τό γερονδιακό, ὅπως κανονικά μέ τά παθητικά ρήματα γενικῶς, τό ποιητικό (προσωπικό) αἴτιο πολλές φορές ἐκφέρεται μέ τήν πρόθεση ab (ἢ a) καί ἀφαρετική, ἀντί δοτική, γιά νά ἀποφεύγεται σύγχυση στό νόημα τῆς φράσεως, κυρίως ὅταν τό γερονδιακό ἀνήκει σέ ρῆμα πού παίρνει τό ἀντικείμενό του σέ δοτική: a patribus consulendum est libēris οἱ πατέρες πρέπει νά φροντίζουν γιά τά παιδιά. (Τό consulo στή σημασία τοῦ φροντίζω συντάσσεται μέ δοτική, § 134, 3. Σημ. β' . Ἄν λοιπόν λεγόταν patribus consulendum est liberis, ἦταν δυνατό νά ἐρμηνευθεῖ καί = γιά τούς πατέρες πρέπει νά φροντίζουν τά παιδιά).

136. Ἰδιόρρυθμα στή Λατινική χρησιμοποιεῖται ἡ δοτική μέ ρήματα καί ὡς **κατηγορηματική**, γιά νά δηλωθεῖ σκοπός (dativus finalis ἢ dativus praedicatorius). Μέ αὐτή τή σημασία χρησιμοποιεῖται ἡ δοτική

ουσιαστικοῦ ὀνόματος (ὄχι συγκεκριμένου, πάντοτε ἐνικοῦ ἀριθμοῦ) πρῶτα μέ τό ρῆμα esse (§ 125), ἔπειτα καί μέ τά ρήματα accipere, accessere, habere, dare, relinquere, mittere, tribuere, dicere, ducere, venire, κ.ἄ.δ., γιά νά δηλωθεῖ ὁ σκοπός (ἢ τό ἀποτέλεσμα) τῆς πράξεως πού φανερώνει τό ρῆμα. Μέ τή δοτική αὐτή τοῦ σκοποῦ ὑπάρχει σχεδόν πάντοτε καί ἄλλη δοτική (χαριστική ἢ ἀντιχαριστική ἢ τοῦ ἔμμεσου ἀντικειμένου). Ἀκόμη, ὅταν τό ρῆμα εἶναι ἐνεργητικό μεταβατικό, συνυπάρχει καί αἰτιατική τοῦ ἄμεσου ἀντικειμένου: hoc **mihī curae** (δοτ.) est (= μέλει μοι τούτου) γι' αὐτό ἐνδιαφέρομαι· Aedui equitatum auxilio (δοτ.) Caesari miserunt οἱ Αἰδουοὶ ἔστειλαν στόν Καίσαρα ἱππικό γιά βοήθεια.

3. Ἡ αἰτιατική .

α') Μέ ὀνόματα καί ἐπιρρήματα ἢ ἀπολύτως.

137. 1) Ἡ σύνταξη οὐσιαστικοῦ μέ αἰτιατική (σπάνια καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική) δέν εἶναι εὐχρηστή στή Λατινική καί ἡ σύνταξη ἐπιθέτου ἢ ἐπιρρήματος εἶναι σπάνια (Βλ. § 133, 3).

2) Συνήθης εἶναι ἡ χρήση αἰτιατικῆς, εἴτε μόνης εἴτε μέ ἐπιφωνήματα (heu! o!) σέ **ἀναφωνήσεις** γιά νά ἐκφρασθεῖ ἔκπληξη ἢ πόνος: me miserum! ο me miserum! ἀλίμονο σέ μένα τό δυστυχῆ.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ἡ αἰτιατική αὐτή ἐξηγεῖται ἐπειδή προήλθε ἀπό ἀρχικές πληρέστερες φράσεις στίς ὁποῖες εἶχε θέση ἀντικειμένου: vidēre me miserum! δές τε μέ τόν ἄθλιο!

β') Μέ ρήματα.

138. Τό ἀντικείμενο τῶν ρημάτων σέ πῶση αἰτιατική καί στή Λατινική εἶναι ἢ **ἐξωτερικό ἀντικείμενο**, π.χ. Romulus Remum interfecit ὁ Ρωμύλος σκότωσε τό Ρῶμο, Deus aedificavit mundum ὁ θεός ἐδημιούργησε τόν κόσμο, ἢ **ἐσωτερικό ἀντικείμενο**, π.χ. sollicitam (ἢ exsulis) vitam vivimus ζοῦμε ζωή γεμάτη φροντίδες (ἢ ἐξορίστου) ἢ longam viam imus βαδίζουμε μακρό δρόμο. (Figura etymologica ἐτυμολογικό σχῆμα).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Καί στή Λατινική πολλές φορές παραλείπεται ἡ αἰτιατική τοῦ σύστοιχου οὐσιαστικοῦ καί τότε ὁ ἐπιθετικός προσδιορισμός του ἐκφέρεται σέ οὐδέτερο γένος ἐνικοῦ ἢ σπάνια πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ: dulce fidet γλυκά γελά (= dulcem risum fidet)· **graviora** patimur βαρύτερα πάσχουμε.

Σε μερικές φράσεις ή σύστοιχη σύνταξη γίνεται μέ βραχυλογία, ὅπως π.χ. **stadium** *currete* (= **cursum stadii** *currete*: πβ. ἀγωνίζεσθαι στάδιον): *piscis sapit mare* τό ψάρι ἔχει χυμό **θάλασσης** (πβ. τό ψάρι μυρίζει θάλασσα) (= *piscis saporem maris sapit*), κ.ά.τ.

139. Μέ αιτιατική ἐξωτερικοῦ ἀντικειμένου συντάσσονται καί στή Λατινική τά κυρίως μεταβατικά ρήματα. Ἄλλά καί πολλά ἄλλα πού τά ἀντίστοιχά τους στήν ἑλληνική συντάσσονται ἤ μέ δοτική ἤ μέ ἐμπρόθετο, συντάσσονται μέ αιτιατική, ἐπειδή λαμβάνονται ὡς μεταβατικά, ὅπως π.χ.

1) τά ρήματα *aequare, adaequare* (**aliquem** ἢ **aliquid** = ἴσουσθαι τινι) *iuvare, adiuvare* (**aliquem** = βοηθεῖν τινι), *sequi, sectari* (§ 80, **aliquem** = ἔπεσθαι, ἀκολουθεῖν τινι· ἄλλά πβ. διώκειν τινά), *decere, dedecere* (**aliquem** = πρέπειν, οὐ πρέπειν τινί· πβ. ὁμως § 134, 1): *virtus maiorum famam adaequat* ἡ ἀρετή τῶν προγόνων εἶναι ἴση μέ τή φήμη· *te toga decet σου* πρέπει ἡ τήβεννος.

2) ρήματα ψυχικοῦ πάθους σημαντικά, *indignari, queri* (§ 80 **aliquid** = ἀγανακτεῖν, μεμψιμοιρεῖν ἐπί τινι), *ridere* (**aliquid** = γελαῖν ἐπί τινι), *iniuriam queror* = μεμψιμοιρῶ γιά τήν ἀδικία.

Σ η μ ε ἰ ὀ σ η. Βλ. καί § 134, 3, Σημ. β'.

140. Μέ διπλή αιτιατική συντάσσονται στή Λατινική:

1) ρήματα πού καί τά ἀντίστοιχά τους στήν ἀρχαία Ἑλληνική συντάσσονται μέ δύο αιτιατικές:

α) τά παιδευτικά (*docere, edocere*) καί τό ρήμα *celare* (**aliquem, aliquid**, τινά τι): *Cato filium litteras, docuit* ὁ Κάτων δίδαξε τό γιό (του) γράμματα· *nemo potest deum celare consilia sua* κανένας δέν μπορεῖ νά ἀποκρύπτει ἀπό τό θεό τίς ἐπιθυμίες του.

β) τά αιτητικά (ὄσα δηλ. ἔχουν τήν ἔννοια τοῦ ζητῶ, ἐρωτῶ κτλ.) ὅπως *poscere, flagitare* (**aliquem, aliquid**, τινά τι): *pacem te poscimus* εἰρήνην ζητοῦμε ἀπό σέ· ἐδῶ ἀνήκει καί ἡ σύνταξη τοῦ ρήματος *rogare* (ἐρωτᾶν) στή φράση τοῦ ἐπίσημου λόγου *rogare aliquem sententiam* (ἐρωτᾶν τινά τήν (ἑαυτοῦ) γνώμην (ἐν τῇ συγκλήτῳ)).

γ) ρήματα κλητικά (ὅπως *appellare*, κτλ.), **δοξαστικά** (ὅπως *putare, existimare*, κτλ.), **προχειριστικά** (ὅπως *creare, eligere*, κτλ.), **μεταποιητικά** (ὅπως *facere, reddere*, κτλ.), κ.ά.τ.: **solitudinem pacem**

appellant τήν ἐρημία (ἐρήμωση) ὀνομάζουσι εἰρήνη· cupiditas **homines caecos reddit** τό πάθος κάνει τούς ἀνθρώπους τυφλούς· ἐδῶ ἀνήκει καί ἡ φράση **aliquem certiozem** facere (*aliucius rei ἢ de aliqua re*. Βλ. § 129, 3, α').

Σ η μ ε ί ω σ η . Βλ. καί § 184, Σημ. γ' (*induere*, κτλ.).

2) ῥήματα μεταβατικά σύνθετα μέ τήν πρόθεση *trans*, ὅπως *transducere* ἢ *traducere*, *transportare*, κ.τ.τ. (= διαβιβάζειν, διακομίζειν, κτλ.)· σ' αὐτά ἡ δευτέρα αἰτιατική πού φανερώσει κάποιον τόπο (ποτάμι κ.τ.τ.) ἀνήκει κυρίως στήν πρόθεση *trans*: *dux exercitum flumen transportavit* ὁ στρατηγός πέρασε τό στρατό πέρα ἀπό τό ποτάμι (πβ. καί *dux exercitum trans flumen traduxit*).

Σ η μ ε ί ω σ η . Στίς §§ 130, 131 γίνεται λόγος γιά δίπτυχα ῥήματα μέ αἰτιατική καί γενική, στήν § 134, 2 3 καί Σημ. γ' μέ αἰτιατική καί δοτική. Κατωτέρω μέ αἰτιατική καί ἀφαιρετική.

4. Ἐ φ α ι ρ ε τ ι κ ῆ .

α') Μέ ὀνόματα καί ἐπιρρήματα.

141. Ἐφαιρετική οὐσιαστικοῦ (πού συνοδεύεται πάντοτε ἀπό ἐπιθετικό προσδιορισμό) χρησιμοποιεῖται ὡς **προσδιορισμός ἄλλου οὐσιαστικοῦ**, γιά νά δηλωθεῖ κάποια χαρακτηριστική ιδιότητά του: *vir summo ingenio* ἄνδρας μέ μεγάλη εὐφυΐα (εὐφύεστατος) (*ablativus qualitātis*, **ἀφαιρετική τῆς ιδιότητος**, πού ὑπάγεται στήν *ablativus sociativus*, § 128, 2. Πρβ. νεοελλ. π.χ. ἄνθρωπος μέ πολύ μῦαλό).

Γιά νά δηλωθεῖ ὁμοίως ιδιότητα, χρησιμοποιεῖται κατὰ τόν ἴδιο τρόπο καί ἡ γενική (*genetivus qualitātis*), ὅπως καί στήν Ἑλληνική, ὅταν αὐτή ἡ ιδιότητα εἶναι διαρκῆς, κυρίως ὕστερα ἀπό ἀριθμητικό γιά νά καθοριστεῖ **μέτρο, βάρος, ἡλικία** κ.τ.τ.: *vir magnae prudentiae* ἄντρας μεγάλης συνέσεως (συνετότητας)· *fossa pedum quindecim* τάφρος δεκαπέντε ποδῶν· *puer decem annorum* παιδί δέκα χρόνων.

142. Ὡς **προσδιορισμός ἐπιθέτου** (ἢ ἐπιρρήματος) συνάπτεται ἀφαιρετική οὐσιαστικοῦ (καί σπανιότερα ἐπιθέτου), καί 1) **καθαρά ἀφαιρετική** (§ 128, 1) παίρνουν:

α') επίθετα πού σημαίνουν ἀπαλλαγή, στέρηση, κ.τ.τ. ὅπως liber, nudus, orbis, vacuus, (alienus) κ.ἄ.τ.: liber metu ἀπὴλλογαγμένος φόβου = ἀπαλλαγμένος ἀπὸ φόβο (ἄφοβος)· (πβ. νεοελλ.: ἐλεύθερος ἀπὸ φροντίδες)·

β') συγκριτικά ἐπίθετα: nemo fuit divitior Croeso κανέννας δέν ἦταν πλουσιότερος ἀπὸ τὸν Κροῖσο· (ablativus comparativus, **ἀφαιρετική συγκριτική**, ἀντίστοιχη πρὸς τὴ **συγκριτική γενική** τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς. Πβ. νεοελλ.: ὁ Πέτρος εἶναι πλουσιότερος ἀπὸ τὸν Παῦλο)·

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ὁ β' ὄρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται μὲ ἀφαιρετικὴ πάντοτε, ὅταν εἶναι ἀναφορικὴ ἀντωνυμία: Cato, **quo** tum nemo fuit **doctior** ὁ Κάτων ἀπὸ τὸν ὁποῖο κανέννας τότε δέν ὑπῆρξε πῶς μεγάλος ἐπιστήμονας. Στὶς ἄλλες περιπτώσεις ὁ β' ὄρος τῆς συγκρίσεως ἐκφέρεται καὶ μὲ τὸ συγκριτικὸ quam (= ἢ ἀπὸ, παρά) καὶ στὴν ἴδια πτώση μὲ τὸν α' ὄρο συγκρίσεως: patria mihi **carior** est **quam** vita (= carior vitā) ἡ πατρίς ἐμοὶ προσφιλεστέρα ἐστὶ τῆς ζωῆς (ἢ ἡ ζωῆ) = ἡ πατρίδα μου εἶναι πῶς ἀγαπημένη ἀπὸ τὴ ζωῆ.

Κανονικὰ μὲ τὸ quam ὁ β' ὄρος τῆς συγκρίσεως, ὅταν ὁ α' ὄρος εἶναι σέ πτώση γενική ἢ δοτική ἢ ὅταν μπορεῖ νά ἐπέλθει σύγχυση τοῦ νοήματος τῆς προτάσεως λόγῳ τῆς ἐκφορᾶς τοῦ β' ὄρου τῆς συγκρίσεως μὲ ἀφαιρετικὴ: reius victoribus (α' ὄρος, δοτικὴ) quam victis (β' ὄρος, πάλι δοτικὴ) accidit χειρὸν συνέβη τοῖς νικηταῖς ἢ τοῖς ἠττημένοις = μεγαλύτερο κακὸ ἔπαθαν οἱ νικητὲς ἀπὸ τοῦς νικημένους. Brutum non minus amo quam tu τὸν Βροῦτον ὄχι ὀλιγώτερον ἀγαπῶ ἢ σὺ (= τὸ Βροῦτο ἀγαπῶ ὄχι λιγότερο ἀπὸ σένα)· (ἂν στὸ β' ὄρο ἀντὶ τι εἶχαμε ἀφαιρετικὴ τε ἦταν δυνατό νά ἐρμηνευθεῖ ὡς = ἢ σέ)·

Μετά τὰ συγκριτικά plus, amplius, longius ἀκολουθεῖ κάποτε ὁ β' ὄρος τῆς συγκρίσεως χωρὶς τὸ quam στὴν ἴδια πτώση μὲ τὸν α' ὄρο: plus (ἢ amplius) mille homines convenerunt συγκεντρώθηκαν περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι ἄνθρωποι.

2) **ἀφαιρετικὴ τῆς κοινωνίας ἢ τῆς συνοδείας** (§ 128, 2) παίρνοντας,

α') τὰ ἐπίθετα onustus, praeditus, reffectus, καθὼς καὶ τὰ ἐπίθετα πού φανερόνουν ψυχικὸ πάθος contentus, fretus, laetus, superbus, tristis, κ.ἄ. τ. navis **frumento** onusta πλοῖο φορτωμένο σιτάρι· **paucis** contentus εὐχαριστημένος μὲ τὰ λίγα (ὀλιγαρκῆς)· (πβ. νεοελλ.: γεμάτος μὲ χόρτο κ.τ.τ.)·

β') τὰ ἐπίθετα dignus, indignus καὶ διάφορα ἄλλα, μὲ τὰ ὅποια ἢ ἀφαιρετικὴ φανερόνουν τὸ **κατὰ τι ἢ ἀναφορά** (ablativus limitationis)· dignus **laude** ἄξιος γιὰ ἔπαινο (ἄξιος ἐπαίνου)· claudus **altero pede** (= χωλός (κατὰ) τὸν ἕτερο πόδα) χωλός ἀπὸ τὸ ἓνα πόδι. par **ingenio** Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἴσος κατά τήν εὐφυΐα· ἔδω ἀνήκουν καί τὰ maior ἢ minor **natu** (πρεσβύτερος ἢ νεώτερος)· maximus ἢ minimus natu (πρεσβυτάτος ἢ νεωτάτος)·

γ) τὰ συγκριτικά ἐπίθετα (ἢ ἐπιρρήματα) καί γενικά ἐπίθετα (ἢ ἐπιρρήματα) πού ἔχουν παραθετική ἔννοια, ὅταν πρόκειται νά δηλωθεῖ **μέτρο** ἢ **διαφορά** (ablativus mensūrae ἢ discriminis)· **dimidio** minor μικρότερος κατά τό μισό· **multis annis** ante πρὶν ἀπό πολλά χρόνια· **paulo** post ὕστερα ἀπό λίγο.

β) Μέ ρήματα.

143. α') Μέ **καθαρά ἀφαιρετική** (§ 128, 1) συντάσσονται τὰ ρήματα πού σημαίνουν γενικῶς **ἀπομάκρυνση** ἢ **χωρισμό**, **προέλευση**, **ἀπαλλαγῆ**, **στέρηση**, κ.τ.τ., ὅπως π.χ. expellere, prohibere, abesse, liberare, privare, spoliare, κτλ. (ablativus separativus), carere, egere, vacare (ablativus inopiae). Ἀπό αὐτά, τὰ ἐνεργητικά μεταβατικά παίρνουν ἐκτός ἀπό τήν ἀφαιρετική καί **αἰτιατική τοῦ ἄμεσου ἀντικειμένου**: Tarquinius **regno** expulsus est Ὁ Ταρκύνιος διώχτηκε ἀπό τή βασιλεία. Consules **cives metu** liberaverunt οἱ ὕπατοι ἀπάλλαξαν τοὺς πολίτες ἀπό τό φόβο· alter alterius **auxilio** eget ὁ ἕνας ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή βοήθεια τοῦ ἄλλου (πβ. καί § 142, 1, α').

Πρὶν ἀπό τήν ἀφαιρετική αὐτή πολλές φορές μπαίνει καί ἡ πρόθεση ab (ἢ ex ἢ de). Κανονικά μπαίνει ἢ ab πρὶν ἀπό τήν ἀφαιρετική αὐτή, ὅταν δηλώνει πρόσωπο: patriam **a tyrannīs** liberavit τήν πατρίδα ἐλευθέρωσε ἀπό τοὺς τυράννους.

Σ η μ ε ἰ ὄ σ η . Ἀντί ἀπλῆς ἀφαιρετικῆς χρησιμοποιεῖται καί ἡ ex μέ ἀφαιρετική (ὅταν πρόκειται νά δηλωθεῖ ἡ ἄμεση καταγωγή μέ τό ρῆμα nasci) ἢ ἡ ab μέ ἀφαιρετική (στήν ἔμμεση καταγωγή μέ τό ρῆμα oriri)· Achilles ex Thetide natus est Ὁ Ἀχιλλεὺς γεννήθηκε ἀπό τή Θέτιδα· plerique Belgae a Germanis orti sunt οἱ πλείστοι Βέλγοι κατάγονται ἀπό τοὺς Γερμανούς. (Πβ. οἱ ἐκ Διός - οἱ ἀφ' Ἑρακλέους).

144. β') Μέ **ἀφαιρετική τῆς κοινωνίας** ἢ **τῆς συνοδείας** (§ 128, 2) συντάσσονται διάφορα ρήματα:

1) ὅσα φανερόνουν **πλησμονή** ἢ **πλήρωση**, ὅπως π.χ. abundare, (com-, ex-) im-plere, cumulare κτλ., καθώς καί τὰ ρήματα afficere, ornare, imbuere, instruere, κ.ἄ.δ. (ablativus copiae). Ἀπό αὐτά τὰ

ἐνεργητικά δέχονται μαζί με τὴν ἀφαιρετική καὶ αἰτιατική τοῦ ἄμεσου ἀντικειμένου: *otio abundat* ἔχει μεγάλη ἄνεση· *aras donis cumulant* τοὺς βωμούς γεμίζουν (ἀπό) δῶρα· *cives victores laudibus ornant* οἱ πολῖτες στολίζουν τοὺς νικητές με ἐπαίνους (πβ. §. 142, 2, α').

2) ὅσα σημαίνουν **πωλῶ, ἀγοράζω, μισθώνω, ἐκτιμῶ, ἐκτιμῶμαι**, κ.τ.τ. ὅπως *vendere, venire*, (τοῦ *veneo*), *emere, conducere, locare, stare, constare, esse* (με τὴ σημασία τοῦ τιμῶμαι, ἀξίζω), *docere, κ.ἄ.τ.*, ὅταν πρόκειται νά δηλωθεῖ ἡ τιμὴ ἢ ἀμοιβὴ ὀρισμένη (*ablativus pretii*). "Ὅσα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι ἐνεργητικά μεταβατικά δέχονται, μαζί με τὴν ἀφαιρετική, καὶ αἰτιατική τοῦ ἄμεσου ἀντικειμένου: *hortum viginti minis emit* ἀγόρασε τὸν κήπο με εἴκοσι μνᾶς· *decem talentis constat* κοστίζει δέκα τάλαντα· *Socrates non docebat mercēde* ὁ Σωκράτης δὲν ἐδίδασκεν με ἀμοιβὴ (ἀντὶ μισθοῦ).

"Ὅταν ὁμως ἡ τιμὴ ἢ ἀξία δὲν εἶναι ὀρισμένη, ἀλλ' ἐκφράζεται ἀόριστα με ἐπίθετο ἢ ἐπιθετική ἀντωνυμία (πού φανερώνει ποσό), τότε ἀντὶ ἀφαιρετικῆς χρησιμοποιεῖται γενική (*genetivus pretii*). "Ἔτσι με τὰ ρήματα *vendere, emere, locare* συντάσσονται οἱ γενικές *quanti, tanti, tantidem, pluris, minoris*, με τὰ ρήματα *aestimare, ducere, facere, habere, pendere putare* καὶ τὸ *esse* (= *aestimari*) οἱ γενικές *magni, permagni* (ὄχι τὸ *multi*), *parvi, pluris* (ὄχι τὸ *maioris*), *minoris, maximi, plurimi, minimi, quanti, tanti, tantidem, nihil*, π.χ. *vendit agrum tanti, quanti eum emit* πωλεῖ τὸ χωράφι τόσο, ὅσο τὸ ἀγόρασε· *pluris decet facere virtutem, quam pecuniam* ἀρμόζει νά προτιμᾷ κανεὶς τὴν ἀρετὴ ἢ τὰ χρήματα.

3) τὰ ἀποθετικά ρήματα *utor, fungor, fruor, pascor, vescor* καὶ *potior* (πού δέχονται σὲ ἀφαιρετικὴ τὸ ἀντικείμενό τους): *quosque tantem, Catilina, abutere patientia nostra?* ὡς πότε, Κατιλίνα, θά κάνεις κατάχρηση τῆς ὑπομονῆς μας; *fungitur officiis* ἐπιτελεῖ τὰ καθήκοντα· *lacte et carne vescuntur* τρέφονται με γάλα καὶ κρέας· *urbe potitus est* ἐκυρίευσε τὴν πόλη. (Ἄλλὰ πάντοτε *rerum potiri* καὶ ὄχι *rebus potiri* = παίρνω τὴν ἐξουσία).

4) ἡ φράση *opus est*, συνώνυμη τῆς *usus est* (= χρεία ἐστὶ, ὑπάρχει ἀνάγκη): *libris nobis opus est* ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ βιβλία. "Ὁμοια καὶ *consulto* (= *consulere*) *opus est* δεῖ βουλευέσθαι: εἶναι ἀνάγκη νά σκεφθοῦμε (με ἀφαιρετικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ οὐδετέρου τῆς μετοχῆς τοῦ παθητικοῦ *ψηφισαμένου*), πού ἰσοδυναμεῖ με ἀπαρέμφατο ἐνεστώτα).

Σ η μ ε ί ω σ η . Μέ τή λέξη *opus* καί τό ρήμα *esse* σχηματίζεται καί χρησιμοποι-
ποιείται προσωπική σύνταξη, ὅπως *libri nobis opus sunt* ἔχουμε ἀνάγκη ἀπό βιβλία. Αὐτή
ἡ σύνταξη εἶναι κανονική ὅταν ἐκεῖνο γιά τό ὁποῖο ὑπάρχει χρεία ἐκφράζεται μέ οὐδέ-
τερο ἐπιθέτου ἢ ἀντωνυμίας: *Themistocles celeriter, quae opus erant, reperiebat* ὁ Θεμι-
στοκλῆς ἐπινοοῦσε γρήγορα τά δέοντα.

5) **τά παθητικά ρήματα.** Μέ τά ρήματα αὐτά ἐκφέρεται μέ ἀφαιρε-
τική τό ποιητικό αἴτιο, ὅταν εἶναι ὄνομα πού φανερώνει πράγμα
(*ablativus rei efficiētis*): *discordia maximae res dicantur* μέ τή διχό-
νοια μέγιστα πράγματα διαλύονται. "Ὅταν ὁμως τό ποιητικό αἴτιο εἶ-
ναι ὄνομα προσώπου (ἢ καί πράγματος ἢ ζώου πού εἶναι προσωπο-
ποιημένο), τότε κανονικά ἐκφέρεται μέ ἐμπρόθετο ἀπό τήν *ab* +
ἀφαιρετική (*καθαρά*, § 128, 1, *ablativus auctoris*): *Roma a Romulo con-*
ditā est ἡ Ρώμη χτίστηκε ἀπό τό Ρωμόλο· *eo a natura ipsa deducimur* σ'
αὐτό ἀπό τήν ἴδια τή φύση ὀδηγοῦμαστε (βλ. καί § 135, 3).

6) ρήματα πού σημαίνουν ψυχικό πάθος, ὅπως *gaudere, laetari,*
dolere, maerere, κ.τ.τ. (*ablativus causae*, ἀφαιρετική τῆς αἰτίας· πβ. §
131): *delicto dolere, correctione gaudere oportet* γιά τό ἀμάρτημα
(σφάλμα) πρέπει νά λυπᾶται κανεῖς καί γιά τήν ἐπανόρθωση νά χαί-
ρει.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἀφαιρετική τῆς αἰτίας μπορεῖ νά συνάπτεται καί μέ κάθε
ἄλλο ρήμα. Συνήθισμένες ἀφαιρετικές πού φανερώνουν τό αἴτιο πού προκαλεῖ μιᾶ
πράξη εἶναι *amore, odio, metu, misericordia, spe*, κτλ.: *hostes metu abscesserunt* οἱ ἐχθροί
ἀπό φόβο ἀναχώρησαν. Οἱ ἀφαιρετικές ὁμως αὐτές εἶναι δυνατό νά συνεκφέρονται καί
μέ μιᾶ κατάλληλη μετοχή τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ὡς ἀφαιρετικές τοῦ ποιητικοῦ
αἰτίου (ὅπως *coactus, ductus, compulsus, incitatus*, κτλ., *odio, amore*, κτλ.). Μέ τόν τρόπο
αὐτό ἐκφέρεται κανονικά σέ ἀρνητικές προτάσεις τό **κωλῶν αἴτιον**, τό ὁποῖον ἐκφέρε-
ται καί μέ ἐμπρόθετο ἀπό τήν πρόθεση *prae* καί αἰτιατική· *morbo impeditus non adfuit*
ad iudicium δέν παρευρέθηκα στό δικαστήριο γιατί ἐμποδίσθηκα ἀπό ἀρρώστια· *prae*
lacrimis loqui non potest ἀπό τά δάκρυα δέν μπορεῖ νά ὁμιλεῖ.

7) ρήματα πού ἔχουν παραθετική ἔννοια, ὅπως *antecellere, an-*
tevenire, praestare, superare, malle, κ.ἄ.τ. ἡ ἀφαιρετική κοντά στά ρή-
ματα αὐτά φανερώνει τό κατά τι ἢ μέτρο ἢ διαφορά· (πβ. § 142, 2, β'
καί γ'): *hostes numero militum superant* οἱ ἐχθροί ὑπερέχουν κατά τόν
ἀριθμό τῶν στρατιωτῶν· *multo malo hoc κατά πολύ προτιμῶ αὐτό.*

145. Μέ ὁποιοδήποτε ρήμα μπορεῖ νά συνάπτεται ἀφαιρετική
(τῆς κοινωνίας), γιά νά δηλωθεῖ ὁ τρόπος κάποιας ἐνέργειας (*abla-*

tivus modi, αφαιρετική τροπική): summa aequitate res constituit ταχτοποίησε τά πράγματα μέ πολύ μεγάλη δικαιοσύνη.

Συνηθισμένες αφαιρετικές του τρόπου είναι silentio, (hoc, eo) modo, (ea, simili) ratione, (hac, ea, illa) conditione, lege, (nostro, maiorum) more, (aequo, forti) animo, κ.ά.τ. Ἐπίσης αφαιρετικές πού φανερώνουν τρόπο σωματικής ἐμφάνισης, ὅπως capite nudo ἢ orperto, capillo promisso, barba promissa, pedibus nudis, κ.ά.τ.: multi pecudum ritu vivunt πολλοί ζοῦν ὅπως τά ζῶα.

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἡ τροπική αφαιρετική προήλθε ἀπό τήν ὀργανική αφαιρετική, γιά τήν ὁποία βλ. § 128, 2

5. Οἱ πλάγιες πτώσεις ὡς ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ (προσδιορισμός τοῦ τόπου καί τοῦ χρόνου).

146. Ὁ προσδιορισμός τοῦ τόπου καί τοῦ χρόνου γίνεται καί στή Λατινική ὄχι μόνο μέ ἐπιρρήματα (§ 101, 1-2) ἢ ἐμπρόθετα (§ 102), ἀλλά καί μέ ἀπλή πλάγια πτώση, (ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική· πρββ.: ἐνίκησαν Ἰσθοῖ καί Νεμέα· οἱ λαγῶ τῆς νυκτός νέμονται).

147. α') Προσδιορισμός τοῦ τόπου· 1) ἡ στάση (« ἡ ἐν τόπῳ στάσις ») (ubi? ποῦ;) ἐκφέρεται μέ τήν in καί αφαιρετική 2) ἡ κίνηση σέ τόπο (« ἡ εἰς τόπον κίνησης ») (quo? ποῖ;) μέ τήν in καί αφαιρετική καί 3) ἡ κίνηση ἀπό τόπο (« ἡ ἀπό τόπου κίνησης ») (unde? πόθεν;) μέ τήν ex ἢ ab μέ αφαιρετική: in horto sum-eo in hortum-venio ex horto-venio ex Italia - ab urbe ἔρχομαι ἀπό τήν Ἰταλία, ἀπό τήν πόλη (πβ. ὁμοία διαφορά τῆς ἐκ καί τῆς ἀπό στήν ἀρχαία Ἑλληνική). Στήν περίπτωση ὁμοῦ πού ὁ προσδιορισμός τοῦ τόπου ἀναφέρεται σέ ὀνόματα πόλεων ἢ μικρῶν νησιῶν (ἢ χερσονήσων), τότε, 1) γιά τή δήλωση τῆς στάσεως χρησιμοποιεῖται ἀπλή γενική, ἂν τό ὄνομα τῆς πόλεως ἢ τοῦ μικροῦ νησιοῦ εἶναι τῆς α' ἢ τῆς β' κλίσεως καί ἐνικοῦ ἀριθμοῦ, καί ἀπλή αφαιρετική (τοπική, § 128, 3), ἂν τό ὄνομα αὐτό εἶναι τῆς γ' κλίσεως ἢ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ὁποιασδήποτε κλίσεως: **Romae**, (Corinthi, Deli) habitat - ἀλλά **Babylone** (Athenis, Delphis, Sardibus) habitat κατοικεῖ στή Ρώμη (Κόρινθο, Δῆλο) - Βαβυλώνα (Ἀθήνα, Δελφοῦς, Σάρδεις) κτλ.

2) γιά νά δηλωθεῖ ἡ κίνηση σέ τόπο χρησιμοποιεῖται ἀπλή αἰτιατική: eo Romam (Athenas, Sardes, κτλ.) πηγαίνω στή Ρώμη, (στήν Ἀθήνα, στίς Σάρδεις κτλ.)

3) γιά νά δηλωθεῖ ἡ κίνηση ἀπό τόπο χρησιμοποιεῖται ἀπλή ἀφαιρετική (§ 128, 1): *venio Romā* (*Athenis, Corintho*, κτλ.) ἔρχομαι ἀπό τή Ρώμη (ἀπό τήν Ἀθήνα, Κόρινθο κτλ.).

Σ η μ ε ί ω σ η 1. Καί μέ τά ὀνόματα τῶν πόλεων χρησιμοποιεῖται τό κατάλληλο ἐμπρόθετο, ἄν αὐτά (τά ὀνόματα) ἀκολουθοῦν ἔπειτα ἀπό τίς λέξεις *urbs, oppidum*, (*municipium*) ὡς ἐπεξήγηση: *in oppido Citiō* στήν πόλη Κίτιο (ἐνῶ ἀπλῶς *Citiū* = ἐν Κιτίῳ)· *in oppidum Cirtam* στήν πόλη Κίρτα (ἐνῶ ἀπλῶς *Cirtam* = στήν Κίρτα)· *ex urbe Corintho* ἀπό τήν πόλη Κόρινθο (ἐνῶ ἀπλῶς *Corintho* = ἀπό τήν Κόρινθο). Ἀλλά *Corinthi* (*in*) *pulcherrima Craccae urbe* - *Tarquinios se contulit, in urbem Etruriae florentissimam* - *Athenis, ex urbe doctissima ortus est.*

Σ η μ ε ί ω σ η 2. Γιά νά δηλωθεῖ ἡ στάση χρησιμοποιεῖται ἐν γένει ἀπλή ἀφαιρετική, ὅταν τό ὄνομα τοῦ τόπου ἔχει ἐπιθετικό προσδιορισμό, κυρίως τό ἐπίθετο *totus* ἢ τήν ἀντωνυμία *ipse* π.χ. *totā urbe, totā Italiā, totis castris* (σέ ὀλόκληρη τήν πόλη, σέ ὀλόκληρη τήν Ἰταλία, σέ ὄλο τό στρατόπεδο) - *ipsā Romā* σ' αὐτή τή Ρώμη. Ὁμοίαι καί *hoc loco* (σ' αὐτόν τόν τόπο), *multis locis*, κτλ.

Σ η μ ε ί ω σ η 3. Κατά τόν ἴδιο τρόπο μέ τά ὀνόματα τῶν πόλεων καί τῶν μικρῶν νησιῶν χρησιμοποιοῦνται καί τά ὀνόματα *domus*, (§ 30, 3), *rus* καί *humus* (§ 17): π.χ. *domi est* (οἶκο ἐστί =) εἶναι στό σπίτι - *humī sedet* (κάθηται χαμαί =) κάθεται χάμω - *domum* (*rus*) *rediit* ἐπέστρεψεν (οἴκαδε =) γύρισε στήν πατρίδα (στήν ἐξοχή) - *domo profugit* (ἔφυγεν ἐκ τοῦ οἴκου) ἐκ τῆς πατρίδος =) ἔφυγε ἀπό τήν πατρίδα - *rure rediit* (ἐπέστρεψεν ἐκ τῆς ἐξοχῆς =) γύρισε ἀπό τήν ἐξοχή.

Σύμφωνα μέ τό *domi* πού σημαίνει ὄχι μόνον οἶκοι (= στό σπίτι) ἀλλά καί ἐν εἰρήνῃ (= σέ καιρό εἰρήνης), λέγεται καί *belli* ἢ *militiae* (στόν πόλεμο, στήν ἐκστρατεία) στίς φράσεις *domi bellique* — *domi militiae* (= ἐν εἰρήνῃ καί ἐν πολέμῳ, στόν πόλεμο καί στήν εἰρήνῃ). Ἡ ἴδια ἔννοια ἀποδίδεται μέ τά *in bello, in militia*.

148. Ἡ «διά τόπου κινήσεις» (*qua?* πῆ; μέσα ἀπό...) ἐκφέρεται μέ ἀπλή ἀφαιρετική (τοπική, § 128, 3) κανονικά ὅταν πρόκειται γιά ὁδó, γέφυρα, πύλη, κ.τ.τ. Στίς ἄλλες περιπτώσεις χρησιμοποιεῖται καί ἐμπρόθετο ἀπό τήν *per* καί αἰτιατική: *via Appia* - *per forum proficiscitur* (διά τῆς Ἀππίας ὁδοῦ) μέσω τῆς Ἀππίας ὁδοῦ (*diu* τῆς ἀγορᾶς πορεύεται =) πορεύεται μέσω τῆς ἀγορᾶς.

Ἐδῶ ἀνήκουν καί οἱ (τοπικές) ἀφαιρετικές *terra, mari* (= *per terram, per mare*) - *terra marique* (*diu* ξηρᾶς καί θαλάσσης) μέσα ἀπό ξηρά καί θάλασσα.

149. β') ὁ προσδιορισμός τοῦ χρόνου ἐκφέρεται:

1) Μέ ἀπλή ἀφαιρετική (τοπική, § 128, 3), ὅταν πρόκειται νά δηλωθεῖ ἀπλῶς τό *πότε* (*quando?*): *quā nocte natus Alexander est, eā*

dem Dianae Ephesiae templum deflagavit τή νύχτα πού γεννήθηκε ό Ἀλέξανδρος, τήν ἴδια (νύχτα) πυρπολήθηκε ό ναός τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδας.

Συνηθισμένες τέτοιες ἀφαιρετικές εἶναι: (eō, quō) tempore, annō, diē - (eā-quā) horā, aestate, - (primā, secundā, tertiā) vigiliā κ.ά.τ.

2) μέ ἀπλή ἀφαιρετική (**ὀργανική**, § 128, 2), όταν πρόκειται νά δηλωθεῖ τό **μέσα σέ πόσο χρόνο** ἢ **ἕστερα ἀπό πόσο χρόνο**: biduo sciemus μέσα σέ δύο ἡμέρες θά ξέρουμε. Agamemnon vix decem annis unam cepit urbem ό Ἀγαμέμνων μόλις ἕστερα ἀπό δέκα ἔτη μιά πόλη κατέλαβε.

3) μέ ἀπλή αἰτιατική, όταν πρόκειται νά δηλωθεῖ πόσο χρόνο διαρκεῖ μιά πράξη: quaedam bestiolae unum diem vivunt μερικά ζώφια ζοῦν μιά ἡμέρα.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Πρβ. καί § 142, 2 γ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΜΕΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

α') Προσωπικές, κτητικές (§ 56 και § 57).

150. 1) Οί πλάγιες πτώσεις τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν τοῦ α καί τοῦ β' προσώπου χρησιμοποιοῦνται καί γιά νά δηλωθεῖ αὐτοπάθεια: *laudo me ἐπαινῶ τόν ἑαυτό μου - laudatis vos ἐπαινεῖτε (ὑμᾶς αὐτούς) τόν ἑαυτό σας.*

2) Ἡ προσωπική ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου (*sui, sibi, se*), καθώς καί ἡ κτητική τοῦ γ' προσώπου (*suus, sua, suum*) χρησιμοποιοῦνται μόνο γιά ἄμεση ἢ ἔμμεση αὐτοπάθεια: *Ajax gladio se interfecit* (ὁ Αἴας ξίφει ἑαυτόν ἀπέκτεινε =) ὁ Αἴας μέ ξίφος σκότωσε τόν ἑαυτό του· *sua pauci vitia cernunt* λίγοι βλέπουν τά δικά τους ἐλαττώματα· *Athenienses Socratem capitis damnaverunt, quod filios suos corumpereet* οἱ ἀθηναῖοι καταδίκασαν τό Σωκράτη σέ θάνατο, ἐπειδή διέφθειρε τά παιδιά τους.

3) Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (*nos, vos, se*) μέ τήν πρόθεση *inter* χρησιμοποιεῖται γιά νά δηλωθεῖ καί ἀλληλοπάθεια: *furtim inter se aspiciebant* κρυφά προσέβλεπαν ὁ ἕνας τόν ἄλλο (ἀλλήλους).

Σ η μ ε ί ω σ η . Ἡ ἀλληλοπάθεια στή Λατινική ἐκφράζεται ἀκόμη ὡς ἐξῆς: χρησιμοποιεῖται δύο φορές τό σχετικό ὄνομα ἢ ἡ ἀντωνυμία *alter* (γιά δύο πρόσωπα) ἢ ἡ *alius* (γιά πολλά), πρῶτα σέ ὀνομαστική (ὡς ὑποκείμενο), ἐπειτά σέ μιά ἀπό τίς πλάγιες πτώσεις, ὅποια δηλ. ἀπαιτεῖ ἡ σύνταξη τῆς προτάσεως: *manus manum lavat* (πρβ. χεῖρ χεῖρα νίπτει)· *alter alterum adiuvat* βοηθοῦσαν ἀλλήλους = ὁ ἕνας βοηθαίει τόν ἄλλο· *alius alium increpabant* ἐπέπλητταν ὁ ἄλλος τόν ἄλλο (ἀλλήλους). (πβ. νεοελλ. κατηγορεῖ ὁ ἕνας τόν ἄλλο).

β') Δεικτικές, ὀριστικές (§ 58 καί § 59).

151. 1) Ἡ δεικτική ἀντωνυμία *iste* ἀναφέρεται κανονικά στό β' πρόσωπο, (γιά τό λόγο αὐτό πολλές φορές συνοδεύεται καί ἀπό τήν κτητική ἀντωνυμία *tuus*): *ista vox αὐτή ἢ φωνή (σου)· iste furor tuus αὐτή ἢ μανία σου.*

2) Ἡ ἀντωνυμία *is* (*ea, id*) χρησιμοποιεῖται κανονικά ὅταν ὁ λέγων μὲ αὐτὴ δείχνει κάτι πού εἰπώθηκε (ἢ πρόκειται νά εἰπωθεῖ ἢ νά διασαφηθεῖ μὲ προσδιοριστικὴ ἀναφορικὴ πρόταση) δηλ. «ἐπὶ νοη-
τῆς δεξιῶς»: *apud Helvetios longe nobilissimus fuit Orgetorix: is coniura-
tionem fecit* στοὺς Ἑλβετοὺς πάρα πολὺ εὐγενικός ἦταν ὁ Ὀργέτοριξ·
αὐτὸς ἔκαμε συνωμοσίαν. *divitissimus est is, qui paucis contentus est*
πλουσιότατος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι εὐχαριστημένος μὲ τὰ λίγα
(βλ. § 124).

Ἡ ἀνωτέρω χρῆσις τῆς *is* ἔκαμε ὥστε στίς πλάγιες πτώσεις νά λαμβάνεται ὡς ἐπαναληπτικὴ: *Deum agnoscis ex operibus eius* τὸ θεὸ ἀναγνωρίζεις ἀπὸ τὰ ἔργα του.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ὑστερα ἀπὸ τὴν *is* μπορεῖ νά ἀκολουθεῖ πρόταση πού ἐκφέ-
ρεται μὲ ὑποτακτικὴ, ἀναφορικὴ ἀποτελεσματικὴ (εἰσάγεται μὲ τὸ *qui*) ἢ καθαρά ἀπο-
τελεσματικὴ (εἰσάγεται μὲ τὸ *ut*), ὁπότε ἢ *is* ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν *talis* (τέτοιος): *non is
sum, qui (= ut) terreat* δὲν εἶμαι τέτοιος, ὥστε νά φοβοῦμαι.

γ') Ἀόριστοι (§ 62).

152. Ἀπὸ τίς διάφορες ἀόριστοι ἀντωνυμίες τῆς Λατινικῆς, πού ἀντίστοιχὴ τους στὴν ἑλληνικὴ εἶναι ἢ τίς (= κάποιος),

1) ἢ **quidam** (§ 62, 5) χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται γιὰ πρόσωπο ἢ πράγμα πού δέ θέλει ἢ δὲν μπορεῖ νά κατονομάσει ὁ λέγων: *quaedam bestiolae unum diem vivunt* μερικά ζώδια ζοῦν μιά ἡμέρα (βλ. § 149, 3). *Perses quidam* Πέρσης τις (= κάποιος Πέρσης).

2) ἢ **aliquis** (ἐπιθετικῶς *aliqui*, § 62, 2) καὶ ἢ *quispiam* (§ 62, 3) χρησιμοποιοῦνται κανονικά σὲ καταφατικὲς προτάσεις, ἐνῶ ἢ *quisquam* καὶ ἢ *ullus* (§ 62, 4) μόνο σὲ ἀρνητικὲς, ἢ καταφατικὲς ἐρωτηματικὲς πού ἰσοδυναμοῦν μὲ ἀρνητικὲς: *dicat quispiam* (εἴποι τις ἄν) μπορεῖ νά εἰπεῖ κάποιος· *sine ulla spe pacis donum redierunt* γύρισαν στὴν πατρίδα χωρὶς καμιά ἐλπίδα εἰρήνης· *an quisquam Croeso divitior fuit?* ἄραγε ὑπῆρξε κανένας πλουσιότερος ἀπὸ τὸν Κροῖσο; (= κανένας δὲν ὑπῆρξε, κτλ.)

3) ἢ ἀόριστὴ ἀντωνυμία **quis** (ἐπιθετικῶς *qui*, § 62, 1) χρησιμο-
ποιεῖται ἀντὶ τῆς *aliquis* ὕστερα ἀπὸ τὰ μόρια *si, nisi, ne, num* καὶ ἀναφορικὲς λέξεις γενικῶς: *ne quid republica detrimenti capiat* μήπως ἢ πολιτεία πάθει καμιά βλάβη (§ 129, 2, α')· *num quod* (= *aliquod*)

vestigium apparet? μήπως φαίνεται κανένα ἴχνος; quo quis sapientior est, eo solet esse modestior ὅσο κάποιος εἶναι σοφότερος τόσο συνήθως εἶναι μετριοφρονέστερος.

4) Ἡ ἀντωνυμία **quisque** (§ 62, 9) χρησιμοποιεῖται,

α') ὕστερα ἀπὸ τίς (αὐτοπαθεῖς) ἀντωνυμίες (sui, sibi, se) καὶ τὴν κτητική τοῦ γ' προσώπου (suus, -a, -um: se quisque diligit καθένας ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του: suum cuique tribuendum est (βλ. § 134, 2).

β') ὕστερα ἀπὸ ὑπερθετικά ἐπίθετα καὶ τακτικά ἀριθμητικά: optimum quidque rarissimum est καθετί τό ἄριστο εἶναι σπανιότατο: vix decimus quisque miles sine vulnere erat μόλις μεταξύ τῶν δέκα ἕνας στρατιώτης ἦταν ἄτρωτος.

γ') ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀναφορικά γενικῶς: **quam quisque** novit (= novit) artem, in hac se exercēat: πβ. ἔρδοι τις, ἦν ἕκαστος εἰδείη τέχνην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

1. Τό ἀπαρέμφατο.

153. α') Ἀπαρέμφατο ὑποκείμενο. Μέ ἀπαρέμφατο (σέ πτώση ὀνομαστική) ὡς ὑποκείμενο συντάσσονται ἀπρόσωπα ρήματα (§ 99, 2 καί 100, 2) καί ἀπρόσωπες φράσεις: *legem brevem esse oportet* ὁ νόμος πρέπει νά εἶναι σύντομος: *patriae irasci nefas est* εἶναι ἀνόητο νά ὀργίζεται κανένας ἐναντίον τῆς πατρίδας.

154. β') Ἀπαρέμφατο ἀντικείμενο. Μέ ἀπαρέμφατο (σέ πτώση αἰτιατική) ὡς ἀντικείμενο συντάσσονται πάρα πολλά ρήματα:

1) Μέ εἰδικό ἀπαρέμφατο συντάσσονται τά λεκτικά καί τά δοξαστικά ρήματα, ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική, (ὅπως *dicere*, *parare*, *-putare*, *indicare*, κτλ.) ἔκτος ὅμως ἀπό αὐτά καί τά αἰσθητικά, τά γνωστικά, ὅσα σημαίνουν μνήμη, δειξίη ἢ δήλωση καί ψυχικό πάθος, ὅπως *sentire*, *videre*, *audire* - *scire*, *ignorare* - *meminisse*, § 98, 1, *oblivisci* - *demonstrare*, *docere*, *certiorem facere* - *gaudere*, *dolere*, *admirari*, κτλ. (τά ρήματα αὐτά κανονικά στήν ἀρχαία Ἑλληνική συντάσσονται μέ (κατηγορηματική) μετοχή): *Democritus dicebat innumerabilis esse mundos* ὁ Δημόκριτος ἔλεγε ὅτι ὑπάρχουν ἀναρίθμητοι κόσμοι: *sentit animus se suā vi, non alienā moveri* ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται ὅτι κινεῖται ἀπό δική της καί ὄχι ἀπό ξένη δύναμη: *memento te hominem esse* νά θυμᾶσαι ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος: *fortuna gaudet illudēre rebus humanis* ἡ τύχη χαίρει νά ἐμπαίζει τά ἀνθρώπινα πράγματα.

Σ η μ ε ἰ ὼ σ η. Τά ρήματα πού σημαίνουν ψυχικό πάθος συντάσσονται καί μέ πρόταση (αἰτιολογική) πού εἰσάγεται μέ τό *quod*: *doleo quod amicis careo* λυποῦμαι γιατί (στεροῦμαι φίλων) δέν ἔχω φίλους.

2) Μέ τελικό ἀπαρέμφατο συντάσσονται τά ἐφετικά καί τά δυνατικά ρήματα, ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική, (ὅπως *velle*, *nolle*, *malle*, *cupere* ψηφιοποιήθηκε ἀπό το Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής) ἔκτος

ἀπό αυτά, καί ὅσα σημαίνουν **ἐναρξη ἢ λήξη**, (ὅπως *incipere, coepisse*, § 98, 1 *desinere*, κτλ.), (τὰ ρήματα αὐτά στήν ἀρχαία Ἑλληνική συντάσσονται κανονικά μέ μετοχή κατηγορηματική): *volunt omnes boni videri* ὅλοι θέλουν νά φαίνονται ὀρθοί· *mons moveri coepit* τό βουνό ἄρχισε νά κινεῖται (βλ. § 98, 1 Σημ.)· *desino loqui* σταματῶ νά ὀμιλῶ.

155. Ἀπαρεμφατική σύνταξη (accusativus cum infinitivo). Τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου στήν **έτεροπροσωπία** εἶναι σέ πτώση **αἰτιατική**: *Platonem Cicero scribit Tarentum ad Archytam venisse* (*Cicero scribit - Plato venit*) ὁ Κικέρων γράφει ὅτι ὁ Πλάτων ἦλθε στόν Τάραντα πρός τόν Ἀρχύτα. Στή Λατινική ὁμως καί στήν **ταυτοπροσωπία** τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου βρίσκεται σέ πτώση **αἰτιατική**,

1) κανονικά μέ τό εἰδικό ἀπαρέμφο (§ 154, 1), ὅταν ἐξαρτᾶται ἀπό ρῆμα ἐνεργητικό ἢ ἀποθετικό: *nego me esse mendacem* (*ego nego-me esse*) ἀρνοῦμαι, ὅτι εἶμαι ψεύτης. *Socrates nihil se scire profitebatur* (*Socrates profitebatur - Socrates scire*) ὁ Σωκράτης ἰσχυριζόταν ὅτι τίποτε δέν ἤξερε.

2) συνήθως καί μέ τό τελικό ἀπαρέμφο (§ 154, 2), ὅταν αὐτό εἶναι παθητικό ἢ τό *esse* (ὡς συνδετικό). *Alexander Jovis filium se appellari voluit* ὁ Ἀλέξανδρος θέλησε νά ὀνομάζεται γιός τοῦ Δία· *cupio me esse clementem* (*ego cupio-me esse*) ἐπιθυμῶ νά εἶμαι ἐπιεικής.

Σ η μ ε ι ὠ σ η . Καί στή Λατινική ἡ σύνταξη τοῦ ἀπαρεμφάτου μέ ὑποκείμενο σέ αἰτιατική διαμορφώθηκε σύν τῷ χρόνῳ καί προῆλθε ἀπό πρότασις στίς ὁποῖες τό ἀντικείμενο τοῦ ρήματος σέ αἰτιατική (π.χ. τό *iubeo, sino-VIDEO, audio* κ.τ.τ.) ἦταν συγχρόνως καί ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου πού τό προσδιόριζε. Π.χ. στήν πρόταση *dominus iussit servos abire* (ὁ κύριος διέταξε τούς δούλους νά φύγουν), ἦταν δυνατό νά νοηθεῖ ἡ αἰτιατική τοῦ (ἀντικειμένου) *servos* ὅτι συνδέεται στενότερα μέ τό ἀπαρέμφο (*abire*) πού ἀκολουθεῖ καί ὅτι μάλλον εἶναι ὑποκείμενό του. (*dominus*) *iussit servos abire* (ὁ κύριος διέταξε νά φύγουν οἱ δούλοι). Σύμφωνα μέ αὐτά εἰπώθηκε π.χ. καί *legem brevem esse oportet*, (μολονότι ἐδῶ τό *oportet* δέν εἶναι ἀπό τά ρήματα πού δέχονται ἀντικείμενο σέ αἰτιατική).

156. γ') Τό ἀπαρέμφο ἀπολύτως. Τό ἀπαρέμφο χρησιμοποιεῖται καί χωρίς ἐξάρτηση ἀπό κάποιο ρῆμα:

1) ἐπιφωνηματικῶς (ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική), σέ ἀναφωνήσεις πού δηλώνουν ἀγανάκτηση, ἐκπληξη, κ.τ.τ.: *o spectaculum miserum!* *In portu Syracusano de classe populi Romani triumphum*
Ψηφιοποιήθηκε ἀπό τό Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

agere piratum! ὦ ἄθλιο θέαμα! Μέσα στὸν κόλπο τῶν Συρακουσῶν ἀπὸ τὸ στόλο τοῦ Ρωμαϊκοῦ λαοῦ νὰ ἄγει θρίαμβο (ἕνας) πειρατῆς! (πβ. ἐμὲ τάδε παθεῖν φεῦ!).

2) ἐντελῶς ἰδιόρρυθμα, **ἀντί ὀριστικῆς παρατατικοῦ** σέ διηγῆσεις καὶ περιγραφές συναισθημάτων πού γίνονται μέ γοργότητα καὶ ζωηρότητα: Hoc ubi Verres audivit... **minitari** absenti Diodoro, **vociferari** palam, lacrimas interdum vix **tenere** μόλις ἄκουσε αὐτό ὁ Οὐέρρης... ἀπειλοῦσε τὸ Διόδωρο ἀπόντα, ἐφώναζε δυνατὰ φανερά, ἐν τῷ μεταξὺ μέ βία συγκρατοῦσε τὰ δάκρυα. Τέτοια χρῆση τοῦ ἀπαρεμφάτου δέν ὑπάρχει στήν ἀρχαία Ἑλληνική.

157. Χρῆση ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος. Τό ἀπαρέμφατο αὐτό χρησιμοποιεῖται, ὅταν πρόκειται νὰ δηλωθεῖ πράξις πού μέλλει νὰ γίνει ὕστερα ἀπὸ τὴν πράξις πού δηλώνει τὸ κύριο ρῆμα: spero (sperabam κτλ.) amicum meum venturum esse ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔλθει ὁ φίλος μου (ἐλπίζα ὅτι θὰ ἔρθει ἢ ὅτι θὰ ἐρχόταν ὁ φίλος μου, κτλ.).

Ἄντι τοῦ ἀπλοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος παράλληλα γίνεται χρῆσις τῆς περιφράσεως fore ut ἢ futurum esse ut μέ ὑποτακτικῆ τοῦ ἐνεστώτα ἢ τοῦ παρατατικοῦ τοῦ ρήματος: spero fore (ἢ futurum esse) ut amicus meus veniat ἐλπίζω ὅτι θὰ ἔλθει ὁ φίλος μου· sperabam fore (ἢ futurum esse) ut amicus meus veniret, κτλ. (77, 4).

Ἡ ἀνωτέρω σύνταξις εἶναι ἡ κανονικὴ καὶ συνηθισμένη ὅταν τὸ ρῆμα εἶναι παθητικόν, ὅμως εἶναι ἀναπόφευκτη ὅταν τὸ ρῆμα δέν ἔχει σουπίνο (καὶ ἐπομένως καὶ μετοχὴ μέλλοντα, § 85, 3 καὶ 89, 2): Romani sperabant fore ut Galli vincerentur οἱ Ρωμαῖοι εἶχαν τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ νικηθοῦν (ἢ ὅτι θὰ νικιόνταν) οἱ Γαλάτες· credo fore ut huius facti te raeniteat πιστεύω ὅτι θὰ μετανιώσεις γ' αὐτὴ τὴν πράξις (§ 131, 2).

2. Ἡ Μετοχή.

158. Προεισαγωγικὴ παρατήρησις. Ἐπειδὴ στή Λατινικῇ δέν ὑπάρχει μετοχὴ ἐνεργητικοῦ παρακειμένου (ἢ ἀορίστου) καὶ μέσου ἐνεστώτα καὶ ἐπειδὴ λείπει καὶ τὸ ἄρθρο, ἡ μετοχικὴ σύνταξις δέν εἶναι τόσο ἀναπτυγμένη ὅσο στή ἀρχαία Ἑλληνική. Γι' αὐτὸ σέ πολλές περιπτώσεις ἐκεῖ ὅπου στήν Ἑλληνικῇ ἔχομε μετοχικὴ σύνταξις, στή Λατινικῇ χρησιμοποιεῖται ὑποτακτικὴ σύνταξις προτάσεων ἢ

άλλη διαφορετική σύνταξη, (όπως στή νέα Έλληνική πβ. § 124).

159. Καί στή Λατινική ή μετοχή συντακτικῶς εἶναι:

1) **Έπιθετική** (ὄχι πολύ συνηθισμένη ἐπειδὴ λείπει τό ἄρθρο): iucundi sunt acti labores (= labores qui acti sunt) εὐχάριστοι εἶναι οἱ κόποι πού στό τέλος ἀνταμείφθηκαν.

Συνηθισμένη εἶναι ἡ χρήση ἐπιθετικῆς μετοχῆς παθητικοῦ παρακειμένου σέ ἐμπρόθετα **ἀντί ἀφηρημένου ρηματικοῦ οὐσιαστικοῦ**, ὅπως ab urbe condita (ἀπό τῆς κτισθείσης πόλεως =) ἀπό τῆς κτίσεως τῆς πόλεως (Ρώμης): post Troiam delētam (μετά τήν καταστραφεῖσαν Τροίαν =) μετά τήν καταστροφή τῆς Τροίας (βλ. καί § 81, 2 Σημ.) .

2) **κατηγορηματική**. Καί αὐτῆς ἡ χρήση εἶναι πολύ περιορισμένη. Μέ κατηγορηματική μετοχή (χρόνου ἐνεστώτα) συντάσσονται μόνο τά αἰσθητικά ρήματα (video, audio, κτλ.) καί τά ρήματα facio, fingo, induco, κ.ἄ.τ. (μέ τή σημασία τοῦ παριστάνω, παρουσιάζω): Catonem vidi in bibliotheca sedentem εἶδα τόν Κάτωνα νά κάθεται στή βιβλιοθήκη. Homerus facit Polyphemum cum ἀϊέτε colloquentem ὁ Ὅμηρος κάνει (= παριστάνει) τόν Πολύφημο νά ὀμιλεῖ μέ τόν κριό (πβ. § 140, γ' καί § 154).

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Γιά τίς συντάξεις, ὅπως π.χ. audio aliquem legentem καί audio aliquem legere, πβ. τά (τῆς ἀρχ. ἑλληνικῆς): ἀκούω τινός λέγοντος καί ἀκούω τινά λέγειν, κ.τ.τ.

3) **ἐπιρρηματική**, (πού δηλώνει **χρόνο, αἰτία, ὑπόθεση, παραχώρηση**, κ.τ.τ.). Ἡ μετοχή αὐτή ὅπως καί στήν ἀρχαία Έλληνική εἶναι:

α') **συνημμένη** (participium coniunctum), δηλ. ὑποκειμένο της εἶναι ὄνομα πού ἀνήκει στήν πρόταση τήν ὁποία προσδιορίζει: omne malum nascens facile opprimitur κάθε κακό πού γεννιέται (= στή γένεσή του) εὐκολα καταβάλλεται: mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus στόν ἄνθρωπο τόν ψεύτη οὔτε ὅταν λέγει τήν ἀλήθεια συνηθίζουμε νά πιστεύουμε.

β') **ἀπόλυτη** (participium absolutum), ἔχει δηλ. ὑποκείμενο ὄνομα πού δέν ἀνήκει στήν πρόταση τήν ὁποία προσδιορίζει. Αὐτή κανονικά ἐκφέρεται μέ ἀφαιρετική, γι' αὐτό λέγεται ablativus absolutus (ἀφαιρετική ἀπόλυτη ἀντίστοιχη πρό τή γενική ἀπόλυτη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς): Solon et Pisistratus Servio Tullie regnante visuerunt ὁ Σόλων καί ὁ Πισιστράτος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σέρβου Τουλίου ἑώρασαν

Πεισίστρατος έχουν ακμάσει όταν ήταν βασιλιάς ο Σερούϊος Τύλλιος.

160. Διαφορετικά από την αρχαία Έλληνική γλώσσα σχηματίζεται στη Λατινική αφαιρετική απόλυτη.

1) **μέ τη μετοχή του παθητικού παρακειμένου** και όταν ακόμη υποκείμενο της πράξεως πού φανερώνει ή μετοχή λογικώς είναι τό ίδιο τό υποκείμενο του ρήματος της προτάσεως, (σ' αυτή την περίπτωση στην αρχαία Έλληνική χρησιμοποιείται όχι απόλυτη, αλλά συνημμένη μετοχή ενεργητικού ή μέσου άορίστου ή παρακειμένου πού δέν υπάρχει στη Λατινική): *Amulius expulso fratre regnavit* (*Amulius expulit fratrem - Amulius regnavit*) ο Άμούλιος άφου έδιωξε (= έκβαλών) τόν άδελφό του βασίλευσε.

Σ η μ ε ί ω σ η . Όταν τό ρήμα είναι άποθετικό, μεταβατικό, στην άνωτέρω περίπτωση γίνεται χρήση συνημμένης μετοχής, (ή όποια πράγματι άντιστοιχεί στη μετοχή ενεργητικού άορίστου ή παρακειμένου της αρχαίας Έλληνικής) π.χ. *haec locutus abiit* άφου είπε (= είπόν) αυτά άνεχώρησε, (ένω *his dictis abiit*).

2) **Χωρίς καμία μετοχή, μέ ένα όνομα ή άντωνυμία** (προσωπική ή δεικτική) ως υποκείμενο και μέ κατηγορηματικό προσδιορισμό σ' αυτό:

α') **οδσιαστικό** πού φανερώνει κάποιο άξίωμα, ιδιαίτερη σχέση ή ένέργεια ή ήλικία, όπως *consul, praetor - arbiter, auctor, dux, graeceptor, socius, testis - puer, adolescentulus, senex*, κ.ά.τ.

β') **έπίθετο** πού φανερώνει μία ιδιαίτερη διάθεση ή κατάσταση, όπως *adversus, conscius, nescius, incertus, invitus, salvus, superstes, vivus*, κ.τ.τ. Αυτή ή αφαιρετική απόλυτη φανερώνει τό **πότε** ή **όπο ποιές συνθήκες** γίνεται κάτι, όπως *Augustus natus est Cicerone et Antonio consulibus* ό Αύγουστος γεννήθηκε όταν ήταν ύπατοι (= ύπατεούντων) ό **Κικέρων** και ό **Άντώνιος** - *patre vivo haec domus aedificata est* αυτό τό σπίτι χτίστηκε όταν ζούσε ό πατέρας (= ζώντος του πατρός).

Σ η μ ε ί ω σ η 1. Δέν μπορούμε νά λέμε ότι σέ φράσεις όπως οί άνωτέρω, έννοείται ή αφαιρετική της μετοχής ένεστώτα του *esse* πού δέν υπάρχει (§ 77, Σημ.), γιατί ό,τι λείπει σέ μία γλώσσα δέν είναι δυνατό νά τό σκέφτονται εκείνοι πού τή μιλούν.

Σ η μ ε ί ω σ η 2. Καί ή *ablativus absolutus* δέν ύπήρχε άρχικώς στη Λατινική (πβ. § 155, 2, Σημ.). Διαμορφώθηκε μέ τόν καιρό και προήλθε από φράσεις στίς όποιες

ή αφαιρετική ενός ονόματος με μετοχή φανέρωσε τρόπο ή χρόνο, κ.τ.τ. (§ 145, κ.έ.). Π.χ. στη φράση *militēs gladiis districtis in hostem impetum fecerunt*, αρχικά ή αφαιρετική *gladiis* με τό μετοχικό της προσδιορισμό *districtis* ήταν αφαιρετική οργανική (§ 128, 2) και ή αρχική έννοια της φράσεως ήταν, ή έξης: οί στρατιώτες με τά ξίφη γυμνά (= άνεσπασμένα) έκαμαν έφοδο κατά του έχθρου. Εύκολα λοιπόν ή φράση αυτή μπορούσε νά θεωρηθεί ότι σημαίνει τοῦτο: οί στρατιώτες αφού τράβηξαν τά ξίφη (= άνασπασαντες τά ξίφη ή άνασπασθέντων τών ξιφών) έκαμαν έφοδο κτλ., όποτε πλέον έχουμε μετοχική σύνταξη και αφαιρετική άπόλυτη. Κατά τόν ίδιο τρόπο κατόπιν διατυπώθηκε π.χ. και: *venit in Italiam Tarquinio regnante*, κ.τ.τ. (πβ. και τήν προέλευση της γενικής άπόλυτης στην άρχαία Έλληνική).

3. Τό γερούνδιο και τό γερουνδιακό .

161. α') Τό γερούνδιο (βλ. § 75, 4). Με δοτική του γερουνδίου πού φανερόνει σκοπό (§ 136) συντάσσονται ειδικώς τά επίθετα *utilis*, *inutilis*, *aptus*, *idoneus*, *par*, *impar*, τό ρήμα *esse* (με τή σημασία του οίόν τε είναι, ίκανόν είναι), τά ρήματα *creare*, *deligere*, *praeficere*, κ.τ.δ. οί φράσεις *operam dare*, *tempus dare*, *diem dicere* και τέλος όνόματα πού φανερόνουν άξίωμα, ιδίως σύνθετα με δεύτερο συνθετικό τό όνομα *vir*, όπως *decemviri*, *tresviri*, κ.τ.τ.: *aqua semper utilis est bibendo* (δοτ) τό νερό είναι πάντοτε ώφέλιμο γιά νά τό πίνει κανείς. Όμως στη σύνταξη του γερουνδίου κανονικά γίνεται γερουνδιακή έλξη (βλ. κατωτέρω § 163).

162. β') Τό γερουνδιακό. Όπως κάθε επίθετο χρησιμεύει:

1) ως επιθετικός προσδιορισμός: *homo non ferendus* άνθρωπος όχι άνεκτός·

2) ως κατηγορούμενο (μαζί με τό *esse*). Σ' αυτή τήν περίπτωση γίνεται χρήση δύο συντάξεων,

α') **προσωπικής συντάξεως**, όταν τό ρήμα στό όποιο άνήκει τό γερουνδιακό, είναι μεταβατικό και συντάσσεται με αίτιατική: (*delere Carthaginem*) *delenda est Carthago* = (καταστρεπτέα έστιν ή Καρχηδών) πρέπει νά καταστραφεί ή Καρχηδών· (*legere libros*) *libri nobis legendi sunt* πρέπει νά διαβάσουμε τά βιβλία (άναγνωστέα ήμιν τά βιβλία έστι)· (βλ. § 135, 3 και πβ. ώφελητέα σοι ή πόλις· εὔ ποιητέοι οί συμμαχεῖν βουλόμενοι)·

β') **άπροσώπου συντάξεως**, όταν τό ρήμα στό όποιο άνήκει τό γερουνδιακό είναι άμετάβατο, ή δέ συντάσσεται με αίτιατική: (*eo porēdουμαι*) *domum nobis eundum est* πρέπει νά πορευθούμε στην πα-
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρίδα (πορευτέον ἡμῖν οἴκαδε) : (obdempere legibus, δοτ.) obtemperandum nobis est legibus πρέπει νά ὑπακούουμε στους νόμους (πβ. πειστέον τῷ νόμῳ)

3) ὡς κατηγορηματικός προσδιορισμός, κανονικά μέ ρήματα πού ἔχουν τήν ἔννοια τοῦ διδῆναι ἢ ἀναδέχεσθαι τι γιά ὀρισμένο σκοπό, ὅπως do, trado, mitto, relinquo - accipio, suscipio, permitto, loco - curo: urbs militibus diripienda tradita est ἡ πόλη παραδόθηκε στους στρατιώτες γιά διαρπαγή (= διαρπαστέα). Στήν ἐνεργητική σύνταξη αὐτῶν τῶν ρημάτων κανονικά ὑπάρχει γερονδιακή ἔλξη (βλ. ἐπόμενα).

163. Γερονδιακή ἔλξη (attractio gerundiva), δηλ. χρήση τοῦ γερονδιακοῦ ἀντί γερονδίου. Συνηθέστατα τό γερονδιακό στίς πλάγιες πτώσεις του δέν εἶναι ἐπίθετο παθητικῆς διαθέσεως, ἀλλά ἀντικαθιστᾶ τό ἀντίστοιχο γερονδίο καί παίρνει τήν ἐνεργητική του σημασία. "Ὅταν δηλ. τό γερονδίο ἀνήκει σέ ρήμα μεταβατικό πού συντάσσεται μέ αἰτιατική, πολλές φορές τό ἀντικείμενο αὐτό τοῦ γερονδίου παίρνει τήν πτώση του, ἐνῶ τό γερονδίο παίρνει τό γένος καί τόν ἀριθμό τοῦ ἀντικειμένου του. Λέγεται π.χ. (συνηθέστερα) consuetudo immolatorum hominum ἀντί τοῦ consuetudo immolandi homines (τό ἔθος τοῦ θύειν ἀνθρώπους =) ἡ συνήθεια νά θυσιάζονται ἄνθρωποι.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Γερονδιακή ἔλξη χρησιμοποιεῖται καί στά ρήματα πού συντάσσονται μέ ἀφαιρετική, utor, frutor, fungor καί potior (§ 144, 3), ἐπειδή καί αὐτά ἀρχικά συντάσσονταν μέ αἰτιατική: spes urbis potienda (= urbe potendi ἢ urbem potendi :) ἡ ἐλπίδα τοῦ νά κυριευθεῖ ἡ πόλη.

164. Χρησιμοποιεῖται πάντοτε γερονδιακό (μέ γερονδιακή ἔλξη) ἀντί γερονδίου (μέ τό ἀντικείμενό του σέ αἰτιατική), κάθε φορά πού ἡ σύνταξη ἀπαιτεῖ,

1) νά γίνει χρήση **δοτικῆς** γερονδίου. Π.χ. (ὄχι impar ferendo onus, § 161, ἀλλά) impar ferendo oneri ἀνίκανος νά βαστάξει τό βάρος.

2) νά γίνει χρήση **αἰτιατικῆς ἢ ἀφαιρετικῆς** τοῦ γερονδίου ἐμπρόθετου, (τῆς ad ἢ in καί αἰτιατικῆς ἢ τῆς ad, de, ex, in μέ ἀφαιρετική) : multi philosophi scripserunt de contemnenda morte (ὄχι de contemnendo mortem) πολλοί φιλόσοφοι ἔγραψαν γιά τήν περιφρόνηση τοῦ θανάτου.

Σ η μ ε ί ω σ η α : Στίς άλλες περιπτώσεις ή χρήση τοῦ γερονδιακοῦ (μέ γερονδιακή ἔλξη) ἀντί τοῦ γερονδίου μέ ἀντικείμενο σέ αἰτιατική εἶναι προαιρετική. Ἔτσι π.χ. λέγεται *studium evertendi rempublicam* καί *studium evertendae reipublicae* ἢ μελέτη τῆς ἀνατροπῆς τῆς πολιτείας. Δέ γίνεται χρήση γερονδιακοῦ ἀντί γερονδίου, ὅταν αὐτό ἔχει ἀντικείμενο ἐπίθετο ἢ ἀντωνυμία σέ οὐδέτερο γένος; *ars vera et falsa diiudicandi* (ὄχι *verorum et falsorum diiudicandorum*) ἢ τέχνη νά διακρίνονται τά ἀληθῆ καί τά ψευδή.

Σ η μ ε ί ω σ η β : Γιά τό σουπίνο βλ. § 75, 3.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β '

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΧΡΟΝΟΙ ΚΑΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

165. Προεισαγωγική παρατήρηση. Τό χρονικό σύστημα του ρήματος της Λατινικής γλώσσας διαφέρει εξωτερικά από τό σύστημα της αρχαίας Έλληνικής, επειδή δέν έχει ιδιαίτερο χρόνο πού νά αντιστοιχεί πρós τόν άόριστο της Έλληνικής (§ 74, 4). Αντίθετα όμως τό ρήμα της Λατινικής έχει ιδιαίτερους τύπους ύποτακτικής στόν παρατατικό, τόν ύπερσυντέλικο καί τό μέλλοντα πού δέν έχει ή Έλληνική. Μέ αυτούς τούς επίπλεον τύπους της ύποτακτικής καί γενικά μέ τόν τρόπο μέ τόν όποιο χρησιμοποιούνται οί χρόνοι του ρήματος στή Λατινική γλώσσα, **όρίζεται μέ μεγαλύτερη ακρίβεια σ' αυτή παρά στην αρχαία Έλληνική ή χρονική σχέση** δύο ή περισσότερων πράξεων μεταξύ τους καί πρós τό χρονικό σημείο κατά τό όποιο όμιλεί ό λέγων (βλ. παραδείγματα στά έπόμενα).

1. Οί χρόνοι στην όριστική.

166. 1) Η σημασία καί ή χρήση του ένεστώτα, του παρατατικού καί του άπλου μέλλοντα είναι ή ίδια στή Λατινική καί στην αρχαία Έλληνική:

2) **ό παρακείμενος** (§ 74, 5, δ') χρησιμοποιείται (α') ως ίσοδυναμος μέ τόν άόριστο της αρχαίας Έλληνικής (perfectum historicum): *Catilina coniurationem fecit* ό Κατιλίνας συνωμοσία έκαμε:

β') όπως ό (άποτελεσματικός) παρακείμενος στην αρχαία Έλληνική (perfectum praesens ή logicum): *scripsi epistulam* (= έγγραφα =) έχω γράψει ή έχω γραμμένη τήν επιστολή:

3) **ό ύπερσυντέλικος** χρησιμοποιείται όπως καί στην αρχαία Έλληνική: *scripseram epistulam* (έγγραφα =) είχα γράψει ή είχα

γραμμένη τήν ἐπιστολή. Ἄλλὰ στή Λατινική ὁ ὑπερσυντέλικος χρησιμοποιεῖται ἀκόμη σέ δευτερεύουσες (ὑποτελεῖς) προτάσεις, γιά νά δηλωθεῖ ὅτι ἡ πράξη πού μνημονεύεται στή δευτερεύουσα πρόταση εἶναι χρονικά πρωτότερη ἀπό τήν πράξη πού μνημονεύεται στήν κυρία πρόταση (ἡ πράξη καί στίς δύο προτάσεις ἀναφέρεται στό παρελθόν): *legati quos miserat, redierunt οἱ πρέσβεις, πού ἔστειλε, ἐπέστρεψαν* (πβ. οἱ Κερκυραῖοι Κυλλήνην ἐνέπρησαν, ὅτι ναῦς παρέσχον Κορινθίοις: ὄχι: παρεσχέκεσαν).

4) ὁ τετελεσμένος μέλλων χρησιμοποιεῖται ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική: *scripsero epistulam* (γεγραφώς ἔσομαι =) θά ἔχω γράψει ἢ θά ἔχω γραμμένη τήν ἐπιστολή. Ἀκόμη χρησιμοποιεῖται σέ δευτερεύουσες (ὑποτελεῖς) προτάσεις γιά νά δηλωθεῖ, ὅτι ἡ μνημονεύουσα μέλλουσα πράξη στή δευτερεύουσα πρόταση εἶναι χρονικά πρωτότερη ἀπό τή μνημονεύουσα μέλλουσα πράξη στήν κυρία πρόταση: *quidquid petieris* (τετ. μέλλ.) *tibi dabitur* (ἀπλός μέλλ.) ὅτι, κι ἂν ζητήσεις, θά σοῦ δοθεῖ.

Σ η μ ε ἰ ὄ σ η 1. Ὅπως στήν ἀρχαία Ἑλληνική ὑπάρχουν καί στή Λατινική 1) παρακείμενοι μέ σημασία ἐνεστώτα, ὅπως *novi* = *scio* ξέρω (πβ. οἶδα), *constiti* = *sto* στέκομαι (πβ. ἔστηκα) κτλ., 2) ὑπερσυντέλικοι μέ σημασία παρατατικοῦ, ὅπως *noveram* = *sciebam* ἤξερα (πβ. ἤδειν), *constiteram* = *stabam* στεκόμουν (πβ. εἰστήκειν κτλ., 3) τετελεσμένοι μέλλοντες μέ σημασία ἀπλού μέλλοντα, ὅπως *novero* = *sciam* θά ξέρω, *constitero* = *stabo* θά σταθῶ (πβ. ἐστήξω) κτλ. βλ. καί § 98,1.

Σ η μ ε ἰ ὄ σ η 2. Στή σύνταξη τῆς Λατινικῆς ἀρτικοί χρόνοι εἶναι ὁ ἐνεστώς, οἱ δύο μέλλοντες καί ὁ κυρίως παρακείμενος, ἱστορικοί ὁ παρατατικός, ὁ ἱστορικός παρακείμενος καί ὁ ὑπερσυντέλικος.

167. Χρήση τῶν χρόνων στήν ἐπιστολογραφία. Ἡ χρήση τῶν χρόνων τοῦ ρήματος στίς ἐπιστολές εἶναι ἰδιόρρυθμη στή Λατινική. Γιά τόν καθορισμό τοῦ χρόνου τῶν διαφόρων πράξεων, γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος στίς ἐπιστολές, ὁ γράφων ἔχει συνήθως ὑπόψη του τό χρονικό σημεῖο κατά τό ὁποῖο ὁ παραλήπτης θά ἔχει στά χέρια του καί θά διαβάζει τήν ἐπιστολή. Γιά τό λόγο αὐτό στίς ἐπιστολές χρησιμοποιεῖται παρατατικός ἀντί ἐνεστώτα, ὑπερσυντέλικος ἀντί παρακείμενου, παρακείμενος (ἄοριστος) ἀντί μέλλοντα: *Nihil habebam* (= *habeo*), *quod scriberam* (= *scribam*), *neque enim novi quicquam audieram* (= *audivi*) *et ad tuas omnes rescripseram pridie* (= *rescripsi heri*) τίποτε δέν ἔχω νά σοῦ γράψω, διότι οὔτε κάποιον νέο ἔχω ἀκούσει καί

σέ ὅλες τίς ἐπιστολές σου ἀπάντησα χθές. *Commentarium dedi ei, qui has litteras tibi dedit* (= *dabit*) ἔδωσα σ' αὐτόν ὑπόμνημα, ὁ ὁποῖος θά σοῦ δώσει αὐτή τήν ἐπιστολή.

Σ η μ ε ί ω σ η . Γιά τή σημασία καί τή χρήση τῶν χρόνων τοῦ ρήματος στήν ὑποτακτική σέ ἀνεξάρτητες ἢ σέ ἐξαρτημένες προτάσεις, βλ. κατωτέρω στά σχετικά κεφάλαια.

2. Οἱ ἐγκλίσεις στίς ἀνεξάρτητες προτάσεις.

168. Προεισαγωγική παρατήρηση. Ἀπό συντακτική καί σημασιολογική ἄποψη οἱ ἐγκλίσεις καί στή Λατινική εἶναι περισσότερες ἀπό ὅσες φαίνονται τυπικά (§ 75, 4). Ποικίλες κυρίως εἶναι οἱ σημασίες καί οἱ χρήσεις τῆς ὑποτακτικῆς (*coniunctivus*), μέ τήν ὁποία παλαιότερα συγχωνεύτηκε καί ἡ εὐκτική (*optativus*). Ἔτσι λοιπόν ἡ *coniunctivus* λαμβάνεται ὡς ἀντίστοιχη ὄχι μόνο τῆς ὑποτακτικῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἀλλά καί τῆς εὐκτικῆς καί τῆς προστακτικῆς, σέ ὀρισμένες μάλιστα περιπτώσεις ὡς ἀντίστοιχη καί τῆς ὀριστικῆς (βλ. παραδείγματα στά ἐπόμενα).

169. α') Indicativus. Καί στή Λατινική ἡ ὀριστική εἶναι ἐγκλιση τοῦ πραγματικοῦ, φανερώνει δηλ. κάτι τό πραγματικό ἢ ἀντικειμενικό ἢ κατά τόν ἰσχυρισμό τοῦ λέγοντος (ἄρνηση *non* οὐ = *dé(v)*, *neque* κτλ.): *Catilina coniurationem fecit*, (βλ. § 166, 2, α'): *hoc fieri non potest* αὐτό δέν εἶναι δυνατό νά γίνει.

Σ η μ ε ί ω σ η . Καί στή Λατινική ὀρισμένες λέξεις ἢ ἐκφραστικοί τρόποι τροποποιοῦν τό νόημα τῆς ὀριστικῆς, καί ἔτσι νά φανερώνει ἡ ὀριστική κάτι ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ, ἢ κάτι πού δέν πραγματοποιεῖται ἢ δέν πραγματοποιήθηκε, ἐνῶ ὁ λέγων εἶχε ἀντίθετη γνώμη ἢ ἐπιθυμία: *raene mei oblitus sum* (ὀλίγον ἐπελαθόμην =) λίγο ἔλειψε νά λησμονήσω, ἀλλά δέ λησμόνησα: *aequum est* (ἡ *aequum erat*) *hoc facere* (χρή ἢ ἐχρῆν τοῦτο ποιεῖν =) αὐτό πρέπει ἢ ἐπρεπε νά κάμεις, ἀλλά δέν τό κάνεις ἢ δέν τό ἔκαμες. Πβ. ἔδει τά ἐνέχυρα τότε λαβεῖν.

170. β') Imperativus (§ 47, 4, γ'). Καί στή Λατινική ἡ προστακτική φανερώνει προσταγή ἢ ἀπαγόρευση, προτροπή ἢ συμβουλή ἢ ἀποτροπή, παράκληση, παραχώρηση, κ.τ.τ. *lege διάβαζε*: *propereate* σπεύδετε, σπεύσατε.

Χρησιμοποιεῖται, 1) ἡ προστακτική τοῦ ἐνεστώτα (πού ἔχει μόνο
Ψηφιοποιήθηκε ἀπό το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

β' πρόσωπο), όταν πρόκειται να δηλωθεί, ότι τό προσταττόμενο πρέπει να γίνει άμέσως ή να γίνεται πάντοτε: *egredere ex urbe, Catilina, educ tecum omnes tuos; purga urbem* Φύγε από την πόλη, Κατιλίνα, βγάλε μαζί σου όλους τούς συνεργάτες σου· καθάρισε την πόλη· *iustitiam cole et pietatem* να άσκεις δικαιοσύνη και ευσέβεια.

2) ή προστακτική του μέλλοντα, όταν πρόκειται να δηλωθεί, ότι τό προσταττόμενο δέν πρέπει να γίνει άμέσως αλλά στό μέλλον έν γένει ή άφου προηγουμένως γίνει κάποια άλλη πράξη: *cras petito* (β' ένικ.) *tibi dabitur* αύριο ζήτησε· θά σου δοθεί· *respondeto* (β' ένικ.) *ad ea, quae rogavero* να άπαντήσεις σ' εκείνα τά όποια θά σε έρωτήσω (ένν. άφου προηγουμένως σε έρωτήσω· πβ. § 166, 4).

Η χρήση της προστακτικής του μέλλοντα είναι κανονική στίς έπιταγές των νόμων, (έπειδή αυτές αναφέρονται γενικώς στό μέλλον): *regio imperio duo sunt iique consules appellantur; nemini parento tē βασιλική άρχή να έχουν δύο άνδρες και αυτοί να ονομάζονται ύπατοι· σέ κανένα να μήν ύπακούουν.*

Σ η μ ε ί ω σ η . Βλ. και § 98, 2, γ'. Ηπίοτερη γίνεται ή προστακτική μέ τη χρήση ύποτακτικής μέ τό *velim* (§ 95)· *dicas mihi velim* πές μου, άν ευάρεστείσαι (κυρίως = θά 'θελα να μου πείς).

171. Σέ άπαγόρευση ή άποτροπή κανονικά χρησιμοποιείται

1) τό *ne* (μή), αλλά μέ ύποτακτική ένεστότα ή παρακειμένου = *hoc ne facias* ή *ne feceris* (ύποτ. παρακμ.) (μή ποίει ή μή ποιήσης τουτο =) αυτό μήν τό κάνεις ή μήν τό κάμεις. *puer ne telum habeat* τό παιδί να μήν έχει όπλο.

Μέ προστακτική χρησιμοποιείται τό (άπαγορευτικό) *ne* μόνο στους ποιητές και σε κείμενα νόμων: *hominem mortuum in urbe ne sepelito* νενε υίτο άνθρωπο νεκρό μέσα στην πόλη κανένας να μή θάπτει, μήτε να καίει (πρβ. § 168, 2).

2) στό β' πρόσωπο μόνο

α') περίφραση από τό *noli* ή *nolite* (§ 95) μέ τό άπαρέμφοτο του ένεστότα του σχετικού ρήματος: *noli putare* μή νομίζεις ή μή νομίζεις·

β') περίφραση από τό *fac ne* (§ 84, Σημ.) ή τό *cave* μέ ύποτακτική ένεστότα του σχετικού ρήματος: *fac ne quid aliud cures* μή φροντίσεις για τίποτε άλλο· *cave credas* μήν πιστεύεις ή μήν πιστέψεις.

172. γ') **Coniunctivus** (βλ. § 168). Ἡ ὑποτακτικὴ χρησιμοποιοῦται

1) σέ προτάσεις ἐπιθυμίας (*coniunctivus voluntativus*) (ἄρνηση *ne*):

α') γιά νά δηλωθεῖ προτροπή ἢ ἀποτροπή (*coniunctivus hortativus*) κανονικά στό α' πληθυντικό πρόσωπο τοῦ ἐνεστώτα: *eāmus pāme; ne cunctemur* μὴν ἄργοποροῦμε:

β) γιά νά δηλωθεῖ προσταγή (*coniunctivus iussivus*) κανονικά στό γ' πρόσωπο τοῦ ἐνεστώτα, ἢ γιά νά δηλωθεῖ ἀπαγόρευση (*coniunctivus prohibitivus*) μέ πρόταση τοῦ ἀπαγορευτικοῦ *ne* στό β' πρόσωπο τοῦ ἀορίστου (*perfecti* πού ἔχει τή σημασία τοῦ ἐνεστώτα *ἔδω*) ἢ στό γ' πρόσωπο τοῦ ἐνεστώτα ἢ τοῦ ἀορίστου: *videant consules, ne quid republica detrimenti cariat* νά προσέξουν οἱ ὕπατοι μήπως πάθει καμιά βλάβη ἢ πολιτεία (§ 129, 2 α'): *ne feceris* (νά) μὴ κάμεις: *ne faciat* (νά) μὴ κάμει: *moratus sit nemo* κανένας νά μὴ βραδύνει:

γ') σέ δήλωση εὐχῆς (*coniunctivus optativus*) σέ ὄλους τούς χρόνους. Μπροστά ἀπό τήν εὐχετικὴ εὐκτικὴ μπαίνει συνήθως τό μόριο *utinam* (εἶθε): *valeant mei cives* μακάρι νά 'ναι ὑγιεῖς οἱ συμπολίτες μου: *ne vivam, si scio* νά μὴ ζήσω, ἂν ξέρω... *ne viverem* νά μὴ ζοῦσα (ἀλλά ζῶ): *utinam viveret* μακάρι νά ζοῦσε (ἀλλά δέ ζεῖ): *utinam diutius vixisset* μακάρι νά ζοῦσε (ἢ νά εἶχε ζήσει) περισσότερο:

δ) σέ δήλωση παραχωρήσεως (*coniunctivus concessivus*) μόνο σέ ἐνεστώτα ἢ παρακείμενο. (Στήν ἀρχαία Ἑλληνικὴ συνήθως προστακτικὴ): *odērint, dum timeant* ἄς μισοῦν, ἄρκεῖ μόνο νά φοβοῦνται:

ε') σέ δήλωση ἀπορίας στίς εὐθεῖες ἐρωτηματικὲς προτάσεις (*coniunctivus dubitativus* ἢ *deliberativus* ἄρνηση *non*) σέ ἐνεστώτα: *elōquar an sileam?* νά εἰπῶ ἢ νά σιωπήσω; *quid faciam?* τί νά κάμω; Ἐδῶ ἀνήκει καί ἡ πολεμικὴ *coniunctivus* (καί σέ παρατατικό), μέ τήν ὁποία ὁ ἐρωτῶν ἀποκρούει ἢ ἀποδοκιμάζει ἔντονα ἐκεῖνο πού φανερώνει τό ρῆμα ἢ δηλώνει ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά γίνει διαφορετικά: *huic cedāmus?* σ' αὐτόν νά ὑποχωρήσουμε; *quid facerem?* (τί μ' ἔχρην ποιεῖν =) τί νά ἔκανα; (δηλ. ἦταν ἀδύνατο νά κάμω διαφορετικά).

2) σέ προτάσεις κρίσεως (ἄρνηση κανονικὴ *non*)

α') γιά νά δηλωθεῖ τό δυνατό (*coniunctivus potentiālis*) στό παρόν (σέ ἐνεστώτα ἢ παρακείμενο) ἢ στό παρελθόν (σέ παρατατικό): *dicat quispiam* ἢ *dixerit quispiam* (λέγοι τις ἂν – εἶποι τις ἂν =) μπορεῖ νά
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

πεϊ κανείς: *velim* (βουλοίμην ἄν =) θά ἤθελα: *qui vidēret urbem, captam (esse) dicēret* ὅποιος ἤθελε ἰδεῖ τὴν πόλη, ἤθελεν εἶπει ὅτι κυριεύθηκε (ἀπό τούς ἐχθρούς).

β') γιά νά δηλωθεῖ τό ἀπραγματοποίητο (*coniunctivus irrealis*) στό παρόν (σέ παρατατικό) ἢ στό παρελθόν (σέ ὑπερσυντέλικό) : *sine amicis vita tristis esset* χωρίς φίλους ὁ βίος θά ἦταν ἀνιαρός (ἀλλά δέν εἶναι). Ο *si tacuisses, philosophus mansisses* ὡ ἄν σιωποῦσες, φιλόσοφος θά ἔμεινες (ἀλλά δέν ἔμεινες).

3. Οἱ ἐγκλίσεις στίς εὐθείες ἐρωτήσεις.

173. Οἱ εὐθείες ἐρωτήσεις, δηλ. οἱ ἀνεξάρτητες ἐρωτηματικές προτάσεις,

1) ὅταν ἀντιστοιχοῦν σέ προτάσεις **κρίσεως**, ἐκφέρονται

α) μέ **ὀριστική** ὄλων τῶν χρόνων: *quo vadis?* ποῦ πᾶς; *ubi fuisti?* ποῦ ἦσουν; *quando redibis?* πότε θά γυρίσεις;

β) μέ **δυνητική ὑποτακτική** (§ 172, 2, α'): *quis credat hoc?* ποιός μπορεῖ νά τό πιστέψει; *quid facerem?* τί νά ἔκανα; (Ρητορικές ἐρωτήσεις Βλ. § 106, 10, Σημ.).

2) ὅταν ἀντιστοιχοῦν σέ προτάσεις **ἐπιθυμίας**, ἐκφέρονται μέ **ὑποτακτική ἀπορρηματική** (βλ. παραδείγματα στήν § 172, 1, ε').

174. Καί στή Λατινική οἱ ἐρωτήσεις γενικά εἶναι:

1) ἐρωτήσεις **ὀλικῆς ἀγνοίας**. Αὐτές ἢ ἐξαγγέλλονται μέ τόν (ἰδιαίτερο) τόνο τῆς φωνῆς ἢ εἰσάγονται μέ ἓνα ἀπό τά ἐρωτηματικά μόρια *ne, num, nonne* (§ 106, 10): *Clodius insidias fecit Miloni?* ἐτόιμασε ἐνέδρα στό Μίλωνα ὁ Κλώδιος; *Fuistine in foro?* ἦσουν στήν ἀγορά; (βλ. καί παραδείγματα § 106, 10, Σημ.).

Σ η μ ε ί ω σ η . Σ' αὐτές τίς ἐρωτήσεις ἢ ἀπάντηση μπορεῖ νά εἶναι ἓνα καταφατικό ἢ ἀποφατικό μόριο (*etiam* = ναι, *non* = δέ (δέν)) (ὅπως καί στήν Ἑλληνική) ἢ κάποιο ἄλλη βεβαιωτική ἢ ἀρνητική λέξη ἢ φράση, ὅπως *ita (est), vero, sane, certe, minime* (ἤκιστα = παρά πολύ λίγο), *minime vero* (καθόλου), *immo, immovero* (τουναντίον, κάθε ἄλλο), κ.τ.τ.

2) ἐρωτήσεις **μερικῆς ἀγνοίας**. Αὐτές εἰσάγονται μέ μιά ἐρωτηματική ἀντωνυμία (§ 61) ἢ ἐρωτηματικό ἐπίρρημα (§ 64): *quid scri-*

bis? (τί γράφεις;) Epistulam. - quando redībis? (πότε θά γυρίσεις) Cras (αύριο).

175. Όταν ή έρώτηση έχει δύο μέρη, τότε

1) στό α' μέρος της μπαίνει τό *utrum* (= ποιό από τά δύο) ή τό έγκλιτικό *ne*, καί στό β' τό *an* (= ή); *utrum verum an falsum est?* *verum ne an falsum est?* ποιό από τά δύο είναι άληθινό ή ψεύτικο;

2) χρησιμοποιείται μόνο τό *an* στό β' μέρος της έρωτήσεως: *verum an falsum est?* *elöquar an sileam?* (§ 172, 1, ε').

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό ή ὄχι; σέ εὐθεία διπλή έρώτηση αποδίδεται μέ τό *an non?* π.χ. *fuiſti (ne) ibi an non?* ήσουν εκεί ή ὄχι;

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ '

Σ Υ Ν Θ Ε Τ Ο Σ Λ Ο Γ Ο Σ

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ε Κ Τ Ο

ΣΥΝΔΕΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

α') Προεισαγωγικές παρατηρήσεις.

176. Καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική καί στή Λατινική ἡ ὑποτακτική σύνδεση τῶν προτάσεων προῆλθε ἀπό τήν παρατακτική. Στή Λατινική ἐξαρχῆς ἦταν δυνατό κάποια λέξη τῆς μιᾶς ἀπό τίς δύο παρατασσόμενες προτάσεις, πού περιεῖχε ἕνα δευτερεύον νόημα (συνήθως ἀντωνυμία ἢ ἐπίρρημα), μέ κάποιο ἰδιαίτερο τόνο, νά θεωρεῖται ὅτι κατά κάποιο τρόπο αὐτή εἶναι ὁ κρίκος πού συνδέει τίς δύο προτάσεις, ὅτι ἡ ἴδια αὐτή λέξη εἰσάγει τήν ἄλλη πρόταση καί φανερώνει τή λογική σχέση τῶν δύο προτάσεων.

Ἔτσι π.χ. ὁ αἰτιολογικός σύνδεσμος quod (ὅτι, γιατί) προῆλθε ἀπό τήν ἐνική αἰτιατική τοῦ οὐδετέρου τῆς ἀναφορικής ἀντωνυμίας qui (§ 60), δηλ. ἀπό τό quod = ὅ (ὅ,τι). Καθώς λοιπόν τό quod αὐτό στή σύνταξη λαμβανόταν ὡς αἰτιατική τοῦ **κατά τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς**, μπορούσε νά ἀναφέρεται σέ οὐδέτερο δεικτικῆς ἀντωνυμίας, ὅπως hoc, illud, id κτλ. (π.χ. in hoc sumus sapientes, quod naturam sequimur εἰς τοῦτο σοφοί ἐσμεν, ὅ,τι [= ὡς πρὸς ὅ,τι] τῇ φύσει ἀκολουθοῦμεν).

Ἀλλά στήν παράταξη προτάσεων, ὅπως π.χ. quod me valere putas, (id) erras (ὡς πρὸς τό ὅτι νομίζεις ὅτι ὑγιαίνω, ὡς πρὸς τοῦτο πλανᾶσαι), τό quod εἰσάγει πραγματικό γεγονός (δηλ. τή γνώμη τοῦ ἄλλου γιά τήν ὑγεία). Αὐτό ὅμως τό γεγονός εἶναι δυνατό νά νομίζεται καί ὡς αἴτιο ἐκείνου πού σημαίνει τό ρῆμα τῆς ἄλλης προτάσεως (erras), ὥστε τό νόημα τῆς φράσεως νά παίρνει αὐτή τή σημασία: « πλανᾶσαι

(νομίζων), διότι νομίζεις, (πού νομίζεις) ότι εγώ υγιάινω ».

Μέ τον τρόπο αυτό από τό πραγματικό quod προέκυψε τό καθαρῶς **αιτιολογικό** quod, ὅπως π.χ. quadeo, quod vales χαίρω, γιατί εἶσαι υγιής. (Πρβ. καί § 154, 1, Σημ.). Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τον ὑποθετικό σύνδεσμο si, πού προήλθε ἀπό τό ἐπίρρημα sic (= οὔτω) καί χρησιμοποιεῖται σέ (εὐχετικές) προτάσεις (§ 172, 1, γ'), ὅπως π.χ. sic te amet Venus! εἶθε ἔτσι νά σέ ἀγαπᾷ ἡ Ἀφροδίτη! si haberemus illos leones! εἶθε νά εἶχαμε ἐκεῖνα τά λιοντάρια! (πβ. οὔτω νῦν Ζεὺς θεΐη - ἔτσι νά δώσει ὁ θεός).

Ἄλλά σέ παράταξη προτάσεων, ὅπως π.χ. ο si tacuisses! philosophus mansisses (= ὦ εἶθε νά ἔχεις σιωπήσει! θά εἶχες μείνει φιλόσοφος), τό si μπορούσε νά θεωρηθεῖ καί ὡς ὑποθετικό (ὦ ἂν εἶχες σιωπήσει κτλ.).

β') Γιά τή χρήση τῶν χρόνων στίς ἐξαρτημένες προτάσεις.

177. Προεισαγωγή. 1) Στήν ἀρχαία Ἑλληνική (βλ. τό Συντακτικό της) εἶναι συνηθισμένη ἡ ἐγκλιση, ἡ ὁποία μεταβάλλεται στίς ἐξαρτημένες προτάσεις ἀνάλογα μέ τό χρόνο τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως, ἂν δηλ. αὐτός εἶναι ἀρκτικός ἢ ἱστορικός. (πβ. π.χ. χαίρω ὅτι εὐδοκιμεῖς. Οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι ὁ Κῦρος οὐ φαίνοιτο, κ:τ.τ.). Ὁ χρόνος τοῦ ρήματος τῆς δευτερεύουσας προτάσεως μπορεῖ νά παραμένει ὁ ἴδιος καί ὅταν ἀλλάξει ὁ χρόνος τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως. (Πβ. λέγω ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε - ἐρῶ ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε - ἔλεγον ἢ εἶπον ταῦτα, ἵνα πεισθῆτε ἢ ἵνα πεισθῆτε).

2) Στή Λατινική εἶναι ὀρισμένη κάθε φορά καί ἡ ἐγκλιση στήν ὁποία ἐκφέρεται ἡ δευτερεύουσα πρόταση ἀνάλογα πρός τό νόημα τῆς φράσεως (πβ. π.χ. exspectavimus dum pater venit περιμείναμε ὥσπου ἦρθε ὁ πατέρας, - exspectavimus, dum pater veniret περιμείναμε ὥσπου νά ἔρθει ὁ πατέρας), χρόνος ὅμως τοῦ ρήματος στή δευτερεύουσα πρόταση πού ἐκφέρεται μέ ὑποτακτική δέν μπορεῖ νά μείνει ὁ ἴδιος, ὅταν ἀλλάξει ὁ χρόνος τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως. (πβ. non sum ita hebes, ut istud dicam δέν εἶμαι τόσο κουτός, ὥστε νά εἰπῶ αὐτό· ἀλλά non eram ita hebes, ut istud dicërem δέν ἦμουν τόσο κουτός, ὥστε νά εἰπῶ αὐτό κτλ.). Ἀκολουθεῖ δηλ. στή δευτερεύουσα πρόταση, ὅταν αὐτή ἐκφέρεται μέ ὑποτακτική, **ὀρισμένος κάθε φορά χρόνος τῆς ὑπο-**

τακτικῆς, πού ἐξαρτᾶται ἀπό τό χρόνο τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως ἄν δηλ. αὐτός εἶναι ἀρκτικός ἢ ἱστορικός (§ 166, 4, Σημ. β').

178. Κανόνας τῆς ἀκολουθίας τῶν χρόνων (consecutio temporum). Στή δευτερεύουσα (ἐξαρτημένη) πρόταση πού ἐκφέρεται μέ ὑποτακτική, 1) ὅταν τό ρῆμα τῆς προτάσεως, τήν ὁποία προσδιορίζει ἢ δευτερεύουσα (ἐξαρτημένη), εἶναι χρόνου ἀρκτικού (δηλ. ἐνεστώτα ἢ κυρίως παρακειμένου ἢ ἀπλοῦ ἢ τετελεσμένου μέλλοντα), τίθεται ἐπίσης χρόνος ἀρκτικός, (ἐνεστώτας ἄν πρόκειται γιά πράξη σύγχρονη ἢ διαρκή στό παρόν, καί παρακείμενος, ἄν πρόκειται γιά πράξη τετελεσμένη ἢ παρελθούσα στό παρόν καί τέλος μέλλον, ἄν πρόκειται γιά πράξη μέλλοντική). π.χ.

quaero ἐρωτῶ	quid scribas τί γράφεις
quaesiv̄i ἔχω ἐρωτήσῃ	quid scripsēs̄is, τί ἔχεις γράψει ἢ τί ἔγραψες
quaeram θά ἐρωτήσω	quid scripturus sis τί μέλλεις
quaesivero θά ἔχω ἐρωτήσῃ	νά γράψεις ἢ τί θά γράψεις.

2) ὅταν τό ρῆμα τῆς προτάσεως, τήν ὁποία προσδιορίζει ἢ δευτερεύουσα εἶναι χρόνου ἱστορικοῦ, (δηλ. παρατατικοῦ, ἱστορικοῦ παρακειμένου, § 162, 2, α' ἢ ὑπερσυντελικοῦ), τίθεται ἐπίσης ἱστορικός χρόνος, (παρατατικός, ἄν πρόκειται γιά πράξη σύγχρονη ἢ διαρκή στό παρελθόν, ὑπερσυντελικός, ἄν πρόκειται γιά πράξη τετελεσμένη στό παρελθόν ἢ χρονικῶς πρωτύτερη ἀπό τήν πράξη πού δηλώνει ἢ κυρία πρόταση καί παρατατικός τῆς περιφραστικῆς συζυγίας, δηλ. τύπου σέ -urus essem, § 82, 1, ἄν πρόκειται γιά μέλλοντική πράξη στό παρελθόν, δηλ. χρονικῶς ὑστερότερη ἀπό τήν πράξη πού δηλώνει ἢ κυρία πρόταση).

quaerēbam ἐρωτοῦσα	quid scribēres τί ἔγραφες
quaesiv̄i ἐρώτησα	quid scripsisses τί εἶχες γράψει ἢ τί ἔγραψες
quaesiveram εἶχα ἐρωτήσῃ	quid scripturus esses τί ἔμελλες νά γράψεις ἢ τί θά ἔγραφες.

Σ η μ ε ί ω σ η 1. Δευτερεύουσα πρόταση πού ἐκφέρεται μέ ὑποτακτικῆ μορφεῖ νά ἐξαρτᾶται καί ἀπό ἀπαρέμφοτο ἢ μετοχή (ἐνεστώτα ἢ μέλλοντα) ἢ ἀπό σουπίνο, γερούνδιο ἢ γερουνδιακό. Οἱ ἀνωτέρω τύποι στήν ἀκολουθία τῶν χρόνων θεωροῦνται ὡς χρόνοι ἀρκτικοί ἢ ἱστορικοί. καθόσον καί τό ρῆμα τῆς προτάσεως στήν ὁποία

ἀνήκουν είναι χρόνου ἀρκτικού ἢ ἱστορικού: Athenienses Delphos miserunt consultum, quo modo se defenderent οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν (ἀπεσταλμένους) στοὺς Δελφοὺς γιὰ νὰ συμβουλευθοῦν (τὸ μαντεῖο) μὲ ποῖο τρόπο νὰ ὑπερασπίσουν τὸν ἑαυτό τους. (Τὸ σουπίνο consultum, § 75, 3, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξαρτᾶται ἡ πρόταση quo ... defenderent, εἶναι χρόνου ἱστορικού, ἐπειδὴ τὸ ρῆμα miserunt εἶναι ἱστορικού παρακειμένου ἢ ἀορίστου, § 162, 2, α').

Σ η μ ε ἰ ω σ η 2. Ὁ ἱστορικός ἐνεστώτας στὴν ἀκολουθία τῶν χρόνων λογαριάζεται ἄλλοτε ὡς ἀρκτικός χρόνος (ὅπως εἶναι καὶ γραμματικῶς), ἄλλοτε ὡς ἱστορικός (δηλ. perfectum historicum, § 166, 2, α', ὅπως εἶναι λογικῶς).

γ) Οἱ δευτερεύουσες (ἐξαρτημένες) προτάσεις.

1. Αἰτιολογικές Προτάσεις (βλ. § 178).

179. Οἱ αἰτιολογικές προτάσεις εἰσάγονται μὲ τοὺς αἰτιολογικούς συνδέσμους (§ 106, 2) καὶ ἐκφέρονται κανονικά μὲ ὀριστική ἂν παρουσιάζεται ὅτι τὴν αἰτιολογία τὴν προβάλλει ὄχι ὁ λέγων, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος τῆς κυρίας προτάσεως, τότε ἐκφέρονται μὲ ὑποτακτική (ἄρνηση non): Themistocles, quod non satis tutum se Argis videbat, Corcyram demigravit ὁ Θεμιστοκλῆς μετοίκησε στὴν Κέρκυρα, ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπε ἀρκετὰ ἀσφαλισμένο τὸν ἑαυτό του στό Ἄργος: ἀλλὰ noctu ambulabat in publico Themistocles, quod somnum capere non posset τὴ νύχτα στοὺς δρόμους περπατοῦσε ὁ Θεμιστοκλῆς, γιατί (καθὼς ὁ ἴδιος ἔλεγε) δὲν μπορούσε νὰ τὸν πάρει ὁ ὕπνος.

Μὲ ὑποτακτική συντάσσεται συνήθως τὸ αἰτιολογικό cum: cum vita sine amicis insidiarum plena sit, ratio ipsa monet amicitias comparare ἀφοῦ (= ἐπειδὴ) ἡ ζωὴ χωρὶς φίλους εἶναι γεμάτη ἀπὸ ἐνέδρες, αὐτὸς ὁ λόγος συμβουλεύει νὰ ἐτοιμάζουμε φιλίες (γιὰ τὸν ἑαυτό μας).

Μὲ ὑποτακτική συντάσσεται κανονικά καὶ τὸ non quo ἢ non quod (§ 106, 2), γιατί καὶ αὐτὸ δὲν εἰσάγει πραγματική αἰτία: litteras ad te dedi, non quod habērem magno opere, quid scribērem, sed ut loquērer tecum absens σοῦ δίνω ἐπιστολή, ὄχι ἐπειδὴ ἔχω πολλὰ νὰ σοῦ γράψω, ἀλλὰ γιὰ νὰ μιλήσω μαζί σου ἂν καὶ εἶσαι ἀπὸν (§ 167).

2. Ὑποθετικές προτάσεις (βλ. § 178).

180. Οἱ ὑποθετικές προτάσεις εἰσάγονται μὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς ὑποθετικούς συνδέσμους (§ 106, 6).

181. Στή Λατινική υπάρχουν τρία είδη υποθετικῶν λόγων (ὄχι τέσσερα ὅπως στήν ἀρχ. Ἑλληνική).

1) Ἐκεῖνο πού λέγεται στήν ὑπόθεση παρουσιάζεται ὡς πραγματικό, ἀνεξάρτητα ἂν εἶναι ἢ ὄχι πραγματικό. Ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ ὀριστική ὁποιοδήποτε χρόνου καί ἡ ἀπόδοση μέ κάθε ἐγκλιση ἀνάλογα μέ τό συμπέρασμα πού βγάζει ἀπό τήν ὑπόθεση ὁ λέγων. (Ὅμοια καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική): *si vales, bene est ἂν εἶσαι ὑγιής, ἔχει καλῶς*; *si hoc fecisti, bene fecisti ἂν ἔκαμες αὐτό, καλά ἔκαμες*; *si quid forte novi habes, scribe ἂν τυχόν ἔχεις κάτι νέο, γράψε το* (§ 129, 2, α')· *hoc primum videāmus, si placet αὐτό πρῶτα ἄς ἐξετάσουμε, ἂν εἶναι ἀρεστό.*

2) Ἐκεῖνο πού λέγεται στήν ὑπόθεση εἶναι ἀντίθετο τοῦ πραγματικοῦ. Ὑπόθεση καί ἀπόδοση ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική (*coniunctivus*) ἱστορικοῦ χρόνου. (Στήν ἀρχαία Ἑλληνική ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό εἰ καί ὀριστική ἱστορικοῦ χρόνου καί ἡ ἀπόδοση μέ ὀριστική ἱστορικοῦ χρόνου μέ τό ἂν). *Si hoc negārem, mentīrēr ἂν δέν παραδεχόμουν αὐτό, θά ἔλεγα ψέμματα* (εἰ τοῦτο ἠρνούμην, ἐψευδόμην ἂν)· *plures interfecti essent, nisi pox ruqnanđi finem fecisset* περισσότεροι θά σκοτόνονταν, ἂν δέν ἔβαζε τέλος στή μάχη ἡ νύχτα (πλείονες ἀπέθανον ἂν, εἰ μή ἡ νύξ πέρας τῆ μάχη ἐπέθηκε).

3) Ἐκεῖνο πού λέγεται στήν ὑπόθεση παρουσιάζεται ὡς δυνατό (στό παρόν ἢ στό μέλλον). Ὑπόθεση καί ἀπόδοση ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική (*coniunctivus*) ἀρκτικοῦ χρόνου. (Στήν ἀρχαία Ἑλληνική ἡ ὑπόθεση ἐκφέρεται μέ τό εἰ καί εὐκτική καί ἡ ἀπόδοση μέ εὐκτική μέ τό ἂν): *si velis, possis* (εἰ βούλοιο, δύναιο ἂν =) ἂν θά ἤθελες, θά μπορούσες· *si quis id fecēret* (*coniunctivus perfecti*) *imprudentem eum dixēris* (*coniunctivus perfecti*) (εἰ τις τοῦτο ποιήσῃ, ἀσύνητον εἶποις ἂν αὐτόν =) ἂν κάποιος ἤθελε κάμει αὐτό, θά τόν ἔλεγες ἀσύνητο.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Ἀντίστοιχοι τῶν υποθετικῶν λόγων τοῦ δ' εἶδους τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, στοὺς ὁποίους ἡ ὑπόθεση φανερώνει τό προσδοκώμενο, μποροῦν νά θεωρηθοῦν στή Λατινική οἱ υποθετικοὶ λόγοι τοῦ α' εἶδους πού ἐκφέρονται καί στήν ὑπόθεση καί στήν ἀπόδοση μέ ὀριστική μέλλοντα: *si hoc fecēris* (ὀριστ. τετελ. μέλλ.), *raenītebī ἂν κάμεις αὐτό θά μετανοήσεις* (§ 166, 4). Ὑποθετικοὶ λόγοι στοὺς ὁποίους ἡ ὑπόθεση φανερώνει τό ἀορίστως ἐπαναλαμβανόμενο (π.χ. ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ ὁ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θανεῖν), δέν ὑπάρχουν στή Λατινική. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἀντὶ γιὰ

υπόθεση χρησιμοποιείται χρονική πρόταση: *poetarum libros, cum est otium, legere soleo*, βιβλία ποιητῶν συνηθίζω νά διαβάζω κάθε φορά πού ἔχω καιρό.

3. Παραχωρητικές ἢ ἐνδοτικές προτάσεις (Βλ. § 178).

182. Οἱ παραχωρητικές ἢ ἐνδοτικές προτάσεις (συγγενεῖς πρός τίς ὑποθετικές),

1) ὅταν εἰσάγονται μέ τούς συνδέσμους *etsi, tametsi, quamquam* (§ 106, 8), ἐκφέρονται κανονικά μέ ὀριστική (ἐπειδή μέ αὐτές ἡ παραχώρηση γίνεται σέ κάτι πού ὁ λέγων τό δέχεται ὡς πραγματικό): *Datis etsi non aequum locum videbat suis, tamen conflagere constituit ὁ Δάτις ἄν καί ἔβλεπε ἀκατάλληλη τήν τοποθεσία γιά τούς ἰδικούς του, ὅμως ἀποφάσισε νά συγκροσθεῖ.*

2) ὅταν εἰσάγονται μέ τούς συνδέσμους *licet, quamvis, ut, cum* (§ 106, 8), ἐκφέρονται κανονικά μέ ὑποτακτική (*coniunctivus*), ἐπειδή ἡ παραχώρηση γίνεται σέ κάτι πού τό δέχεται ὁ λέγων ὡς ἐνδεχόμενο ἢ δυνατό: *Phocion fuit peregrino pauper, cum ditissimus esse posset ὁ Φωκίων συνεχῶς ἦταν φτωχός, μολονότι μπορούσε νά εἶναι πλουσιότητα.*

3) ὅταν εἰσάγονται μέ τό *etiamsi* (§ 106, 8), ἐκφέρονται εἴτε μέ ὀριστική εἴτε μέ ὑποτακτική (*coniunctivus*), ἀνάλογα μέ τό νόημα τοῦ λόγου: *quod quis crebro videt, non miratur, etiamsi cur fiat nescit ἐκεῖνο πού βλέπει κανεῖς συχνά δέν τό θαυμάζει, ἄν καί ἄγνοεῖ γιατί τοῦτο γίνεται· utilitas efflorescit ex amicitia, etiamsi tu eam minus secutus sis ἡ ὠφέλεια ἀνθεῖ ἀπό τή φιλία, καί ἄν καθόλου δέν τήν ἐπιδιώξεις.*

Σ η μ ε ἰ ὄ σ η . Πρβ. καί § 172 I, δ'.

4. Παραβολικές ἢ συγκριτικές προτάσεις (Βλ. § 178).

183. Οἱ προτάσεις πού τό περιεχόμενο τους ἐκφράζει παραβολή καί σύγκριση πρός τό περιεχόμενο ἄλλης προτάσεως,

1) ὅταν εἰσάγονται μέ ἀναφορικές ἀντωνυμίες, ὅπως *qualis, quantus, quot* (§ 60) ἢ μέ ἀναφορικά ἐπιρρήματα (πού φανερώνουν ποιόν ἢ ποσό), ὅπως *sicut, quam, quanto*, κτλ. (§ 106, 8), ἐκφέρονται μέ ὀριστική, (*ὁμοίως ὡς ἡ παραβολή ἢ καί σύγκριση γίνεται πρός κάτι τό*

πραγματικό): *qualis habēri vult, talis es* (οἷος νομίζεσθαι ἐθέλει, τοιοῦτός ἐστιν =) ὅπως θέλει νά θεωρεῖται, τέτοιος εἶναι. *haec sicut exposuī, ita gesta sunt* αὐτά ὅπως ἐξέθεσα, ἔτσι πραγματοποιήθηκαν.

2) ὅταν εἰσάγονται μέ παραβολικούς συνδέσμους πού ἔχουν ὑποθετική ἔννοια, ὅπως *quasi, tamquam*, κτλ. (§ 106, 8) ἐκφέρονται πάντοτε μέ ὑποτακτική (ἐπειδή ἡ παραβολή καί σύγκριση γίνεται πρός κάτι πού ὑποτίθεται ὡς ἐνδεχόμενο καί δυνατό· πβ. 172, 2 α'): *Sequāni absentis Arioivisti crudelitatem velut si coram adesset, horrebant* οἱ Σηκουανοί ἔφριτταν ἀπό τή σκληρότητα τοῦ Ἄριοβίστου, ἄν καί ἦταν ἄπών, ὡσάν νά ἦταν παρών ἐνώπιόν τους.

5. Τελικές προτάσεις (Βλ. § 178).

184. Οἱ τελικές προτάσεις εἰσάγονται μέ ἕναν ἀπό τούς τελικούς συνδέσμους (§ 106, 3), καί ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική ἐνεστώτα ἢ παρατατικοῦ: *edere oportet, ut vivas, non vivere, ut edas* πρέπει νά τρῶς γιά νά ζεῖς, ὄχι νά ζεῖς γιά νά τρῶς: *angustias Themistocles quaerebat ne multitudine circumiretur* (§ 93) ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιζητοῦσε τά στενά γιά νά μήν κυκλωθεῖ ἀπό τό πλῆθος (τῶν ἐχθρικών πλοίων).

6. Ἀποτελεσματικές προτάσεις ἢ ἀκολουθίας (Βλ. § 178).

185. Οἱ ἀποτελεσματικές προτάσεις εἰσάγονται μέ τούς συμπερασματικούς συνδέσμους (§ 106, 4) καί ἐκφέρονται πάντοτε μέ **ὑποτακτική** (*coniunctivus*) εἴτε τό ἐπακολουθήμα τῆς πράξεως τῆς κυρίας προτάσεως παρουσιάζεται ὡς πραγματικό γεγονός εἴτε ὡς ἐνδεχόμενο: *omnes tam perterriti erant, ut nemo resistere auderet* τόσο πολὺ ὄλοι εἶχαν θορυβηθεῖ, ὥστε κανένας δέν τολμοῦσε νά ἀντισταθεῖ (πραγματικό ἀποτέλεσμα): *tanta vis prohibitis est, ut eam in hoste etiam diligamur* τόση εἶναι ἡ δύναμη τῆς χρηστότητας, ὥστε νά τήν ἀγαποῦμε ἀκόμη καί στόν ἐχθρό (ἐνδεχόμενο ἀποτέλεσμα).

186. Ἀποτελεσματικές προτάσεις στή Λατινική συνηθέστατα ἀκολουθοῦν ἐπίθετα ἢ ἄντωνυμίες ἢ ἐπιρρήματα πού ἔχουν ἐπιτακτική

σημασία (ὅπως tantus, tos, talis, κτλ. — sic, ita, tam, κτλ. βλ. παραδείγματα § 185), ἀκόμη:

1) ἔπειτα ἀπό συγκριτικά ἐπίθετα: **maiora** deliquerunt, **quam ut** iis ignosci **possit** διέπραξαν τόσο μεγάλα πλημμελήματα, ὥστε νά μήν εἶναι δυνατό νά τούς δοθεῖ συγγνώμη.

2) ἔπειτα ἀπό ἀπρόσωπες ἐκφράσεις accidit, evenit, mos ἢ consuetudo est, usu venit, fieri potest, factum est, ὁμοίως ἔπειτα ἀπό τὰ ρήματα facere, efficere, perficere, adsequi, κ.ἄ.δ.: accidit, ut abessent συνέβη νά εἶναι ἀπόντες — spes victoriae **efficit**, ut milites fortius **pugnent** ἡ ἐλπίδα τῆς νίκης συντελεῖ, ὥστε οἱ στρατιῶτες νά μάχονται μέ μεγαλύτερη ἀνδρεία. (Βλ. καί § 106, 4 Σημ. quin).

7. Βουλευτικές προτάσεις (Βλ. § 178).

187. Βουλευτικές προτάσεις λέγονται ὅσες εἰσάγονται μέ βοηθητικούς συνδέσμους (§ 106, 5) καί ἐκφράζουν τό **περιεχόμενο κάποιας βουλήσεως (ἐπιθυμίας)** γενικά. (Οἱ ἀντίστοιχες στήν ἀρχαία Ἑλληνική ἐκφράζονται μέ τελικό ἀπαρέμφατο, στή νέα Ἑλληνική μέ τό νά καί ὑποτακτική. Βλ. τὰ κατωτέρω παραδείγματα).

Οἱ βουλευτικές προτάσεις ἐκφέρονται πάντοτε μέ ὑποτακτική (*coniunctivus*) καί

1) συμπληρώνουν (ὡς ἀντικείμενο) τήν ἔννοια ρημάτων πού φανερόνουν **ἐντολή, παράκληση, εὐχή, ἐπιθυμία**, ὅπως dicere, (*ad*) monere, respondere, scribere, imperare, postulare, rogare, orare, petere, optare, cupere, κτλ. opto, ut salvus redeas εὐχομαι νά ἐπιστρέψεις γερός· cura, ut valeas φρόντιζε νά εἶσαι καλά (ὑγίης)· Pythia respondit, ut Athenienses navibus se defendērent ἡ Πυθία ἔδωσε χρησμό οἱ Ἀθηναῖοι νά ὑπερασπίσουν τόν ἑαυτό τους μέ τὰ πλοῖα.

2) συμπληρώνουν τήν ἔννοια τριτοπρόσωπων ρημάτων (ὡς ὑποκείμενο) ἢ ἀπρόσωπων ἐκφράσεων, ὅπως sequitur, restat, reliquum est, proximum est, iustum est, prudentiae est, pietatis est, κ.ἄ.τ.: restat, ut doceam ὑπολείπεται νά διδάξω· prudentiae est, ut sociorum saluti consulātis εἶναι φρόνιμο νά φροντίσετε γιά τή σωτηρία τῶν συμμάχων.

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Μετά τὰ ρήματα velim, malim, vellen, malle (§ 172, 2, α') ἀκολουθεῖ κανονικά βουλευτική πρόταση σέ ὑποτακτική χωρίς τό σύνδεσμο ut, π.χ.

velim pater mox redeat (βουλοίμην ἄν ἐπανελθεῖν τὸν πατέρα =) θά ἤθελα ὕστερα ἀπὸ λίγο νά ἐπιστρέφει ὁ πατέρας· mallem tacuisses θά προτιμοῦσα νά σιωποῦσες (§ 176). Ἐδῶ δηλ. ἔχουμε ἀπλή παράθεση μιᾶς προτάσεως δυνητικῆς καί μιᾶς εὐχετικῆς (§ 172 I, γ').

188. Μὲ βουλευτικὴ πρόταση συντάσσονται καί τὰ ρήματα πού σημαίνουν (κωλύω) ἐμποδίζω ἢ (ἐναντιοῦμαι) ἐναντιώνομαι, ὅπως deterreo, impedio, prohibeo, obsto, resisto, recuso, interdico, caveo κττ. Κατὰ τὴ σύνταξιν αὐτὴ ἢ βουλευτικὴ πράξις εἰσάγεται μὲ τὸ ne (καί σπανίως μὲ τὸ quominus) ὅταν τὰ ρήματα αὐτὰ ἐκφέρονται χωρὶς ἄρνηση. Ὅταν ὁμως ἐκφέρονται μὲ ἄρνηση, εἰσάγεται μὲ τὸ quin ἢ τὸ quominus: lex impedit ne hoc fiat ὁ νόμος ἐμποδίζει νά γίνῃ τοῦτο· Socrates non recusavit quin (ἢ quominus) roenam subiret ὁ Σωκράτης δὲν ἀρνήθηκε νά ὑποστῇ τὴν ποινὴν (§ 106, 4, Σημ.).

189. Ἐνδοιαστικὲς προτάσεις. Εἶναι βουλευτικὲς προτάσεις καί προσδιορίζουν ρήματα ἢ φράσεις πού φανερώνουν φόβο, ὅπως timeo, metuo, vereor, metus est, periculum est, κ.τ.τ. Ἐκφέρονται μὲ ὑποτακτικὴ καί εἰσάγονται:

1) μὲ τὸ ne, ὅταν ἐκφράζουν φόβο μήπως γίνεται ἢ ἔγινε κάτι ἀνεπιθύμητο: timeo ne sero pater veniat φοβοῦμαι μήπως ἔρθῃ ἀργά ὁ πατέρας· timebant ne evenirentea, quae ceciderunt ἀνησυχούσαν μήπως γίνον ὅσα συνέβησαν.

2) μὲ τὸ ut ἢ ne non, ὅταν ὁ φόβος εἶναι μήπως δὲ γίνεται ἢ δὲν ἔγινε ἢ δὲ γίνῃ κάτι πού εἶναι ἀνεπιθύμητο: timeo ut (ἢ ne non) sustineant milites impetum hostium φοβοῦμαι μήπως δὲν ἀντέξουν οἱ στρατιῶτες στὴν ἔφοδο τῶν ἐχθρῶν.

Σ η μ ε ἰ ὼ σ η . Πολλὰ ρήματα πού ἔχουν ὅμοια σημασία μὲ τὰ ἀνωτέρω (§ 187, κ.ἑξ.) συντάσσονται (§ 154, 2) καί μὲ τελικὸ ἀπαρέμφατο (ὅπως στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ). Μερικὰ ἀπὸ αὐτὰ, χωρὶς διαφορὰ σημασίας, συντάσσονται ἄλλοτε μὲ βουλευτικὴ πρόταση (§ 187 κ.ἑξ.) καί ἄλλοτε μὲ ἀπαρέμφατο, ὅπως concedo, permitto ut exēas ἢ tibi exire σοῦ ἐπιτρέπω νά ἐξέλθῃς· prohibeo, impedio ne veniat ἢ eum venire τὸν ἐμποδίζω νά ἔρθῃ. Συνήθως ὁμως ἢ διαφορετικὴ σύνταξις διαφοροποιεῖ καί τὴ σημασία, ὅπως timeo exire φοβοῦμαι νά ἐξέλθῃ (ἀπὸ φόβο δὲν ἔρχομαι)· timeo ne moriar φοβοῦμαι μὴν πεθάνω· concedo tibi hoc verum esse συμφωνῶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸ — concedo tibi ut hic maneat σοῦ ἐπιτρέπω νά μείνεις ἐδῶ.

8. Χρονικές προτάσεις (Βλ. § 178).

190. Οί χρονικές προτάσεις εισάγονται μέ τούς χρονικούς συνδέσµους (§ 106, 9). Έκφέρονται:

1) μέ όριστική όλων τών χρόνων, όταν φανερώνουν ένα πραγµατικό γεγονός κατά τή διάρκεια του όποιου ή πριν από αυτό ή ύστερα από αυτό γίνεται ή έγινε ή θά γίνει κάτι: *dum vivo, spero όσο ζω, έλπίζω, postquam hostes flumen transierunt, proelium commissum est* αφού οί έχθροί πέρασαν τόν ποταµό άρχισε μάχη· *domi mansimus, dum pater rediit* µείναµε στό σπίτι, ώσπου επέστρεψε ό πατέρας.

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό χρονικό *dum* σέ διηγήσεις μέ τή σημασία του «έν ώ χρόνῳ», «καθ' όν χρόνον», συντάσσεται κανονικά μέ ιστορικό ένεστώτα αντί παρατατικού (Λατινισμός): *Mardonius dum apud Plataeas in primis pugnat (= pugnabat) interfectus est* ό Μαρδόnius ένώ μαχόταν ανάμεσα στους πρώτους στίς Πλαταιές, σκοτώθηκε.

Τό *postquam*, όταν στή χρονική πρόταση ύπάρχει προσδιορισμός πού φανερώνει χρονική διαφορά, δηλ. ποσό χρόνου πού µεσολαβεί ανάμεσα σέ δύο πράξεις, συντάσσεται μέ ύπερσυντέλικό αντί παρακειµένου (άορίστου § 166, 2 α'): *Decem annis postquam ille natus erat (= natus est), consul factus sum* δέκα χρόνια άφότου εκείνος γεννήθηκε (μετά τή γέννηση εκείνου) έγινα ύπατος. (Πρβ. § 142, 2 γ' και § 166, 3).

2) **Μέ ύποτακτική** (*coniunctivus*), όταν φανερώνουν επιθυμία ή επιδιωκόµενο σκοπό: *domi manebimus, dum pater redeat* θά µείνουµε στό σπίτι έως ότου νά επιστρέψει ό πατέρας *expectabamus, dum hostes flumen transierent* περιµέναµε έως ότου διαβούν τόν ποταµό οί έχθροί.

Μέ ύποτακτική εκφέρονται οί χρονικές προτάσεις ύστερα από γενικές και άοριστες εκφράσεις, όπως π.χ. *est (erat, fuit) dies ή tempus* κ.τ.τ.: *fuit tempus, cum Germanos Galli virtute superarent* ύπήρξε καιρός, όταν τούς Γερµανούς οί Γαλάτες ξεπερνούσαν στήν άνδρεία.

Σ η μ ε ί ω σ η . Όταν ή χρονική πρόταση φανερώνει πράξη πού πρόκειται άπλώς νά γίνει (και δέν εκφράζεται επιθυμία ή επιδιωκόµενος σκοπός) εκφέρεται μέ όριστική μέλλοντα (συνήθως τετελεσµένου): *cum Roman venero, tibi scribam* όταν θά έρθω στή Ρώμη, θά σου γράψω (§ 166, 4).

191. Οί χρονικές προτάσεις πού φανερώνουν επανάληψη πράξεως εκφέρονται μέ όριστική και

1) όταν φανερώνουν γενικά άόριστη επανάληψη, μέ όριστική κάποιου άρκτικού χρόνου: *cum sumus negotiis vacui, tum curimus ali-*

quid videre, audire, addiscere όταν είμαστε ελεύθεροι από απασχολήσεις, τότε επιθυμούμε να βλέπουμε, να ακούμε, να μαθαίνουμε κάτι. cum rus veni, ad te adeo όποτε έλθω στην έξοχή, έρχομαι σε σε (§ 147, 3, Σημ. γ').

2) όταν φανερώνουν άοριστη επανάληψη στο παρελθόν, μέ οριστική παρατατικού ή υπερσυντελικού: cum ruri eram, ad te adibam όποτε ήμουν στην έξοχή, έρχόμουν σε σε: ubi rus veneram, venando delectabar όποτε πήγαίνα στην έξοχή, διασκεδάσα μέ τό κυνήγι (§ 75, 4).

192. Παρατηρήσεις σχετικές μέ τό cum, τό antequam και τό priusquam.

1) Τό μόριο cum (άρχαϊκώς quum) προήλθε από τό quom (άρχαία αιτιατική τής αναφορικής άντωνυμίας qui) και άρχική του σημασία είναι «έν φ χρόνω», «καθ' όν χρόνον». Δύο χρήσεις του cum ως χρονικού συνδέσμου άξίζει νά μνημονευθούν:

α) πολλές φορές, όταν πρόκειται για άμεση άκολουθία δύο πράξεων, τό cum χρησιμοποιείται έτσι πού ή πρόταση τήν όποίαν εισάγει ως χρονική νά είναι ούσιαστικά ή κυρία πρόταση, και μ' αυτό τόν τρόπο ή συντακτική σχέση κυρίας και δευτερεύουσας προτάσεως παρέχεται άντίστροφη (cum inversum): vix hostes flumen transierant, cum proelium commissum est μόλις οί έχθροί πέρασαν τόν ποταμό και άμέσως άρχισε μάχη (άντί: cum vix... transierant, proelium commissum est: πρβ. § 166, 3).

β) πολλές φορές τό cum χρησιμοποιείται για νά δηλωθεί ότι τό περιεχόμενο τής προτάσεως πού εισάγεται είναι τό ίδιο μέ τό περιεχόμενο τής κυρίας προτάσεως, άν και παρουσιάζεται άντίθετο (cum coincidens ή explicativum): cum tacent, clamant (έν φ χρόνω σιωπῶσι, κραυγάζουσι =) εκεί πού σιωπούν, φωνάζουν (ή σιωπή τους είναι κραυγή).

Σ η μ ε ί ω σ η . Για τίς διάφορες σημασίες και χρήσεις του cum βλ. και § 179, § 182, 2 § 190 και § 191.

2) Οί σύνδεσμοι antequam και priusquam προέρχονται από τήν ένωση τῶν επιρρημάτων ante και prius μέ τόν (συγκριτικό σύνδεσμο) quam (= πρότερον ή, πρίν ή: πρβ. § 142, 1, β' Σημ.).

Πολλές φορές τὰ συντακτικά μέρη τους χωρίζονται μέ τήν παρεμβολή μιᾶς ἢ περισσότερων λέξεων, ὅπως non ante dimisit eum, quam fidem dedit (= non dimisit eum, antequam κτλ) δέν τόν ἔστειλε πίσω παρά ἀφοῦ ἔδωσε πίστη.

Οἱ προτάσεις πού εἰσάγονται μέ τούς συνδέσμους αὐτούς ἐξεφέροντο ἀρχικά μέ ὑποτακτική (coniunctivus), ἐπειδή μ' αὐτές φανερόνταν σκοπός (πρβ. § 120, 2): Caesar hostes, priusquam se recipērent, persecutus est ὁ Καίσαρ καταδίωξε τούς ἐχθρούς προτοῦ ἀναλάβουν.

Ὅμως οἱ χρονικοί σύνδεσμοι τό antequam καί τό priusquam συντάσσονται καί μέ ὀριστική, προκειμένου περί πραγματικοῦ γεγονότος (§ 190, 1): hostes non prius fugere destiterunt, quam ad Rhenum pervenerunt οἱ ἐχθροί δέ σταμάτησαν νά φεύγουν προτοῦ φθάσουν στό Ρήνο.

Ἐνίστε ὁμως ἐναλλάσσονται οἱ δύο ἐγκλίσεις.

9. Ἐξαρτημένες ἢ πλάγιες ἐρωτήσεις (Βλ. § 178).

193. Οἱ ἐξαρτημένες ἢ πλάγιες ἐρωτήσεις

1) εἰσάγονται κανονικά

α) οἱ ἀπλές μέ τὰ μόρια ne, num, nonne ἢ μέ ἐρωτηματική ἀντωνυμία ἢ ἐρωτηματικό ἐπίρρημα, ὅπως καί οἱ ἀντίστοιχες εὐθείες ἐρωτήσεις (βλ. § 174, 1 καί 2).

β) οἱ διμερεῖς μέ τό utrum ἢ τό ne στό πρῶτο μέρος τῆς διμεροῦς ἐρωτήσεως καί μέ τό an (ἢ anne) στό δεύτερο ἢ μόνο μέ τό an ἢ τό ne στό δεύτερο μέρος τῆς διμεροῦς ἐρωτήσεως. (Πρβ. § 175 βλ. παραδείγματα κατωτέρω).

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό «ἦ ὄχι» σέ διπλή ἐξαρτημένη ἐρώτηση ἀποδίδεται μέ τό necne (σπάνια μέ τό annon): quaeritur a philosophis, **utrum** sint dii **necne** ζητεῖται ἀπό τούς φιλοσόφους, ποῖό ἀπό τὰ δύο ὑπάρχουν θεοί ἦ ὄχι. (Πρβ. § 175, Σημ.).

2) ἐκφέρονται κανονικά μέ **ὑποτακτική**: quaesivit, num quid novi eo absente accidērit ἐρώτησε ἄν συνέβη κάτι νέο, ὅταν αὐτός ἀπουσίαζε (Εὐθ. ἐρώτ. Num quid novi me absente accidit?) saepe non utile est scire, quid futurum sit πολλές φορές δέν εἶναι ὠφέλιμο νά ξέρει κανεῖς τί θά συμβεῖ· nesciebam, quo fugērem ἀγνοοῦσα πού νά φύγω· inter praetores magna est contentio, utrum moenibus se defendant an obviam eant μεταξύ

τῶν στρατηγῶν ὑπάρχει μεγάλη διαφωνία, ποιό ἀπό τὰ δύο νά ἀμυνθοῦν ἀπό τὰ τεῖχη ἢ νά ἀντεπιτεθοῦν (κατὰ τῶν ἐχθρῶν)· neutri sciebant, vicissent victine essent κανένας ἀπό τοὺς δύο δέν ἤξερε ἂν εἶχαν νικήσει ἢ εἶχαν νικηθεῖ.

194. Πλάγιες ἐρωτήσεις πού εἰσάγονται

1) μέ τό si (= εἰ, ἂν) συμπληρώνουν τήν ἔννοια ρημάτων ἢ προτάσεων πού σημαίνουν **ἀπόπειρα** (ὅπως καί στήν ἀρχαία Ἑλληνική)· circumfunduntur hostes, si quem aditum reperire possent συνωθοῦνται οἱ ἐχθροί ὀλόγυρα, μήπως θά μπορούσαν νά ἀνακαλύψουν κάποια εἴσοδο (Πβ. ὁ Κῦρος ἴεται, εἴ τι δύναίτο βοηθηθῆσαι)

2) μέ τό an (= εἰ, ἂν) μετά τὰ ρήματα dubito, nescio, haud scio, κ.τ.τ. μετά τή φράση incertum est, κ.ἄ.δ.: dubito an hoc verum sit ἀμφιβάλλω ἂν αὐτό εἶναι ἀληθινό·

Σ η μ ε ί ω σ η . Οἱ φράσεις dubito an, nescio an, haud scio an, incertum est an, κ.τ.τ. λαμβάνονται συνήθως βραχυλογικῶς ὡς ἰσοδύναμοι πρὸς τό ἐπίρρημα ἴσως; tanti tibi honores habiti sunt, quanti haud scio an nemini τέτοιες τιμές τοῦ ἀποδόθηκαν, ὄσες ἴσως σέ κανένα ἄλλο.

3) μέ τό quin (= ὅτι δέν, νά μή, νά – ὅστις δέν) μόνο ὕστερα ἀπό ρήματα ἢ φράσεις ἀρνητικές ἢ φράσεις ἐρωτηματικές πού ἰσοδυναμοῦν μέ ἀρνητικές. (Στήν ἀρχαία Ἑλληνική ἀντί πλάγιες ἐρωτήσεις ἔχουμε εἰδικό ἀπαρέμφοτο)· nemo dubitat, quin ante Homērum fuerint poetae κανένας δέν ἀμφιβάλλει ὅτι πρὶν ἀπό τόν Ὅμηρο ὑπῆρξαν ποιητές· non recuso, quin tibi oboedjūm δέν ἀρνοῦμαι νά ὑπακούω σέ σένα. quis est (= nemo est) quin hoc intellēgat? ποιός εἶναι πού δέν κατανοεῖ τοῦτο; (Πβ. ἀρχ. Ἑλλ.: ὁ δ' ἀναίνετο μηδέν ἐλέσθαι).

Σ η μ ε ί ω σ η . Τό μόριο quin ἀπό τό qui (ἀρχαία ἀφαιρετική τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας qui, § 60, Σημ. 1) καί τό ἀρνητικό ne (= οὐ, δέν· πβ. ne-scio οὐκ οἶδα· neuter οὐδέτερος) ἀρχική σημασία του εἶναι πῶς ὄχι; πῶς δέν; ὅπως quin respondes? πῶς (γιατί) δέν ἀποκρίνεσαι;

Ἐπειτα τό quin μέ ὑποτακτική (coniunctivus) προτροπική ἢ δυνητική (§ 172, 1, α' καί 2 α') ἔγινε παρακλεισματικό (= ἄγε, ἴθι ἐμπρός ἄς, ἄς). Π.χ. ἀπό σειρά φράσεων ὅπως hoc fieri potest? Quin? experiamus (= δύναται τοῦτο γενέσθαι; πῶς; πειραθῶμεν ἢ πειραθῆμεν ἂν), προῆλθε ἔπειτα τό quin experiamus (ἄγε πειραθῶμεν =) ἐμπρός ἄς δοκιμάσουμε.

Τό quin ἔπειτα ἀπό τήν ἀπλή παράθεση δύο ἀνεξάρτητων προτάσεων (§ 176) μιάς ἀρνητικῆς (ἢ πού ἔχει ἀρνητική ἔννοια) καί μιάς ἐρωτηματικῆς πού συνδέθηκαν στε-

νότερα ἔγινε εἰσαγωγικό πλάγιας ἐρωτήσεως. Π.χ. ἀπό τό *quin tibi oboediam? non recuso* (πῶς νά μήν ὑπακούσω σέ σένα; δέν ἀντιλέγω ἢ non recuso? *quin tibi oboediam?* προήλαθε κατοπιν τό non recuso, *quin tibi oboediam* (Βλ. καί § 188).

10. Ἐναφορικές προτάσεις (Βλ. § 178).

195. Οἱ ἀναφορικές προτάσεις (ὅπως καί στήν Ἑλληνική) διακρίνονται

1) σέ κυρίως ἀναφορικές, δηλ. ἀναφορικές προσδιοριστικές ἢ διασαφητικές, πού ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενό τους ἐκφέρονται μέ κάθε ἐγκλίση (ὅπως καί στήν Ἑλληνική): *odi homines, qui mali sunt* μισῶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι εἶναι κακοί· *nemo est, qui hoc neget* (*negaverit*) κανένας δέν ὑπάρχει πού θά μπορούσε νά ἀρνηθεῖ αὐτό (§ 170, 2, α')· *bonum tibi librum dono, quem legito* σοῦ χαρίζω καλό βιβλίο, τό ὅποιο νά διαβάσεις.

Σ η μ ε ί ω σ η 1. Στήν ἀναφορική προσδιοριστική πρόταση μπορεῖ νά τεθεῖ ὑποτακτική (*coniunctivus*) ἀντί ὀριστική «καθ' ἑλξιν» πρὸς ὑπότακτική πού ὑπάρχει στήν κυρία πρόταση (*attractio modi* ἑλξη ἐγκλίσεως): *quis eum diligat, quem metuit?* (ἀντί *metuit*) ποίος μπορεῖ νά ἀγαπᾷ ἐκεῖνον πού φοβεῖται; πβ. ἔρδοι τις, ἦν ἕκαστος εἰδείη τέχνην (Βλ. § 152, 4, γ').

Σ η μ ε ί ω σ η 2. Ἡ σύνδεση ἀναφορικῆς προσδιοριστικῆς προτάσεως μέ τὴν κυρία πρόταση πολλές φορές εἶναι τόσο χαλαρά, ὥστε ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία πού εἰσάγει τὴν ἀναφορική πρόταση ἰσοδυναμεῖ μέ δεικτική πού συνοδεύεται ἀπὸ ἓνα παρατακτικό σύνδεσμο (*et, autem, igitur* κτλ.): *multas ad res peritiles Xenophontis libri sunt; quos legite, quaeso, studiose* (= *eos igitur legite* κτλ.). σέ πολλά πράγματα εἶναι πολὺ ὠφέλιμα τὰ συγγράμματα τοῦ Ξενοφόντα· αὐτὰ λοιπόν, παρακαλῶ, νά τὰ διαβάσετε μέ ἐπιμέλεια. (Παρόμοιες συντάξεις τῆς ὁς βλ. στό Συντακτικό τῆς ἀρχ. Ἑλληνικῆς).

2) σέ ἐπιρρηματικές ἀναφορικές προτάσεις, δηλ. ἀναφορικές αἰτιολογικές, ὑποθετικές, τελικές, ἀποτελεσματικές, ἐνδοτικές, παραβολικές. Ἐπὶ αὐτές:

α) οἱ ἀναφορικές αἰτιολογικές, (πού κατὰ κανόνα ἀκολουθοῦν μία ἐπιφωνηματική ἐκφραση),

β) οἱ ἀναφορικές τελικές,

γ) οἱ ἀναφορικές ἀποτελεσματικές καί

δ) οἱ ἀναφορικές ἐνδοτικές

ἐκφέρονται κανονικά μέ **ὑποτακτική**· π.χ. ο *fortunate Achilles, qui* (= *cum*) *Homēnum praecōnen factorem invenēis* ὃ εὐτυχησμένε Ἀχιλλεῖα,

πού (= διότι) ἤβρες τόν Ὅμηρο κήρυκα τῶν κατορθωμάτων σου (πρβ. § 179) : legati Delphos missi sunt, qui (= ut) deum consulērent στάλθηκαν πρέσβεις στοῦς Δελφούς, γιά νά συμβουλευθοῦν τό θεό (πβ. § 184) : non is sum, qui (= ut) terrear δέν εἶμαι τέτοιος, ὥστε νά ἐκπλήσσομαι (πβ. § 185 καί δές § 151, 2, Σημ.) : Athenienses, qui (= cum) barbaris numero inferiores essent, tamen victoriam consecuti sunt οἱ Ἀθηναῖοι ἄν καί ἦταν κατά τόν ἀριθμό κατώτεροι ἀπό τοῦς βαρβάρους, ὅμως κατόρθωσαν νά νικήσουν (πβ. § 182) .

Σ η μ ε ἰ ω σ η . Μέ ἀναφορική ἀποτελεσματική πρόταση συντάσσονται συνηθέστατα τά ἐπίθετα *aptus, idoneus, dignus, indignus* π.χ. *vir est dignus, qui (= ut) laudetur* ὁ ἄνδρας εἶναι ἄξιος, ὥστε νά ἐπαινεῖται.

ε) οἱ ἀναφορικές παραβολικές προτάσεις ἐκφέρονται μέ **ὀριστική** : *tantum scimus, quantum memoria tenemus* τόσα ξέρουμε ὅσα κρατοῦμε στή μνήμη (μας) .

στ) οἱ ἀναφορικές ὑποθετικές προτάσεις ἐκφέρονται μέ **ὀριστική** ἢ **ὑποτακτική**, ὅπως οἱ ἀντίστοιχες ὑποθετικές : *qui (= si quis) tacet, consentire videtur* ὁποῖος (= ἄν κάποιος) σιωπᾶ θεωρεῖται ὅτι συμφωνεῖ (πβ. § 184, 1) : *qui (= si quis) hoc crederet, erraret* ὁποῖος (= ἄν κάποιος) θά πίστευε αὐτό, θά ἔκανε σφάλμα. (Πρβ. § 181, 3).

Πλάγιος λόγος (βλ. § 178).

196. Καί στή Λατινική ὁ λόγος παρουσιάζεται (στοῦς συγγραφεῖς) ὄχι μόνο εὐθύς (*oratio recta*), ἀλλά καί πλάγιος (*oratio obliqua*). Κανονικά ὁ πλάγιος λόγος (ὅπως καί στήν ἑλληνική) προσδιορίζει ρῆμα λεκτικό ἢ γνωστικό ἢ ἐρωτηματικό (πβ. § 154, 1 καί βλ. παραδείγματα κατωτέρω).

197. α') Οἱ **ἀνεξάρτητες** προτάσεις τοῦ «εὐθέος λόγου», δηλ.

1) οἱ προτάσεις κρίσεως (πού ἐκφέρονται μέ ὀριστική, § 169) — στόν πλάγιο λόγο μετατρέπονται σέ ἀπαρεμφατικές προτάσεις (μέ εἰδικό ἀπαρέμφατο καί αἰτιατική), π.χ. (εὐθύς λόγος : *innumerabiles sunt mundi*) — *Democritus dicebat innumerabiles esse mundos* (Βλ. § 154, 1).

Σ η μ ε ί ω σ η . "Όμοια μετατρέπεται και ὁ εὐθύς λόγος πού ἐκφέρεται μέ ὑποτακτική δυνητική (§ 172, 2 α'), ἐπειδή και μέ αὐτή τήν ἔγκλιση ἐκφράζεται κρίση: π.χ. (εὐθύς λόγος: *amicum si habeam, felix sim*) — *dicitse, amicum si habeat, felicem futurum esse* (εὐθύς λόγος: ἂν εἶχα φίλο, θά ἦμιον εὐτυχής — πλάγιος λόγος: λέγει ὅτι ἂν ἔχει φίλο θά ἦταν εὐτυχής).

2) οἱ προτάσεις ἐπιθυμίας (πού ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική ἢ προστακτική § 170 κ.έ.) στόν πλάγιο λόγο ἐκφέρονται κανονικά μέ **ὑποτακτική** ἐνεστώτα ἢ παρατατικοῦ, σπάνια μέ τελικό ἀπαρέμφοτο (§ 154, 2) ἢ μέ βουλευτική πρόταση (§ 187) π.χ. (εὐθύς λόγος: *cave Acherusiam aquam*) — *Pygtho a Dodonaeo Jove dictio data erat, cavēret Acherusiam aquam* στόν Πύρρο ἀπό τό Δωδωναῖο Δία δόθηκε χρησμός, νά φυλάγεται ἀπό τήν Ἀχερουσία λίμνη. (εὐθύς λόγος: *milites, rescindite pontem ἢ pontem milites rescindant*, § 172, 1, β') — *Caesar iussit milites pontem rescindere ἢ dixit ut milites pontem rescinderent* ὁ Καίσαρ διέταξε τούς στρατιῶτες νά διαλύσουν τή γέφυρα — ἢ — εἶπε νά διαλύσουν οἱ στρατιῶτες τή γέφυρα

3) οἱ ἐρωτηματικές προτάσεις (δηλ. οἱ εὐθεῖες ἐρωτήσεις, § 173 κ.έ.)

α) ἂν περιέχουν πραγματική ἐρώτηση (§ 106, 10 Σημ.), στόν πλάγιο λόγο ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική (βλ. παραδείγματα § 193, 2)

Σ η μ ε ί ω σ η . Στόν πλάγιο λόγο μένει και ἡ ὑποτακτική (*coniunctivus*) τῶν ἐρωτήσεων πού δηλώνουν ἀπορία: π.χ. εὐθύς λόγος: *quid faciam?* (§ 172, 1,) — *nescit, quid faciat*, δέν ξέρει τί νά κάμει.

β) ἂν περιέχουν ρητορική ἐρώτηση (§ 106, 10 Σημ.), στόν πλάγιο λόγο ἄλλοτε μετατρέπονται σέ πρόταση ἀπαρεμφοτική (ἐπειδή εἶναι προτάσεις κρίσεως), ἄλλοτε ἐκφέρονται μέ ὑποτακτική, συνήθως ὅταν τό ρῆμα αὐτῆς τῆς εὐθείας ἐρωτήσεως ἦταν β' προσώπου π.χ. (εὐθύς λόγος: *quis tam est potens, cui nihil sit timendum?* = *nemo tam est potens*, κτλ.) *quem esse tam potentem dixēris, cui nihil esset timendum?* ποῖός μπορεῖς νά πεῖς ὅτι εἶναι τόσο ἰσχυρός, ὥστε τίποτε νά μήν πρέπει νά φοβεῖται; (πβ. § 195, 2, γ'). (εὐθύς λόγος: *quid tandem veremini, milites?* = *nihil est quod veremini*) — *Caesar graviter incusavit milites, quid tandem vererentur* ὁ Καίσαρ πάρα πολύ ἔντονα παρατήρησε τούς στρατιῶτες, (λέγοντας) τί ἐπιτέλους τούς φόβιζε.

198. β') Οί εξαρτημένες προτάσεις τοῦ «εὐθέος λόγου» (§ 179, κ.έ.) στόν πλάγιο λόγο κανονικά ἐκφέρονται ὅλες μέ **ὑποτακτική** (Εὐθέος λόγος: omnes in eo, quod sciunt, satis eloquentes sunt) — Socrates dicere solebat omnes in eo, quod scirent, satis eloquentes esse (§ 178) ὁ Σωκράτης συνήθιζε νά λέγει ὅτι ὅλοι σέ ἐκεῖνο πού ξέρουν εἶναι ἀρκετά εὐγλωττοι. (Εὐθέος λόγος: non iam ne deos quidem in nostris urbibus, **ad quos confugiāmus**, habemus, **quod** eorum simularca sanctissima C. Verres ex delubris religiosissimis sustulit, (§ 179) — Siceli **aiebant**, sese iam ne deos quidem in suis urbibus, ad quos **confugērent**, habere, **quod** eorum simulacra sanctissima C. Verres ex delubris religiosissimis **sustulisset** (§ 178) οἱ Σικελοί ἔλεγαν ὅτι δέν εἶχαν οὔτε θεοὺς στίς πόλεις τους στούς ὁποίους νά καταφύγουν, ἐπειδή τά ἀγίότατα ἀγάλματά τους ὁ Γ. Οὐέρρης τά ἄρπαξε ἀπό τά σεμνότατα ἱερά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

Μ Ε Ρ Ο Σ Α '

Φ Θ Ο Γ Γ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο

	Σελ.
Κεφάλαιο Α'	5

Μ Ε Ρ Ο Σ Β '

Τ Υ Π Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο

Κεφάλαιο Β' Γενικοί γραμματικοί ὄροι	10
Κεφάλαιο Γ' Κ λίσσεις τῶν οὐσιαστικῶν	12
1. Πρώτη κλίση (Declinatio prima)	12
2. Δεύτερη κλίση (» secunda)	13
3. Τρίτη κλίση (» tertia)	16
4. Τέταρτη κλίση (» quarta)	23
5. Πέμπτη κλίση (» quinta)	24
6. Ἀνώμαλα ὀνόματα	25
Κεφάλαιο Δ' Τά ἐπίθετα	28
1. Δευτερόκλιτα ἐπίθετα	28
2. Τριτόκλιτα	30
3. Ἀνώμαλα	33
4. Οἱ μετοχές	33
5. Τά παραθετικά	34
Κεφάλαιο Ε' Οἱ ἀντωνυμίες (Pronomina)	40
Κεφάλαιο ΣΤ' Τά ἀριθμητικά (Numeralia)	50
Κεφάλαιο Ζ' Τό ρῆμα (Verbum)	59
Κεφάλαιο Η' Ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου (Particulae)	95
1. Ἐπιρρήματα (Adverbia)	95
2. Προθέσεις (Praepositiones)	97
3. Σύνδεσμοι (Coniunctiones)	97
4. Ἐπιφωνήματα (Interiectiones)	100

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ '

Ε Τ Υ Μ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο

	Σελ.
A' Παραγωγή (Derivatio)	102
B' Σύνθεση (Compositio)	109
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I	
Κατάλογος ανώμαλων ρημάτων	114
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II	
Λίγα για τό Ρωμαϊκό Ἡμερολόγιο	134
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ III	
Συντομογραφίες:	
1. Ὄνόματα προσώπων	137
2. Ὄνόματα ἀρχόντων, ἀρχῶν, ἐπίσημων εὐχῶν κ.τ.τ.	137
3. Χρονολογιῶν	138
4. Σέ ἐπιγραφές μνημείων	138
5. Σέ ἐπιστολές	139
6. Σέ βιβλία	139

Σ Υ Ν Τ Α Κ Τ Ι Κ Ο

Μ Ε Ρ Ο Σ Α '

Γενική προεισαγωγική παρατήρηση	143
Κεφάλαιο Α' " Οροι τῆς προτάσεως καί συμφωνία τους	143
Κεφάλαιο Β' Οί πτώσεις	144
ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΤΩΣΕΩΝ	
1. Ἡ γενική	
α') Μέ οὐσιαστικά, ἐπίθετα καί ἐπιρρήματα	145
β') Μέ ρήματα	146
2. Ἡ δοτική	
α') Μέ οὐσιαστικά, ἐπίθετα καί ἐπιρρήματα	148
β') Μέ ρήματα	149
3. Ἡ αἰτιατική	
α') Μέ ὀνόματα, ἐπιρρήματα ἢ ἀπολύτως	152
β') Μέ ρήματα	152
4. Ἡ ἀφαιρετική	
α') Μέ ὀνόματα καί ἐπιρρήματα	154
β') Μέ ρήματα	156
5. Οί πλάγιες πτώσεις στόν προσδιορισμό τοῦ τόπου καί τοῦ χρόνου	159
Κεφάλαιο Γ' Παρατηρήσεις στή χρήση τῶν ἀντωνυμιῶν	
α') Προσωπικές κτητικές	162
β') Δεικτικές, ὀριστικές	162

Κεφάλαιο Δ'	γ') Ἀόριστες	163
	Οἱ ὀνομαστικοὶ τύποι τοῦ ρήματος	
	1. Τὸ ἀπαρέμφατο	165
	2. Ἡ μετοχή	167
	3. Τὸ γερούνδιο καὶ τὸ γερονδιακὸ	170

Μ Ε Ρ Ο Σ Β '

Κεφάλαιο Ε'	Χρόνοι καὶ ἐγκλίσεις	173
	1. Οἱ χρόνοι στὴν ὀριστική	173
	2. Οἱ ἐγκλίσεις στὶς ἀνεξάρτητες προτάσεις	175
	3. Οἱ ἐγκλίσεις στὶς εὐθείες ἐρωτήσεις	178

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ '

Σ Υ Ν Θ Ε Τ Ο Σ Λ Ο Γ Ο Σ

Κεφάλαιο ΣΤ'	Σύνδεση προτάσεων ὑποτακτικῆ	
	α') Προεισαγωγικὲς παρατηρήσεις	180
	β') Ἡ χρῆση τῶν χρόνων στὶς ἐξαρτημένες προτάσεις	181
	γ') Οἱ ἐξαρτημένες προτάσεις	183
	1. Αἰτιολογικὲς προτάσεις	183
	2. Ὑποθετικὲς προτάσεις	183
	3. Παραχωρητικὲς ἢ ἐνδοτικὲς προτάσεις	185
	4. Παραβολικὲς ἢ συγκριτικὲς προτάσεις	185
	5. Τελικὲς προτάσεις	186
	6. Ἀποτελεσματικὲς ἢ ἀκολουθίας προτάσεις	186
	7. Βουλητικὲς προτάσεις	187
	8. Χρονικὲς προτάσεις	189
	9. Ἐξαρτημένες ἢ πλάγιες ἐρωτήσεις	191
	10. Ἀναφορικὲς προτάσεις	193
Πλάγιος λόγος	194

Τά αντίτυπα του βιβλίου φέρουν τό κάτωθι βιβλιόσημο γιά απόδειξη τής γνησιότητάς αὐτῶν.

Ἄντίτυπο στερούμενο τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπο. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτό διώκεται κατά τίς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΗ ΚΕ' 1982 (II) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 50.000 ΣΥΜΒΑΣΗ 3714)11-1-82
ΕΚΤΥΠΩΣΗ : ΑΘΗΝΑ ΜΠΕΚΙΡΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Δ. ΚΑΤΣΑΒΡΙΑΣ & Σία Ο.Ε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

